

Norges miljø- og biovitenskapelige
universitet
Fakultet for samfunnsvitenskap
Institutt for landskapsplanlegging

Masteroppgave 2015
30 stp

Politisk kompromiss som byutviklingsstrategi

- En casestudie om områdesatsingen på Tøyen

Political compromise as an urban development strategy
- A case study of the priority programme in the Tøyen area

Rannveig Brattegard

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, NMBU
Institutt for landskapsplanlegging, ILP
Masteroppgave i by- og regionplanlegging
Ås, mai 2015

Trykk: Vegdirektoratet, Oslo

Rannveig Brattegard
rannveig.brattgard@hotmail.no

POLITISK KOMPROMISS SOM BYUTVIKLINGSSTRATEGI

- EN CASESTUDIE OM OMRÅDESATSINGEN PÅ TØYEN

FORORD

Denne oppgaven representerer avslutningen på mitt femårige studie i By- og regionplanlegging ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet på Ås.

Fem år som student på Ås har gitt meg mye og variert kunnskap. Vi har gjennom studiet fått en innføring i detaljplanlegging så vel som overordnet planlegging. Ulike aspekter og utfordringer ved planlegging er belyst og vi har vært introdusert til mange interessante problemstillinger. Den varierte læringen har gitt innblikk i mange ulike problemstillinger, noe som gjorde det lett å velge en masteroppgave som står meg selv nær og som opptar min interesse. Oppgaven plasserer seg i et felt jeg mener det er viktig å få belyst, og kan på mange måter sies å innholde flere elementer fra samfunnsgeografien. Dette fordi jeg mener det er viktig å se disse to sidene ved samfunnsplanlegging i sammenheng.

Masteroppgaven tar for seg den politisk vedtatte Tøyensatsingen og hvorvidt den kan ses på som en riktig byutviklingsstrategi for å nå de politiske målsettinger som er satt, om å bedre levekårene på Tøyen, og om å utvikle Tøyen til et trygt og attraktivt sted å bo og oppholde seg. Dette vurderes med utgangspunkt i de faktiske forholdene på Tøyen.

Jeg vil takke alle som har bidratt til å gjøre denne oppgaven mulig. Jeg vil takke mine intervjuobjekter som har stilt opp og gitt meg mye nyttig informasjon. Uten dere hadde ikke denne oppgaven vært mulig å gjennomføre.

Jeg vil også takke min veileder Einar Lillebye ved Institutt for landskapsplanlegging for god veiledning gjennom semesteret. Jeg vil også takke min biveileder Per Gunnar Røe ved Universitetet i Oslo for nyttige innspill i den viktige startfasen.

Jeg vil også takke mamma og pappa for gode ord og oppmuntring de dagene det har vært nødvendig, og ellers for gode råd og hjelp. Dere fortjener også en stor takk for god hjelp med korrekturlesing av oppgaven.

Jeg må også takke både to- og firbeinte i KØBB-familien, dere betyr alt. Takk til Ida, din krukke full av visdomsord og motiverende sitater har gjennom hele semesteret minnet meg på at dette går bra.

Til slutt vil jeg takke den fantastiske gjengen på masterrommet for god støtte og gode ord, og ikke minst for fem fantastiske år sammen på Ås.

Rannveig Brattegard
Ås, mai 2015

SAMMENDRAG

I dag gjennomføres en helhetlig satsing på Tøyen, som skal bidra til å løfte området ut av sine problemer. Tøyensatsingen er del av et politisk kompromiss som sikrer flytting av Munchmuseet fra Tøyen til Bjørvika, samt en utvikling på Tøyen. Tøyensatsingen er en helhetlig områdesatsing som skal bidra til å gi Tøyen et løft.

Tøyen er et område som i dag står overfor flere utfordringer, særlig med tanke på levekår. Dette til tross for at området har fått en større andel av ressurssterke innbyggere de siste årene. Gjennom Tøyensatsingen ønsker man å ta tak i et område som i mange år har vært forsømt. Store og små tiltak, både av sosial og fysisk karakter, skal løfte området. Man ønsker å gjøre det bra for innbyggerne på Tøyen, man ønsker å bedre levekårene, samtidig som man ønsker å gjøre Tøyen attraktiv for hele byen.

Oppgaven setter fokus på den helhetlige utviklingen gjennom en slik satsing, med en kombinasjon av fysiske og sosiale tiltak. Tøyensatsingen er i oppgaven definert som en områdesatsing. Slike satsinger kjennetegnes ved å være helhetlige satsinger i et bestemt geografisk område, ofte preget av levekårsproblemer og fysisk forfall. Oppgavens problemstilling retter fokus mot hva som skjer når en sterkt politisk forankret satsing møter de faktiske forholdene i et område som i mange år har vært preget av levekårsutfordringer og dårlig rykte. Det har vært ønskelig å finne ut i hvilken grad Tøyensatsingen kan sies å være en riktig byutviklingsstrategi for å nå de politiske målsettingene. Det har vært et særlig fokus på forbedring av levekårene til innbyggerne

Oppgavens problemstillinger er blitt belyst gjennom å studere ulike dokumenter og statistikk over levekår og gjennom intervjuer med politikere og fagfolk knyttet til Tøyensatsingen, og beboere på Tøyen. Oppgaven bygger på et teoretisk grunnlag og erfaringer fra områdesatsinger. Også teorier om politikk og planlegging, bypolitikk, levekår og gentrifisering har vært viktig for å forstå den komplekse situasjonen satsingen er en del av.

Det er mange faktorer som vil virke inn på effektene av områdesatsinger. I utgangspunktet er det vanskelig å vurdere og trekke konklusjoner om slike områdesatsinger kan ses på som vellykket eller ikke. Det har heller ikke vært mulig gjennom denne oppgaven, blant annet fordi satsingen er en prosess som pågår. Det har likevel vært grunnlag for å komme med noen indikasjoner om sannsynlige konsekvenser. Jeg er dermed blitt satt i stand til å vurdere om satsingen kan ses på som en riktig byutviklingsstrategi for å nå målsettingene.

Det er mange tiltak i Tøyensatsingen som kan bidra til at de ulike målsettingene nås, og man har allerede sett resultater på flere områder. Den generellere samfunnsutvikling innebærer bl.a. økt konkurranse mellom byer og byområder. På bakgrunn av dette og de ulike tiltakene kan det antas at en konsekvens av Tøyensatsingen vil være en ytterligere gentrifiseringsprosess i området. Med en slik prosess risikerer man at de svakere i samfunnet blir presset ut av Tøyen til fordel for en mer ressurssterk gruppe av befolkningen.

I hvilken grad Tøyensatsingen kan ses på som vellykket, kommer an på om man ser på resultatene for området eller menneskene som bodde der. Gentrifiseringsprosesser kan innebære at levekårene i området blir bedre, men dette kan være konsekvens av utskifting av befolkning heller enn bedring for de som bor i området i dag. Faren er at man da løfter Tøyen, - for fremtidige beboere, men ikke for de som satsingen først og fremst var rettet mot.

ABSTRACT

Today a comprehensive priority programme is carried out in the Tøyen area in Oslo. The programme aims at lifting the area out of its problems. The priority programme "Tøyensatsingen" is part of a political compromise, which ensures relocation of the Munch Museum from Tøyen to Bjørvika, as well as a development of Tøyen. "Tøyensatsingen" is a comprehensive area based priority programme that aims at giving this area a boost.

Tøyen is an area, which currently faces several challenges, particularly in terms of living conditions. This despite the fact that the area has gained a larger share of resourceful inhabitants in recent years. Through "Tøyensatsingen" one wishes to focus on an area which for years has been neglected. Larger and smaller initiatives, of both social and physical character, are intended to lift the area. The intention is to improve the general situation for the inhabitants of Tøyen, to improve living conditions, and at the same time to make Tøyen a more attractive part of the city as a whole.

This study focuses on the overall development through such a priority programme, with a combination of physical and social measures. "Tøyensatsingen" is in the study defined as an area based priority programme. Such initiatives are characterized by being comprehensive initiatives in a particular geographical area, often characterized by problems related to living conditions and physical deterioration. The research question focuses on what happens when a highly political rooted commitment meets the actual conditions in an area which for years has been characterized by challenges concerning living conditions and bad reputation. The intention has been to examine to what extent "Tøyensatsingen" can be said to be an appropriate urban development strategy to achieve the political objectives. In particular the focus has been on improving the living conditions of citizens.

The issues in question in this study have been examined through examining various documents and statistics on living conditions

and through interviews with politicians and professionals related to "Tøyensatsingen" as well as residents in Tøyen. The study is based on a theoretical basis and experiences from other area based priority programmes. Also theories regarding policies and planning, urban policies, living conditions as well as gentrification have been important in understanding the complex situation that "Tøyensatsingen" is a part of.

There are several factors that will influence the effects of area based priority programmes. Basically, it is difficult to assess and draw conclusions regarding whether such programmes can be seen as successful or not. Nor has it been possible through this study, among others because "Tøyensatsingen" is an ongoing process. Nevertheless, the study has served as a basis for presenting some indications on the likely consequences of the programme. I have thus been able to assess whether the initiative can be seen as an appropriate urban development strategy to achieve the objectives.

There are several measures in "Tøyensatsingen" that may contribute to the achievement of the various objectives of the programme, and results are already observed in several areas. The general community development entails among other things, increased competition between cities and metropolitan areas. Based on this and the various measures, it can be assumed that a consequence of "Tøyensatsingen" will be a further gentrification process in the area. With such a process it is a risk that weaker ones in society are being pushed out of Tøyen in favour of a more resourceful group of the population.

To what extent "Tøyensatsingen" can be seen as successful, depends on whether one looks at the results for the area or for the people who lived there. Gentrification processes may imply that the living conditions in the area are getting better, but this could be a consequence of the replacement of the population rather than improvement for those who live in the area today. The danger is that one lifts Tøyen, - for future residents, but not for those the programme primarily was aimed at.

INNHOLDSFORTEGNELSE

DEL 1 - INNLEDNING	17
BAKGRUNN FOR OPPGAVEN OG RELEVANS	18
OPPGAVENS PROBLEMSTILLING	19
OPPGAVENS OPPBYGGING	20
FORUTSETNINGER OG AVGRENSINGER	21
DEL 2 - OM CASET	23
GEOGRAFISK PLASSERING AV CASEOMRÅDET	24
HISTORISK UTVIKLING	26
TØYEN I DAG	32
TØYENSATSINGEN - INTRODUKSJON	36
TØYENSATSINGEN	36
TØYENPARKEN	36
OMRÅDELØFTET	36
BAKGRUNN FOR AVTALEN	38
OM AVTALEN	40
AVTALEN OM MUNCHMUSEET	40
AVTALEN OM TØYEN - MÅLSETTINGER	41
AVTALEN OM TØYEN - TILTAK	41
KATEGORI 1	42
KATEGORI 2	43
KATEGORI 3	44
KATEGORI 4	45
KATEGORI 5	46
KATEGORI 6	47
OPPSUMMERING OM CASET	48
DEL 3 - METODE	51
VALG AV METODE	52
TEORI OG EMPIRI	54
CASESTUDIE	56
INTERVJUER	56
UTVELGELSE AV INFORMANTER	58
ETISKE AVVEININGER	59
RELIABILITET OG VALIDITET	59
DEL 4 - TEORI OG FORELIGGENDE EMPIRISKE DATA	61
PLANLEGGING OG POLITIKK	62

BYPOLITIKK	64
OMRÅDESATSINGER	66
INTRODUKSJON	66
INTERNASJONALE ERFARINGER	67
NORSKE ERFARINGER	71
UENIGHET KNYTTET TIL BRUK AV OMRÅDESATSINGER	72
SUKSESSKRITERIER	74
OPPSUMMERING	74
LEVEKÅR	76
INTRODUKSJON	76
OBJEKTIVE OG SUBJEKTIVE LEVEKÅR	76
OBJEKTIVE OG SUBJEKTIVE	77
LEVEKÅR SETT I SAMMENHENG	77
HISTORISK TILBAKEBLIKK	78
OPPSUMMERING	78
DET SOSIOKULTURELLE ASPEKTET	80
SOSIOKULTURELLE STEDSANALYSER	80
GENTRIFISERING	82

DEL 5 - ANALYSE .....

87

KORT OM CASET	88
KOMMUNALE LEILIGHETER OG TOMME KOMMUNALE BYGG	92
OMRÅDELØFTET	94
TØYEN SKOLE	98
TØYEN TORG	100
TØYEN T-BANESTASJON	102
FELLES PLAN FOR TØYENPARKEN	104
NYTT BAD PÅ TØYEN	108
VITENSENTER	110
FINNMARKSGATA	112
FRILUFTSCENE	114
DE ULIKE TILTAKENE SETT I SAMMENHENG	116
TILTAKENE I SAMMENHENG	118
OPPSUMMERING	124
LEVEKÅR	126
SKILLET MELLOM ØST OG VEST I OSLO	127
OBJEKTIVE LEVEKÅR PÅ TØYEN	130
OPPSUMMERING	132

SUBJEKTIVE LEVEKÅR.....	133
HVOR ER TØYEN?	134
BRUKEN AV TØYEN.....	134
BESKRIVELSE AV TØYEN.....	134
BESKRIVELSE AV TØYEN FOR UTENFORSTÅENDE.....	136
KVALITETER OG UTFORDRINGER.....	137
OM DET Å BO PÅ TØYEN.....	138
BEFOLKNINGEN OM TØYENSATSINGEN	140
OPPSUMMERING.....	143
DEL 6 - DISKUSJON.....	145
TØYENSATSINGEN SOM POLITISK KOMPROMISS.....	146
TØYENSATSINGEN SOM BYUTVIKLINGSSTRATEGI	147
FORDELER OG ULEMPER VED EN STERK POLITISK FORANKRING	147
TØYENSATSINGENS MÅL OG TILTAK.....	148
VELLYKKET OMRÅDESATSING?	149
OMDØMMEFORANDRING.....	149
TØYEN SKOLE.....	149
ENGASJEMENT FRA BEBOERE.....	150
DE FYSISKE TILTAKENE I TØYENPARKEN.....	150
MULIGE KONSEKVENSER AV DE FYSISKE TILTAKENE.....	151
GENTRIFISERING SOM KONSEKVEN AV TØYENSATSINGEN?	152
EVENTUELLE KONSEKVENSER AV EN GENTRIFISERINGSPROSESS.....	153
OPPSUMMERING.....	155
DEL 7 - AVSLUTNING.....	157
KONKLUSJON.....	158
FORSLAG TIL VIDERE FOKUSOMRÅDE.....	160
AVSLUTTENDE REFLEKSJONER.....	162
REFERANSER.....	164

FIGURER, BILDER OG KART

FIGURLISTE

Der ikke annet er oppgitt, er figurene laget av studenten selv.

Figur 1: Figuren viser oppbyggingen av oppgaven.	20
Figur 2: Figuren viser avstand fra Tøyen til nærliggende områder gitt i tid ved kollektivtransport, gange og sykling. Tider er basert på google.no sin veibeskrivelse (Google.no/masp 2015).	25
Figur 3: Figuren viser avtalens todeling. Det er delen som berører Tøyen det vil fokuseres på i oppgaven.	40
Figur 4: Figuren viser hvilke kategorier som det er valgt å fokusere på videre i oppgaven og hvilke kategorier det ikke vil gås nærmere inn på. Figuren viser også hovedpunktene i de valgte kategoriene samlet.	49
Figur 5: Figuren viser den metodiske oppbyggingen av oppgaven.	53
Figur 6: Figuren viser oppbyggingen av den teoretiske delen av oppgaven som tar for seg teori og foreliggende empiriske data.	54
Figur 7: Figuren viser hvilke kategorier som det er valgt å fokusere på videre i oppgaven og hvilke kategorier det ikke vil gås nærmere inn på. Figuren viser også hovedpunktene i de valgte kategoriene samlet.	89

BILDELISTE

Der ikke annet er oppgitt, er bildene tatt av studenten selv.

Bilde 1: Bildet viser Bellevue, den tidligere professorboligen som i dag benyttes til barnehage.....	26
Bilde 2: Bildet er tatt i Botanisk hage. I bakgrunn kan deler av bebyggelsen i Tøyengata ses.	34
Bilde 3: Bildet viser inngangspartiet ved dagens Tøyenbadet.	34
Bilde 4: Bildet viser Finnmarksgata og deler av Tøyenparken, samt Muchmuset og Tøyensenteret.	34
Bilde 5: Bildet Munchmuseum. I bakgrunnen ser man høyblokkene på Tøyensenteret.....	34
Bilde 6: Bildet viser Caltexløkka som en del av Tøyenparken med blant annet Tøyen Torg i bakgrunn.....	35
Bilde 7: Bildet viser deler av Tøyensenteret fra utsiden. I forgrunnen vises krysset Sørligata- Hagegata.....	35
Bilde 8: Bildet viser lekeplass på Tøyen lokalisert mellom ulike typer bebyggelse.	35
Bilde 9: Bildet er tatt fra Hagegata og viser Tøyen skole på høyre side og deler av Tøyen Torg i bakgrunnen.....	35
Bilde 10: Bildet viser deler av Tøyenparken med Caltexløkka i venstre hjørne.	35
Bilde 11: Bildet viser deler av Tøyengata, med bebyggelse på begge sider som gir et urbant preg.....	35
Bilde 12: Bildet viser bebyggelse i grensa til Tøyenparken. Bebyggelsen ligger nord på Tøyen.	35
Bilde 13: Bildet viser område dominert av harde trafikanter. Bildet viser krysset Sørligata- Hagegata.	35
Bilde 14: Bildet viser dagens Munchmuseum på Tøyen.....	39
Bilde 15: Bildet viser skilt til Munchmuseet.....	39
Bilde 16: Bildet viser Finnmarksgata mot krysset Økernveien/Finnmarksgata/Kjøllberggata/ Sørligata.	124
Bilde 17: Bildet viser Sørligata mot Kolstagata 1.	125
Bilde 18: Bildet viser deler av Tøyenparken.	125

KARTLISTE

Der ikke annet er oppgitt, er kartene laget av studenten selv. Flyfotogrunnlag er fra geovekst, mens annet kartgrunnlag er fra Norge i bilder.

Kart 1: Kartet viser Tøyen plassert i Osloregionen.....	24
Kart 2: Kartet viser bydelene i Oslo inndelt i soner.....	24
Kart 3: Kartet viser Tøyen plassert i Oslo sentrum.....	25
Kart 4: Historisk kart fra 1881, Tøyen. Den grønne sirkelen midt i kartet viser Botanisk hage (Finn.no 2015a).....	27
Kart 5: Historisk kart fra 1901, Tøyen. Den grønne sirkelen midt i kartet viser Botanisk hage (Finn.no 2015b).....	27
Kart 6: Kartet viser flyfoto fra 1937. Man kan her se at området er noe mer utbygget enn hva kartet fra 1901 viste (Finn.no 2015c).....	28
Kart 7: Kartet viser flyfoto fra 1947. Man kan her se at området er mer utbygget enn hva det var i 1937 (Finn.no 2015d).....	28
Kart 8: Kartet viser flyfoto fra 1984. Man kan blant annet se at bebyggelsen på Tøyensenteret og Enerhaugen er endret fra flyfotoet fra 1947 (Finn.no 2015e).....	29
Kart 9: Kartet viser flyfoto fra i dag. Det er lite endringer fra 1984.....	29
Kart 10: Kartet viser flyfoto i dag.....	33
Kart 11: Kartet viser avgrensning for Tøyen, Tøyenparken og områdeløftet. Avgrensningen er satt ut fra avgrensninger angitt i dokumenter tilknyttet Tøyensatsingen (se blant annet Byrådssak 1050/14 2014; Oslo kommune 2015b).	37
Kart 12: Kartet viser avgrensning for Tøyen, Tøyenparken og områdeløftet. Avgrensningen er satt ut ifra avgrensninger angitt i dokumenter tilknyttet Tøyensatsingen (se blant annet Byrådssak 1050/14 2014; Oslo kommune 2015b). Kartet viser også relevante gatenavn og lignende.....	91
Kart 13: Kartet viser Hagegata 30 og Hagegata 31 hvor kommunale boliger henholdsvis skal omgjøres til studentboliger og seksjoneres ut.	93
Kart 14: Kartet viser avgrensninga for områdeløftet på Tøyen, samt hvor Kolstadgata 1 og biblioteket på Tøyen er lokalisert.....	95
Kart 15: Kartet viser avgrensning for områdeløftet og Tøyen skole, hvor det gjennom Tøyensatsingen har blitt satt i gang en satsing.....	99
Kart 16: Kartet viser avgrensning for områdeløftet og Tøyen Torg.....	101
Kart 17: Kartet viser avgrensninga for områdeløftet, dagens T-baneoppgang på Tøyen og mulige framtidige oppganger.	103
Kart 18: Kartet viser avgrensning til Tøyenparken, samt lokalisering av Veksthustomta.....	105
Kart 19: Kartet viser alternative plasseringer for nytt Tøyenbad.	109
Kart 20: Kartet viser alternative plasseringer for vitensenter.	111

Kart 21: Kartet illustrerer hvordan Finnmarksgata kan bidra til å skape en bedre sammenheng mellom grøntområdene i Tøyenparken og i Botanisk hage.	113
Kart 22: Kartet viser alternative løsninger for friluftsscene i Tøyenparken.....	115
Kart 23: Kartet viser avgrensing for områdeløftet og Tøyenparken, samt ÅDT-tall for enkelte av veiene i området. Trafikktallene er hentet fra Oslo kommunes trafikkdatabase (Trafikktall Oslo kommune 2015).....	117
Kart 24: Kartet viser de ulike tiltakene på Tøyen i sammenheng. Kartet er basert på alternativ 1 i planprogrammet.	120
Kart 25: Kartet viser de ulike tiltakene på Tøyen i sammenheng. Kartet er basert på alternativ 2 i planprogrammet.....	121
Kart 26: Kartet viser de ulike tiltakene på Tøyen i sammenheng. Kartet er basert på alternativ 3 i planprogrammet.....	122
Kart 27: Kartet viser de ulike tiltakene på Tøyen i sammenheng. Kartet er basert på alternativ 4 i planprogrammet.	123
Kart 28: Kartet viser bydelene i Oslo inndelt i soner.....	127
Kart 29: Kartet viser Bydel Gamle Oslo med delbydeler.....	130
Kart 30: Kartet illustrerer videre forslag til fokus i Tøyensatsingen	161

DEL 1 - INNLEDNING

Gjennom denne delen skal oppgavens tema og bakgrunn introduseres, samt at problemstillinger for arbeidet vil presenteres. Oppgavens oppbygning, samt viktige forutsetninger og avgrensinger vil også gjennomgå i dette kapitlet.

BAKGRUNN FOR OPPGAVEN OG RELEVANS

Oslo blir gjerne omtalt som den "delte by", hvor vestkanten tradisjonelt sett representerer delen for borgerklassen, mens østkanten representerer delen for arbeiderklassen. Skillet mellom vest og øst har så vel som et geografisk skille, tradisjonelt sett representert et skille i levekår. Vestkanten har skåret høyere på levekårsstatistikene enn østkanten. Dette skillet er i dag ikke like tydelig som det en gang var, men fortsatt finner man levekårsforskjeller i Oslo.

Tøyen er et område på Oslos østkant som ofte forbindes med dårlige levekår, og det har gjerne vært knyttet negativ omtale til området. Spesielt i media er området blitt forbundet med ord som narkotika, kriminalitet, vold og dårlige levekår. Dette er et bilde som i dag er i ferd med å endres.

Historisk har Tøyen gått fra å være et typisk arbeiderklassestrøk med høy befolkningstetthet til etterhvert å bli selve symbolet på det multikulturelle Norge, med en høy andel innvandrere. Etter hvert er området også blitt populært for nye befolkningsgrupper bestående av mer ressurssterke mennesker enn tidligere.

Disse endringene har ført til at Tøyen i dag har et sammensatt uttrykk med mange nasjonaliteter og kulturer samlet på et sted. Likevel er det fortsatt et område som kommer dårligere ut på levekårsstatistikken enn mange andre steder i Oslo.

Tøyens utfordringer og dårlige levekår har de siste årene blitt en del av debatten om lokalisering av Munchmuseet. Etter flere års diskusjoner ble det i 2013 inngått en politisk avtale som sikrer flytting av Munchmuseet fra Tøyen til Bjørvika. Avtalen ble den 28. mai 2013 inngått mellom partiene Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti. Samtidig som avtalen sikrer flytting av Munchmuseet, sikrer den at det satses på en utvikling på Tøyen. Tøyen skal utvikles og løftes ut av de utfordringene man har sett i mange år.

Satsingen på Tøyen består av over 20 store og små tiltak, både av fysisk og sosial art. Satsingen omtales gjerne som Tøyensatsingen, og kan sies å representere en politisk styrt byutvikling som har til hensikt å utvikle og løfte Tøyen. Slike helhetlige satsinger defineres gjerne som områdesatsinger.

Kjennetegn ved områdesatsinger er gjerne et ønske om å snu negative trekk i bestemte geografiske områder til noe bedre. Tradisjonelt sett har områdesatsinger i stor grad dreid seg om fysiske tiltak, mens utvikling de senere årene i større grad retter fokuset også mot sosiale tiltak. Omfanget av områdesatsinger som bypolitisk virkemiddel har de siste åra økt.

Tøyensatsingen som en områdesatsing og som en byutviklingstrategi er også del av et større politisk kompromiss. Gjennom denne oppgaven ønsker jeg å sette fokus på områdesatsinger som byutviklingsstrategi for å nå visse politiske målsettinger.

Gjennom Tøyensatsingen ønsker man å gjøre det trygt å bo og vokse opp på Tøyen, samt bedre levekårene til innbyggerne i området. Levekår i slike situasjoner er gjerne forbundet med det man leser ut av ulike statistikker om inntekt, utdanning m.m. Slik statistikk sier imidlertid ikke noe om hvordan menneskene som bor og bruker området, opplever det. Dette betyr ikke at menneskers opplevelser av og holdninger til et sted er mindre viktige i planleggingen. Det vil derfor være interessant å se hva som skjer når Tøyensatsingen som en del av et politisk kompromiss møter Tøyen.

Oppgaven kan til en viss grad sies å legge seg mellom fagfeltene planlegging og samfunnsgeografi, da sammenhengen mellom det fysiske og det sosiale anses som interessant. Dette er et skjæringspunkt som er viktig i samfunnsutviklingen. Oppgaven vil kunne tenkes å belyse viktige aspekter ved dette knyttet til områdesatsinger som byutviklingsstrategi.

OPPGAVENS PROBLEMSTILLING

På bakgrunn av det som er nevnt foran, er utgangspunktet for denne oppgaven Tøyensatsingen med dens mål og tiltak for Tøyen. Gjennom denne oppgaven ønsker jeg å vurdere om Tøyensatsingen er en riktig strategi for å nå de politiske målsettingene.

Tøyen skal utvikles til "et attraktivt og unikt byområde med høy bokvalitet" (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013) kommer det fram av den inngåtte avtalen. Det kommer også fram av Oslo kommunes hjemmesider (Oslo kommune 2015h) at Tøyen skal utvikles til et trygt og levende sted både å bo og besøke, samt at levekårene til innbyggerne skal bedres.

Ved hjelp av en rekke tiltak skal disse målsettingene nås. Tiltakene er resultat av en politisk avtale og det vil som sagt derfor være interessant å se hva som skjer når disse møter de faktiske forholdene på Tøyen.

For å kunne vurdere om Tøyensatsingen kan sies å være en riktig strategi for å nå de politiske målsettingene, er det utarbeidet en hovedproblemstilling, samt tre underproblemstillinger (se boks nederst på siden). Underproblemstillingene skal bidra i å systematisere arbeidet med å besvare hovedproblemstillingen.

For å besvare hovedproblemstillingen vil det være nødvendig å få en god oversikt over hva Tøyensatsingen er, samt at det vil være viktig å få en forståelse for

hvordan det er å bo og leve på Tøyen. Underproblemstillingene skal her hjelpe meg med å tilegne meg nyttig informasjon.

Ulike dokumenter om Tøyensatsingen vil være viktig ved besvarelse av den første underproblemstillingen. Mål og tiltak vil vurderes for å kunne si noe om hva dette egentlig er, og hva man ønsker å oppnå. Det vil kunne være nødvendig å supplere med informasjon avdekket gjennom ulike intervjuer. Tøyensatsingen er en kompleks og sammensatt satsing med mange ulike tiltak. Det er derfor valgt å ta utgangspunkt i deler av satsingen i denne oppgaven. Dette vil redgjøres for i den neste delen av oppgaven.

For å svare på den andre underproblemstillingen vil det være viktig med en bred forståelse av hvordan det er på Tøyen. Det vil fokuseres på både objektive levekår i form av informasjon lest gjennom statistikk, og subjektive levekår som avdekkes gjennom samtaler med befolkningen.

Den siste underproblemstillingen vil det ikke være mulig å gi et entydig svar på. Mange av konsekvensene ligger fortsatt et stykke fram i tid. Det kan likevel være mulig å antyde noe om hvilke konsekvenser man vil kunne se.

På bakgrunn av det som avdekkes gjennom underproblemstillingene, sett i sammenheng med ulik teori, vil jeg forsøke å gi et svar på oppgavens hovedproblemstilling.

PROBLEMSTILLINGENE SOM SKAL BESVARES ER:

I hvilken grad kan Tøyensatsingen sies å være en riktig byutviklingsstrategi for å nå de politiske målesettingene som er satt for Tøyen, med særlig fokus på forbedring av levekårene til innbyggerne?

- o Hva er den politisk vedtatte Tøyensatsingen?*
- o Hvordan er det å bo og leve på Tøyen?*
- o Hva kan eventuelle konsekvenser av Tøyensatsingen bli?*

OPPGAVENS OPPBYGGING

Den første delen av oppgaven består av en innledning, hvor bakgrunn for oppgaven, problemstillinger og avgrensinger for oppgaven vil presenteres.

Den andre delen av oppgaven vil gi en beskrivelse av caset. Tøyen som område, med dagens situasjon, muligheter og utfordringer, vil beskrives, samt at den historiske utviklingen til området i grove trekk vil gjennomgå. Videre vil Tøyensatsingen gjennomgå.

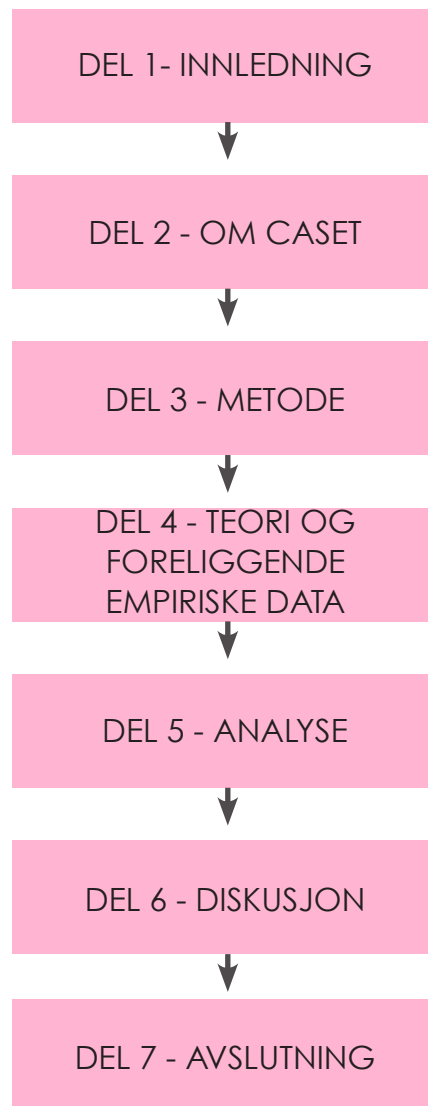
Den tredje delen av oppgaven vil gjøre rede for de metoder som er anvendt for å løse oppgaven. Begrunnelse for valg av metode og framgangsmåte vil beskrives. Også begrunnelse for valg av teori vil presenteres i denne delen.

Den fjerde delen vil ta for seg relevant teori og foreliggende empiriske data. Temaene som vil tas opp er, planlegging og politikk, bypolitikk, områdesatsinger, levekår, og gentrifisering.

Den femte delen vil ta for seg en bredere analyse av caset. Denne delen vil bestå av to hoveddeler, hvor den ene går gjennom hva Tøyensatsingen er, mens den andre delen vil ta for seg området Tøyen med fokus på levekår.

Den sjette delen av oppgaven er en diskusjon av analysen i oppgavens femte del, opp mot teori og den foreliggende empiriske data presentert i oppgavens fjerde del. Oppgavens problemstillinger vil diskuteres.

Den sjuende delen vil avslutte oppgaven. Gjennom denne delen vil det gis en konklusjon på oppgavens problemstillinger. Det vil også pekes på videre fokusområder i Tøyensatsingen, samt at mine egne refleksjoner over oppgaven vil komme fram.

Figur 1: Figuren viser oppbyggingen av oppgaven.

FORUTSETNINGER OG AVGRENSINGER

Det er viktig å påpeke at denne oppgaven ikke ønsker eller har mulighet til å besvare hvorvidt Tøyensatsingen er vellykket eller ikke. Dette er det ikke grunnlag for da satsingen ikke er ferdigstilt.

Ved vurdering av Tøyensatsingen er det i første omgang tatt utgangspunkt i *Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen* inngått mellom partiene Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti den 28. mai 2013. Andre dokumenter tilknyttet Tøyensatsingen er blitt benyttet som viktige informasjonskilder.

En viktig avgrensning for oppgaven er at det tas utgangspunkt i den delen som omhandler Tøyen i avtalen om å flytte Munchmuseet til Bjørvika og å utvikle Tøyen. Det er denne delen som kalles Tøyensatsingen i denne oppgaven.

Det har også vært nødvendig å gjøre ytterligere avgrensinger. Tøyensatsingen er en stor og kompleks satsing med mange ulike tiltak, og det er derfor valgt å ta utgangspunkt i deler av satsingen i vurderingen. I vurderingen av de ulike tiltakene er det valgt å ta utgangspunkt i slik de er beskrevet i ulike dokumenter.

I løpet av arbeidet med oppgaven var det på et tidspunkt nødvendig å sette en stopper for ny informasjon. Som en naturlig del av at satsingen er inne i sin virkeperiode, dukket det til stadighet opp ny informasjon i form av debattinnlegg, avisartikler og annet. Jeg har derfor ikke hatt mulighet til å ta med alt dette inn i oppgaven, og har i den sammenheng valgt å konsentrere meg om informasjonen jeg anser som nødvendig for å beskrive essensen i satsingen. Engasjement i media og sosiale media er dog tatt med i betraktninger som gjøres underveis.

En forutsetning for forståelsen av oppgaven er at hele Tøyensatsingen, da med fokus på de deler som er valgt ut, omtales som en områdesatsing gjennom oppgaven.

Tøyensatsingen blir gjerne delt inn i to hoveddeler; et områdeløft lokalt på Tøyen, og en ny plan for Tøyenparken. Områdeløftet er et av tiltakene i avtalen, mens ny plan for Tøyenparken dekker fire av tiltakene (nytt bad, vitensenter, friluftsscene og Finnmarksgata). Det er viktig å få fram at avtalen også inneholder mange andre tiltak i tillegg til områdeløftet og tiltakene i Tøyenparken. Dette vil beskrives seinere i oppgaven.

Det er i oppgaven tatt et valg om å kategorisere hele Tøyensatsingen som en områdesatsing. Dette til tross for at det er et spesifikt tiltak som omhandler områdeløft. Det er uttalt i avtalen (*Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013*) at dette tiltaket skal skje i tråd med erfaringer gjort fra andre områdesatsinger i Oslo. Det er likevel valgt å se hele Tøyensatsingen opp mot teori om og erfaringer fra områdesatsinger for å på best mulig måte kunne vurdere helheten. Dette fordi satsingen blant annet defineres som en "*helhetlig satsing for å utvikle Tøyen til et trygt og levende sted både å bo og besøke*" (Oslo kommune 2015h). Det vil derfor videre i oppgaven være snakk om hele Tøyensatsingen når begrepet områdesatsing brukes om det bestemte caset.

Attraktivitet er et begrep som stadig kommer opp gjennom denne oppgaven. Hva som legges i begrepet vil variere. Det kan defineres ut i fra fysiske strukturer ved et sted som grøntarealer, gode oppholdsrom og utearealer, blanding av funksjoner og et variert kultur og handelstilbud. Også tilgjengelighet og trygghet kan være viktige faktorer. I tillegg til dette kan menneskers ønske om å bruke stedet sies å være en del av attraktiviteten. Lise Nordenborg Myhre (2012) påpeker i denne sammenheng at når det skal avgjøres om en by er attraktiv eller ikke, er det hvordan det oppleves å være i der, hvordan det oppleves å bo og bruke byen som er viktig. Dette ligger til grunn for bruk av begrepet i denne oppgaven.

MAT

SCENE

DEL 2 - OM CASET

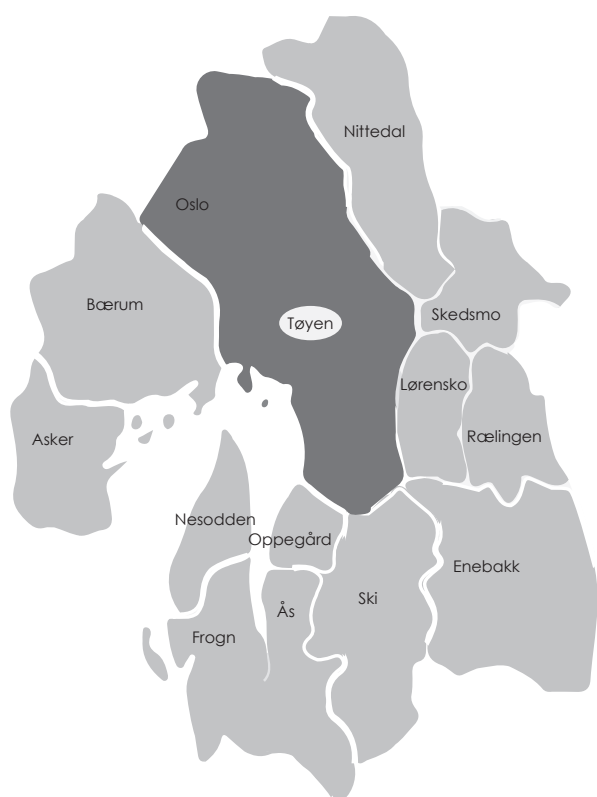

Gjennom denne delen vil oppgavens case beskrives. Dagens situasjon på Tøyen vil beskrives, og den historiske utviklingen i området vil gjennomgås. Til slutt vil det gis en introduksjon til Tøyensatsingen. Bakgrunn for avtalen og satsingen vil presenteres, og målsettinger og de ulike tiltakene vil gjennomgås. Det vil også gjøres en kategorisering av de ulike tiltakene presentert i avtalen. Denne kategoriseringen vil utgjøre noe av grunnlaget for valg av videre fokus i oppgaven.

GEOGRAFISK PLASSERING AV CASEOMRÅDET

Tøyen er et område sentralt plassert på Oslos østkant, og ligger i den delen av byen som ofte omtales som Oslo indre øst. Oslo indre øst består av bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene (Barstad & Skarðhamar 2006). Som man kan se av kart 2 under består Oslo av 15 bydler inndelt i fem soner. Dette er ytre vest, indre vest, indre øst, ytre øst og ytre sør. I tillegg kommer sentrum.

Området Tøyen ligger i skjæringspunktet mellom bydelene Gamle Oslo og Grünerløkka. Tøyenparken, som gjerne regnes som en del Tøyen, ligger i Bydel Grünerløkka, mens det meste av boligbebyggelsen på Tøyen ligger i Bydel Gamle Oslo.

Kart 1: Kartet viser Tøyen plassert i Osloregionen.

Fra Tøyen er det korte avstander til Oslo sentrum med blant annet Bjørvika og Oslo S. Det er korte avstander til Grünerløkka, Carl Berners plass, Ensjø, Helsefyrtårnet og Økern. Tøyen kan ses på som et bindeledd mellom sentrum og østkanten i Oslo. Tøyen grenser til Grønland, Sofienberg, Carl Berner og Kampen.

Tøyen er også et område som befinner seg mellom flere store utbyggingsområder. Dette er blant annet utbyggingen av Fjordbyen i Bjørvika, og transformasjonen av Ensjø fra "bilby til boligby". Også Økern, et annet stort utbyggingsområde, ligger ikke langt unna. Dette bidrar til å styrke Tøyen som sentralt.

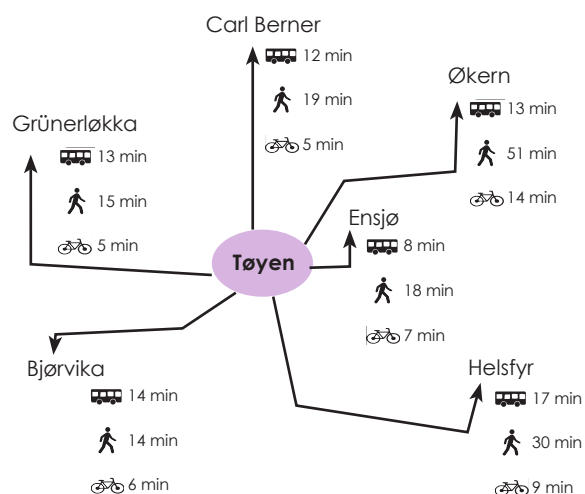

Kart 2: Kartet viser bydelene i Oslo inndelt i soner.

På Tøyen er det et godt kollektivtilbud med både buss og T-bane. Alle T-banens linjer stopper på Tøyen T-banestasjon. Det finnes også en togstasjon i området som dog ligger noe usentralt til og med få avganger. Den gode kollektivdekningen er med på å styrke Tøyens sentrale plassering i Oslo. Figuren til høyre viser dette ved avstander angitt i tid til nærliggende områder ved kollektivtransport, gange og sykkel.

Videre i kapittelet vil den historiske utviklingen på Tøyen i grove trekk gjennomgås. Dette fordi Tøyen, som de aller fleste andre steder i verden, kan ses på som resultater av ulike utviklingsperioder og hendelser.

Figur 2: Figuren viser avstand fra Tøyen til nærliggende områder gitt i tid ved kollektivtransport, gange og sykling. Tider er basert på google.no sin veibeskrivelse (Google.no/masp 2015).

Kart 3: Kartet viser Tøyen plassert i Oslo sentrum.

HISTORISK UTVIKLING

Tøyen har historiske røtter langt tilbake i tid. Området skal ha vært nevnt allerede i Middelalderen. Fra gammelt av skal det ha ligget en gård på Tøyen, som rundt 1640 skal ha blitt en adelig setegård. Dette skal ha skjedd etter at kanseller Jens Bjelke ervervet den.

I 1716 ble gården delt, og Tøyen hovedgård ble da liggende i dagens Botanisk hage. Det er denne gamle hovedgården som skal ha gitt Tøyen sitt navn. Navnet stammer fra norrønt og betyr gjødsel og fruktbar eng, noe som viser til den fruktbare jorden som var på Tøyen. (Oslo byleksikon 2010:587).

I 1811 ble Christiania (dagens Oslo) universitetsby. På den tiden manglet midlertid egnede lokaler for anleggelse av universitetet. I 1812 ble Tøyen Hovedgård overtatt av kong Fredrik IV, og samme år ble gården overdratt til Universitetet i Oslo ved kongelig resolusjon. Tanken var da at universitetet skulle oppføres på Tøyen

hovedgård sin grunn, men slik ble det ikke. Tøyen lå for langt unna byen, og universitetet ble heller anlagt i Karl Johans gate, hovedgaten mellom slottet og Christiania. På Tøyen ble Botanisk hage anlagt på eiendommen i 1814-1816.

I 1908 ble Zoologisk museum anlagt, og i 1918 ble Geologisk museum anlagt. Da Tøyen ikke ble område for universitetet, ble det prosjektert et anlegg bestående av 20-løkkeeiendommer for professorer. Dette var en ordning som ikke ble mye benyttet. I begynnelsen av 1880-årene var Bellevue den eneste parsellen som var tatt i bruk som fast bosted. Ordningen ble avvirket i 1920. Bygningen på Bellevue blir i dag benyttet som barnehage. (Oslo byleksikon 2010:587; Oslo kommune 2014d:169).

På mange måter kan perioden på starten av 1800-tallet ses på som begynnelsen av utbyggingen i området. Det vokste fram noen professorboliger, samtidig som det

Bilde 1: Bildet viser Bellevue, den tidlige professorboligen som i dag benyttes til barnehage.

utenfor universitetets grunn kom opp en del trehusbebyggelse, før området ble en del av byen ved byutvidelsen i 1878 (Oslo byleksikon 2010:587).

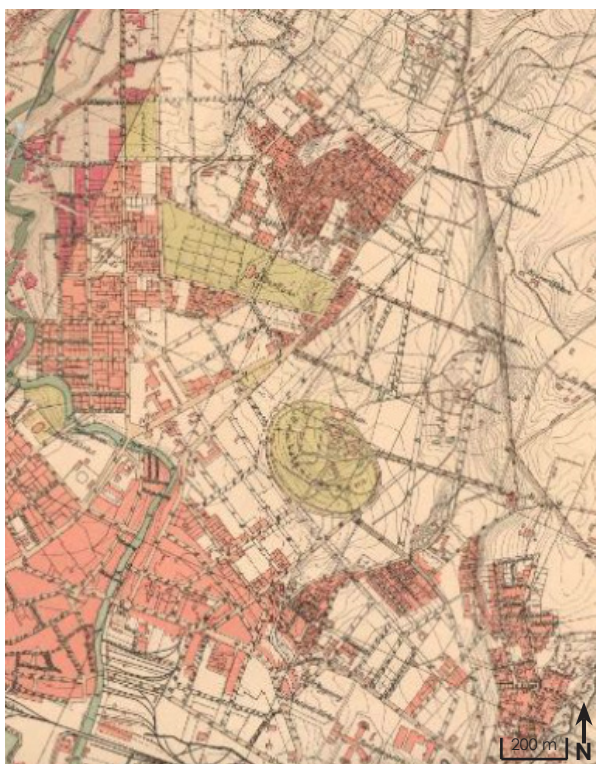
Fra midten av 1800-tallet opplevde man i Oslo, som mange andre steder, en industrialisering. I Oslo startet denne langs Akerselva med anleggelse av en rekke fabrikkbygg. Industrialiseringen førte til at det på slutten av 1800-tallet hadde vært en voldsom befolkningsvekst i byen. Fra 1855-1890 økte folketallet fra ca. 30 000 til over 150 000. Med den sterke befolkningsveksten så man seg etter hvert nødt til å utvide byen. På den bakgrunn hadde man byutvidelser i 1859 og 1878. (Oslo byleksikon 2010:6).

Med befolkningsvekst kom også en økt utbygging. På østkanten vokste det fram bydeler for arbeiderklassen, og på Tøyen kom det fra byutvidelsen i 1878 opp en del murgårder bestående av små leiligheter for arbeiderklassen.

Mot slutten av 1800-tallet var det behov for bygging av flere barneskoler i området. Tøyen skole ble oppført i 1882, Vahl skole i 1895 og Lakkegata skole i 1899. Tøyen kirke kom opp i 1907, og jernbanestasjon på Gjøvikbanen i 1904. (Oslo byleksikon 2010:7, 587).

Utbyggingen av byen med murgårder fortsatte fram mot 1900-tallet. Det var en forholdvis stor utbygging på slutten av 1800-tallet, før man i 1899 fikk et boligkrakk. Utbyggingen stoppet på dette tidspunktet nesten helt opp.

På de to historiske kartene under kan man se hvordan området forandret seg på 20 år, fra 1881 til 1901. Den grønne sirkelen midt i kartene viser Botanisk hage. Man kan se at en betydelig større del av området er utbygd i 1901 enn i 1881. Særlig gjelder dette områdene sør og vest i kartene, på Tøyen, Grønland, og også på Grünerløkka. Etter boligkrakket i 1899 var det en beskjeden utbygging de første tiårene av 1900-tallet.

Kart 4: Historisk kart fra 1881, Tøyen. Den grønne sirkelen midt i kartet viser Botanisk hage (Finn.no 2015a).

Kart 5: Historisk kart fra 1901, Tøyen. Den grønne sirkelen midt i kartet viser Botanisk hage (Finn.no 2015b).

Det var ikke før på 1920- og 1930-tallet boligbyggingen igjen skjøyt fart. På Tøyen fant utbygging av Tøyenjorden sted i perioden 1938-1954. (Oslo byleksikon 2010:7-8, 587).

I 1948 slås Oslo og Aker sammen, noe som i stor grad kan ses på som resultat av et stort utbyggingsbehov etter andre verdenskrig. Det som i stor grad karakteriserer utbyggingen på denne tiden, var bygging av drabantbyer. Fra siste halvdel av 1960-årene og gjennom hele 1970-tallet fant store deler av Oslos boligbygging sted i Groruddalen. (Oslo byleksikon 2010:8-9).

På 1960- og 1970-tallet kom det opp flere kulturinstitusjoner m.m. på Tøyen. Munchmuseet sto ferdig i 1963, mens Tøyenbadet sto ferdig i 1976. Tøyensenteret ble oppført i perioden 1968-1980 (Oslo byleksikon 2010:588). Tøyensenteret ble bygget ut som ledd i byggingen av ny T-bane østover. For utbyggingen av Tøyensenteret

ble det sanert en del trehusbebyggelse. (Oslo kommune 2014d:16-19).

Sanering av trehusbebyggelse på Tøyen til fordel for Tøyensenteret, er ikke eneste eksempel på sanering på denne tiden. Også på Enerhaugen saneres gammel bebyggelse på 1960-tallet. Enerhaugen var et av de stedene i byen som vokste fram som en forstad utenfor hovedstadens kontroll etter 1814. Området ble raskt tett befolket og man kunne her se mye fattigdom, alkohol og kriminalitet. I 1870- og 1880-årene forsvant en del av den gamle forstadsbebyggelsen i tre til fordel for murgårder. Fra denne perioden og fram til 1960-årene lå området nesten uforandret. Etter hvert preget det moderne livet planleggingen i større og større grad (Sæter 2005:19), og nå ble boligstandarden og forholdene sett på som dårlige i dette området. Det ble vedtatt sanering av den gamle bebyggelsen til fordel for ny. Bebyggelsen på Enerhaugen består i dag av

Kart 6: Kartet viser flyfoto fra 1937. Man kan her se at området er noe mer utbygget enn hva kartet fra 1901 viste (Finn.no 2015c).

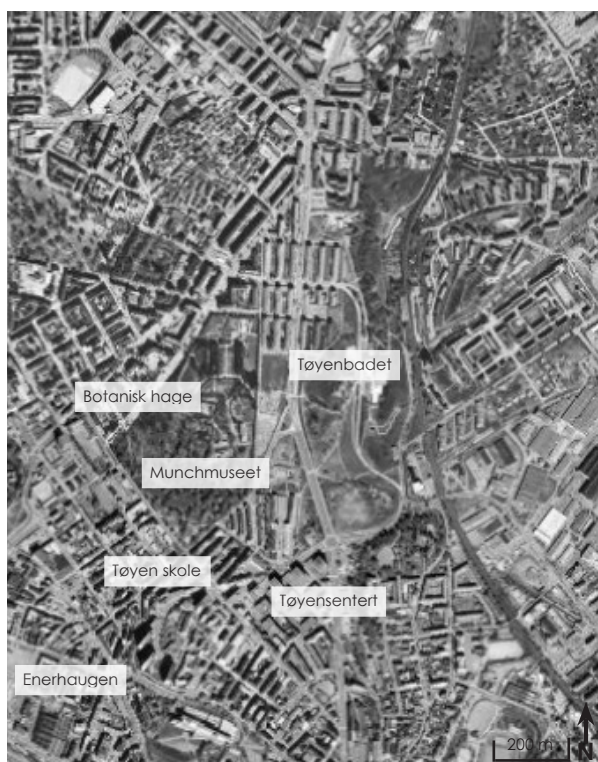
Kart 7: Kartet viser flyfoto fra 1947. Man kan her se at området er mer utbygget enn hva det var i 1937 (Finn.no 2015d).

fire høyblokker på 13-15 etasjer og to lavere blokker. Kun noen få hus ble tatt vare på, og de finnes i dag på Folkemuseet i Oslo (Oslo byleksikon 2010:150).

Saneringen på Enerhaugen representerer et av flere eksempler på radikalt planarbeid som fant sted i Oslo på denne tiden. Det forelå på samme tid blant annet planer om å anlegge motorvei over Tøyen (Oslo kommune 2014d:19). Dette forslaget kom fram i sammenheng med "Transportanalyse for Oslo i 1965", hvor planleggere og arkitekter ville omforme deler av byen til et system for biler. Som et svar på denne formen for transportplanlegging ble rapporten NIBR rapport nr 38 *Bygata* gitt ut i 1975. Unge planleggere ønsket gjennom denne å fremme sosialt liv og menneskelig aktivitet som et viktig premiss for planlegging. I rapporten studeres en strekning på Tøyen bestående av deler av Tøyengata, Hagegata og Økernveien. Denne strekningen var

på denne tiden vitne til flere forandringer. Tøyengata ble stengt for trafikk (kun åpen for buss) med bom, mens Hagegata og Økernveien ble viktige gjennomfartsårer i veisystemet i Oslo. Stengingen av Tøyengata bedret forholdene for mange her, samtidig som Hagegata og Økernveien som viktige gjennomfartsårer opplevde mer trafikk. Det ble med dette mer trafikk i områder hvor det blant annet er lokalisert flere barnehager og skoler.

Rapporten "Bygata" setter et fokus på viktigheten av at planleggere anerkjenner motstridende interesser på ulike nivåer; i byen som helhet, i deler av byen og også i den spesielle gata. Det må foreligge en god forståelse av lokale problemer og et kompromiss mellom varierende interesser i ferdige planer. (Lillebye 2007:115-118). Saneringen på Enerhaugen som er omtalt i det foregående, representerer noe av det første saneringsarbeidet som fant sted. Det

Kart 8: Kartet viser flyfoto fra 1984. Man kan blant annet se at bebyggelsen på Tøyensenteret og Enerhaugen er endret fra flyfotoet fra 1947 (Finn.no 2015e).

Kart 9: Kartet viser flyfoto fra i dag. Det er lite endringer fra 1984.

var saneringsplaner flere steder i Oslo, men ikke alle disse ble gjennomført. Som et resultat av saneringsplaner, andre verdenskrig og utbygging av drabantbyene hadde mye av bebyggelsen i indre by blitt forslummet. Det ble med bakgrunn i dette på slutten av 1970-tallet satt i gang et byfornyelsesprogram i Oslo som skulle bidra til å heve boligstandarden i indre by. Lov om fornyelse i tettbygde strøk av 1976 ga Oslo kommune myndighet til å erverve eiendommer, og videre forpliktet de seg til å rehabilitere eller sanere allerede eksisterende bygg. (Sæter og Ruud 2005 i: Huse 2011:27-28; Røsjø 1997). Lov om fornyelse av tettbygde strøk av 1976 innebar en omdøping av saneringsloven fra 1967. Dette signaliserte endringer i hvordan man tenkte på by og byutvikling. *"En moderne, fungerende by forutsatte ikke lenger full sanering og nybygging, men kunne godt videreutvikles på grunnlag av eldre bebyggelse og gateløp, var tanken"* (Helle et al. 2006:481).

Det ble foretatt en vurdering av tilstanden i boligområdene i indre by, og det ble utarbeidet et byfornyelsesprogram som ble vedtatt i 1977 (Sæter og Ruud 2005 i: Huse 2011:27-28; Røsjø 1997).

Byfornyelsesprogrammet i Oslo skulle gi rehabilitering og nybygging. Resultatet av denne prosessen var at det i perioden 1979-1993 ble fornyet nesten 100 000 boliger. Til grunn for byfornyelsen lå et såkalt "selvfinansieringsprinsipp", hvilket betydde at beboerne selv skulle ta kostnaden med å fornye. Det var beboerne som skulle betale for slitasje, for manglende vedlikehold av gårdeieren i mange år og for kommunens manglende oppfølging. Dette ga etter hvert store økonomiske konsekvenser for mange, hvilket gjorde at byfornyelsen utover på 1980-tallet på folkemunne etter hvert skiftet navn fra byfornyelse til byfordyrelsen. (Sæter og Ruud 2005 i: Huse 2011:27-28; Røsjø 1997). Byfornyelsen førte utover 1980-tallet til saneringer og oppussinger på Tøyen. Man så endringer i området i form av blant annet nye

moderne bygårder, oppussing av byrom og en delvis utskifting av befolkningen. Gjennom byfornyelsen ønsket man å beholde og styrke de ressurssterke i området, samtidig som man skulle være oppmerksomme på å ikke skyve svakere grupper ut. Som vist over hadde byfornyelsen økonomiske konsekvenser. Til tross for at enkelte fikk støtte for å takle dette, førte byfornyelsen til at flere ble "tvunget" til å flytte fra områdene. (Ruud 2005:257).

Også innvandringen til Norge har satt sitt preg på Tøyen. Fram til 1960-tallet preget i stor grad etnisk homogenitet Norge, og det var forholdsvis uvanlig å se menesker med mørk hudfarge. Selv om det var en innvandring til Norge fra nærslektete kulturer, oppveide innvandring på langt nær utvandring. Dette bildet skulle imidlertid forandre seg utover på 1970-tallet. Våren 1970 så man et nytt innslag av mennesker i Oslos gater. Man opplevde på denne tiden at pakistanske menn kom til byen for å søke arbeid. *"Dette ble innledningen til at Norge i de følgende åra opplevde et stadig økende innslag av mennesker fra andre kulturer"* (Helle et al. 2006:488).

Innvandringen var størst i de store byene, og da særlig i Oslo. I tillegg til at man opplevde en større konsentrasjon av innvandrere i de store byene, opplevde man også en større konsentrasjon av innvandrere i enkelte deler av byene, særlig de østlige delene av Oslo. Grunnen til dette kan sies å være en kombinasjon av fysiske og sosiale mekanismer. Av fysiske mekanismer kan nevnes at man i Oslo indre øst hadde tilgang på små og billige leiligheter. Dette førte til at mange innvandrere tidlig bosatte seg i disse områdene. Av sosiale mekanismer kan nevnes at mennesker gjerne søker like mennesker, og således gjerne bosetter seg i områder hvor det bor mennesker som er like en selv. I Oslo så man som sagt, en høy konsentrasjon av innvandrere i Oslos indre østlige deler og *"..Tøyen og Grønland fikk snart tilnavnet Lille Karachi på folkemunne"* (Helle et al. 2006:489). Butikker drevet av

innvandrere satte etter hvert preg på gatebildet, og utover på 1980- og 1990-tallet hadde Tøyen utviklet seg til å bli et flerkulturelt innslag i Oslos bybilde (Huse 2011:18).

På 1990-tallet ble det gjennom nye strategier lagt opp til en videreføring av byfornyelsen man hadde sett på 1980-tallet. De tidligere byfornyelsene hadde hatt et fokus på oppgradering av boliger og boligområder. Dette fokuset var nå i ferd med å flytte seg over til et mer helhetlig fokus på byområder (Ruud 2005:257). Det var samtidig et fokus på å skape gode levekår, blant annet på bakgrunn av avdekkede dårlige levekår i storbyene (Sæter 1999:32 i: Ruud 2005:257).

Utover på 1990- og 2000-tallet gjennomføres flere programmer med mål om å bedre levekårene (Sæter & Ruud 2005:112-119). Eksempler er *Boligprogram for Bydel Gamle Oslo 1998-2002* med overordnet mål om å legge til rette for en variert beboersammensetning (Ruud 2005:257). Det var her et fokus på de generelle boforholdene i området samtidig som man hadde et fokus på de vanskeligstilte på boligmarkedet (Sæter & Ruud 2005:117). Et annet eksempel er *Handlingsprogrammet for Oslo indre øst*. Kvalitet i området skulle gjennom dette programmet heves for å gjøre det bedre å bo der, samt at området skulle gjøres mer attraktivt for beboere i framtiden (Sæter & Ruud 2005:117).

På Tøyen ser man i denne perioden nybygging og rehabilitering av boligbebyggelse, samt at det gjennomføres ulike tiltak i gårdsrommene. Også trafiksaneringsplaner gjennomføres på denne tiden. Finnmarksgata bygges ned fra firefeltsvei til tofelts gate, og det opparbeides nye uterom i området. Blant annet oppgraderes skolegårdene på Tøyen og Vahl skole. (Oslo kommune 2014d). Som vist ligger Tøyen i et område som har vært gjennom ulike epoker av forandring. Også i dag kan man si at Bydel Gamle Oslo, og Tøyen er i forandring. Tone Huse (2011:18-

19) påpekte i sin bok *Tøyengata - Et nyrikt stykke Norge*, som kom ut for første gang i 2010 at forandringen vi da så (og i dag ser) i større grad preges av at representanter fra middelklassen flytter inn i området. Det har i Bydel Gamle Oslo vært en økning i antall boliger siden 1990-tallet. Dette har ført til en økning i befolkning i området, samt at leiepriser og boligpriser har økt. Det har flyttet flere mer kjøpesterke mennesker inn i området, samtidig som det har vært en øking i mer trendy restauranter, kaféer og barer (Huse 2011:13). Endringen man ser, beskrives gjerne med begrepet gentrifisering. Dette er et begrep som benyttes om økonomiske og sosiale prosesser hvor tidligere arbeiderstrøk forandres og får et nytt uttrykk. I slike prosesser ser man at mennesker fra høyere sosiale lag flytter inn i og ruster opp tidligere lavstatusstrøk. Slike strøk finner man ofte i sentrale byområder. (Solerød & Thornæs 2014).

Samtidig som gentrifiseringprosesser pågår, er områdene i de østlige delene av Oslo fortsatt preget av dårligere levekår enn store deler av byen. Bydel Gamle Oslo er på mange måter fortsatt en arbeiderklassebydel, en bydel hvor innvandrere er sterkt synlige i bybildet og det er et område med en rekke utleieboliger og kommunale leiligheter. (Huse 2011:18-19).

Som vist gjennom dette kapittelet, er Tøyen et område som har vært gjennom ulike epoker og prosesser med forandring. De ulike forandringene kan på hver sine måter sies å ha satt sitt preg på Tøyen. I det følgende vil Tøyens uttrykk i dag beskrives, før det videre vil gis en introduksjon til Tøyensatsingen.

TØYEN I DAG

Tøyen framstår i dag som et sammensatt sted med variasjoner innenfor bebyggelse, byrom og mennesker. Tøyen er et område som blant annet består av store grøntområder og flere parker. Spor etter den gamle Tøyen Hovedgård kan ses i Botanisk hage. På Tøyen finner man også Tøyenparken, et stort grønt- og rekreasjonsområde. Dette sammen med Botanisk hage gir et stort og åpent grøntområde som står i sterk kontrast til den ellers tette bebyggelsen i området.

På Tøyen er det også flere mindre torg og møteplasser. Eksempler på dette er skolegården på Tøyen skole, Sørli plass, Rudolf Nilsens plass, Sommerfrydhagen og også fotballbanen på Caltexløkka.

Den tette og forholdsvis urbane bebyggelsen på Tøyen består av ulike bygningstypologier og bygg fra ulike tidsperioder. Det finnes på Tøyen i dag blant annet murgårdsbebyggelse fra århundreskiftet 1800/1900-tallet, lamellbebyggelse og funkisbebyggelse.

På Tøyen finner man Tøyensentret (som i dag har skiftet navn til Tøyen Torg) fra 1970-tallet med et avskjermet torg og høyblokker. Det er også flere kulturlokasjoner på Tøyen med blant annet Munchmuseet, en av Oslos største turistattraksjoner (Oslo kommune 2014d:22-23), Tøyenbadet, som er Norges mest besøkte bad (Oslo kommune 2014d:33), Botanisk hage og Zoologisk museum. Det er også en rekke matvarebutikker, kaféer og andre serveringssteder på Tøyen.

Tøyen er et sentralt område som ligger i kort avstand til andre sentrale områder i Oslo som blant annet Ensjø, Bjørvika og Grünerløkka. Tøyen har forholdsvis god kollektivdekning med T-banestasjon med alle t-banens linjer og flere bussholdeplasser. Samtidig som kollektivdekningen på Tøyen er god, er også biltrafikken framtrede enkelte steder. Som eksempel framstår Økernveien, deler av Sørligata og deler av Hagegata som områder hvor de harde trafikantene har første rett.

Det er flere skoler og barnehager på Tøyen, og området har en forholdsvis stor andel kommunale boliger. I Bydel Gamle Oslo som helhet er det 1680 kommunale boliger, hvor om lag halvparten av disse ligger på Tøyen (Oslo kommune 2014a).

Tøyen kan i stor grad beskrives som et boligområde med en forholdsvis høy befolkningstetthet. Tettheten er her høyere enn i andre deler av byen. Samtidig er det en noe mindre lokalisering av arbeidsplasser, sett i forhold til andre nærliggende områder med like god kollektivdekning. Området er som vist over, en del av det tette byområdet og med det er det kort vei til arbeidsplasser andre steder i byen. De fleste arbeidsplassene i området er i tilknytting til Tøyensentret og den sosiale infrastrukturen som finnes på Tøyen. (Oslo kommune 2014d:22-23).

I 2013 bodde det ca 12 000 personer i området. Sammenlignet med byen som helhet består området av en høyere andel av personer mellom 25 og 39 år. Dette er noe som generelt er typisk for den indre by i Oslo. Også andelen av barn mellom 0 og 5 år er over gjennomsnittet i Oslo som helhet. (Oslo kommune 2014d:23; Oslo kommune 2015g).

Tone Huse (2011:17-18) skriver i sin bok *Tøyengata - Et nyrikt stykke Norge* om Tøyens tre store forvandlinger, som alle på hver sin måte kan si å ha preget området, og som alle i dag kan sies å gjøre seg synlig i Tøyens uttrykk.

Den første av disse var da Tøyen under industrialiseringen utviklet seg til å bli et sted for arbeiderklassen i byen. Som den andre forvandlingen snakker hun om da innvandringen i Oslo tok seg opp fra 1970-tallet og utover på 1980-tallet, noe som ga området et flerkulturelt preg. Den tredje forvandlingen mener hun man i våre dager er vitne til da man ser et stadig større innslag av ressurssterke representanter fra middelklassen i befolkningen.

Kart 10: Kartet viser flyfoto i dag.

Tøyen og områdene rundt er inne i en prosess hvor man ser en bevegelse fra å være områder forbundet med lavstatus, til i dag å bli mer attraktive områder for en annen del av befolkningen. Dette gir seg uttrykk i at boligprisene i området har økt, og innvanderandelen av befolkningen er synkende. (Huse 2011:16-18).

I denne sammenheng er det viktig å peke på at til tross for den økte attraktiviteten, er Tøyen fortsatt et område med betydelige utfordringer. Som vi skal se senere i oppgaven kommer området fortsatt lavt ut på levekårsstatistikker. Tøyen er et område med høy barnefattigdom, samt at mange kommunale boliger er lokalisert i området. Andelen av befolkningen med innvandrerbakgrunn er fortsatt høy. Tøyen framstår i dag som et sammensatt og mangfoldig område, med en befolkning med mange ulike kulturer og nasjonaliteter. I at Tøyen er et mangfoldig sted ligger at

området inneholder store variasjoner. Dette kan være variasjoner i mennesker, kulturer, nasjonaliteter og også butikker og andre tilbud.

Oppsummert kan sies at Tøyen er et område med et sammensatt uttrykk både hva gjelder det fysiske og det sosiale aspektet.

I dag er Tøyen inne i en spennende periode hvor det politisk er vedtatt å satse stort i området. Tøyensatsingen kom i stand som en del av avtalen om å flytte Munchmuseet til Bjørvika etter lang tids diskusjon. Selv om avtalen innebærer at Tøyen mister en av sine kulturinstitusjoner, legger den samtidig opp til at Tøyen gjennom ulike tiltak skal utvikles i en positiv retning.

I de kommende kapitlene vil det gis en introduksjon til Tøyensatsingen. Bakgrunnen for avtalen, samt satsingens hoveddeler, mål og tiltak vil kort presenteres.

Bilde 2: Bildet er tatt i Botanisk hage. I bakgrunn kan deler av bebyggelsen i Tøyengata ses.

Bilde 4: Bildet viser Finnmarksgata og deler av Tøyenparken, samt Muchmuseet og Tøyensenteret.

Bilde 3: Bildet viser inngangspartiet ved dagens Tøyenbadet.

Bilde 5: Bildet Munchmuseum. I bakgrunnen ser man høyblokkene på Tøyensenteret.

Bilde 6: Bildet viser Caltexløkka som en del av Tøyenparken med blant annet Tøyen Torg i bakgrunn.

Bilde 10: Bildet viser deler av Tøyenparken med Caltexløkka i venstre hjørne.

Bilde 7: Bildet viser deler av Tøyensenteret fra utsiden. I forgrunnen vises krysset Sørligata-Hagegata.

Bilde 11: Bildet viser deler av Tøyengata, med bebyggelse på begge sider som gir et urbant preg.

Bilde 8: Bildet viser lekeplass på Tøyen lokalisert mellom ulike typer bebyggelse.

Bilde 12: Bildet viser bebyggelse i grensa til Tøyenparken. Bebyggelsen ligger nord på Tøyen.

Bilde 9: Bildet er tatt fra Hagegata og viser Tøyen skole på høyre side og deler av Tøyen Torg i bakgrunnen.

Bilde 13: Bildet viser område dominert av harde trafikanter. Bildet viser krysset Sørligata-Hagegata.

TØYENSATSINGEN - INTRODUKSJON

Tøyensatsingen er en del av en politisk avtale som 28. mai 2013 ble inngått mellom partiene Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti. Gjennom denne avtalen ble det bestemt at den mye omdiskuterte flyttingen av Munchmuseet skulle finne sted. Det ble fastsatt at Munchmuseet skal flyttes fra Tøyen til Bjørvika, og at det skal gjennomføres en satsing på Tøyen. (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013).

I en pressemelding fra partiene dagen avtalen ble inngått, ble det uttalt at løsningen bidrar til å ivareta verdensarven etter Edvard Munch, samtidig som det vil gjennomføres en historisk satsing på Tøyen. "Avtalen sikrer dermed at Oslo får realisert et nytt Munchmuseum, og at det samtidig satses stort på Tøyen, til det beste for innbyggerne på Tøyen og i byen" (Flertall for Munch i Bjørvika og satsing på Tøyen 2013). Avtalen kan med dette ses på som todelt, hvor den ene delen omhandler Munchmuseet, mens den andre omhandler en utvikling på Tøyen. Det er den delen av avtalen som omhandler Tøyen, som er utgangspunktet for denne oppgaven, og som blir omtalt som Tøyensatsingen.

Tøyensatsingen er en helhetlig satsing som skal utvikle Tøyen til et trygt og godt sted å bo, og et sted man vil besøke. Tøyen er et sted hvor det i mange år har blitt pekt på betydelige levekårsutfordringer, og nå satses det i området. Satsingen hadde oppstart i 2013 og skal avsluttes i 2018. De ulike delene av avtalen vil iverksettes til ulike tider, enkelte er i gang, mens andre er tidlig i prosessen.

TØYENSATSINGEN

Som en del av avtalen om å flytte Munchmuseet skal Tøyen oppgraderes og utvikles med over 20 ulike store og små tiltak. Det skal foregå en helhetlig satsing på Tøyen for å utvikle stedet i en positiv retning. Tøyen skal bli et trygt sted å bo, samt at stedet skal utvikles til et levende og attraktivt sted å

besøke. Det er også ønskelig at levekårene til innbyggerne i området skal bedres.

Satsingen kan deles i to hoveddeler; et områdeløft og en ny plan for Tøyenparken. I tillegg til disse to delene består satsingen av en rekke andre tiltak. Dette er blant annet å pusse opp Tøyen T-banestasjon og ruste opp Tøyensenteret (nå Tøyen Torg). Det skal satses på skolen. Det er ønskelig å spre sosiale boliger og psykiatri og sosiale tjenester ut over byen. (Oslo kommune 2015h).

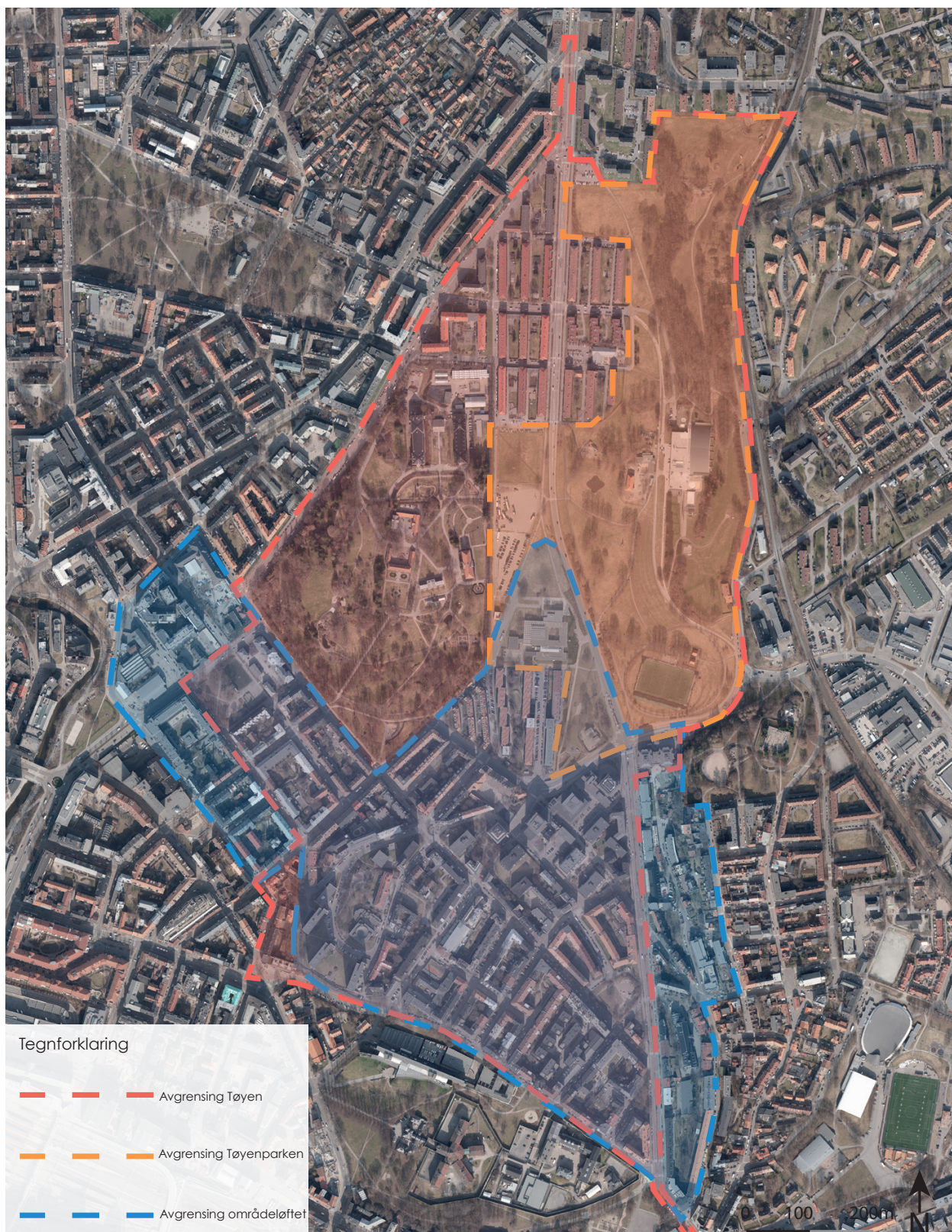
TØYENPARKEN

Den ene hoveddelen av Tøyensatsingen går ut på at det skal gjennomføres flere store investeringstiltak i Tøyenparken. Det skal anlegges et nytt hovedbad for Oslos befolkning, et vitensenter, en friluftsscene, samt at det skal etableres et sammenhengende grønt- og parkdrag over Finnmarksgata. Dette er for å knytte Tøyenparken og de grønne områdene ved Botanisk hage bedre sammen. Tiltakene i Tøyenparken skal også ses i sammenheng med de øvrige tiltakene i avtalen. (Byråds sak 1050/14 2014).

OMRÅDELØFTET

Den andre hoveddelen av Tøyensatsingen går ut på at det skal gjennomføres et femårig områdeløft for å bedre levekårene på Tøyen. Oslo kommune gir 25 millioner kroner årlig til denne delen av satsingen, og staten har gått inn med det samme. Det er Bydel Gamle Oslo, gjennom bydelsutvalget, som har ansvaret for å forvalte de kommunale midlene. Det skal også årlig rulleres en programplan for områdeløftet hvor mål, strategier og tiltak skal klargjøres og fastsettes. (Oslo kommune 2015h; Oslo kommune 2015e).

I det følgende vil bakgrunnen for avtalen gjennomgås for å få en forståelse av den større konteksten Tøyensatsingen er en del av.

Kart 11: Kartet viser avgrensning for Tøyen, Tøyenparken og områdetøftet. Avgrensningen er satt ut fra avgrensninger angitt i dokumenter tilknyttet Tøyensatsingen (se blant annet Byrådssak 1050/14 2014; Oslo kommune 2015b).

BAKGRUNN FOR AVTALEN

Bakgrunnen for avtalen som fastsetter flytting av Munchmuseet og en satsing på Tøyen, ligger i en lang og kompleks debatt om Munchmuseets lokalisering.

Munchmuseet som i dag ligger på Tøyen, har som oppgave å forvalte og formidle kunsten etter Edvard Munch (1863-1944). Museet åpnet i 1963, og lokaliseringen av museet på Tøyen kan sies blant annet å stamme fra et ønske om å spre kulturinstitusjoner til ulike deler av byen. Museet huser i dag over 45 000 museumsgjenstander. I tillegg til å inneholde de kunstneriske verkene etter Edvard Munch finner man også ulike utstillingslokaler, seminarrom, auditorier, kontorer, bibliotek, kafé og lignende i museets bygning. Det er Oslo kommune som eier samlingen etter Munch, da dette ble testamentert til, og videre overtatt av kommunen etter hans død i 1944. (Om Munchmuseet; Aslaksen & Skaug 2011:39).

Prosessen rundt avgjørelsen om å flytte museet til Bjørvika går langt tilbake i tid. Både i 2002 og i 2005 hadde forslag om å flytte eller bygge ut museet blitt nedstemt. I 2002 kom det fram forslag om å flytte museet til Vestbanen, mens det i 2005 ble vedtatt utbygging av museet på Tøyen. Det ble gjort ulike utredninger, og i 2006 forelå det omfattende analyser med tre hovedalternativer for framtidig plassering og utforming av museet på Tøyen. Endelig beslutning om valg av alternativ uteble imidlertid.

Før valget i 2007 ble det holdt folkemøte på Tøyen hvor visjoner om et spennende og tilgjengelig Tøyensenter, ble framlagt. Valget ble holdt, men lite skjedde med visjonen på Tøyen. Det var fortsatt enighet om behov for et nytt museumsbygg, men hvor dette skulle ligge, var ikke lenger like klart. (Aslaksen & Skaug 2011:39-52).

I 2008 ble det erklært at Munchmuseet skulle flytte til Bjørvika. I mai samme år ble det inngått en opsjonsavtale mellom Oslo

kommune og HAV Eiendom som omhandlet kjøp av tomt til etablering av Munchmuseet sammen med Stenersensamlingen. I september 2008 ble denne avtalen vedtatt av bystyret i Oslo, samt at det ble utlyst en arkitektkonkurranse. (Aslaksen & Skaug 2011:39-52).

Fra høsten 2008 til våren 2009 ble det på bakgrunn av denne avtalen gjennomført en design- og plankonkurranse, hvor konseptet Lambda ble enstemmig kåret som vinner. Den offentlige debatten økte, og tilhengere av Munchmuseet på Tøyen ville ha bedre begrunnelse for flytting. Høsten 2009 vedtok imidlertid Oslo bystyre at vinnerprosjektet Lambda skulle ligge til grunn for videre utvikling. (Aslaksen & Skaug 2011:39-52).

Før kommune- og fylkestingsvalget i 2011 ble det av Fremskrittspartiet foreslått å utsette saken om en eventuell flytting av Munchmuseet til etter valget, hvilket gjorde at dette ble en valgsak. Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt gikk til valg med et ønske om nytt Munchmuseum på Tøyen. Fremskrittspartiet ønsket utredning av flere alternativer for lokalisering av museet, mens flytting til Gamlebyen ble luftet av Kristelig Folkeparti. (Staude & Nordlie 2013).

I desember 2011 stemte et flertall i Oslo bystyre mot prosjektet Lambda, samtidig som det ble bestemt at det skulle utredes andre alternativer for lokalisering av Munchmuseet, både på Tøyen og i Nasjonalgalleriet på Tullinløkka (Trulsen 2011). Det ble seinere anbefalt å ikke gå videre med disse forslagene, og saken ble med dette liggende død.

I 2013 ble Lambda og et nytt Munchmuseum igjen dratt på banen. Etter lange og tunge forhandlinger ble det mai 2013 klart at Munchmuseet skal flyttes til Bjørvika, samtidig som det skal satses på en utvikling på Tøyen. Avgjørende for avtalen var at Sosialistisk Venstreparti, som lenge hadde kjempet for Munchmuseet på Tøyen, snudde i saken. Mot

at det skal satses på Tøyen gikk Sosialistisk Venstreparti inn for et Munchmuseum i Bjørvika, og dermed var det flertall i Oslo bystyre. (Staude & Nordlie 2013).

Som vi kan se har lokalisering av Munchmuseet, om det skal ligge på Tøyen eller flytte, vært et debatttema i Oslopolitikken i mange år. Da det i 2013 ble inngått en avtale mellom bystyregruppene til Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, skjedde dette etter omfattende forhandlinger. Det endte med en kompleks politisk avtale. I pressemelding i forbindelse med lansering av avtalen siteres Marianne Borgen, gruppeleder for Sosialistisk Venstreparti. Hun uttaler at avtalen *“ivaretar Edvard Munchs kunst, og samtidig gir en historisk satsing på Tøyen, et bedre barnehagetilbud til Oslos barn og et utvidet kulturskoletilbud til hele Oslo”* (Flertall for Munch i Bjørvika og satsing på Tøyen 2013).

Bilde 15: Bildet viser skilt til Munchmuseet.

Bilde 14: Bildet viser dagens Munchmuseum på Tøyen.

OM AVTALEN

Avtalen som ble inngått i mai 2013, kan sies å være todelt. Den ene delen berører flyttingen av Munchmuseet til Bjørvika, mens den andre delen berører en satsing og utvikling på Tøyen.

Til tross for at debatten om lokalisering av Munchmuseet synes å ha vært en helt avgjørende faktor for at det nå satses på Tøyen, kan de to delene av avtalene ses på separat. Dette fordi prosessene rundt selve flyttingen av museet ikke direkte berører de tiltak som inngår i Tøyensatsingen. Det må i denne sammenheng nevnes at helt separat er disse delene ikke. Munchmuseet ligger fortsatt på Tøyen og således vil tidspunkt for flytting til Bjørvika og hva som videre skjer med museumsbygget på Tøyen, kunne få innvirkninger på Tøyensatsingen. Det er i denne oppgaven gjort en avgrensning til å fokusere på Tøyensatsingen. Det er satsingens målsettinger og tiltak som danner utgangspunktet for oppgaven. Når det gjelder Munchmuseets del av avtalen, vil det kun kort gjøres rede for dette.

Videre i kapitlet vil avtalens del om Munchmuseet kort gjennomgås før det går inn på avtalens del om Tøyen. Målsettinger og tiltak vil her beskrives. Det vil også gjøres en kategorisering av tiltakene for å kunne vurdere hvilke tiltak det vil være hensiktsmessig å gå videre med i oppgaven ut i fra dens problemstillinger.

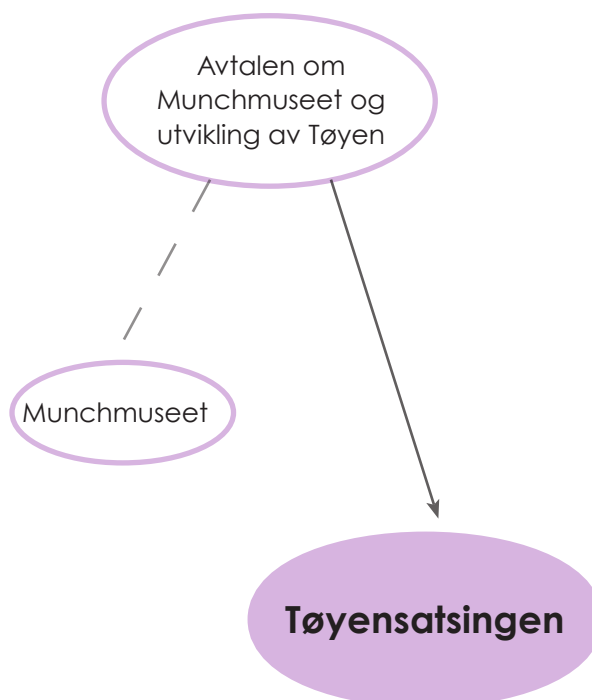
AVTALEN OM MUNCHMUSEET

Den delen av avtalen som omhandler flytting av Munchmuseet, skal sikre at partiene sørger for at alternativet Lambda i Bjørvika vedtas (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013).

Med et nytt Munchmuseum håper man at verdensarven etter Edvard Munch vil bli formidlet og tatt vare på på en verdig måte. *“Lambda vil gi Oslo nye muligheter til å skape interesse og forståelse for Munchs arbeid og kunst”* (Flertall for Munch i Bjørvika og satsing på Tøyen 2013).

Status for det nye Munchmuseet er at Oslo bystyre 22. oktober 2014 vedtok bygging og finansiering av museet, som skal inneholde både Munchmuseet og Stenersensamlingen. (Oslo kommune 2014c)

Det er forventet at byggearbeidene skal settes i gang i løpet av sommeren 2015, mens det er forventet åpning for publikum ved utgangen av 2019 (Oslo kommune 2015f).

Figur 3: Figuren viser avtalens todeling. Det er delen som berører Tøyen det vil fokuseres på i oppgaven.

AVTALEN OM TØYEN - MÅLSETTINGER

Den andre delen av avtalen skal sikre at det satses på en utvikling på Tøyen. Det er ønskelig å utvikle Tøyen i en positiv retning med et fokus på å gjøre Tøyen til et trygt og attraktivt sted, med gode levekår.

I pressemelding da avtalen ble inngått, kommer det fram at *"avtalen mellom partigruppene innebærer et historisk områdeløft for Tøyen, spesielt rettet mot barn og unge. Avtalen vil også komme både lokalbefolkning og hele byens befolkning til gode"* (Flertall for Munch i Bjørvika og satsing på Tøyen 2013).

Hva som konkret ønskes oppnådd, er ikke definert i klare og entydige mål. Det uttales at det er ønskelig at tiltakene i avtalen skal bygge på og videreføre de kvalitetene som Tøyen allerede har, samt at Tøyen skal utvikles *"til et attraktivt og unikt byområde med høy bokvalitet"* (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013). Det utdypes i avtalens første tiltak for Tøyen, som er et områdeprogram for Tøyen, at levekårene skal bedres. Områdeprogrammet omtales ellers i oppgaven som områdeløft.

På Oslo kommunes hjemmesider beskrives Tøyensatsingen som *"en helhetlig satsing for å utvikle Tøyen til et trygt og levende sted både å bo og besøke. Tøyensatsingen består av to hoveddeler: Et områdeløft for å bedre levekårene på Tøyen (syd), og en ny plan for Tøyenparken (nord)"* (Oslo kommune 2015h).

Oppsummert kan det sies at gjennom Tøyensatsingen så skal...

- ... Tøyen skal bli et trygt sted
- ... Tøyen skal bli et levende sted
- ... Tøyen skal utvikles til et unikt byområde
- ... Tøyen skal være et godt sted å bo
- ... Tøyen skal være et godt sted å besøke
- ... levekårene på Tøyen skal bedres

AVTALEN OM TØYEN - TILTAK

Som tidligere nevnt inneholder avtalen en rekke tiltak som skal bidra å utvikle Tøyen i en ønsket retning. Dette er tiltak som både gjelder for Tøyen lokalt og som berører byen som helhet. Det er også en blanding av sosiale og fysiske tiltak.

For det videre arbeidet med oppgaven er det valgt å kategorisere tiltakene for å få en bedre oversikt over hva satsingen egentlig er. Dette vil danne grunnlaget for valg av videre fokus. Det vil kort beskrives hva de ulike tiltakene innebærer. Videre vil det gis en oppsummering hvor det begrunnes hvilke tiltak som tas med videre i arbeidet, og hvilke det ikke vil gås nærmere inn på.

Oversikten som presenteres i det følgende, er basert på informasjon fra avtalen (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013), oppfølgende byrådsvedtak om gjennomføring av investeringstiltakene i Tøyenparken (Byråds sak 1050/14 2014) og rapporteringer som ligger på Oslo kommunes hjemmesider. Det er i all hovedsak tatt utgangspunkt i den siste rapporteringen fra februar 2015 (Oslo kommune 2015f).

Gjennom rapporteringen kommer det frem hva som har skjedd under hvert tiltak så langt, noe som gir mulighet for å si noe om dagens status. Det kommer her også fram hva som har skjedd på områder som må regnes inn i Tøyensatsingen, men som ikke var en del av den opprinnelige avtalen. Det er derfor valgt å kategorisere tiltak som har kommet i stand etter avtalens inngåelse, for seg.

Det er viktig å understreke at kategoriseringen er foretatt av studenten, og at det ikke ligger noen andres meninger bak. Det vil også være andre måter å kategorisere tiltakene på her. Måten det er gjort på, er av hensyn til oppgavens tema og fokus. Kategoriseringen er gjort for å systematisere arbeidet og for lettere å forstå hva satsingen egentlig innebærer.

KATEGORI 1 - STØRRE FYSISKE TILTAK

NYTT BADELAND PÅ TØYEN

- Det skal etableres et nytt hovedbad for Oslos befolkning på Tøyen.
- Det skal være flere bassenger og tilbud etter tilsvarende anlegg i Drammen og Risenga i Asker.
- Badet skal inngå som en del av felles plan for Tøyenparken.

FINNMARKSGATA

- Det skal anlegges et grønt- og parkdrag over Finnmarksgata for å knytte grøntområdene i Tøyenparken og grøntområdene ved Botanisk hage bedre sammen ved stenging av gata for biltrafikk, eventuelt ved et grønt lokk.
- Gata har vært prøvestengt, men er igjen åpnet for trafikk. Stenging av gata er nå utelukket.
- Finnmarksgata skal inngå som en del av felles plan for Tøyenparken.

VITENSENTER

- Et vitensenter i Tøyenparken skal bidra til økt interesse og kompetanse for elever og lærere innen realfag i Oslo.
- Det skal skape en attraksjon på Tøyen.
- Vitensenteret skal inngå som en del av felles plan for Tøyenparken.

SAMLOKALISERING AV VITENSENTER OG VEKSTHUS MED NORSK TEKNISK MUSEUM

- Det skulle undersøkes om det var mulig å samlokalisere et vitensenter og det planlagte veksthuset ved Naturhistorisk museum med Norsk teknisk museum på Tøyen.
- Det er etter møte med Kulturdepartementet bekreftet at samlokalisering ikke vil være aktuelt.

FRILUFTSSCENE I TØYENPARKEN

- Det skal etableres en friluftscene i Tøyenparken.
- Dette skal bidra til en optimal, fleksibel, funksjonell og effektiv tilrettelegging for framtidige arrangementer.
- Friluftscenen skal inngå som en del av felles plan for Tøyenparken.

TØYENSENTERET OPPGRADERES

- Kommunen skal medvirke til at Tøyensenteret oppgraderes til nye Tøyen Torg.
- Oppgraderingen skal skje i tråd med planen for revitalisering av området slik det er beskrevet av Eierforum (Sammenslutning av gårdeierne som står sammen om revitaliseringen).
- 30 millioner kroner skal benyttes til oppgraderingen, hvorav 15 millioner er fra kommunen og 15 millioner er fra gårdeierne.

TØYEN T-BANESTASJON OPPRUSTES

- Tøyen T-banestasjon skal rustes opp både hva gjelder toghallen og inngangene.
- Det skal bli bedre skilting og belysning.
- Opprustingen av T-banestasjonen er i gang med omfattende vedlikeholdsarbeid.

OPPSUMMERING:

Denne kategorien representerer tiltakene i Tøyensatsingen som hovedsakelig kan sies å være av fysisk karakter. Tiltakene nytt bad på Tøyen, vitensenter, friluftscene og Finnmarksgata, skal inngå i en felles plan for Tøyenparken.

KATEGORI 2 - OMRÅDELØFTET PÅ TØYEN OG ANDRE TILTAK SOM KAN SES I SAMMENHENG MED OMRÅDELØFTET

OMRÅDELØFTET

- Det skal gjennomføres et femårig områdeprogram på Tøyen for å bedre levekårene.
- Områdeprogrammet skal gjennomføres i form av en nedenfra-og-opp stedsutvikling hvor innbyggernes ønsker og behov skal vektlegges.
- Områdeløftet skal trygge bo- og oppvekstmiljøet, styrke og skape møteplasser og tilrettelegge for helsefremmende aktivitet og deltagelse.

SATSING PÅ TØYEN SKOLE

- Tøyen skal være en kultur- og miljøskole og et kultursenter for bydelen, samt at elvene gis et utvidet tilbud gjennom Oslo musikk- og kulturskole.
- Skolen skal ha utvidete åpningstider både på kveldstid og på skolens feriedager.
- Ledige lokaler på skolen skal benyttes til aktiviteter og elevene får tilbud om gratis kjernetid i aktivitetsskolen.

OPPSUMMERING:

Denne kategorien representerer tiltak som kan sies å ha en mer sosial karakter enn den foregående kategorien.

KATEGORI 3 - TILTAK SOM BERØRER KOMMUNALE LEILIGHETER OG KOMMUNALE BYGG

OMGJØRING AV KOMMUNALE BOLIGER I HAGEGATA 30 OG HAGEGATA 31

- Hagegata 30 skal omgjøres til studentboliger.
- Hagegata 31 skal seksjoneres og selges.
- Beboerne skal få tilbud om å kjøpe leiligheter i Hagegata 31, og det tilstrebes at beboere ikke må flytte mot sin vilje.

BYRÅDET BES STILLE KRAV OM AT KJØPER AV LEILIGHETER SOM IKKE ER BEBOER, PUSSE OPP LEILIGHETENE

- Leilighetene i Hagegata 31 er seksjonert og del av Boligsameiet Hagegata 31. Kjøpere vil bli gjort oppmerksom på eventuelt vedlikeholdsbehov. Markedsprisen vil reflektere beliggenhet og standard.
- Det kan ikke juridisk stilles krav til kjøper om oppussing av leilighetene, men trolig vil kjøper pusse opp.
- Boligene vil bli solgt enkeltvis.

DET SKAL FRAM MOT 2017 KJØPES MINST 600 KOMMUNALE LEILIGHETER

- Oslo kommunene skal fram til 2017 kjøpe minst 600 kommunale leiligheter.
- Det skal legges vekt på at den kommunale boligmassen spres utover byen.
- Det skal legges vekt på å etablere spesialboliger til personer med dobbeltdiagnose.

GJENNOMGANG AV TOMME KOMMUNALE BYGG

- Tomme kommunale bygg skal gjennomgås og vurderes fortløpende.
- Det skal vurderes om noen av disse kan tas i bruk til kunstneratelierer, verksteder for kunsthåndverkere og lignende.
- Det er utarbeidet enkle rutiner for midlertidig utleie av tomme lokale bygg til ulike kulturformål.

OPPSUMMERING:

Denne kategorien representerer tiltak som anses å kunne ha betydning for befolknings sammensetningen i området. Kommunale boliger skal byttes ut med private boliger og studentboliger, samt at det kan bli en økning av kunstneratelierer og lignende i området.

KATEGORI 4 - ANDRE TILTAK SOM VIL KUNNE BERØRE BÅDE TØYEN OG HELE BYEN, KOMMUNALE BOLIGER OG SOSIALE TILTAK

ØKT KAPASITET VED OSLO MUSIKK- OG KULTURSKOLE

- I løpet av 2014 og 2015 skal kapasiteten økes med minst 700 nye plasser.
- Dette skal skje ved etablering av ny kulturstasjon blant annet på Tøyen skole.
- Det vil også være etablering av nye kulturstasjoner andre steder i byen.

KARTLEGGING AV RUS- OG PSYKIATRITILBUDET I TØYENOMRÅDET FOR Å VURDERE OM NOE KAN FLYTTES TIL ANDRE DELER AV BYEN

- Det er sju frivillige/private rus- og psykiatritilbud og ett offentlig tilbud i området.
- Tilbudene benyttes også av personer som kommer utenfra Tøyen.
- Organisasjonene er bedt om å vurdere om de kan flytte noen av tilbudene til andre deler av byen.

MIDLER SOM FRIGIS VED SALG AV KOMMUNALE LEILIGHETER I HAGEGATA, SKAL BENYTTES TIL KJØP AV TILSVARENDE ANTALL KOMMUNALE LEILIGHETER ANDRE STEDER I BYEN

- Midlene som frigis, skal benyttes til å kjøpe leiligheter utenfor indre øst
- Om det blir likt antall leiligheter vil avhenge av boligbehovet i de øvrige bydelene
- Pris vil også spille inn på antall

leiligheter som kjøpes

VURDERE BRUK AV FORKJØPSRETT SOM LEDD I ØKT TILBUD AV BOLIGER TIL VANSKELIGSTILTE

- I følge boligbehovsplanen er det behov for flere boliger til vanskeligstilte. Bruken av forkjøpsretten for inntil 10 % av leilighetene skal derfor vurderes i hvert enkelt tilfelle når det etableres nye borettslag.
- Forkjøpsretten var ikke benyttet ved inngangen til 2015, da de tilfeller som har vært til vurdering, har ligget i områder hvor det ikke skal skaffes boliger.

BEMANNINGSNORM I BARNEHAGER

- Fra 1. januar 2014 ble bemanningsnormen i Oslos barnehager gjeninnført.
- Normen skal sikre et minimum ansatte på et antall barn.

FRITT BRUKERVALG PÅ DAGSENTER-, BO- OG OMSORGSTILBUD

- Umiddelbart etter avtalens inngåelse ble det igangsatt et fritt brukervalg for utviklingshemmede og andre hjelpetrengende som etter vedtak skal ha dette tilbudet.

OPPSUMMERING:

Denne kategorien representerer tiltak som i stor grad er av sosial art. Det er tiltak som vil kunne få konsekvenser lokalt på Tøyen, men de fleste tiltak i denne kategorien ligger på et mer overordnet nivå. Noen av tiltakene er også spesielt rettet mot byen som helhet.

KATEGORI 5 - ANDRE ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE TILTAK

FORNYINGS- OG OMSTILLINGSPROSJEKT I KOMMUNEN

- Kommunens virksomheter skal gjennomgå for å se på muligheter for avbyråkratisering, enklere rapporteringsrutiner, forenkling, brukerreting og ytterligere delegasjon.
- Prosjektet er sentralt tema i samarbeidet mellom byrådet og de ansattes organisasjoner og skjer i nært samarbeid med de ansattes organisasjoner sentralt i kommunen.
- Hensikten er å redusere unødvendig tidsbruk på rapportering, uhensiktsmessige administrative rutiner og identifisere muligheter for økt brukerreting.
- Prosjektet har som hovedmål at kommunen skal bruke mer ressurser på tjenester og mindre på administrasjon.

INNARBEIDE DE ØKONOMISKE KONSEKVENSENE

- Så snart det foreligger gjennomarbeidede kostnadsrammer, skal byrådet innarbeide de økonomiske konsekvensene knyttet til tiltakene på Tøyen i forslag til årsbudsjett og økonomiplan
- Dette følges opp kontinuerlig. Vedtakene vil følges opp i budsjettforslag etter hvert som de økonomiske konsekvensene klarlegges.

OPPSUMMERING:

Denne kategorien representerer tiltak som er av en økonomisk og administrativ karakter, som ikke direkte berører de sosiale og fysiske forholdene på Tøyen.

KATEGORI 6 - TILTAK SOM HAR KOMMET TIL ETTER AT AVTALEN BLE INNGÅTT

MILJØARBEIDERPROSJEKT FOR ØKT BEBOEROPPFØLGING I DE KOMMUNALE BOLIGENE

- Det er etablert et booppfølgingsteam i Bydel Gamle Oslo.
- Det er utarbeidet en prosjektbeskrivelse for prosjekt booppfølging og bomiljø
- Booppfølging skal bidra til å gjøre beboere med dårlig bomestring i stand til å beholde boligen uten å være til sjenanse for andre.
- Bomiljø retter seg mot å gjøre bomiljøet i de kommunale gårdene bedre både fysisk og sosialt

ETABLERING AV AKTIVERINGS- OG SYSSELSETTINGSPROSJEKT

- Bydelen driver omfattende kvalifiseringsvirksomhet og sysselsettingsvirksomhet.
- Prosjektet omfatter flere tiltak fordelt på ulike tilbud som introduksjon- og kvalifiseringsprogram, arbeidstrening, norskundervisning, praksisplasser, gruppeaktiviteter på kveldstid osv.

ETABLERE ET PROSJEKT I BYDEL GAMLE OSLO SOM SÆRLIG SKAL ARBEIDE MED PERSONER MED DOBBELTDIAGNOSE

- Det er et eget team innenfor bydelens psykiatrienhet som jobber mot denne målgruppen. Bydelsutvalget vil styrke innsatsen til denne gruppen.

- Dette teamet må anses som et allerede etablert prosjekt som rapporterer på ordinær måte til bydelens styringssystemer

BYRÅDET BES FREMME SAK OM UTVIKLING AV BARNESKOLEN I BYDEL GAMLE OSLO

BEDRE RENHOLD OG SØPPELRYDDING

- Det ble umiddelbart etter avtalens inngåelse satt i gang et forsterket arbeid med renhold og søppelrydding.
- Det har også blitt satt i gang et arbeid med å bedre belysningen langs gangveier, parker, gater og torg.
- Det er satt inn forsterket innsats med Oslovakter i områdene Tøyen, Gamlebyen, Grønland og Grünerløkka.
- Politiet er en sentral samarbeidspartner.

OPPSUMMERING:

Denne kategorien representerer tiltak som er kommet til etter avtalens inngåelse. Tiltakene viser at Tøyensatsingen har hatt ringvirkninger utenfor sitt konkrete satsingsområde.

OPPSUMMERING OM CASET

Tøyensatsingen er del av en politisk vedtatt avtale som sikrer flytting av Munchmuseet til Bjørvika, samtidig som det skal satses på en utvikling på Tøyen.

Tøyensatsingen kan sies å bestå av to hoveddeler; en felles plan i Tøyenparken og et områdeløft, samt satsing på Tøyen skole, opprustning av T-banestasjonene, Tøyen Torg m.m..

Satsingens målsettinger synes å være å utvikle Tøyen til et trygt og levende sted hvor det er godt å bo, og besøke. Satsingen består av et bredt spekter av tiltak, med til dels ulik karakter og innhold. Det er derfor valgt å kategorisere tiltakene for bedre å forstå hva Tøyensatsingen er.

Kategoriene med tilhørende tiltak kan på hver sin måte sies å være av betydning for gjennomføring og resultatet av satsingen, men det vil i denne oppgaven ikke være mulig å gå videre med alt. Det er derfor valgt å gjøre noen begrensninger ved å velge ut enkelte av kategoriene og tiltak for det videre arbeidet.

Som man kan se av figur 4 er kategoriene 1, 2 og 3 valgt å ta med videre. Hovedpunktene i disse kategoriene kan sies å representere tiltak av både fysisk og sosial karakter.

I begynnelsen av arbeidet med denne oppgaven, dannet det seg et inntrykk av at tiltakene i Tøyenparken, og tiltak i tilknytning til områdeløftet, skiller seg fra hverandre. Det dannet seg et bilde av Tøyensatsingen som en fysisk del og som en sosial del. Derfor anses det som interessant i å se på hvordan dette skal spille sammen i en helhetlig utvikling av Tøyen.

Det anses som interessant og viktig å se disse delene av satsingen i sammenheng, da fysiske tiltak (kategori 1) vil kunne påvirke de sosiale relasjonene i området (kategori 2). Det er derfor valgt å gå videre med kategori 1 og 2.

Det anses også som interessant å se tiltakene i kategori 1 og 2 i sammenheng da tiltakene i kategori 1 kan virke å være av en noe mer ovenfra-og-ned karakter, enn tiltakene i kategori 2. Det er spesifisert i avtalen at områdeløftet skal bygge på en nedenfra-og-opp stedsutvikling hvor innbyggernes behov og ønsker skal vektlegges. Dette kan sies å stå i kontrast til tiltakene i kategori 1, spesielt i Tøyenparken, som virker å være bestemt ut i fra politiske ønsker.

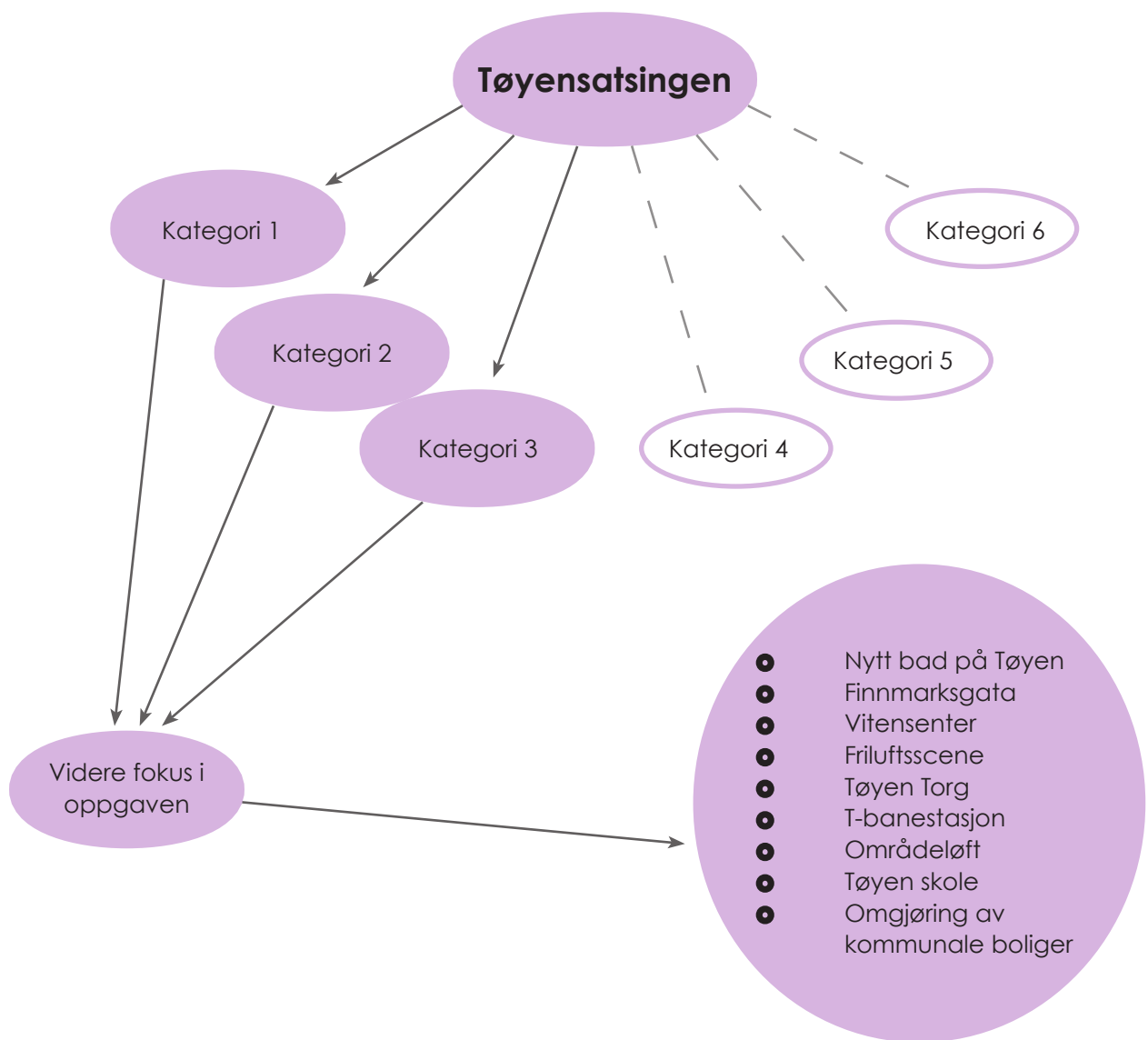
Også kategori 3 som blant annet tar for seg kommunale boliger i området, er en kategori som tas med videre. Tøyen er et område som i dag har mange kommunale boliger og andre sosiale tiltak. Gjennom satsingen er det imidlertid et ønske om å gjøre noe med denne situasjonen. En utskifting av kommunale boliger vil kunne gjøre noe med befolkningssamsetningen i området. Hvordan dette vil kunne påvirke de sosiale strukturene, og hvordan dette igjen vil kunne spille sammen med de fysiske tiltakene anses som viktig for å kunne belyse oppgavens problemstilling.

De delene av satsingen det velges å ikke gå videre med, er tiltakene kategorisert i kategori 4, 5 og 6.

Det er valgt å ikke gå videre med kategori 4 fordi tiltakene her i stor grad er på et mer overordnet nivå enn fokuset i oppgaven, som konsentrerer seg om Tøyen. Tiltakene i kategori 5 ligger også utenfor oppgavens fokus da de i stor grad er av administrativ og økonomisk karakter. Det er heller ikke valgt å gå videre med tiltakene i kategori 6. Dette er fordi tiltakene har kommet til etter avtalens inngåelse, og som sagt tas det utgangspunkt i avtalens punkter i oppgaven.

Videre i oppgaven vil det metodiske grunnlaget for arbeidet beskrives. Det som er beskrevet om caset i dette kapittelet, vil være et utgangspunkt for valg av egnede metoder til å gi svar på oppgavens problemstillinger.

Figur 4: Figuren viser hvilke kategorier som det er valgt å fokusere på videre i oppgaven og hvilke kategorier det ikke vil gås nærmere inn på. Figuren viser også hovedpunktene i de valgte kategoriene samlet.

DEL 3 - METODE

Gjennom denne delen vil det metodiske grunnlaget for oppgaven gjennomgås. Kapitlet vil gjøre rede for framgangsmåten og de metodene jeg har anvendt i mitt arbeid. Det vil gjennom kapitlet gis en begrunnelse for valg av metoder og teori.

VALG AV METODE

Utgangspunktet for arbeidet med denne oppgaven har vært Tøyen og Tøyensatsingen. Det har vært naturlig å bygge opp oppgaven som et casestudie. Bakgrunnen for valg av case er at Tøyen og Tøyensatsingen de siste årene har fått mye oppmerksomhet i media, samt at satsingen er inne i satsingsperioden. Det vil skje mye framover og det anses derfor som interessant og relevant å sette fokus på satsingen med dens mål og tiltak. Det har i oppgaven vært naturlig å benytte ulike datainnsamlingsmetoder. Disse har i stor grad basert seg på en kvalitativ metodetilnærming.

Kvalitative metoder skiller seg fra kvantitative metoder ved at man i kvalitative metoder gjerne presenterer resultatene med ord. Det kan i kvalitativ forskning ikke generaliseres på samme måte som i kvantitativ forskning hvor resultatene gjerne framstilles i form av tall. (Silverman 2011:3-7).

Gjennom kvalitativ forskning ønsker man å få en dyp forståelse av hva et fenomen handler om. Ord som forbindes med denne formen for forskning, er beskrivelse, forklaring og forståelse (Halvorsen 2008:40-41). Kvalitative metoder egner seg til å samle inn data om meninger og sosiale relasjoner (Wadel 1991 i:Halvorsen 2008:133).

Problemstillingene for denne oppgaven er av kvalitativ art da spørsmålene er undrende, og det vil kreves en dyp forståelse for å kunne besvare disse. Jeg lurer på *hva Tøyensatsingen er, hvordan mennesker på Tøyen har det, hva eventuelle konsekvenser av satsingen kan være, og i hvilken grad satsingen kan ses på som en riktig bypolitisk strategi.*

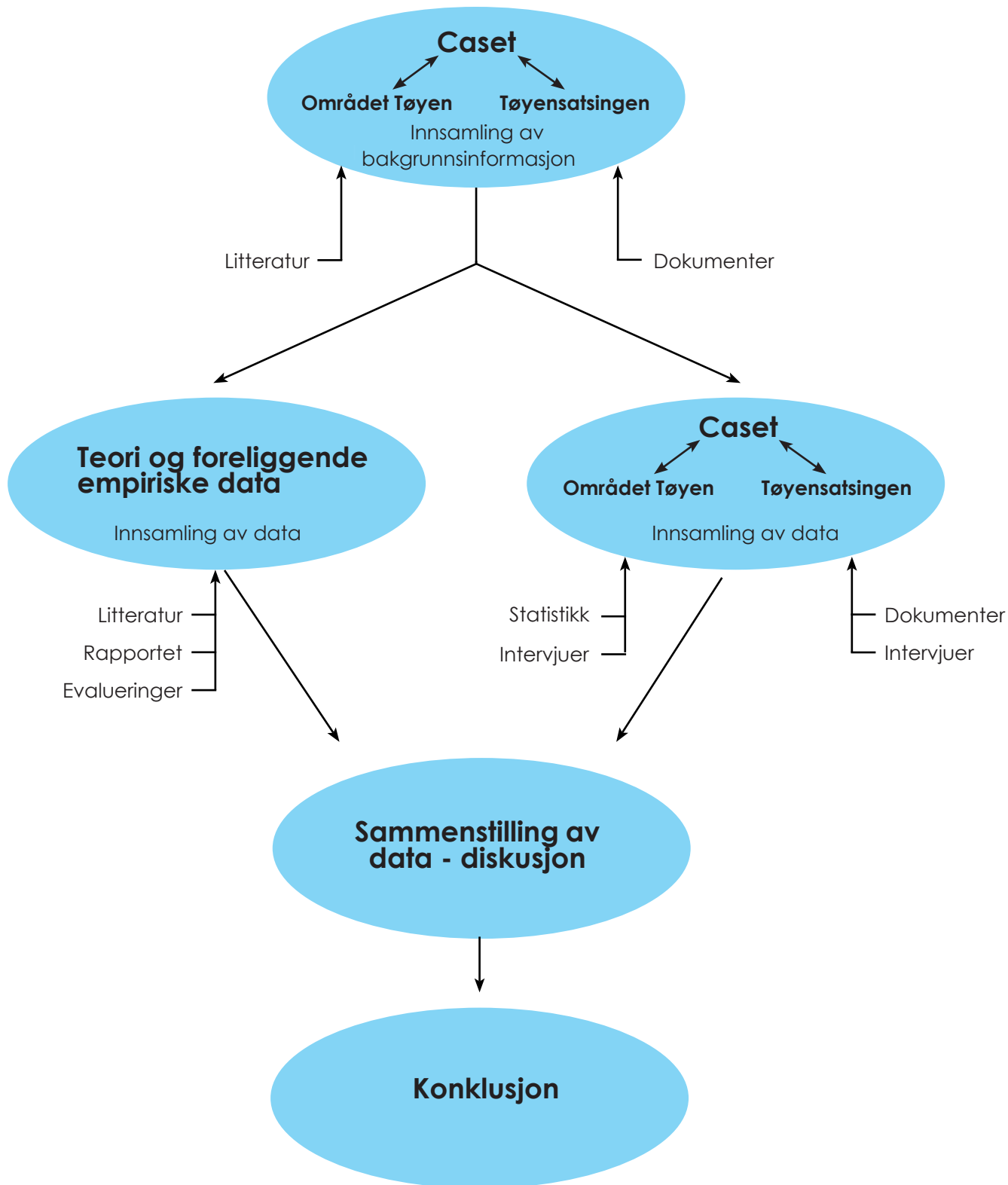
Til tross for at metodetilnærmingen i all hovedsak har vært av kvalitativ karakter, er også kvantitativ informasjon benyttet. For å si noe om hvordan menneskene på Tøyen har det, er det blitt benyttet statistiske data. Statistikk er kvantitativ informasjon og viser ofte informasjon om et stort utvalg.

Statistisk informasjon er benyttet sammen med informasjon kommet fram gjennom intervjuer med befolkningen på Tøyen. Det er valgt å kombinere disse to metodene for best mulig å kunne belyse ulike sider ved Tøyen. Som Halvorsen (2008:129) påpeker vil det ofte *"...være en fordel å kombinere flere datainnsamlingsmetoder, ikke minst fordi de fleste sosiale fenomener har både kvalitative og kvantitative sider"*.

Det er innhentet informasjon gjennom relevant litteratur, og relevante offentlige dokumenter, rapporter og evalueringer er studert. Statistisk materiale er benyttet, samt at det er gjennomført intervjuer, både med personer tilknyttet arbeidet med Tøyensatsingen og beboere på Tøyen.

Ett viktig utgangspunkt for oppgaven har vært avtalen av 28. mai 2013 inngått mellom partiene Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti om å flytte Munchmuseet og å satse på en utvikling på Tøyen. Også oppfølgende byrådsvedtak, rapporteringer, planprogram og lignende har vært viktige dokumenter i arbeidet.

Figur 5 viser den metodiske gangen i oppgaven. Arbeidet startet med å innhente bakgrunnsinformasjon, både om satsingen og om Tøyen. Videre i arbeidsprosessen ble det jobbet parallelt med teoretisk datainnsamling og innsamling av data knyttet til caset. Det har vært nødvendig å jobbe slik da det i prosessen har dukket opp nye ting og aspekter ved satsingen som det har vært nødvendig å vurdere og videre tilføre relevante teoretiske perspektiver. Til slutt i arbeidsprosessen har data blitt sammenstilt og diskutert før det vil gis en konklusjon på oppgavens problemstillinger.

Figur 5: Figuren viser den metodiske oppbyggingen av oppgaven.

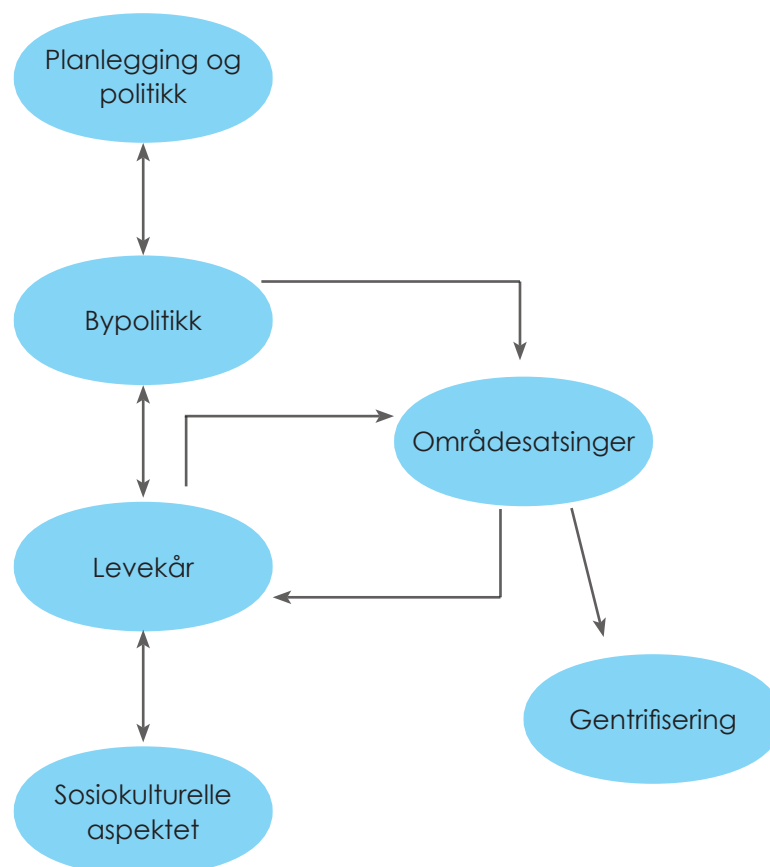
TEORI OG EMPIRI

Det er i den teoretiske delen av oppgaven blitt benyttet både teori og allerede foreliggende empiriske data. Foreliggende empiriske data er i denne sammenheng empiri samlet inn og utarbeidet av andre, og presentert i form av rapporter, evalueringer og tidligere forskning. Det har ved valg av teorier og foreliggende empiriske data vært ønskelig og nødvendig å tilegne seg kunnskap som kan bidra til å belyse oppgavens problemstillinger

Det kan i noen tilfeller være vanskelig å skille teori og empiri fra hverandre. Teori er antakelser om virkeligheten, mens empiri kan sies å være erfaringsbaserte data. Teori er en testet antakelse av virkeligheten, som bidrar til å skape orden i virkeligheten. Empiri på

den andre siden er erfaringsmessige data om virkeligheten, som bygger på undersøkelser av den virkeligheten vi ser. (Johannessen et al. 2011:448, 460).

Det har gjennom arbeidet med oppgaven vært lest både teori og foreliggende empiriske data. For enkelte temaer har mye av dette vært presentert sammen og i tett sammenheng i litteraturen. Det er derfor valgt å presentere teori og foreliggende empiriske data i samme del i denne oppgaven. Dette er også gjort for å kunne knytte oppgaven opp mot både teorien og lignende tilfeller andre steder. De foreliggende empiriske data har derfor vært viktig, da det har gitt et sammenligningsgrunnlag ved besvarelse av problemstillingene.

Figur 6: Figuren viser oppbyggingen av den teoretiske delen av oppgaven som tar for seg teori og foreliggende empiriske data.

Det er i arbeidet tatt utgangspunkt i teorier og foreliggende empiriske data knyttet til temaene politikk og planlegging, bypolitikk, områdesatsinger, levekår, det sosiokulturelle aspektet i planlegging og gentrifisering.

Det har gjennom arbeidet med oppgaven utviklet seg til å bli et bredt omfang av teori og foreliggende empiriske data, noe som kan være med å illustrere kompleksiteten i oppgavens case.

Figur 6 viser den teoretiske oppbyggingen av oppgaven. Figuren illustrerer hvordan de ulike delene forholder seg til hverandre og hvordan samspillet dem imellom er.

For å kunne plassere Tøyensatsingen i et felt av politikk og planlegging har det vært nødvendig å se på hva som kjennetegner disse to formene for samfunnsaktivitet, og hvilke likheter og eventuelle ulikheter det er.

I denne sammenhengen kommer også bypolitikk inn som et interessant begrep. Som tidligere vist er det valgt å definere Tøyensatsingen som en områdesatsning, noe som kan sies å være et bypolitisk grep eller strategi.

Teori og ulike evalueringer av områdesatsinger vil bli presentert som ett ledd i å forstå hva som kjennetegner slike satsinger og hvilke faktorer som kan sies å ha betydning for resultatet.

Det har også vært interessant å se på teori knyttet til levekår, fordi dette gjerne er noe man ønsker å gjøre noe med gjennom områdesatsinger. Dårlige levekår til innbyggere i et område er ofte en av grunnene til at man setter i gang med områdesatsinger. Det er derfor interessant å se på hva som kan legges i begrepet levekår, og på hvilken måte man kan vurdere levekårene til befolkningen. I denne sammenheng kommer også det sosiokulturelle aspektet ved planlegging inn.

Fokus på det sosiokulturelle ved et sted kan bidra til å si noe om levekår, og det er interessant på hvilken måte dette kan bidra positivt i planleggingen.

Begrepet gentrifisering er ansett som nødvendig å belyse, ettersom Tøyen kan sies å være et område som i dag er inne i en gentrifiseringsprosess, samt at det gjennom erfaringer med områdesatsinger har vist seg at gentrifisering kan være en konsekvens.

En del av litteraturen som er benyttet, baserer seg på annen litteratur. Faren ved det er at teorien allerede er tolket. Kildene anses i dette tilfellet likevel som gode. Hovedkildene som er brukt i denne oppgaven, refererer til mange av de samme kildene, og det er i dette arbeidet ikke sprikende tolkninger.

Det vil i denne oppgaven i tillegg til å presenteres empiriske data utarbeidet av andre, presenteres empiriske data utarbeidet av meg. Dette er data som sier noe om de faktiske forholdene ved caset.

CASESTUDIE

Som tidligere nevnt anses det hensiktsmessig å benytte casestudie for å besvare problemstillingene i denne oppgaven.

Casestudie er en empirisk undersøkelse med få undersøkelsesenheter hvor man er ute etter å undersøke hvordan et fenomen fungerer i den virkelige konteksten.

Casestudie har gjerne et fokus rettet mot enkelthendelser og man er ute etter å få en bred innsikt i kjennetegn ved det aktuelle caset. I casestudier tas det gjerne ikke sikte på å generalisere, men man har et mer analytisk formål hvor man ofte er opptatt av prosesser og årsaker til utvikling eller hendelser. (Halvorsen 2008:105-106).

Når denne oppgaven legges opp som en casestudie, er det fordi Tøyen og Tøyensatsingen egner seg for denne åpne tilnærmingen. En avdekking av så mange sider som mulig gjør at det kan foretas en bred drøfting. Det er imidlertid ikke mulig å generalisere fra funn avdekket gjennom denne oppgaven, da andre case vil kunne være svært ulike dette caset.

Det er gjennom casestudien blitt arbeidet parallelt med teori og innsamling av empiriske data. Gjennom ulike dokumenter og intervjuer har informasjon om caset blitt avdekket, samtidig som teori og foreliggende empiriske data har gjort meg i stand til å tolke denne informasjonen. Nye funn om caset gjennom arbeidsprosessen har gjort at også nye teorier og empiriske data har blitt studert. Denne parallelle arbeidsprosessen kan ses illustrert i figur 5.

Det er anvendt ulike metoder for å samle inn informasjon i denne casestudien. Relevante dokumenter er studert, det er inhentet statistiske data og det er blitt foretatt intervjuer med personer involvert i arbeidet med Tøyensatsingen og med beboere på Tøyen. Dette for å få en så bred forståelse av caset som mulig.

INTERVJUER

Intervjuer er en metode som gjerne benyttes i kvalitativ forskning, fordi man får tilgang til dyptgående informasjon, ofte mer enn hva man gjør gjennom spørreundersøkelser. Slike intervjuer er kjennetegnet med nærhet, og det er en effektiv metode for å samle nøkkelinformasjon (Silverman 2011:161-162). Kvalitative intervjuer kan gjerne organiseres i form av en samtale hvor man ønsker å forstå hvordan verden ser ut fra intervjupersonens side, med den hensikt å frambringe kunnskap (Kvale et al. 2009:21, 23).

Det er tre ulike måter å strukturere et intervju på; strukturert, semistrukturert eller ustrukturert. Ved strukturerte intervjuer har man på forhånd utarbeidet en intervjuguide som man følger slavisk gjennom intervjuet. Ved semistrukturerte intervjuer kan man ha en grov tematisk intervjuguide som åpner for oppfølgingsspørsmål. Ustrukturerte intervjuer gjennomføres i form av en åpen samtale (Silverman 2011:161-162).

Det er ved informasjonsinnsamlingen i denne oppgaven benyttet semistrukturerte intervjuer. Dette ble ansett som en nyttig tilnærming til intervjuene, da noe struktur ville sikre samtaler med relevans for oppgaven. Samtidig ble det ansett som viktig å ha en åpen struktur for at intervjuobjektene skulle ha mulighet til å komme med kunnskap og uttalelser med relevans for caset som ikke nødvendigvis ble fanget opp av den grove intervjuguiden. I forkant av intervjuene hadde jeg satt meg inn i materiale knyttet til Tøyensatsingen for å få mest mulig ut av intervjuene.

Det er gjennomført intervjuer med personer involvert i arbeidet med Tøyensatsingen, både politikere og fagfolk. Dette for å få en bred forståelse for hva satsingen er og går ut på. Det er i denne informantgruppen blitt foretatt fem intervjuer, hvor det ene intervjuet besto av to informanter.

Det ble i forkant av intervjuene med personer involvert i Tøyensatsingen utarbeidet individuelle grove tematiske intervjuguides.

Disse ble utarbeidet på bakgrunn av en mal for å sikre at viktig nøkkelinformasjon kom fram i alle intervjuene, mens de ble individuelt tilpasset fordi intervjuobjektene representerer ulike aktører i satsingen.

Det er også gjennomført intervjuer med beboere på Tøyen. Dette er for å få et klart bilde av hvordan de opplever det å bo på Tøyen. Informasjon fra disse intervjuene har dannet et viktig grunnlag for analysearbeidet i oppgaven. Det er gjennomført åtte intervjuer med beboere på Tøyen.

Til intervjuene med befolkningen på Tøyen ble det utarbeidet en grovtematisk intervjuguide for å sikre et sammenligningsgrunnlag, og tematisk likhet i intervjuene, samt for å forsikre at viktige nøkkelspørsmål ble besvart. Intervjuene ble i noen tilfeller relativt åpne samtaler, med utgangspunkt i den grove intervjuguiden, som fulgte sin egen dynamikk.

Informasjonen fra de ulike intervjuobjektene har gjennom arbeidsprosessen bidratt med ny innsikt og ny informasjon om caset. Det har dermed i noen grad vært førende for problemfokuset i oppgaven, samtidig som informasjonen har gjort meg i stand til å svare på mine problemstillinger. Informasjon gjennom intervjuer med politikere og fagfolk har fungert som nyttig supplement til offentlige dokumenter.

Alle intervjuene er blitt gjennomført som personlige intervjuer. Intervjuene med politikere og fagfolk har foregått på deres kontorer, mens intervjuene med beboere er gjennomført ulike steder på Tøyen. I de aller fleste tilfellene er det intervjuobjektet selv som har foreslått hvor vi skulle møtes. Dette har bidratt til å skape en trygg og rolig atmosfære, noe som er viktig for å skape en gjensidig tillit (Ryen 2002).

Det har i tillegg til de semistrukturerte intervjuene med beboere på Tøyen, vært snakket med personer på gata. Dette for å få et bredere informasjonsomfang.

Informasjonen som har kommet fram gjennom disse samtalen har ikke fungert som hovedkilde i arbeidet, men har blitt benyttet for å underbygge egne funn.

Det er ikke skrevet transkripsjoner fra intervjuene, men det er skrevet detaljerte referater. Disse er ikke lagt ved oppgaven da mye av informasjonen gjennom intervjuene ikke direkte er brukt i oppgaven, men heller har fungert som nyttig informasjon i arbeidsprosessen. Det er fra to av intervjuene med involverte aktører i arbeidet med Tøyensatsingen ikke tatt med direkte utsagn i oppgaven. Det betyr ikke at intervjuene ikke har vært nyttige i arbeidet.

UTVELGELSE AV INFORMANTER

Intervjuobjekter involvert i arbeidet med Tøyensatsingen ble valgt ut på strategisk grunnlag. Det har vært gjennomført intervjuer med sentrale informanter fra politiske partier (Sosialistisk Venstreparti og Høyre), informant som arbeider med områdeløftet, informanter som arbeider med Tøyenparken og informanter fra koordineringsarbeidet med satsingen som helhet.

Når det gjelder beboerne på Tøyen, har det vært ønskelig å ha et utvalg som representerer de ulike sosiale lagene i området. Dette har vist seg å være noe mer utfordrende enn hva jeg først trodde. Det har vist seg å være vanskelig å rekruttere intervjuobjekter fra de lavere sosiale lagene på Tøyen med min tid og mine resurser til rådighet.

Den gruppen det har vært lettest å rekruttere fra, er de ressurssterke som allerede er engasjert i Tøyensatsingen. Disse har vært veldig villig til å stille opp på intervjuer eller samtaler.

Det ble i startfasen av rekrutteringen tatt kontakt med personer over telefon og e-post, og etter hvert som jeg har kommet i kontakt med personer, har "snøballmetoden" blitt benyttet. Dette innebærer at man fra en informant får oppgitt kontaktinformasjon til neste informant. Utfordring ved bruk av slike metoder er å passe på at utvalget ikke er for snevert sammensatt (Halvorsen 2008:164-165).

Det ble også postet et innlegg om min masteroppgave på "Tøyenkampanjen" sine sider på Facebook. Etter dette innlegget har responsen vært veldig stor med folk som ønsket å stille opp på intervju. Det har blitt gjennomført intervjuer med noen av disse. Jeg har for å sikre et så representativt utvalg som mulig valgt også å være rundt på Tøyen for å komme i kontakt med menneskene der de er.

Det må nevnes at intervjuene ikke i tilstrekkelig grad har klart å avdekke

den jevne befolkningen på Tøyen sine opplevelser og meninger. Dette skyldes at det ikke er gjennomført nok intervjuer til å kunne generalisere ut fra resultatene. Det er gjennom arbeidet etterstrebet å få tak i intervjuobjekter som representerer ulike grupper av befolkningen for å avdekke flest mulig sider av livet til de som bor på Tøyen, men som nevnt har dette vært vanskelig.

Ved utvelgelse av intervjuobjekter fra beboerne på Tøyen har ett fellestrekk vært at alle har barn. Barn har blitt ansett som en interessant fellesnevner da det i satsingen satses stort på skolen. Barn er en fellesnevner man har på tvers av nasjonalitet og kultur.

ETISKE AVVEININGER

Det finnes en rekke forskningsetiske retningslinjer å ta hensyn til i et arbeid som denne oppgaven har vært. Dette dreier seg blant annet om informert samtykke og at de som deltar, har rett til å trekke seg fra prosjektet til enhver tid. Informert samtykke innebærer at de som deltar i undersøkelser knyttet til prosjekt, på forhånd får tilstrekkelig informasjon om hva de eventuelt samtykker til å delta på (Halvorsen 2008:251-253).

Det ble ved gjennomføring av intervjuer praktisert informert samtykke. Intervjuobjektene fikk et informasjonsskriv hvor de ble informert om hva det innebar å takke ja til å stille opp i intervjuet. De ble informert om formålet med undersøkelsen, og hvordan informasjonen ville bli lagret og anvendt i arbeidet med oppgaven. Intervjuobjektene ble også informert om at de når som helst under undersøkelsen kunne trekke seg. De ble også gitt informasjon om hvordan personopplysninger om dem selv ville bli behandlet.

Deltakerne har underskrevet et samtykkeskjema hvor de godtar å være med i undersøkelsen, og hvor det ble tatt stilling til hvorvidt informasjonen de kom med, skulle anonymiseres eller ikke. Det er i denne oppgaven ikke benyttet direkte personopplysninger som kan spores tilbake til intervjuobjektene. Informasjon fra beboere på Tøyen er fullstendig anonymisert, mens informasjon fra involverte i Tøyensatsingen er oppgitt med hvilken aktørgruppe informanten tilhører.

Det er ved gjennomføringen av intervjuene blitt benyttet båndopptaker. Dette har kun vært til eget bruk, og det har da foreligget et samtykke fra intervjuobjektene.

Det ble i forkant av prosjektstart søkt NSD, *Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste*, for godkjenning. Slik godkjenning foreligger.

RELIABILITET OG VALIDITET

Både reliabilitet og validitet er viktig i forskningsfeltet. Reliabiliteten i et arbeid går ut på hvor pålitelige og troverdige resultatene er. Svarene man kommer fram til, skal være så identifiserbare som mulig. Det er en høy reliabilitet hvis uavhengige målinger gir samme resultat. (Halvorsen 2008:68-67).

Validiteten knytter seg til gyldigheten eller bekreftbarheten av undersøkelsen. Dette dreier seg om i hvilken grad man har undersøkt det man har ment å undersøke. (Halvorsen 2008:68-67).

Casestudier kan være vanskelig å etterprøve. For å sikre en så høy grad av reliabilitet som mulig, har det i arbeidet med denne oppgaven vært viktig å være åpen om prosessen og de valg som er tatt. Dette er viktig for at prosessen i størst mulig grad skal være mulig å etterprøve. Det skal være tydelig for leseren hvordan jeg har gått fram for å komme fram til mine konklusjoner. Bruk av lydopptak under intervjuene kan bidra til å styrke reliabiliteten. Lydopptakene er brukt i arbeidet med å skrive referater for igjen å kunne sikre mest mulig korrekte analyser av intervjuene. For å sikre en så god reliabilitet som mulig har det vært viktig å forsikre meg om at de jeg har snakket med, har forstått hva jeg har ment med de ulike spørsmålene slik at misforståelser unngås.

For å øke graden av validitet har det vært viktig å bruke de samme begrepene i intervjuene slik at det gis svar på det samme. Tilsvarende har det gjennom arbeidet vært viktig å være oppmerksom på mulige metodiske og teoretiske svakheter.

Ved bruk av casestudier er det en mindre mulighet for å generalisere ut i fra resultater man får (Halvorsen 2008:97). Dette skyldes at ulike case er forskjellig. Ettersom det i denne oppgaven kun er sett på ett case, er det vanskelig å trekke generelle konklusjoner. Det vil likevel kunne være mulig å redegjøre for tendenser som kan la seg overføre til andre lignende case.

DEL 4 - TEORI OG FORELIGGENDE EMPIRISKE DATA

I denne delen vil det teoretiske grunnlaget for oppgaven redgjøres for. Teorier og foreliggende empiriske data som anses som viktige for oppgavens faglige utgangspunkt, vil gjennomgå. Kapitlet tar for seg litteratur knyttet til byplanlegging og bypolitikk, levekår, områdesatsinger og gentrifisering.

PLANLEGGING OG POLITIKK

Planlegging, politikk og bypolitikk har som formål å styre utviklingen av samfunnet i en ønsket retning. Til grunn for disse begrepene ligger gjerne et ønske om å gjøre det som er til samfunnets beste. Begrepene har flere likhetstrekk, og i noen sammenhenger kan de være vanskelig å skille fra hverandre. Til tross for dette skal det i det følgende vises hvorfor de her er satt opp hver for seg.

Planlegging av byer og steder er noe man har drevet med i lang tid. Graden av planlegging har variert, og det samme har hvilke idealer og tanker som har ligget til grunn for planlegging. De til enhver tid rådende planleggingsidealene har gjennom tidene forandret karakter.

Før andre verdenskrig var det i stor grad arkitekter som praktiserte byplanlegging. På denne tiden var det et stort fokus på urban design, og idéer om visjonære byplaner var gjeldende. Etter andre verdenskrig var en viktig del av planarbeidet å utarbeide detaljerte masterplaner. Planleggingen ble fortsatt i all hovedsak utført av arkitekter, som tegnet detaljerte planer for byene. Planlegging ble i stor grad sett på som en øvelse i fysisk design, noe som på den tiden ble ansett for å være godt nok for å skape gode samfunn. Etter hvert ble dette arbeidet kritisert for i for liten grad å hensynta befolkningen og det sosiale livet i byene. Planleggingen ble kritisert for i for stor grad å være opptatt av måloppnåelse. Utover på 1960-tallet utviklet det seg, som en reaksjon på det tidligere rådende idealet, et rasjonelt syn på planlegging. Det rasjonelle synet fokuserte i større grad på planlegging på et strategisk nivå hvor prosessen fram til beslutning ble viktig. Troen på at ved å gjennomføre prosesser på en optimal måte, ville det beste utfallet inntreffe, var viktig i det rasjonelle synet. (Taylor 1998:4-8,59-64,159-160).

Etter hvert møtte også det rasjonelle idealet kritikk, en kritikk som blant annet gikk ut på at den helhetstankegangen som

idealet la opp til, ikke var gjennomførbart i den virkelige verden. Det ble også kritisert for å mangle en bevissthet rundt hva planleggingen faktisk gjør. På bakgrunn av denne kritikken vokste det på 1970-tallet fram et nytt planleggingsideal; det kommunikative idealet. I dette idealet er dialog, kommunikasjon og forhandling fram til enighet viktig. (Taylor 1998:122-123).

Inkluderende, rettferdig og demokratisk er ord som gjerne forbindes med det kommunikative idealet, hvor det legges opp til en god prosess fram mot oppnåelse av enighet. Idealet har blitt kritisert for å utelukke at ulike verdisyn, sosiale forhold og maktforhold kan eksistere i en planleggingsprosess (Aven 2004:51-57). Det har av enkelte, blant annet Chantal Mouffe, blitt hevdet at makt og konflikter er iboende i alle samfunn, og dermed er det ikke mulig å oppnå en endelig konsensus i virkeligheten. Det oppfordres til å jobbe med uenigheter heller enn ukritisk å jobbe for en enighet (Purcell 2009:149-153).

Av det som kommer fram over, kan man se at ulike idealer har ulikt fokus på hvordan man kan planlegge på best mulig måte. De ulike idealene, sammen med endringer i samfunnet, kan sies å ha bidratt til at man i dag har et sammensatt planleggingsfelt. Planlegging dreier seg i stor grad om gode prosesser, og politiske rammer fram mot beslutning (Healey 1992:15).

Samtidig som synet på planlegging har forandret seg, har også det ideologiske utgangspunktet for planleggingen forandret seg. Etter andre verdenskrig var oppbyggingsbehovet stort i samfunnet. Staten som planleggingsaktør spilte en viktig rolle i samfunnsutviklingen, og utviklingen av velferdsstaten bidro på mange måter til at planleggingsyrket vokste betraktelig på 1960-tallet (Campbell & Marshall 2002).

I dag har de ideologiske idealene forandret seg, og representerer i større grad nyliberalistiske tanker (Gunder 2010:299, 309).

Nyliberalismen er en samlebetegnelse som gjerne benyttes om økonomiske og politiske ideologier og teorier som mener markedsøkonomiske prinsipper i stor grad bør ligge til grunn for styringen av samfunnet (Thoresen 2014). Disse idealene representerer et syn der man hevder at et friere og mer markedsstyrt samfunn, er det som best egner seg for å skape økonomisk vekst og utvikling i samfunnet (Purcell 2009:141-143).

Samtidig som selve planleggingen har utviklet seg, har også det politiske aspektet ved planleggingen utviklet seg. I dag hevder enkelte at planlegging i stor grad ses på som et politisk verktøy for å sette politikken ut i livet (Grange 2013:226). Det politiske aspektet ved planlegging er riktignok ikke noe nytt. På 1960-tallet var det en erkjennelse av at planleggingsprosesser så vel som å være faglig baserte, er verdiladede og politiske (Taylor 1998:152). I 1973 påpekte Wildavsky (1973:128) at planlegging har utviklet seg til å bli et komplekst verktøy for politisk utforming, og som en viktig del for å sette politikken ut i livet. Dette aspektet har vedvart og det har etter hvert utviklet seg en skjær grense for hva som er faglig og hva som er politisk (Sehested 2009:261).

Dette uklare skillet gjør at det kan være vanskelig å skille fra hverandre hva som er planlegging og hva som er politikk. Terje Kleven (2007) påpeker at planlegging og politikk må ses i sammenheng, da det ikke er to adskilte ting som verken utelukker hverandre ei heller erstatter hverandre. Han hevder at disse to aspekter ved samfunnet bygger på ulike begrunnelser, hvor man gjennom planlegging søker det optimale, mens man gjennom politikken søker det mulige (Kleven 2007:1).

Panlegging kan i stor grad ses på som en rasjonell beslutningsprosess hvor man identifiserer et problem, utformer mål, utreder alternativer, vurderer konsekvensene av de ulike alternativene og foretar en beslutning hvor alternativ velges, før

alternativet iverksettes. I planleggingen er det viktig at valgene som tas, er godt begrunnet og forankret i vurderinger av mål og konsekvenser. I politikken er kriteriene noe annerledes. I den sammenheng er det særlig viktig at en god løsning er legitim. Det vil si at løsningen må være akseptabel og gjennomførbar, og at den kan forsvares i offentligheten. (Kleven 2007:1-4).

På den andre siden gjøres det i politikken gjerne vedtak om handling, før det foreligger en ferdig plan. Dette ser man gjerne når det vedtas ulike sosiale reformer, plassering av offentlige institusjoner og lignende. Slike vedtak er som Kleven (2007:6) sier, i noen tilfeller en direkte reaksjon på engajement og røster i befolkningen, mens det i andre tilfeller finner sted som en slags panikkreaksjon på at "vi må gjøre noe". I slike tilfeller kommer ofte plan etter vedtak. Planen skal bidra til å gi vedtaket den faglige begrunnelsen det trenger for å kunne forsvares. (Kleven 2007:6).

Et annet aspekt ved politikken er at det i stor grad foregår forhandlinger og det søkes etter løsninger som kan gis en bred støtte i befolkningen. Det er ikke uvanlig at det inngås ulike kompromisser og pakkelsninger, hvor det hele tiden gjøres avveininger mellom det som er ønskelig, og det som er mulig. Det er ikke uvanlig at man i politikken ser det som gjerne omtales som "hestehandler". Det er ikke alltid gitt at slike løsninger kan karakteriseres som den beste løsning hvis man skal se på de faglige resonnementene. (Kleven 2007:8-9). Av dette kan man se at det kan ligge mye politikk og politisk retorikk bak vedtak og beslutninger som har stor planmessig betydning.

BYPOLITIKK

I det forrige kapittelet har begrepene planlegging og politikk blitt gjennomgått. I den sammenheng er det også interessant å se på hva som legges i begrepet bypolitikk.

Bypolitikk er et begrep som kan brukes om planlegging og utvikling av byer. I følge *Fagligråd for byutvikling* skal bypolitikken i Norge sørge for at det er et gode og ikke et problem å bo og leve bymessig. (Kommunal- og regionaldepartementet & Miljøverndepartementet 2013:5).

Bypolitikk er et begrep som utviklet seg og fikk et nytt innhold i Europa på 1980-tallet. Man så på denne tiden et økende problem i byene, særlig knyttet til fattigdom, manglende vekst og miljømessige utfordringer. Disse problemene ble anerkjent for å være spesielle for byene og man så et behov for å løse de gjennom en geografisk spesifisert og målrettet politikk. De økende tendens til problemene kan sies være en følge av avindustrialiseringen og den kapitalistiske krisen man hadde hatt på 1970-tallet. (Ærø & Jørgensen 2005:13).

I perioden fra 1930- til 1970-tallet hadde man en bypolitikk som i stor grad var velferdsorientert. Man var blant annet opptatt av utjevning av sosiale og geografiske ulikheter, og sysselsetting. Velferdsstaten som kjennetegnet denne perioden, var preget av en sterk statlig styring. (Tickell og Peck 2003 i: Bergsli 2005:89).

På 1970-tallet ble imidlertid det økonomiske systemet utfordret og man opplevde en krise som i stor grad var preget av ustabilitet og usikkerhet. Nyliberale ideologier, som skulle bidra til stabilitet i det økonomiske systemet, vokste fram. Man har i den nyliberale politikken en tro på et konkurransedyktig og uregulert marked, hvor statens innblanding begrenses til det helt nødvendige. (Bergsli 2005:89). Man har altså beveget seg fra et sterkt statlig styrt til et mer markedsorientert samfunn. I tillegg har en økt globalisering bidratt i utvikling av en ny bypolitikk.

Globalisering er et begrep som vokste fram på 1980-tallet, og som ble anvendt for å beskrive en utvikling som blant annet førte til *"..mindre regulerte finansielle systemer som gjorde flyt av kapital enklere.."* (Fosshagen 2015).

Som et resultat av et friere marked og en friere kapitalflyt har det utviklet seg en økt konkurranse mellom byene om investering og etablering av bedrifter, tiltrekking av turister og annet som kan bidra til økonomisk vekst og utvikling (Bergsli 2005:90). Bypolitikken kan således sies å handle om best mulig å løse de problemer av økonomiske, sosial og fysisk art man står overfor, samtidig som man ønsker å tiltrekke seg nye innbyggere, nye arbeidsplasser og flere turister. (Ærø & Jørgensen 2005:10).

Bypolitikken som utviklet seg i Europa på 1980-tallet, kom noe seinere til Norden (Ærø & Jørgensen 2005:15). En av grunnene til dette er at man i Norden hadde hatt en sterkere velferdsstat enn andre steder, og det hadde dermed ikke utviklet seg like store problemer som man ellers så. Bypolitikken som utviklet seg, brøyt noe med den velferdstenkingen man var vant med, blant annet var det en politikk som baserte seg på prinsippet om differensiering framfor likhet. (Ærø & Jørgensen 2005:10).

Ærø og Jørgensen (2005:10) viser i rapporten *Implementering av bypolitikk i Norden* ulike definisjoner på hva bypolitikk er. Her kan trekkes fram at bypolitikk gjerne er helhetsorientert ved å berøre flere politiske felter innenfor et geografisk område på en gang. Det er også et samarbeid på tvers av ulike sektorer. Det pekes på at bypolitikk gjerne er handlingsorientert og skal fremme bærekraftig utvikling. Bypolitikken skal bidra til å utvikle et sted gjennom en strategisk og målrettet innsats. Ofte står stedene det rettes en innsats mot, overfor utfordringer man ønsker å gjøre noe med (Ærø & Jørgensen 2005:16). Det vises til at det er et økende fokus på områders og befolkningsgruppers

styrker heller enn problemer, med fokus på potensiale for vekst og utvikling. I denne sammenheng pekes det også på at tendenser i nordisk bypolitikk viser at *“udover at fokusere på disse befolkningsgrupper som et vækstpotentiale, ønsker man med de bypolitiske initiativer at fokusere mere end tidligere på menneskers samlede livsvilkår og miljø”* (Ærø & Jørgensen 2005:10).

Sett i sammenheng med det som kommer fram av *Fagligråd for byutvikling* stemmer dette godt overens med hva bypolitikken skal gjøre. *“Bypolitikk gir rammer og retning for løsninger av byens overordnede utfordringer og har høy livskvalitet for størst mulig andel av befolkningen som mål”* (Kommunal- og regionaldepartementet & Miljøverndepartementet 2013:5).

Når det gjelder skillet mellom bypolitikk og generell politikk, kan sies at bypolitikk er mer stedsbestemt enn den mer generelle politikken (Ærø & Jørgensen 2005:16). I denne sammenheng må det understrekes at selv om bypolitikken skiller seg fra generell politikk på noen områder, kan de ikke skilles helt fra hverandre av den grunn. I bypolitikken vil det kunne ligge mye fra generelle politikkområder. En bypolitisk innsats vil kunne inneholde elementer fra boligpolitikken, sosialpolitikken, næringspolitikken, kulturpolitikken osv. Dette kan ses på som et ledd i den tidligere nevnte helhetstankegangen som ligger til grunn for bypolitikken.

Som vist har det vært en utvikling innen politikken, fra en velferdsorientering, til i dag i større grad å være en politikk hvor de økonomiske intensjonene er styrende. Arbeidsmarked og konkurranse mellom byene, og lokal forankring av nettverk og institusjoner har blitt viktigere i bevegelsen bort fra velferdsproduksjon for innbyggerne. Velferdspolitikken var i stor grad preget av statlig styring, en så kalt ovenfra-og-ned utforming. Gjennom utvikling av politikken, med et friere marked og større tverrsektorielt

samarbeid, har lokal forankring og det å hente kunnskapen nedenfra-og-opp blitt viktigere. Som eksempel på en slik politikk kan områdeprogrammer eller områdesatsinger trekkes fram (Andersen H.S 2001 i: Voss Gabrielsen 2014:13).

Områdesatsinger kan trekkes fram som en del av bypolitikken. Tøyensatsingen kan sies å være en områderettet innsats. Det vil derfor i det følgende kapittel gås gjennom hva som kjennetegner slike satsinger. Det vil også pekes på noen erfaringer som er gjort gjennom slike satsinger internasjonalt og i Norge

OMRÅDESATSINGER

INTRODUKSJON

Områdesatsinger kan ses på som en del av bypolitikken med formål å utvikle enkelte områder, bydeler, kvartaler eller lignede i en ønsket retning. Det er et ønske om å løse noen problemer man mener det aktuelle stedet står overfor. Til grunn for slike satsinger ligger gjerne en antakelse om at det er noen egenskaper ved det bestemte geografiske området som har negativ betydning for levekårene til de menneskene som bor der. Opphopping av ulike problemer i europeiske byer, ofte knyttet til levekår, kan på mange måter ses på som bakgrunnen for utviklingen av den områderettede politikken. (Brofoss & Barstad 2006:5-6)

Der velferdspolitikken i stor grad dreier seg om innsatser på gruppe- og arenanivå, konsentrerer områderettede innsatser, som en del av dagens bypolitikk, seg om områdepolitikk. Brofoss og Barstad (2006:6) peker på at disse kategoriene utgjør hovedkategoriene hva gjelder tiltak for å redusere levekårsforskjeller. Gruppepolitikken retter tiltak mot en bestemt gruppe i samfunnet, det være seg barn, ungdom eller innvandrere. I arenapolitikken rettes det tiltak mot ulike arenaer innenfor samfunnet slik som arbeidsmarkedet, utdanning og lignende. I områdepolitikk rettes det tiltak mot, som navnet tilsier, et bestemt geografisk område. (Barstad og Kirkeberg 2003, med henvisning til Terje Wessel i: Brofoss & Barstad 2006:5).

Som Voss Gabrielsen (2014:39) påpeker i sin doktoravhandling, vil en områdebasert politikk i dag som regel ikke følge individer, men heller sikte mot det brede spekter av sidene ved livene til de som bor i innsatsområdet.

Hva som legges i begrepet områdesatsing kan variere. Det kan for eksempel benyttes om satsinger som i stor grad ønsker å gjøre noe med de sosiale forholdene i et område, men også aspekter som næringsutvikling på et sted kan være fokusområde. "Den vanligste forståelsen av områdesatsing

er imidlertid store, helhetlige satsinger i urbane områder preget av fysisk forfall og levekårsproblemer. Disse er gjerne også omtalt som byutviklingsprosjekter eller revitaliseringsprogrammer" (Husbanken:3).

I korte trekk kan en områdesatsing defineres som en satsing over en tidsperiode i et bestemt geografisk område. Man tar sikte på å løse enkelte problemer, det være seg av fysisk, sosial eller økonomisk art, innenfor det geografiske området. En slik satsing vil bestå av en rekke tiltak, ofte både av fysisk og sosial karakter, med ønske om å snu en negativ trend i området til det positive. Man ønsker at tiltakene skal minske de negative konsekvensene man ser befolkning har av å bo i det aktuelle området. (Brofoss og Barstad 2006:6; Voss Gabrielsen 2014:12, 39; Husbanken:3).

Det ligger ofte en antakelse om at levekårene til de som bor i et område, er påvirket av egenskaper ved området. Man snakker om nabolagseffelter, at bostedet påvirker individets muligheter. Dette kan være fysiske, institusjonelle og sosiale egenskaper ved stedet. Eksempel kan være støy og forurensning som har dårlig effekt på de som bor i et område, det kan være institusjoner som er lokalisert i et område, det kan være et områdes dårlige rykte som for eksempel gjør at det er vanskelig å trekke næring til området, eller det kan være snakk om den sosiale sammensetningen i området. (Buck 2001, McCulloch 2001 i: Brofoss & Barstad 2006:16).

Bruken av områderettede innsatser har økt de seineste årene, men fenomenet er ikke nytt. Både i USA og i Vest Europa, særlig i England, har områderettede innsatser lange tradisjoner, helt tilbake til andre verdenskrig (Brofoss & Barstad 2006:4). I de tidligere utgavene var det utelukkende fokus på fysiske tiltak. På 1980-tallet hadde man en tro på at fysiske oppgraderinger ville gi positive effekter både økonomisk og sosialt. Etter hvert som man tilegnet seg ulike erfaringer, endret

fokuset seg utover på 1990-tallet til en mer hehetlig tilnærming hvor også tiltak rettet mot de økonomiske og sosiale problemene ble inkludert. (Parkinson 1998 i: Brofoss & Barstad 2006:6).

Ser man denne utviklingen i norsk sammenheng, hadde man i Oslo på 1960-tallet planer om sanering flere steder. Som tidligere vist ble det blant annet gjennomført omfattende sanering på Enerhaugen. Det var en antakelse om at leveforholdene i området var dårlige, og det eneste som kunne gjøre det bedre, var å sanere hele området og bygge det opp på nytt. I seinere tid har områdesatsinger i større grad konsentrert seg om fornyelse. I Oslo. Særlig i indre by fant det sted flere byfornyelsestiltak på 1970- og 1980-tallet. Levekårsutsatte områder skulle fornyes ved hjelp av renovering heller enn rivning og bygging av nytt. Hovedfokuset lå fortsatt på de fysiske aspektene. Etter hvert har fokuset i Norge, på samme måte som andre steder, i større grad også inkludert sosiale tiltak. Som eksempler på dette kan nevnes Handlingsprogrammet i Oslo indre øst og Miljøbyen Gamle Oslo. (Voss Gabrielsen 2014:11).

INTERNASJONALE ERFARINGER

Områdesatsinger har økt, og det er etter hvert blitt foretatt en rekke evalueringer av bruken av slike satsinger i Europa. Disse erfaringene viser kort sagt at det er vanskelig å konkludere med sikkerhet om hvorvidt områdesatsinger er effektive eller ikke. Det vil i det følgende kort gjennomgå noen hovedtrekk fra ulike evalueringer fra England, Danmark, Sverige og Nederland.

I de aktuelle landene har det vært et varierende omfang av problemer, men det var også fellestrekk i områdene forut for satsingene. Områdene var blant annet preget av fysisk forfall, samt at det var flere levekårsutfordringer, som høy andel av husholdninger på ulike trykdeordninger,

høy arbeidsledighet og kriminalitet. En av grunnene til den økende bruken av områdesatsinger kan være at det i storbyene har vist seg å være vanskelig å nå de svakeste gruppene kun med generelle tiltak. Det er gjerne snakk om sammensatte og veldig komplekse problemer, som kanskje krever andre tilnæringsmåter enn man tidligere har sett (Andersen 2001 i: Brofoss & Barstad 2006:65).

I England har man lange tradisjoner for å bruke sosialpolitiske virkemidler, og som nevnt er dette et av landene med lengst tradisjon for områdesatsinger. Disse har i stor grad vært rettet mot å bedre levekårene for innbyggerne, samt å bedre boligstandarden. Under Labourregjeringen til Tony Blair var det fokus på fornyelse av flere boligområder gjennom "The National Strategy for Neighbourhood Renewal". Dette var en strategi med mål om at man ikke skulle se negative virkninger for innbyggere i et område som en konsekvens av bosted. Innsatsene i denne strategien rettet seg mot områder hvor man så stor opphoping av flere levekårsproblemer, og det ble i innsatsen lagt stor vekt på å få med befolkningen. Innsatsene hadde i stor grad en nedenfra-og-opp tilnærming.

Regjeringsrapporter konkluderte, fire år etter innsatsene, med at man fortsatt kunne se store problemer i områdene som mottok støtte. Likevel viser erfaringen fra England at områderettede tiltak bidrar til å bedre de fysiske og sosiale forholdene. Spesielt er det tendenser til forbedring hva gjelder skole og sysselsetting. (Husbanken:5).

I Nederland har man fra 1994 hatt politiske tiltak rettet mot de fattigste områdene i storbyene. Som et resultat av dette har man sett bedre økonomiske, sosiale og fysiske forhold. Det var ved disse satsingene lagt vekt på et samarbeid mellom ulike aktører, samt at samarbeid med beboere var ønskelig. (Husbanken:6).

I byene Amsterdam og Utrecht ble det undersøkt på hvilken måte fysiske tiltak har hatt innvirkning på befolkningssammensetningen og den sosiale kontakten mellom befolkningen i områdene. Bakgrunnen for undersøkelsene var at det fra nederlandske myndigheters side var uttalt et ønske om en heterogen befolkning. Det lå i dette en antakelse om at ensidig befolkningssammensetning kan bidra til å skape en negativ utvikling. I områdene som ble undersøkt, ble det i stor grad satset på fysiske oppgraderinger, blant annet i form av oppgradering av eksisterende boliger og nye boliger. De nye boligene skulle i stor grad tiltrekke seg de bedre stille delene av befolkningen. Det var en antakelse om at bebore med høy sosioøkonomisk bakgrunn vil bidra til en forbedring av situasjonen for beboere i området med en svakere sosioøkonomisk situasjon. (Brofoss & Barstad 2006:50-51).

Disse undersøkelsene utført av van Bekhaven og van Kempen (i: Brofoss & Barstad 2006:) viste resultater fra to boligområder, et i Amsterdam og et i Utrecht. Begge boligområdene var før områdesatsingen preget av fysisk forfall og en opphoping av sosiale problemer. I områdene var det en forholdsvis ensidig befolkningssammensetning med en stor andel fra husholdninger med lav inntekt. Det ble bygget nye boliger for å gjøre områdene attraktive for mer ressurssterke grupper, samtidig som man ønsket å bevare representanter fra den tidligere befolkningen. (Brofoss & Barstad 2006:51).

Resultatene fra undersøkelsene i Amsterdam og i Utrecht viste at myndighetene hadde lyktes i å gjøre områdene mer heterogene hva gjelder befolkningssammensetning. Det hadde flyttet inn en stor andel nye mennesker, hvor de fleste tilhørte høyinntektshusholdninger, de fleste var i arbeid og hadde høyere utdanning, samt at de fleste eide sin egen bolig. Resultatene i Amsterdam viste også at en større andel av befolkningen benyttet seg av nabolaget.

Dette var imidlertid ikke tilfellet i Utrecht. Van Bekhaven og van Kempen (i: Brofoss & Barstad 2006:52) peker i den sammenheng på at det i stor grad er kjennetegn ved husholdningene som er avgjørende for bruken. Eksempelvis bruker barnefamilier i større grad enn enslige tid i nabolaget.

Det kan med dette sies at fysiske oppgraderinger har betydning for de sosiale forholdene i et område. Undersøkelsene fra Nederland viste at det hadde blitt en mer heterogen befolkningssammensetning. Selv om befolkningen syntes å være fornøyd med oppgraderingene, medfører ikke dette automatisk mer kontakt mellom beboerne. *“Kontakten mellom beboerne avhenger i større grad av kjennetegn ved befolkningsstrukturen i områdene”* (Brofoss & Barstad 2006:52).

I Danmark har man hatt områdesatsinger med ønske om å bedre ulike boområder siden midten av 1980-tallet. Innsatsene har vært rettet mot områder hvor man har sett en opphoping av fysisk forfall og sosiale problemer. Hovedfokuset i disse innsatsene har ligget på fysiske oppgraderinger. Evalueringer fra enkelte områder har vist at beboerne var mer fornøyd med resultatene, heller enn at det hadde vært en reduksjon i sosiale problemer. Et konkret eksempel fra Danmark er Kvarterløftprogrammet som hadde oppstart i 1998. Programmet rettet seg mot syv områder i storbykommunene i en periode på mellom fire og ni år. Hovedfokuset lå her på det fysiske, da hele 90 % av midlene gikk til fysiske utbedringer. Det ble lagt vekt på samarbeid på tvers av de tradisjonelle sektorene, samt at det ble gjort forsøk på å engasjere beboerne. Man hadde positive erfaringer med dette, men det ble opplevd som vanskelig å engasjere de beboergruppene som anses som ressursvake. (Husbanken:6).

Evalueringer av programmet viser at det var en økt opplevelse blant beboerne av bedret omdømme for området. Samtidig så man

ellers generelt små endringer i opplevelsen av sosiale problemer. I områdene ble det noe økt bostabilitet, men samtidig liten endring i etnisk segregering. *"Samlet sett er effekten av satsingen at områdene har blitt noe mer attraktive og beboerne noe mer fornøyde"* (Husbanken:7).

Evalueringer av programmet viser at andelen av befolkningen som opplever at det er et dårlig rykte knyttet til området, har sunket, men samtidig er det fremdeles mange som opplever at det er et dårlig. *"Årsaken til områdets dårlige renommé mener de fleste er knyttet til sosiale problemer, fysiske problemer nevnes aldri"* (Andersen og Kielgast 2003 i: Brofoss & Barstad 2006:43).

Et områdes rykte eller omdømme har også betydning for flyttetendensene i områdene. Det pekes på at et bedre omdømme vil kunne gi seg utslag i større stabilitet i områdenes befolkning. Evalueringer av Kvarterløftprogrammet viste at tendensen er at færre uttrykker ønske om å flytte, selv om dette i liten grad foreløpig viser seg i statistikkene. Det er interessant å se at grunnen til at man eventuelt ønsker å flytte har endret seg noe. *"Ved begynnelsen av Kvarterløftprogrammet oppga de fleste en generell misnøye med området som grunn til flytteplanen, mens det senere hovedsakelig var misnøye med selve boligen"* (Brofoss & Barstad 2006:43).

Også i Sverige har det vært gjennomført flere områdesatsinger. For å møte problemer med nedslitte boligområder ble blant annet Boligutredningsprogrammet, en tiårs handlingsplan, startet opp i 1983. Dette var et program som i stor grad rettet seg mot det fysiske forfallet, og lite mot de sosiale strukturene. Det ble i hovedsak drevet fornyelse og vedlikehold i boligområder. Evalueringer viste imidlertid etter hvert at programmet ikke hadde lyktes i å løse problemene man så i boligområdene, da problemene var sammensatte. Det ble påpekt at i tillegg til fysiske oppgraderinger

viste det seg nødvendig å se nærmere på de sosiale problemene. (Carlén og Cars 1991 i: Brofoss & Barstad 2006:54).

Som eksempel trekkes Korksbäck i utkanten av Malmö fram. Dette er et område som opplevde sosiale problemer, ledige boliger og mye flytteaktivitet. Det ble igangsatt fysiske oppgraderinger både av uteområdene og boligene. I arbeidet ble det lagt opp til kontakt mellom ledelse av boligorganisasjonene og beboere i området. Evalueringer har vist at andelen ledige boliger, flyttehyppigheten og andelen sosialhjelpsmottakere i området ble noe redusert. Samtidig pekes det på at man i dette prosjektet også så uønskede virkninger. Dette gikk ut på at man etter fornyelsen så at flere av beboerne ikke flyttet tilbake. Dette var dels resultat av at enkelte ikke hadde noe ønske om å flytte tilbake. Det var også et resultat av at en del av beboerne ikke fikk tillatelse til å komme tilbake. Grunnen var at boligorganisasjonen ønsket en mindre andel ressursvake mennesker. Det er viktig å understreke at dette ikke var en ønsket effekt fra myndighetenes side. En konsekvens av dette var at områder rundt Korksbäck overtok en del av de sosiale problemene, da beboere med sosiale problemer har en tendens til å bosette seg i samme boligområder. (Carlén og Car 1991 i: Brofoss og Barstad 2006:54).

I løpet av 1990-tallet utviklet fornyelsespolitikken i Sverige seg til mer enn tidligere å ta utgangspunkt i et større tverrsektorielt samarbeid, hvor beboernes ønsker i større grad ble vektlagt. Dette skifte i politikken gjorde at *"beboerne er i større grad blitt kunder i stedet for objekter"* (Brofoss & Barstad 2006:55). Som resultat så man noen positive effekter, samtidig som erfaringene viste at det var vanskelig å få til samarbeid på tvers av sektormyndigheter. Det var også vanskelig å engasjere beboerne. Særlig vanskelig viste det seg å nå etniske minoriteter. (Husbanken:7).

Etterhvert innså myndighetene i Sverige at problemene i byene var mer komplekse, og ikke kunne løses bare ved fokus på fysisk fornyelse. Det var også nødvendig med et fokus på de sosiale problemene. Spesielt var man bekymret for økende tendenser til segresjon av sosial og etnisk art. Det vises her til at man i enkelte områder med en høy andel etniske minoriteter så tendenser til blant annet stor arbeidsledighet og mange motakere av sosialhjelp. (Brofoss & Barstad 2006:55-56).

For å ta fatt i disse problemene ble det i perioden 1998-2005 gjennom Storbyatsingen satset i 24 bydeler i syv byer i Sverige. Gjennom denne satsingen ønsket man å skape større likheter i levekårene og motarbeide sosial, etnisk og diskriminerende segregering (Lukkuarinen 2004 i: Husbanken:7). Man ønsket å løse problemene samtidig som mulighetene en by gir, ble ivarettatt (Brofoss & Barstad 2006:56).

For å sikre en helhetlig tilnærming ble det inngått lokale utviklingsavtaler. Satsingen skulle blant annet bidra til sysselsetting og reduksjon i sosialhjelpsbehov, bidra til en forbedring av skoleprestasjoner, bedring av helsesituasjonen, bedring av kultur- og fritidstilbudet, økt trygghet og trivsel, og deltakelse og demokrati (Husbanken:7). Det ble i arbeidet lagt vekt på at beboerne skulle ivolveres i planleggingen (Brofoss & Barstad 2006:56). For å nå målene man hadde satt seg, benyttet man i Storbyatsingen flere ulike strategier. Det var blant annet en kombinasjon av tiltak rettet mot alle innbyggerne i områdene og tiltak rettet mot mindre målgrupper, samt en kombinasjon av sosiale og fysiske tiltak. Det var over flere år en systematisk innsats på flere nivåer og felter, samt en strategi for å sikre at tiltakene skulle ha effekter også etter satsingsperioden. (Husbanken:7-8).

Evalueringer av Storbyatsingen i Sverige viser positive resultater på flere områder. Det pekes blant annet på at det har vært en økning

i innbyggernes livskvalitet, samt at det har vært en styrking av det sosiale fellesskapet i boområdene.

Blant annet har sysselsettingen i områdene økt sammenlignet med andre lignende områder, og avhengigheten av sosialhjelp sank. Det vises til gode resultater i skolesektoren, både med bedre resultater for skolen, og et bedre rykte. Det var en nedgang i kriminalitet, noe som har ført til at områdene har utviklet seg til attraktive byområder, samt at det vises til en sterkere identitet og lokal forankring i områdene enn tidligere. Samtidig som man har sett positive effekter, har man også sett at graden av innflytelse på de strukturer som både skaper og opprettholder den sosiale, økonomiske og etniske segregeringen, har vært vært liten. (Lukkuarinen 2004 i: Husbanken:8-9).

Brofoss og Barstad vurderer om erfaringer internasjonalt fra områdesatsinger kan la seg overføre til norske forhold. De påpeker at det ikke finnes et klart og tydelig svar på dette. For eksempel har den norske velferdsstaten gjort at det sosialt og økonomisk sett er mindre forskjeller i samfunnet enn for eksempel i England. Behovet er da ikke nødvendigvis det samme. (Brofoss & Barstad 2006:76). Det er ikke uten videre gitt at erfaringer fra utlandet kan la seg overføre til norske forhold (jf Hansen 1999 i: Brofoss & Barstad 2006:81).

På et generelt grunnlag kan det også antydes at det ikke nødvendigvis lar seg gjøre å kopiere områdesatsinger fra et område til et annet. Det er flere grunner til dette, blant annet reagerer personer eller grupper ulikt på ulike endringer. Samtidig kan forhold utenfor området det rettes en satsing mot, spille inn, og slike ytre forhold kan ha ulike virkninger lokalt. (Peter Hall 1997 i: Voss Gabrielsen 2014:39-40).

NORSKE ERFARINGER

Som tidligere vist har det også i Norge vært gjennomført flere områdesatsinger. På 1970- og 1980-tallet ble det gjennomført flere byfornyelsestiltak. I perioden 1994-2000 hadde man i Oslo en satsing i Bydel Gamle Oslo. Satsingen gikk under navnet Miljøbyen Gamle Oslo, og den hadde som mål å utjevne levekårforskjellene og utvikle levende lokalsamfunn, med gode boligområder og tjenestetilbud. Fra denne satsingen ble det med bakgrunn i tilgjengelig statistikk konkludert med at levekårene i bydelen sannsynligvis ikke hadde blitt bedre. På den andre siden pekes det på at trivselen til befolkningen kan ha blitt bedre uten at dette nødvendigvis kommer til syne i levekårsstatistikken. Brofoss og Barstad (2006:79). *“Det viktigste er at flest mulig innbyggere er tilfreds med sin egen livssituasjon, og derfor bør livskvalitet, det vil si trivsel og velvære, tillegges større vekt enn velstand i levekårsforskningen”* (Miljøbyen Gamle Oslo 2000:45 i: Brofoss & Barstad 2006:79).

En av de mest omfattende områdesatsingene vi har hatt i Norge, er *Handlingsprogram Oslo indre øst* i perioden 1997-2006. Dette var en satsing i bydelene Sagene, Gamle Oslo og Grünerløkka, på bakgrunn av at disse bydelene skåret dårlig på ulike levekårsindikatorer. Problemene man vil motvirke med områdesatsinger, er gjerne størst i områder med mange utleieboliger. I Oslo er det klart størst andel av utleieboliger på Oslos indre østkant. Det er her både flest kommunale utleieboliger, samt at det her også finnes en rekke private utleieboliger. Det er i disse områdene man finner den sterkeste konsentrasjonen av både fysiske, sosiale og økonomiske problemer, og de dårligste levekårene. (Barstad mfl. 2006, Barstad og Kirkeberg 2003 i: Brofoss & Barstad 2006:77-78).

Handlingsprogrammet for Oslo indre Øst ønsket å bedre levekårene gjennom å forbedre boforholdene. Oppvekstforholdene skulle styrkes, byrom skulle rustes opp,

arbeidsledighet og andre sosiale problemer skulle minskes, innvandreres språkkunnskaper skulle styrkes, det skulle stimuleres til miljøvennlig transport og lokale aktiviteter, samt at det skulle bidra til en generell byutvikling (Brofoss & Barstad 2006:80).

Da handlingsprogrammet fant sted i Oslo indre øst, opplevde man en bedring av levekårene i bydelen, men det antas at dette i stor grad skyldtes utskiftning av befolkningen. I perioden for handlingsprogrammet opplevde man at mer ressurssterke befolkningsgrupper kom inn i området, samtidig som en del av de mindre ressurssterke flyttet ut. Det var også tendenser til at de med dårligst levekår gjerne ble værende i området. Særlig kan dette sies å gjelde de som er avhengig av å leie bolig og motta bostøtte eller annen sosialhjelp. Forskjellene internt i området har dermed blitt større som en følge av at den ressurssterke gruppen har blitt større, samtidig som de "nest fattigste" har flyttet ut og de fattigste har blitt. Som helhet er levekårene på flere områder blitt bedre i områdene det ble satset. Blant annet økte både utdannings- og inntektsnivået, samtidig som andelen sosialhjelpsmottakere gikk ned. Til tross for visse forbedringer konkluderte Statistisk sentralbyrå likevel med at levekårsutfordringene fremdeles var betydelige i dette området. Resultatene fra handlingsprogrammet ble hevdet å være i tråd med erfaringer man hadde sett internasjonalt. Dette gikk ut på at områdesatsinger kan bidra til noen forbedringer, men ikke løse de grunnleggende problemene. (Barstad m. fl. 2006 i: Brofoss & Barstad 2006:81; Husbanken:10).

UENIGHET KNYTTET TIL BRUK AV OMRÅDESATSINGER

Erfaringer med områdesatsinger viser ulike effekter, og det er blant fagfolk noe uenighet om bruken av slike satsinger. Brofoss og Barstad (2006:9-10) peker på at det er mye ved effektene av områdesatsinger man ikke vet. Særlig trekkes det fram at det er vanskelig å si noe om de langsiktige effektene på problemer som arbeidsløshet, helse, utdanning og kriminalitet. Dette skyldes i stor grad at evalueringer som til nå er gjennomført, er gjort før prosjektene er helt ferdige, eller for kort tid etter prosjektets avslutning til at langsiktige virkninger har rukket å inntreffe. Det foreligger få evalueringer som på en detaljert måte har tatt for seg før- og ettersituasjonen av en områdesatsing.

Typiske målsettinger ved områdesatsinger er å redusere negative tendenser man ser i enkelte områder. Evaluering fra land som Sverige, Danmark, Nederland og Storbritannia har vist at områdesatsinger kan bidra til å bremse de negative trendene, men samtidig viser effektene seg gjerne å være beskjedne. Enkelte tviler i denne sammenheng på om egenskaper ved området har betydning for individenes levekår. Det påpekes at nabolagseffekter ofte er små sammenlignet med virkningen man ser av individuelle og familierelaterte ressurser. (Brofoss & Barstad 2006:10).

Nabolagseffekter refererer til antakelser om at forhold på stedet påvirker livssituasjonen til menneskene som bor der. Det antas at trekk ved nabolaget, ved beboerne eller stedet kan spille inn på menneskers livssituasjon. Dette er påvirkninger som kommer i tillegg til andre faktorer som sosial klasse, familiebakgrunn osv. Som eksempler på nabolagseffekter kan lokaliserine av ulike institusjoner, forurensning, støy, og et steds rykte trekkes fram. Også den sosiale sammensetningen i et nabolag som kan påvirke befolkningens levekår trekkes fram. (Brofoss & Barstad 2006:16).

Det er imidlertid uenigheter om hvorvidt egenskaper ved området skal ligge til grunn for områdesatsinger eller ikke. Barstad og Kirkeberg (2003) (i:Husbanken:13) viser at argumentet for å benytte seg av områdesatsinger som virkemiddel for å motvirke et områdes negative trend, forsterkes etter hvert som de negative effektene av å bo i et område øker. Andersen(2002) (i:Husbanken:13) mener at det ikke må påvises klare nabolagseffekter for å sette i gang områdesatsinger. Det å satse på bedre forhold for de som bor i områder med høy kriminalitet, fysisk slitasje, utrygghet osv., er i følge han tilstrekkelig som argumentet for slike satsinger.

Av argumenter som taler for områdesatsinger, pekes på erfaringer som viser at slike satsinger kan bidra til å stoppe en negativ utvikling. Det har vist seg å kunne stoppe en negativ utvikling i områder som har kommet inn i såkalte uheldige og selvforsterkende sosiale og fysiske omstendigheter (Brofoss & Barstad 2006:10).

Et annet argument knytter seg til den helhetlige tankegangen som ligger i disse satsingene. Det legges til rette for å se problemene i relasjon til hverandre, og det stimuleres til samarbeid på tvers av de ulike sektorene. Dette ses på som en styrke og gjør man er godt rustet til å fange opp det komplekse problemområdet. (Brofoss & Barstad 2006:10).

Det er også positive erfaringer med å involvere beboere i prosessene, selv om det ved enkelte tilfeller har vist seg å være vanskelig å engasjere, særlig de svakeste gruppene i samfunnet. Brofoss og Barstad (2006) peker på at flere ser på engasjement og innflytelse fra befolkningen som helt avgjørende for at man skal lykkes med områdesatsinger. Det å skape engasjement nedenfra kan bidra i arbeidet med å motvirke det negative rykte slike områder gjerne har, og det bidrar til å aktivisere befolkningen. (Brofoss & Barstad 2006:10-11, 86)

Det pekes også på at man gjennom områdesatsinger har en større mulighet til å ta tak i de mindre gruppene i samfunnet. Mindre grupper i samfunnet er gjerne vanskelig å nå med mer generelle tiltak. *“Med områdebaserte tiltak vil man være bedre i stand til å hjelpe de mest marginaliserte gruppene inn i samfunnet”* (Parkinson 1998 i: Brofoss og Barstad 2006:8).

En svakhet som påpekes ved områdesatsinger, er manglende evne til å gjøre noe med de overgripende samfunnsproblemer (Brofoss & Barstad 2006:87-88). Denne kritikken går ut på at problemene som ligger til grunn for områdesatsinger, gjerne er et resultat av nasjonal politikk. *“Generelle tiltak innen sektorpolitikk og tiltak overfor utsatte grupper, uavhengig av bosted, vil i mange tilfeller derfor kunne være mer hensiktsmessig”* (Husbanken:13). Det reises spørsmål om man med områdesatsinger kan løse problemene man ser i områdene, ettersom mer generelle samfunnsproblemer kan sies å være en avgjørende årsak (Brofoss & Barstad 2006:8-9).

Et problem som det pekes på, er det som kan kalles fordelingsproblemet. Områdesatsinger retter seg mot bestemte geografiske områder og de menneskene som bor der. Her kan det reises spørsmål om hvilket grunnlag man har for å sette nettopp disse avgrensingene. Det kan bo mange utenfor området med de samme problemene man ser i området det satses i. Kritikken knytter seg da til problemene som kan oppstå med å begrunne hvorfor det satses i akkurat de og de områdene. (Brofoss & Barstad 2006:8-9, 87-88).

Et annet problem er det såkalte forskyvningsproblemet. Dette knytter seg til at enkelte grupper mennesker kan bli presset ut av områdene som en konsekvens av områdesatsingen. Levekårene i et område kan ha blitt bedret, men da som et resultat av at de mindre ressurssterke har flyttet ut av området. (Brofoss & Barstad 2006:8-9, 87-88). Statistikk som viser resultatet av

områdesatsinger, kan dermed se bedre ut enn tilfellet er for de som opprinnelig bodde i området (Musters 2005a i: Voss Gabrielsen 2014:40).

Områdesatsinger møter ofte kritikk fordi det hevdes at de fører til gentrifisering. I gentrifiseringsprosesser flytter gjerne ressurssterke mennesker inn i området, mens svakerestilte flytter ut. I slike situasjoner kan utfallet i verste fall bli at de svakeste gruppene blir presset ut av det området som får et løft, til andre områder, uten at deres situasjon egentlig blir noe bedre. Erfaringer gir imidlertid ikke noe klart og tydelig svar på om dette er konsekvens av områderettede tiltak. Det er flere forhold som spiller inn og er bestemmende for om gentrifisering finner sted eller ikke. En klar tendens er at områder med mange offentlige utleieboliger opplever en mindre grad av gentrifisering enn områder hvor det er en høyere andel av private utleieboliger og boliger som eies. (Cameron 2001 i: Brofoss & Barstad 2006:69).

Det må i denne sammenhengen påpekes at erfaringer viser ulik grad av gentrifisering. Erfaringer fra Danmark viser for eksempel en polarisering, det vil si at forskjellene innad i området blir større. Befolkningsgruppen av de sterkeste forblir eller blir større, det samme gjelder de svakeste, mens det er de nest svakeste som flytter ut. Dette henger gjerne sammen med at de svakeste har rett på bostøtte og leie av kommunale boliger. (Brofoss & Barstad 2006:70).

Gentrifisering som konsekvens av områdesatsinger kan være tilsiktet og utilsiktet konsekvens. I enkelte tilfeller er gentrifisering et mål i seg selv ved at området gjennom oppgradering skal gjøres attraktivt for en annen befolkningsgruppe. I andre tilfeller kan man se gentrifisering som en utilsiktet konsekvens. Som eksempel kan Krokcbäck i Sverige trekkes fram. Som tidligere vist ønsket ikke utleieselskapet ressursvake velkomne tilbake etter oppgradering av området. (Brofoss & Barstad 2006:70).

SUKSESSKRITERIER

Det kan sies å være flere avgjørende elementer for om områdesatsinger skal ha positive effekter eller ikke. Et av de avgjørende momentene for at slike satsinger skal kunne bidra til å snu den negative trenden et område er inne i, er omdømmeforbedringer. Dårlig rykte knyttet til områder kan virke forverrende. Det kan være flere årsaker til dårlig omdømme, blant annet synlige sosiale problemer, og derav negativ omtale i media. (Brofoss & Barstad 2006:85). Det pekes av flere på at en "av de klareste positive effektene av de områderettede tiltakene i Danmark er forbedring av omdømme og stedsidentitet" (Andersen 2002, Andersen og Kielgast 2003 i: Brofoss & Barstad 2006:85).

Det understrekes i Husbankens notat *Erfaringer med områdesatsinger i Europa* at man ut i fra erfaringer kan se flere suksessfaktorer eller kriterier som bør være til stede for å sikre en god måloppnåelse av områdesatsinger (Husbanken:2).

I denne sammenheng vises det til Edmark (i: Husbanken:2) som etter gjennomgang av internasjonal litteratur har satt opp noen forutsetninger som antas å påvirke utfallet av områdesatsinger. Det trekkes blant annet fram at det er avgjørende med en bred politisk innsats med flere elementer som alle trekker i samme retning. Det legges også vekt på at det er avgjørende at flere tiltak på ulike innsatsområder settes i gang samtidig, samt at karakteren av de type tiltak som iverksettes, vil kunne påvirke utfallet. Det vektlegges at det generelt må være god dialog og kommunikasjon og en god lokal samordning og godt samarbeid. Deltakelse fra beboerne vektlegges. Det pekes også på at det bør være et prosessfokus framfor produktfokus.

I tillegg til dimensjoner ved områdesatsingen kan også omgivelser utenfor områdesatsingen påvirke utfallet. Det kan her være snakk om den generelle

samfunnsutviklingen i form av økonomiske sider, boligutvikling, byutvikling, flyttemønster ovs. Samtidig kan mangel på helhetstenkning fra politisk hold kunne føre til en sprikende utvikling. Det pekes også på at positive resultater er avhengig av en stabil politisk langsiktighet, samt at lokal forankring og evne til å skape interesse og engasjement er viktig. (Edmark 2002 i: Husbanken:2).

OPPSUMMERING

Av det som kommer fram over, kan man se at det er en viss usikkerhet knyttet til effektene av områdesatsinger. Det kan også være vanskelig å si noe entydig om slike tiltak bidrar til å bedre levekårene til de som bor i de belastede områdene det rettes tiltak mot. Det konkluderes likevel fra Brofoss og Barstad i *Internasjonale erfaringer med områderettede tiltak i storbyer, En litteraturstudie* at slike områdesatsinger fortjener plass i repertoaret hva gjelder politikk for å jevne ut sosiale forskjeller. (Brofoss & Barstad 2006:90).

Det er i følge Brofoss og Barstad (2006:90) "tiltak over et bredt spekter, som inngår som del av en overordnet, helhetlig strategi, som har tilstrekkelig forankring hos sentrale myndigheter, som varer over lengre tid og som involverer befolkningen den er ment for har størst sjanse for å lykkes". Til dette kan sies at også kombinasjon av fysiske, sosiale og økonomiske tiltak framheves som viktig for å gi gode resultater (Andersen 2002b i: Husbanken:12).

Som tidligere påpekt har det vist seg å kunne gi positive effekter å engasjere beboerne i områdesatsinger. Brofoss og Barstad (2006:68) peker i denne sammenheng på at det fra politisk hold har blitt uttrykt en økende interesse for å involvere representanter fra beboerne i nettverkene av aktører som jobber med områdesatsinger. Med dette kan man på mange måter si at det fra myndighetenes side signaliseres en overgang fra den tradisjonelle "ovenfra-og-ned" politikken til en politikk som er mer

"nedenfra-og-opp" orientert. Bakgrunnen for denne endringen må sies å være en økende anerkjennelse av at de som bor i områdene, vil kunne ha nyttig kjennskap og kunnskap om de problemene man skal motvirke.

Oppsummert kan det sies at felles for områdesatsinger er at man ut fra et definert problem retter en innsats mot et geografisk bestemt område. Til grunn for slike satsinger ligger gjerne en antakelse om at egenskaper ved området, såkalte nabolagseffekter, påvirker livet til de som bor der på en negativ måte. Områdesatsinger kan sies å være helhetsorienterte, da de retter seg mot "alle" sider ved et område. Som vi har sett har områdesatsinger i dag som regel et fokus rettet mot både fysiske og sosiale forhold.

Som vist i dette kapitlet ligger ofte befolkningens levekår til grunn for områdesatsinger. Områdesatsinger skal bedre levekårene til menneskene som bor innenfor et bestemt område. Oppfatning av hva som er problemet, kan imidlertid variere mellom myndighetene og befolkningen. Hva som legges i begrepet levekår vil, således være viktig for hvordan slike satsinger utformes.

I det følgende kapitlet vil det redegjøres for begrepet levekår og like måter å tolke og definere begrepet på.

LEVEKÅR

INTRODUKSJON

Levekår er et vidt begrep som kan være vanskelig å definere. Hva man legger i begrepet levekår, og således hva man legger i bra og dårlig levekår, vil kunne variere over tid, det vil kunne variere mellom ulike kulturer og mellom ulike samfunnsgrupper, og det vil kunne variere fra individ til individ. Hvordan man tilnærmer seg begrepet levekår vil også variere avhengig av hvilken kontekst man studerer det i. (Ruud 2005:254).

I mange sammenhenger forbindes levekår med begrepet velferd, et begrep som kort sagt benyttes om hvordan vi mennesker har det. Velferdsstaten er et kjent begrep, og det forbindes gjerne med en stat hvor det etterstrebes lik fordeling av goder; det er en stat hvor menneskene har det bra. Barstad (2014) bruker velferd som en almen betegnelse på hvordan vi har det.

Barstad (2014:14) peker på at noe av grunnen til dette er at begrepet levekår på mange måter kan innebære "alt". Tradisjonelt sett er ordet "kår" benyttet i uttrykk som å "vokse opp i trange kår" og "mine kår er ringe" (Barstad 2014:47). Ordet forbindes her med situasjoner hvor forholdene kanskje ikke er optimale. Det refererer til en persons ressursituasjon, enten det være seg av økonomisk eller sosial art. Denne antakelsen ligger gjerne til grunn for forståelsen av begrepet levekår. I følge Jensen og Eriksen (2005:4) brukes begrepet levekår "om kartlegging av individers ressursituasjon innenfor bestemte områder som økonomi, utdanning, bolig, fritidsaktiviteter, sosial kontakt, vold og trygghet".

Det er i Norge gjennomført levekårsundersøkelser jevnlig siden 1974. Fokuset i disse undersøkelsene har vært å beskrive levekårene ut fra et objektivt perspektiv. Det påpekes at det tradisjonelt i disse undersøkelsene ikke har blitt lagt vekt på individenes opplevelser og følelser knyttet til deres egen livssituasjon. (Jensberg & Eriksen 2005:4)

Melberg (i:Ruud 2005:254) definerer levekår som "*..en samlebetegnelse for objektive indikatorer på økonomiske og sosiale goder og byrder og peker primært mot levestandard og materielle kår*". Levekår betegnet som slike objektive indikatorer kan måles ut i fra ulike komponenter. Vanlige komponenter når man ønsker å si noe om levekårene til befolkningen innenfor et område eller i en bestemt gruppe, er de som sier noe helseforhold, boforhold, sysselsetting, arbeidsforhold, utdanning, økonomiske forhold, velferdsavhengighet, inntekt og lignende. Hvilke komponenter som vektlegges, vil kunne variere.

I det som er beskrevet over knytter begrepet levekår seg til aspekter ved menneskers livssituasjon av objektiv art. Det er sider ved menneskers liv hvor informasjon kan samles inn og framstilles på en statistisk måte. Det er informasjon som forholdsvis lett gir et inntrykk av hvordan forholdene er for de som bor i området. Går vi tilbake og ser på velferd, et begrep som gjerne forbindes med levekår, kan man stille spørsmål om hvordan man egentlig finner ut hvordan mennesker har det. Er statistisk materiale om arbeidssituasjon, inntekt, helse og utdanning egentlig nok til å si noe om mennesker har det bra eller ikke?

OBJEKTIVE OG SUBJEKTIVE LEVEKÅR

Enkelte hevder at så lenge begrepet velferd beskriver hvordan vi mennesker har det, er det ikke nok å legge objektive indikatorer til grunn. Med henvisning til Phillips 2006, Costanza mfl. 2007, Rauschmeyer mfl. 2001 hevder Barstad (2014:45) at for å kunne si noe om hvordan mennesker har det, er det ikke tilstrekkelig å se på de objektive indikatorene, også subjektive aspekter bør inngå. "*Velferd kan forstås som et flerdimensjonalt fenomen, hvor både ressurser/mulighetsrom, behovsdekning og subjektive opplevelser inngår*" (Barstad 2014:45).

Barstad (2014:14-15) behandler begrepene levekår og livskvalitet som to ulike

innfallsvinkler til å forstå begrepet velferd. I begrepet levekår legger han en beskrivelse av ulike aspekter knyttet til livssituasjon til en person som så objektivt som mulig kan måles. Livskvalitet er et begrep han bruker synonymt med subjektiv livskvalitet. Dette er kvaliteter som går på opplevelser og følelser knyttet til en persons eget liv. Det som i det følgende beskrives om subjektiv livskvalitet, eller livskvalitet, ligger som et grunnlag for det som ellers i oppgaven beskrives som subjektive levekår.

På samme måte som det finnes ulike måter å tilnærme seg begrepet levekår, finnes ulike måter å tilnærme seg begrepet livskvalitet. Ulike tilnæringsmåter kan være å oppfatte livskvaliteten som å ha det godt, som å fungere godt i samfunnet, eller det kan knyttes til i hvilken grad mennesker føler og tenker positivt om livet sitt. (Barstad 2014:67-69). Hva man legger i begrepet livskvalitet har forandret seg gjennom tiden. *"Over tid har utviklingen innenfor livskvalitetstradisjonen gått fra de enkle målene, de enkeltstående spørsmålene om lykke og tilfredshet, og over til mer komplekse og sammensatte mål, hvor en inkluderer både følelser, vurderinger og handlinger"* (Barstad 2014:85).

Som vist over kan både de objektive levekårene og den subjektive livskvaliteten knytte seg til begrepet velferd, det vil si hvordan vi mennesker har det. Det har blitt pekt på at hvordan befolkningen selv oppfatter levekårene og sin livssituasjon, er viktig for å si om de har det bra. Med dette kan ikke velferd fastsettes kun på et objektivt nivå.

For å oppsummere kan man si at de objektive levekårene *"kan måles uavhengig av individets oppfatning"* (Barstad 2014:15), mens den subjektive livskvaliteten, eller de subjektive levekårene *"er basert på individets opplevelse av hvordan livet arter seg"* (Barstad 2014:15). For å si det på en enkel måte representerer levekårspektivet velferden sett utenfra,

men livskvalitetsperspektivet representerer velferden sett innenifra (Barstad 2014:362).

OBJEKTIVE OG SUBJEKTIVE LEVEKÅR SETT I SAMMENHENG

Selv om det på mange måter går an å definere og kategorisere det objektive og det subjektive hver for seg, betyr ikke dette at disse to sidene ved velferden ikke henger sammen. Barstad (2014) peker på at hvordan vi mennesker har det med tanke på de objektive komponentene som inntekt, arbeid, utdanning, helse og lignende, ofte spiller inn på hvordan vi føler og tenker om vår egen livssituasjon. Levekårsproblemer slik som fattigdom, arbeidsledighet, sosial isolasjon eller helseproblemer øker risikoen for å ikke være tilfreds med sin egen livssituasjon. *"Det er likevel slik at forbedringer av levekårene, utover et visst nivå, langt fra alltid gir høyere livskvalitet"* (Barstad 2014:199). Det er flere grunner til at det er slik. Blant annet kan grunnen ligge i at personer vurderer sin egen situasjon ut i fra hva andre har fått. Man kan også raskt tilpasse seg endringer. Det å kunne se sammenhengen mellom levekår og livskvalitet er viktig. Levekårsforskning forteller noe om hvordan ressursene som inntekt og utdanning, fordeler og utvikler seg, mens livskvalitetsforskningen sier noe om i hvilken grad de ulike egenskapene ved levekårene har betydning for de indre opplevelsene (Barstad 2014:362).

Sammenhengen mellom levekår og livskvalitet, det å kunne se helheten i en velferdssituasjon, pekes på som viktig både for å forstå hvordan forholdene egentlig er, og ikke minst når politiske tiltak skal vurderes (Stiglitz mlf. 2009 i:Barstad 2014:63).

HISTORISK TILBAKEBLIKK

Det å måle hvordan mennesker i utvalgte områder har det, har lange tradisjoner. Allerede i 1845 ble det utgitt en bok av Friedrich Engels om hvordan arbeiderklassen i London hadde det. For å si noe om dette benyttet han seg av observasjoner og det som var tilgjengelig av statistikk og registreringer. I Norge gjennomførte Eilert Sundt noe av det samme noen år seinere. Han klarte gjennom sine bøker å formidle ulike typer informasjon om levekårene. Både observasjoner fra hans reiser rundt i Norge og statistiske opplysninger ble benyttet. Barstad (2014:131) påpeker at i seinere levekårsforskning har denne kombinasjonen av kvalitativt og kvantitativt materiale vist seg å være en mangelvare.

Det var imidlertid først på 1960- og 1970-tallet at levekårsundersøkelser og rapportering av sosiale problemer oppsto slik vi kjenner det i dag (Barstad 2014:47). Bevisstheten knyttet til økonomisk vekst og sosiale problemer økte på 1960-tallet. Det ble etter hvert et fokus på at det til tross for økonomisk vekst ikke var sikkert alle elementer for å sikre velferd ble fanget opp. Det ble et økende fokus på å fange opp problemer som kriminalitet, forurensing og dårlige kår. Dette kan sees på som et ledd i kritikken mot det moderne samfunnet som hadde vokst fram. (Tåhlin 1990 i:Barstad 2014:48). På bakgrunnen av dette fikk man etter hvert noen sosiale indikatorer som skulle legges til grunn ved vurdering av levekårene. I begynnelsen var disse indikatorene basert på informasjon man kunne få gjennom ulike registre, men etter hvert utviklet man også intervjuundersøkelser for å kunne supplere den noe begrensede informasjon disse registrene kunne gi. Dette var for å utvide velferdsmålene. (Barstad 2014:48).

Det å benytte seg av intervjuer, som gjerne representerer det subjektive aspektet ved velferden, har likevel lange tradisjoner, helt tilbake til siste halvdel av 1800-tallet. Det ble da blant annet gjennomført fattigdomsstudier i London i form av intervjuer.

(Haraldsen 1999 i:Barstad 2014:134). I norsk sammenheng kan Anders Nicolai Kier nevnes, som i 1890-årene gjennomførte en stor inntekts- og levekårsundersøkelse basert på utvalgstrekning (Ringén 1974 i:Barstad 2014:134).

I Norge har det i nyere tid blitt gjennomført intervjuundersøkelser om levekår siden slutten av 1960-tallet. Den første norske generelle levekårsundersøkelsen ble gjennomført i 1973, og i 1980 fikk man i Norge et system for å gjennomføre levekårsundersøkelser i regi av Statistisk sentralbyrå jevnlig. Det blir i dag gjennomført levekårsundersøkelser årlig av Statistisk sentralbyrå, samt at Statistisk sentralbyrå har gjennomført flere levekårsundersøkelser for bestemte grupper i samfunnet. Eksempel på dette er levekårsundersøkelser for innvandrere. (Barstad 2014:135, 156).

OPPSUMMERING

Som vist tidligere er subjektive forhold viktige for å si noe om folks velferd og de generelle levekårene. Levekårsundersøkelser i Norge inkluderer i dag, mer enn tidligere, spørsmål med subjektivt innhold. Dette utelukker imidlertid ikke bruken av registreringsstatistikk. Slik statistikk ses fortsatt på som viktig for å si noe om velferden. Objektive indikatorer kan gi svar på forhold som ikke kan avdekkes gjennom intervjuer og subjektive undersøkelser, mens motsatt kan subjektive undersøkelser gi nyttig informasjon om forhold som man ikke kan lese ut av eller foreta statistiske registreringer av. Det er fordeler og ulemper ved bruk av både objektiv statistikk og subjektive undersøkelser ved kartlegging av en befolknings velferd. (Barstad 2014: 65, 132-133).

Som vist i dette kapittelet kan de objektive levekårene påvirke de subjektive levekårene, og omvendt. Menneskers situasjon hva gjelder inntekt, arbeidsforhold, helse og lignende kan påvirke hvordan vi mennesker føler og tenker over vår egen situasjon. Det samme kan stedet der vi lever. Dette

gjelder stedet både som et fysisk sted og som et sosialt sted. I den sammenheng peker Barstad(2014:81) på at for bedre å kunne forstå samfunnsforholdenes påvirkning på den subjektive livskvaliteten vil en sosiologisk tilnærming være viktig. Dette skal kort gjennomgås i det følgende.

DET SOSIOKULTURELLE ASPEKTET

Et sted forbindes gjerne med de fysiske elementene, det forbindes med gatene, plassen, bygningene og trærne som er der, men steder er ikke bare fysiske strukturer, og resultatet av fysisk planlegging. Det er også en viktig side ved begrepet sted hvordan de mennesker som bor og bruker stedet, opplever det. Mens det fysiske stedet i stor grad er fast - gaten ligger der den gjør, trærne er plassert der de er plassert og bygningene står der de står - vil det sosiale stedet variere. Opplevelser og meninger ved et sted vil avhenge av hvem det er som bruker og ser det. Det vil variere avhengig av hvem vi er, hvor vi kommer fra og hvem vi møter. Det er i den sammenhengen viktig å påpeke at det i oppfatninger av et sted ikke alltid nødvendigvis er samsvar mellom utenforstående og de som ser stedet innenfra. (Akershus fylkeskommune 2007:5-6). Dette er på samme måte som at det ikke alltid er samsvar mellom de objektive og de subjektive levekårene.

Det som her er beskrevet om det fysiske og det sosiale stedet ligger til grunn for bruken av disse begrepene videre i oppgaven.

Oppfatningen til befolkningen og politikere, planleggere og media, eller myndigheter og fagfolk, stemmer ikke alltid overens. Dette kan i noen tilfeller føre til at steder får ufortjent dårlige rykter i for eksempel media. (Akershus fylkeskommune 2007:9). Slike rykter kan forsteke negativ utvikling i områder, og det kan være vanskelig å snu det til det positive.

SOSIOKULTURELLE STEDSANALYSER

Tradisjonelt i planleggingen har det vært et hovedfokus på det fysiske, og det har derfor vært vanlig å gjennomføre stedsanalyser som i stor grad har analysert de fysiske elementene ved et sted. De senere årene har det derimot blitt et større fokus på de sosiale aspektene i planlegging, og det har dermed utviklet seg en metode for å gjennomføre såkalte sosiokulturelle stedsanalyser (Akershus fylkeskommune 2007).

Sosiokulturelle stedsanalyser kan sies å være inspirert av stedsforskning, samtidig som det kan ses på som en reaksjon på stedsplanleggingens tradisjon med manglende oppmerksomhet rettet mot de sosiokulturelle sidene et sted innehar (Røe 2006:200).

Sosiokulturelle stedsanalyser skiller seg fra vanlige stedsanalyser, som gjerne har et stort fokus på de fysiske strukturene ved et sted, ved at man gjennom slike analyser skal ivareta den sosiokulturelle dimensjonen i overordnet fysisk planlegging. Som navnet tilsier er det det sosiale og det kulturelle ved et sted som er i hovedfokus i slike analyser. (Akershus fylkeskommune 2007:5). Man er her opptatt av at et sted ikke bare er noe objektivt og geografisk avgrenset, det er også sosialt konstruert (Røe 2006:193). Gjennom slike analyser er det ulike samfunnsgruppers og individers forhold til stedet, og hvordan ulike mennesker erfarer steder, man ønsker å forstå. Samfunnet vi lever i, blir stadig mer mangfoldig og sammensatt både sosialt og kulturelt. Ved faktisk å forstå hva steder er og hvordan de oppleves, kan man tilegne seg et bedre grunnlag for å fatte gode beslutninger for utvikling. (Akershus fylkeskommune 2007:9).

Røe peker på at bedre kjennskap og forståelse av kompleksiteten som knytter seg til steder, vil kunne tydeliggjøre hvilke utfordringer i et område eller på et sted man står overfor i planleggingssammenheng. Man kan gjennom slike analyser kunne se hvilke drivkrefter som ligger bak et steds utvikling, og hvilke konsekvenser av sosial og kulturell art en stedsutvikling vil kunne få (Røe 2006:204).

Videre peker han på at sosiokulturelle stedsanalyser kan bidra til å sette fokus på og avdekke sider ved levekår som man ikke nødvendigvis kan lese i ulike statistikker. *"Denne typen subjektive levekårsundersøkelser kan supplere såkalte objektive levekårsundersøkelser"* (Røe 2006:205).

Sosiokulturelle stedsanalyser kan med dette bidra positivt i planleggingsprosesser ved å bringe fram kunnskap om stedet som kan bidra til en stedsplanlegging hvor levekår og livskvalitet blir hensyntatt, samtidig som et slikt kunnskapsgrunnlag kan gi mer sosialt inkluderende planprosesser. (Røe 2006:193, 205).

GENTRIFISERING

Som vist tidligere kan man i enkelte tilfeller se gentrifisering som en konsekvens av områdesatsinger. Man har erfaringer som viser gentrifisering både som utilsiktet og også tilsiktet konsekvens av slike satsinger. Hva gentrifisering er og hva som kan påvirke slike prosesser vil i korte trekk gjennomgå i dette kapittelet.

Gentrifisering er et begrep som gjerne benyttes om økonomiske og sosiale prosesser hvor tidligere arbeiderstrøk forandres og får et nytt uttrykk. Det er i prosesser som dette som regel slik at mennesker fra høyere sosiale lag flytter inn i og ruster opp tidligere lavstatusstrøk (Solerød & Thornæs 2014). Med dette endres befolkningssammensetningen i områdene. En endring i den sosiale sammensetningen i et område kan gi et skifte i det kulturelle livet i byen, og det kan i stor grad påvirke hvordan områder blir brukt, og hvilken identitet som knytter seg til området. (Bjørnskau & Hjorthol 2003:171). Kort sagt kan man si at *"faglig sett er termen gentrifisering en viss sekkebetegnelse for fysisk, sosial og kulturell transformasjon av tidligere arbeider- og industriområder"* (Aspen 2005:122). Ofte forbindes slike prosesser med at arbeiderklassestrøk blir invadert av den hvite middelklassen.

Gentrifisering er et begrep som for første gang ble nevnt i offentligheten i 1964 av den britiske sosiologen Ruth Glass. Hun brukte begrepet "gentrification" til å beskrive prosesser man så i indre London på den tiden. Dette var prosesser hvor nye, urbane forandringer kom til syne. Endringene hun snakket om, gikk ut på at stadig flere av arbeiderstrøkene i London hadde blitt invadert av representanter fra middelklassen. "Shabby" strøk ble tatt over og gitt et mer elegant uttrykk. Uttrykket gentrifisering refererer til uttrykket "gentry", et engelsk begrep på lavadel. Begrepet gentrifisering skulle påpeke den framveksten man så av en ny "gentry", en ny og mer urban en. (Lees et al. 2008:4).

Hva som kan sies å være årsakene til at gentrifiseringsprosesser tar form, har det vært knyttet debatt til. En forklaringsmodell kan være at det er et gap mellom de potensielle verdier og de faktiske verdier av sentrale eiendommer (Bjørnskau & Hjorthol 2003:172). Neil Smith (i: Huse 2011) er en som mener gentrifisering kan sies å springe ut av et boligbehov. Bak dette ligger at prispresset i etablerte næringsområder øker, og som følge av det er entreprenører på jakt etter nye investeringsområder. Det blir da investert i gamle, forfalne byområder. Dette er områder man ser har potensiale til å stige i verdi, og etter hvert kommer det nye mennesker til området. (Huse 2011:15,189).

En annen teori er at det er middelklassens økte appetitt for byliv som leder an i gentrifiseringsprosesser (Huse 2011:15). Det som skjer, er at middelklassen, gjerne anført av unge mennesker, for eksempel studenter og kunstnere, etablerer seg i tidligere arbeiderklassestrøk. De kommer inn i et område som har et noe "shabby" uttrykk og bidrar til å løfte dette opp ved gradvis å pusse det opp. Det kan videre skje en slags kjedeprosess hvor flere og flere representanter fra den hvite middelklassen etablerer seg i området. Etter hvert ser man også at prisene stiger som et resultat av den private oppussingen. (med henvisning til David Ley i: Etterord av Oddrun Sæter i: Huse 2011:186-187).

Gentrifisering har siden det for første gang ble presentert, funnet sted i mange vestlige byer, samtidig som temaet etter hvert har fått et større fokus i internasjonal forskning. Tone Huse (2011) peker på at prosessene med gentrifisering i internasjonal forskning knyttes til endringer i byenes økonomi og globalisering. Det har utviklet seg en økt konkurranse mellom byene med mål om å gjøre byene attraktive for mennesker og næringer. Gentrifisering, som en prosess hvor statusen til forfalne områder øker, har derfor i noen sammenhenger blitt sett på som et bra tegn for byens utvikling. (Huse 2011:14-15).

"Det synes som om det etter hvert er relativt stor enighet i faglitteraturen om at gentrifiering skjer ved at en "ny" middelklasse med preferanser for kultur og estetikk og urban livstil bosetter seg i indre by" (Bjørnskau & Hjorthol 2003:178).

I denne sammenheng pekes det på at den urbane livsstilen og de kulturelle verdiene vil være viktig når andre, etter at gentrifiering har begynt å virke, har lyst til å bosette seg (Bjørnskau & Hjorthol 2003:179). Kunstnere er en gruppe som kan være sentrale i gentrifieringsprosesser. Selv om kunstnere ikke kan pålegges ansvaret for gentrifiering, da de gjerne lar området være slik det var, peker Ley (Etterord av Oddrun Sæter i:Huse 2011:179) på at det kommer andre etter kunstnerne som bidrar til gentrifiering. Grunnen til dette er at en økt andel kunstnere i et område sender ut signaler, og områdene kan dermed få en ny symbolsk verdi.

Enkelte forskere på gentrifiering vil si at man ved framvekst av kaffebarer og finere restauranter i et område vil begynne å se en gentrifiering. Man kan med dette si at gentrifieringsprosesser gjerne representerer et skifte i områder fra småbutikker til kjedebutikker, og inn kommer også dyrere restauranter. Etter hvert får man et bybilde som henvender seg til en annen type befolkning enn hva man tidligere har sett. Endringene vil etter hvert føre til en prisøkning. Det er også påpekt at et trekk ved gentrifiering er at leiemarkedet gradvis opphører. Dette kan resultere i at større deler av befolkningen ikke har råd til å kjøpe bolig i slike områder. En reduksjon i leiemarkedet fører også til at de som tidligere har leid, må finne andre steder å bo. (Etterord av Oddrun Sæter i:Huse 2011:186-188).

En negativ side ved gentrifiering kan således være at svakerestilte mennesker blir presset ut av områder. *"Et problem som er belyst i ulike studier, er at selv om nye beboere som flytter inn i gamle arbeiderstrøk uttrykker liberale holdninger overfor blandede nabolag, er det*

likevel slik at de minst bemidlede blir presset ut" (Butler 1997:39 i: Etterord av Oddrun Sæter i:Huse 2011:189).

Staten kan også spille en rolle i gentrifieringsprosesser. Blant annet har staten spilt en aktiv rolle i rehabiliteringsprosjekter i flere byer i vesten hvor man har sett gentrifiering som resultat (Etterord av Oddrun Sæter i:Huse 2011:190). Som tidligere vist har det i politikken vært en overgang fra en sterk statlig styring til et friere marked. En mer markedsstyrt stat tilsier at gentrifieringsprosessen også er mer markedsstyrt. I denne sammenheng pekes på at eiendomsutviklere spiller en viktig rolle, da de i stor grad står for byens utvikling hva gjelder eiendomsmasse. I slike tilfeller, hvor politikken og byutviklere kan sies å spille en rolle sammen i gentrifieringsprosessen, kan det også hevdes at de tidligere pionerene, som kunstnere og akademikere, har mistet noe av sin rolle i slike prosesser (Hackworth 2002:820 i: Etterord av Oddrun Sæter i:Huse 2011:191).

"I forbindelse med nye gentrifieringssykluser snakker en om ulike trinn, eller bølger, fra først bølge, som er det gamle pionerperspektivet, og til andre og tredje bølge, hvor politikken etter hvert kommer sterkere inn. Man har i dag også begynt å snakke om en fjerde bølge, som kjennetegnes ved at politikere og byutviklere har begynt å se på gentrifiering som positivt for en by" (Lees m.fl. 2008, kapittel 6 i: Etterord av Oddrun Sæter i:Huse 2011:191).

Lees m.fl. (2008) viser til at gentrifiering kan ses på som både positivt og negativt. Det hevdes at politikere og byråkrater ofte kan se på slike prosesser som noe positivt, og ignorerer dermed de mindre ønskelige konsekvensene. *"Gentrification is promoted positively by policy makers who ignore the less desirable effects of the process"* (Lees et al. 2008:234).

Gentrifiering kan bringe med seg både positive og negative sider, og hva folk legger

vekt på varierer. Som positive konsekvenser trekkes blant annet fram at man kan oppnå en sosial miks i områder som har vært preget av en homogen befolkning, man kan oppnå en balanse og stabilitet i nabolagene, og man kan få en økning i eiendomspriser. Av negative konsekvenser trekkes fram at man med gentrifisering mister tilgang til rimelige boliger og samtidig en prisstigning i lokale servicetilbud. Gentrifisering kan føre til et tap i den sosiale blanding i områdene, og også et økt press på omliggende fattige lavstatusområder. (Lees et al. 2008:195-234)

Når det gjelder gentrifisering i Oslo indre øst, viser Sæter og Ruud (2005) at staten og kommunen i stor grad har stått i spissen for en slik utvikling. Huse (2011) oppsummerer dette ved å si at *"ulike verktøy er anvendt til ulike tider – oppgradering av byggmassen, instrumentell bruk av kulturinstitusjoner, estetisk utbedring av de offentlige rom, liberalisering av boligmarkedet og salg av kommunale boliger – men med stadig samme resultat: Siden 1980-tallet er lavinntektsgrupper – innvandrere og eldre i særdeleshet – blitt skjøvet ut til fordel for en jevn strøm unge, ressurssterke innflyttere"* (Huse 2011:15).

Som tidligere vist er Oslo indre øst et område som gjerne forbindes med levekårsproblemer, og det har gjennom tiden vært igangsatt flere tiltak og byfornyelsesprogrammer for å prøve å gjøre noe med dette. De tidligere byfornyelsesprogrammene hadde gjerne som mål en blandet befolkningssammensetning. Etter hvert forandret disse programmene noe karakter. De gikk mer over fra å ha et stort fokus på bolig og boligområde, til i større grad å konsentrere seg om områdene som helhet, med et sammensatt uttrykk av boliger, næringer og kulturelle innslag. (Sæter & Ruud 2005:76). I denne sammenheng stilles det spørsmål ved hvorvidt gentrifisering er ønsket konsekvens eller ikke. Det uttrykkes her at *"jo mer oppgradering som i offentlig regi rettes mot de beboerne som bor i området gjennom særskilte tiltak for lavinntektsgrupper, jo mindre ønskelig*

er gentrifiseringsprosesser. Og omvendt: Jo mer en ønsker nye grupper og aktiviteter velkommen, jo mer positiv vurderes gentrifisering, det vil si innslaget av nye beboergrupper og nye investorer i området" (Sæter & Ruud 2005:76).

Sæter og Ruud har også sett på senere programmer for å gjøre noe med levekårene i indre øst, blant annet *Boligprogram for bydel Gamle Oslo* og *Handlingsprogram for Oslo indre øst*. Det pekes på at det gjennom disse programmene kommer fram motsetninger som er interessante med tanke på ønsket om gentrifisering eller ikke. I boligprogrammet trekkes fram at det er ønskelig å gjøre områdene attraktive for ressurssterke grupper av befolkningen, samtidig som vanskeligstilte skal hjelpes. Det ble også i handlingsprogrammet lagt vekt på å gjøre områdene attraktive for beboere som bodde i området, samtidig som det skulle gjøres attraktivt for framtidige beboere. (Sæter & Ruud 2005:140-142).

I denne sammenheng trekkes fram at det kan være vanskelig å kombinere en oppgradering for de som allerede bor i området, med en oppgradering for framtidige beboere. En oppgradert bydel kan føre til utestengelse, det kan resultere i at de svakerestilte ikke lenger har mulighet til å bo i området, samt at det kan føre til en slags følelse av å være fremmed i et område som en tidligere var hjemme i. Det har gjennom ulike politiske programmer og strategier vært et ønske å løfte bydeler med svake levekår, og dermed utjevne forskjeller. Huse (2011:197) trekker i denne sammenheng fram at internasjonal forskning viser at gentrifiseringsprosesser heller enn utjevning av forskjeller fører til at lavinntektsgrupper blir ekskludert fra de områdene de tidligere har brukt og bodd i.

DEL 5 - ANALYSE

Gjennom denne delen vil utdypende informasjon om caset gjennomgås. Delen er todelt, hvor den første delen gjennomgår utdypende informasjon om Tøyensatsingen, mens den andre delen tar for seg informasjon knyttet til de faktiske forholdene på Tøyen. Delen som tar for seg Tøyensatsingen, vil gå nærmere inn på de tiltak som ble presentert innledningsvis i oppgaven og som det ble valgt å gå videre med. Delen som tar for seg de faktiske forholdene på Tøyen, vil først presentere informasjon tilegnet gjennom statistiske data, før informasjon kommet fram gjennom intervjuer med befolkningen på Tøyen vil presenteres.

KORT OM CASET

Utgangspunktet for denne oppgaven er caset Tøyen og Tøyensatsingen. Som tidligere vist er Tøyensatsingen en del av en politisk avtale inngått 28. mai 2013 mellom partiene Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti. Avtalen omhandler avgjørelsen om å flytte Munchmuseet fra Tøyen til Bjørvirka og å satse på en utvikling på Tøyen. Tøyensatsingen er del av en kompleks politisk avtale bestående av en rekke tiltak som til sammen skal bidra til at de politiske målsettingene ved satsingen nås.

Caset, med bakgrunn for avtalen, målsettinger og tiltak, ble presentert og beskrevet i oppgavens del 2. Dette vil kort oppsummeres. For mer informasjon henvises til oppgavens del 2.

Basert på ulike dokumenter, samt Oslo kommunes hjemmeside er Tøyensatsingens målsettinger oppsumert slik i oppgaven:

- Tøyen skal bli et trygt sted
- Tøyen skal bli et levende sted
- Tøyen skal utvikles til et unikt byområde
- Tøyen skal være et godt sted å bo
- Tøyen skal være et godt sted å besøke
- Levekårene på Tøyen skal bedres

For å nå disse målsettingene består Tøyensatsingen av en rekke tiltak. Dette er tiltak av både fysisk, sosial og administrativ karakter. Det er tiltak som gjelder lokalt på Tøyen, det er tiltak som gjelder mer overordnet på Tøyen, og det er tiltak som gjelder for hele byen. For å systematisere satsingen ble det tidligere i oppgaven valgt å kategorisere de ulike tiltakene i seks kategorier. Dette ble gjort for bedre å forstå hva satsingen egentlig er og innebærer. På bakgrunn av de ulike kategoriene og

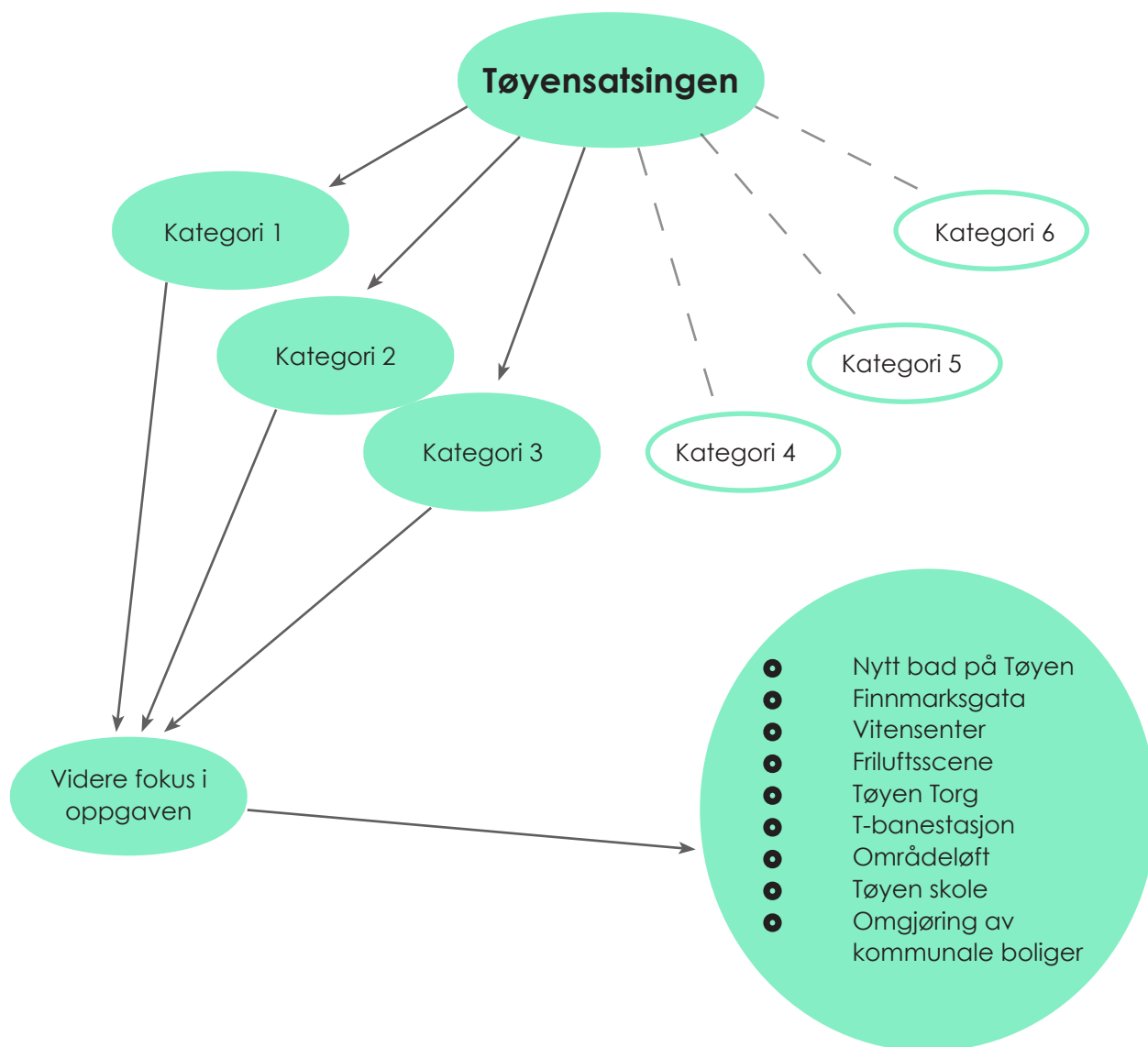
oppgavens problemstillinger ble tre av de seks kategoriene valgt å ta med videre i arbeidet. De seks kategoriene er:

- Kategori 1 - Større fysiske tiltak.
- Kategori 2 - Områdeløftet på Tøyen og andre tiltak som kan ses i sammenheng med områdeløftet.
- Kategori 3 - Tiltak som berører kommunale leiligheter og kommunale bygg.
- Kategori 4 - Andre tiltak som vil kunne berøre både Tøyen og hele byen, kommunale boliger og sosiale tiltak.
- Kategori 5 - Andre økonomiske og administrative tiltak.
- Kategori 6 - Tiltak som har kommet til etter at avtalen ble inngått.

Som figur 7 illustrerer er det kategori 1, 2 og 3 som det går videre med. Disse tre kategoriene består av flere tiltak, hvor hovedtiltakene kan sies å være:

- Nytt bad på Tøyen
- Finnmarksgata
- Vitensenter
- Friluftsscene
- Tøyen Torg
- T-banestasjon
- Områdeløft
- Tøyen skole
- Omgjøring av kommunale boliger

Figur 7: Figuren viser hvilke kategorier som det er valgt å fokusere på videre i oppgaven og hvilke kategorier det ikke vil gås nærmere inn på. Figuren viser også hovedpunktene i de valgte kategoriene samlet.

I det følgende vil tiltakene under de ulike kategoriene som det er valgt å gå videre med, beskrives mer detaljert. Det vil for de enkelte tiltakene gjennomgås hva man ønsker med tiltakene og hvor i prosessen man i dag befinner seg.

Det er gjennom denne beskrivelsen ønskelig å belyse de sider ved tiltaket som anses nødvendig for å kunne besvare oppgavens problemstillinger.

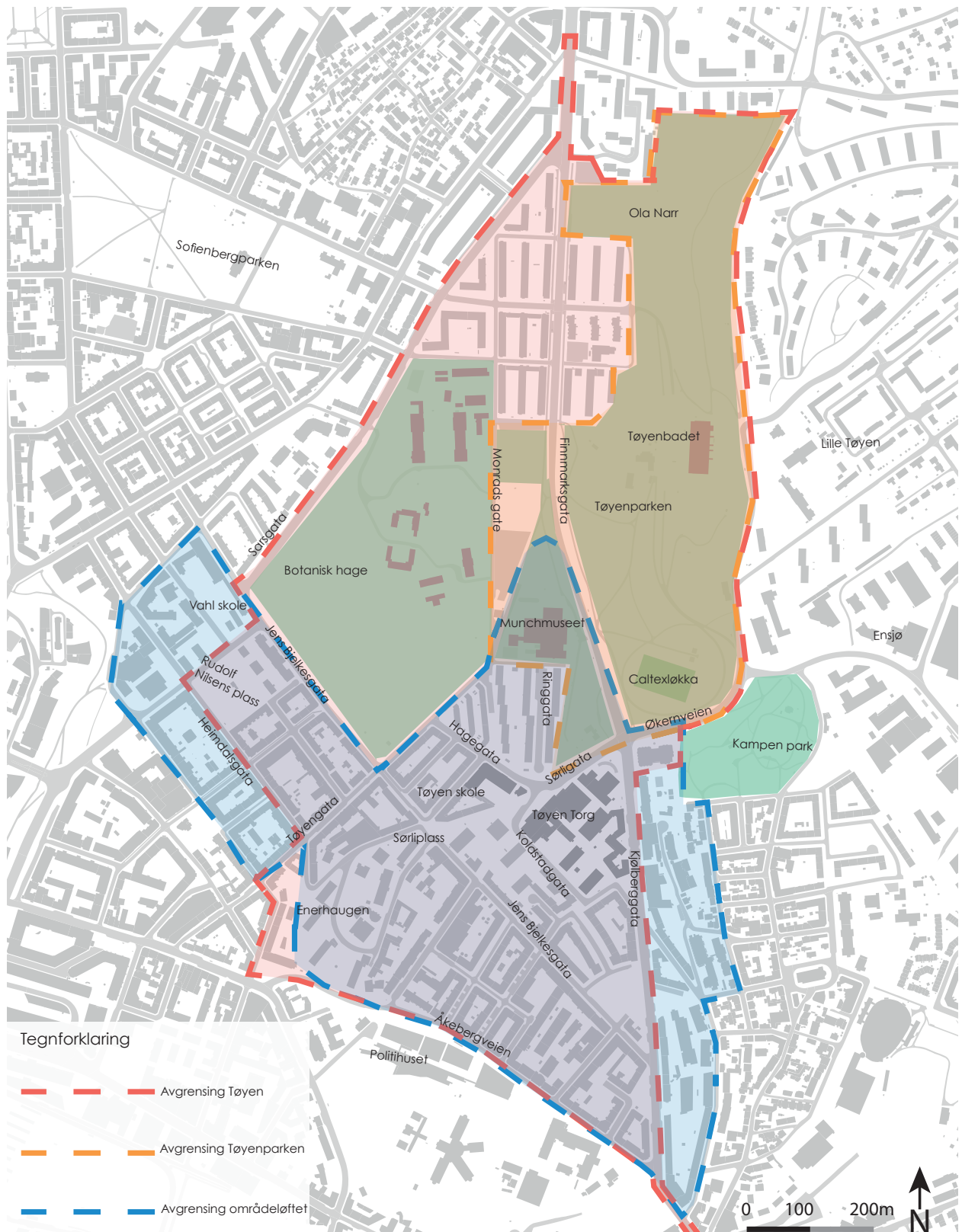
Først vil kategorien kommunale leiligheter og tomme kommunale bygg gjennomgås. I denne kategorien vil tiltakene beskrives og vurderes samlet, mens det i de to andre kategoriene vil skilles mellom de ulike tiltakene.

Videre vil kategorien tiltak som kan ses i sammenheng med områdeløftet på Tøyen, gjennomgås. Tiltakene her er satsingen på Tøyen skole og områdeløftet.

Videre vil tiltakene under fysiske tiltak gjennomgås. Dette omfatter Tøyen Torg og Tøyen T-banestasjon. Etter dette vil tankene man har om en felles plan for Tøyenparken presenteres, før de enkelte tiltakene som skal omfattes av denne planen; nytt bad på Tøyen, Vitensenter, Finnmarksgata og friluftscene gjennomgås.

Til slutt vil det foretas en oppsummering hvor de ulike tiltakene vil plasseres og ses i sammenheng med hverandre og området forøvrig.

Kart 12 viser avgrensning for Tøyen, Tøyenparken og områdeløftet. Avgrensingen er basert på ulike dokumenter tilknyttet satsingen. Viktige gate- og stedsnavn er markert for å vise dagens situasjon.

Kart 12: Kartet viser avgrensing for Tøyen, Tøyenparken og områdeløftet. Avgrensingen er satt ut ifra avgrensinger angitt i dokumenter tilknyttet Tøyensatsingen (se blant annet Byrådssak 1050/14 2014; Oslo kommune 2015b). Kartet viser også relevante gatenavn og lignende.

KOMMUNALE LEILIGHETER OG TOMME KOMMUNALE BYGG

Avtalen legger opp til at kommunale boliger i Hagegata 30 og Hagegata 31 skal benyttes til andre formål (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013).

I Hagegata 30 har det vært ønskelig med studentboliger. Dette ser ut til å realiseres da det i 2015 er bevilget rekordmye midler til studentboliger. Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus får i denne fordelingen midler til 348 studentboliger (Kunnskapsdepartementet 2015). Av disse midlene skal det bygges 180 nye studentboliger i Hagegata på Tøyen (Pierstorff & Øzgur 2015). I Hagegata 31 har det vært ønskelig å seksjonere ut leilighetene og selge de (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013). Hagegata 31 er i dag seksjonert ut og boligsameiet Hagegata 31 er etablert (Oslo kommune 2015f:27).

En viktig del av avtalen som gjelder omgjøring av de kommunale boligene i Hagegata, har vært at beboerne ikke skal måtte flytte mot sin vilje (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013). Dagens leietakere har mottatt tilbud om å kjøpe boligene til 80 % av markedsverdi. Det er i denne sammenheng viktig å påpeke at også beboerne i Hagegata 30 gis mulighet til å kjøpe leilighet i Hagegata 31. De som måtte ønske det, skal gis veiledning slik at de blir i stand til å søke Husbanken om startlån (Oslo kommune 2015f:26-27).

Videre var det i utgangspunktet ønskelig at det skulle stilles krav om at kjøper av leiligheter som selv ikke er beboer, pusser opp (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013). Kjøper av de seksjonerte boligene vil gjøres oppmerksom på vedlikeholdsarbeid som eventuelt må gjøres, men at det ikke er mulig juridisk sett å stille krav om oppussing. Det påpekes imidlertid at det antas at nye seksjonseiere vil pusse opp. (Oslo kommune 2015f:27).

Hagegata 30 og Hagegata 31 ligger begge i tilknytning til Tøyen Torg. Utskifting av kommunale boliger vil gjøre noe med

befolkningssammensetningen og bruken av området. Private boliger tiltrekker seg gjerne en annen type mennesker enn kommunale boliger, og det samme er tilfellet med studentboliger. Det at boligene går over fra å være kommunale til private, gjør gjerne at det flytter inn mennesker med noe mer ressurser enn de som tidligere har bodd der.

Gjennom Tøyenavtalen ble det også vedtatt at Oslo kommune fram mot 2017 skal kjøpe minst 600 nye kommunale boliger. Et av kriteriene var at det skulle legges vekt på spredning av boliger over hele byen. (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013). I 2014 kjøpte Oslo kommune 617 tidligere utleieboliger fra OBOS. Overtakelse av disse skjer i løpet av 2014 og 2015 (Oslo kommune 2015f:29). Avtalen med OBOS gjør at Oslo kommune får flere kommunale boliger, samtidig som avtalen gir en større spredning av boliger utover byen. Avtalen gir kommunen mulighet til å heve kvaliteten på de kommunale boligene da de kan kvitte seg med eksisterende boligmasse som er av dårligere standard (OBOS 2014). Gjennom OBOS-avtalen kjøper Oslo kommune flere kommunale boliger i Bydel Gamle Oslo, men som en del av kjøpet skal det selges like mange boliger i indre øst som det kjøpes. Bydel Gamle Oslo vil også få anledning til å tildele 200 kommunale boliger til andre deler av byen, men dog ikke til de andre bydelene i Oslo indre øst. (Oslo kommune 2015f:22, 28-30). Med dette vil den kommunale boligmassen øke, den vil spres utover byen, og det vil minske presset på Bydel Gamle Oslo.

Som en del av avtalen skal det foretas en gjennomgang av kommunale bygg. Det skal vurderes om noen av disse kan benyttes til kulturelle formål som kunstneratelier, verksteder for kunsthåndverkere m.m. (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013). Det blir her fortløpende gjort en vurdering (Oslo kommune 2015f:39). Dette vil i likhet med utskifting av kommunale boliger kunne tiltrekke seg en annen type befolkning.

Kart 13: Kartet viser Hagegata 30 og Hagegata 31 hvor kommunale boliger henholdsvis skal omgjøres til studentboliger og seksjoneres ut.

OMRÅDELØFTET

Denne delen av avtalen forplikter Oslo kommune til å gjennomføre et femårig områdeprogram (områdeløft) som skal bidra til å bedre levekårene på Tøyen. Kommunen skal årlig bidra med en finansiering på 25 millioner kroner. Staten inviteres til å bidra med samme beløp. Det skal i områdeprogrammet legges opp til en betydelig medvirkning fra innbyggere og brukere av Tøyen. Det er bydelsutvalget som fordeler de kommunale midlene. (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013).

Områdeprogrammet kan på mange måter ses på som en "liten" del av den større Tøyensatsingen, og det forholder seg til et avgrenset område på Tøyen. Den geografiske avgrensingen omfatter kjerneområdet hvor de største prosjektene og tiltakene skal gjennomføres. Avgrensingen er samtidig ikke utelukkende for områdene rundt, da det også kan gis støtte til tiltak utenfor kjerneområdet. Avgrensningen er basert på statistikk over sentrale levekårsindikatorer. Området består av 11 roder og ligger i den sørligste delen av Tøyen, og er den delen av området som er tettest befolket. Til sammen har kjerneområdet for områdeprogrammet en befolkning på ca. 13 500. Det skal utarbeides en programplan for områdeløftet. Denne planen skal rulleres årlig og beskrive målsettinger, strategier, tiltak og budsjett. Innspill fra befolkning og andre er viktige i dette arbeidet. (Oslo kommune 2014b:3-8).

Det skal gjennomføres en stedsanalyse eller en levekårsanalyse på Tøyen. Begrepet levekårsanalyse vil videre i oppgaven benyttes for denne analysen. Levekårsanalysen har som mål å gi Bydel Gamle Oslo en bred kunnskap om de faktiske forholdene på Tøyen. Demografisk, fysisk og sosiokulturell kunnskap er her viktig, for derigjennom å få en bredere forståelse av hvem som bor i området. Analysen skal avdekke hvordan befolkningen bruker området, hva som er Tøyens styrker, svakheter og muligheter, både fysisk og sosialt (Oslo

kommune 2014a:8). Det er ønskelig med et sterkt fokus på befolkningens bruk, opplevelse og holdning til stedet i analysen. Dette vil gi grunnlag for å kunne basere tiltak og stedsutvikling som helhet på det befolkningen har behov for og ønsker. På bakgrunn av denne analysen skal det utarbeides målsettinger, strategier og tiltak for områdeløftet i perioden 2015-2018 (Oslo kommune 2014a:3). Levekårsanalysen er planlagt ferdig høsten 2015, og det er Arbeidsforskningsinstituttet (Høyskolen i Oslo og Akershus) som er tildelt oppdraget. (Oslo kommune 2015f:8)

I kravspesifikasjonen til levekårsanalysen (stedsanalysen) er det uttalt at *"det handler om å gjøre Tøyen til et godt sted å bo og vokse opp til tross for at befolkningen kan ha utfordringer ut i fra kjente levekårsindikatorer. Det handler om å styrke nærmiljøkvaliteter og med det tilrettelegge for økt trivsel, trygghet, gode nabolag, sterkere frivillige nettverk, allsidige og vel anvendte tilbud både for private og offentlige tjenester"* (Oslo kommune 2014a:3).

Det er i arbeidet med områdeløftet etablert et prosjektkontor. I november 2014 flyttet prosjektkontoret til Kolstadgata 1, noe som gjør det synlig og lett å komme i kontakt med. Områdeløftet og arbeidet med det er også gjort godt synlig i sosiale medier, blant annet gjennom Bydel Gamle Oslo sine Facebooksider. (Oslo kommune 2015f:5).

Områdeprogrammet startet 1. januar 2014, slik at arbeidet allerede har vært i gang en god stund. Man har siden oppstarten sett flere resultater, og det har vært holdt en rekke arrangementer. Det ble blant annet arrangert en Tøyenfest i april i fjor, som en oppstartsmarkering for områdeløft Tøyen. På denne markeringen var det mange mennesker innom festområdet, som inkluderte Tøyen Torg, skolegården til Tøyen skole og 1. etasje i Kolstadgata 1. (Oslo kommune 2015f:9). Det ble også i april i år arrangert en slik Tøyenfest.

Kart 14: Kartet viser avgrensninga for områdeløftet på Tøyen, samt hvor Kolstadgata 1 og biblioteket på Tøyen er lokalisert.

Andre arrangementer er Tøyensk julemarked, som ble arrangert tre lørdager i desember 2014. Det var ved disse arrangementene ulike salgsboder og aktiviteter. Målet med arrangementene var å bidra til økt trivsel i gata, etablere nettverk, og bidra til en lavterskel deltakelse i lokalmiljøet. Arrangementene fant sted i Sørligata/ Kolstadgata og på Tøyen skole. Det ble testet ut å ha en handlegate på Tøyen, som kan være et viktig bidrag for mulig framtidig stedsutvikling. Det var gode erfaringer fra disse tre lørdagsarrangementene. (Oslo kommune 2015f:9-10).

Det har gjennom medvirkning kommet fram at beboere på Tøyen føler seg utrygge. Dette er bakgrunnen for at prosjektet "et lysere Tøyen" er satt i gang. Gjennom dette prosjektet skal det jobbes for å etablere midlertidige byromsprosjekter hvor det fokuseres på lys. På lenger sikt er det ønskelig å få til et samarbeid med bymiljøetaten og lokalbefolkningen for ny ordinær belysning. (Oslo kommune 2015f:9-10).

Gjennom områdeprogrammet settes det også av penger til ulike aktivitetsmidler. Dette er midler man kan søke på og som fordeles av bydelsutvalget. Det ble i 2014 satt av 500 000 kroner til slike aktivitetsmidler, og det samme er gjort i 2015 (Oslo kommune 2015a). Ved tildeling av disse midlene vil områder som ligger innenfor avgrensingen for områdeprogrammet, ha førsteprioritet, men områder som grenser til eller på andre måter har relevans, vil også bli vurdert. Tiltakene det søkes midler til, må oppfylle ett eller flere av kriteriene som er satt. Tiltakene må "*stimulere til økt engasjement og trivsel for beboere på Tøyen*", "*være rettet mot barn og unge*" og/ eller "*være et offentlig utendørsarrangement med fokus på bred deltakelse fra bydelens egen befolkning*" (Oslo kommune 2015a; Oslo kommune 2015f:6).

Som tidligere nevnt skal det årlig rulleres en programplan for områdeløftet. Områdeprogrammet skal ha i seg en

nedenfra-og-opp stedsutvikling, og det har derfor vært viktig å få innspill til programplanen gjennom ulike møter. Det har vært holdt møter i referansegruppe og ulike folkemøter, samt at innspill fra befolkning på ulike arrangementer som Tøyenfest og åpne dager på biblioteket, er tatt med. Programplanen for områdeløftet Tøyen 2015 ble vedtatt i bydelsutvalgssak 19/2015 den 12. februar 2015. (BU-sak 19/2015).

Programplanen skal beskrive målsettinger, strategier og tiltak, samt at det skal gjøres rede for det årlige budsjettet for de femårige prosjektene.

Det vedtatte områdeprogrammet har tre hovedstrategier. Under hver av disse strategiene har man hovedprosjekter og under der igjen delprosjekter. De ulike strategiene vil i det følgende bli presentert og hovedessensen vil beskrives. Enkelte elementer vil bli trukket fram, men denne delen av avtalen vil ikke beskrives og gjennomgås i detalj.

● **Strategi 1: Trygge bo- og oppvekstmiljøet**
Et av hovedprosjektene under denne strategien er en fysisk opprusting av Tøyenområdet. Delprosjekter er blant annet å bedre lysforholdene, etablering av et utegalleri og bedre møblering av Tøyen Torg, hvor det legges opp til en medvirkning fra beboerne. (BU-sak 19/2015:62).

Et annet hovedprosjekt dreier seg om bomiljø og booppfølging. Det vektlegges her at individuell booppfølging og bomiljø bør ses i sammenheng for bedre å kunne gi varige resultater. Dette punktet svarer til et av punktene i Tøyenavtalen. Målsettinger er at personer med dårlig bomestring skal bli i stand til å beholde sin egen bolig, klager fra beboere i Tøyenområdet skal minskes og det skal skapes gode forhold og forutsetninger for en sameksistens. (BU-sak 19/2015:63).

Det tredje hovedprosjektet går ut på synlig voksne som bryr seg. Delprosjekter er blant

annet at utekontaktsordningen på Tøyen skal styrkes, at barn som ikke møter på skolen, blir hentet. (BU-sak 19/2015:63).

Det fjerde hovedprosjektet gjelder foreldrestyrking/foreldre som ressurs. Gjennom dette prosjektet gis det midler til delprosjekter som åpne barnehager, 5 års klubben ved Tøyen skole, foreldreveiledning og frontteam for krisehåndtering. (BU-sak 19/2015:63-64).

● Strategi 2: Styrke og skape møteplasser
Et av hovedprosjektene under denne strategien er aktivitetshus i Kolstadgata 1 (dette er en egen bydelssak). Det skal i de nederste etasjene i Kolstadgata 1 (K1) være et aktivitetshus for hele befolkningen på Tøyen. Bydel Gamle Oslo leier 3,5 etasjer i huset. (BU-sak 19/2015:64).

I oppstartsfasen legges det opptil at K1 Aktivitetshus skal ligge under prosjektkontoret som jobber med de øvrige punktene i områdeløftet. Det er imidlertid en målsetting at ved avslutningen av områdeløftet er driften av aktivitetshuset blitt en integrert del av bydelens vanlige drift. (BU-sak 20/2015 2015:69).

Et annet hovedprosjekt her er å styrke barne- og ungdomsaktiviteter i området. Det vektlegges at det må utarbeides driftsmodeller som sikrer drift av tiltaket også etter avslutningen for områdeprogrammet. Det skal også finne sted en oppgradering av parker og plasser på Tøyen. Det bevilges 3 millioner kroner (statlige midler) til dette prosjektet. (BU-sak 19/2015:64).

Det er også et hovedprosjekt under denne strategien som går på å styrke biblioteket på Tøyen som læringsarena og møteplass. Det skal blant annet bevilges penger til en språkkafé, språk- og læringskjeller, og det skal bevilges penger slik at man har mulighet til å ha utvidede åpningstider. (BU-sak 19/2015:64). Biblioteket har blitt aktivt brukt som en møteplass (Oslo kommune 2015f:8). Biblioteket ligger sentralt plassert på

Tøyen Torg. Sett i sammenheng med bedre møblering på Tøyen Torg vil uteområdene rundt biblioteket også kunne være en god møteplass.

● Strategi 3: Tilrettelegge for helsefremmende aktivitet og deltakelse

Det skal her bevilges penger til en frisklivssentral og til rus/psykisk helse (som også er et ledd i avtalen). Det skal også drives et arbeid for inkluderende og helsefremmende aktivitet og sysselsetting og kvalifisering. Det rettes særlig oppmerksomhet mot ungdom og unge voksne. (BU-sak 19/2015:65-66).

Tøyen skole hadde tidligere et noe dårlig rykte, og det var et problem at folk i nærmiljøet ikke hadde barna sine gående på Tøyen skole. Gjennom Tøyensatsingen har det blitt satset stort på skolen, og man ser allerede resultater.

Gjennom avtalen kommer det fram at Tøyen skole skal satses på som en kultur- og miljøskole, samt at skolen skal være et kultursenter for bydelen som helhet. Skolen skulle fra 2013 ha utvidede åpningstider og være åpen og tilgjengelig på kveldstid og i ferier. Avtalen legger også vekt på at det i samarbeid med nærmiljøet og lokale organisasjoner skal etableres flere aktiviteter i de ledige lokalene i skolen. Det skal være en bred satsing på natur- og miljøfag, samt estetiske fag. Skolen skal bygge på og utvikle nye læringsformer i samarbeid med universitetsmuseene, Botanisk hage og det planlagte vitensenteret. (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013).

Avtalen legger også opp til en videreutvikling av en musikk- og kultursatsing i samarbeid med Oslo musikk- og kulturskole, med et utvidet tilbud til elever ved Tøyen skole i skoletiden. Elever ved skolen skal gjennom områdeprogrammet også få tilbud om gratis kjernetid ved aktivitetsskolen, samt at elevene skal få tilbud om halv pris på gjeldende billettpriser ved Tøyenbadet. Også det fysiske læringsmiljøet og skolens uteområder skal vurderes opprustet. (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013).

Det er så langt etablert en rekke ettermiddagsaktiviteter på skolen, både i egen regi og i samarbeid med Oslo musikk- og kulturskole. Blant annet er det et samarbeid om opplæring i musikk og kunst- og håndverk for 3. klasse til 7. klasse. Det var i 2014 også sommerskole på Tøyen skole med 400 plasser. Det ble da gitt tilbud i ulike fag og aktiviteter, samt et eget tilbud; "Bli skoleklar" til de som skulle starte i 1. klasse. Sommerskolen bidrar til en ytterligere satsing på og styrking av skolen. Det er som avtalen krever, etablert

en kulturstasjon på Tøyen skole som en del av Oslo musikk- og kulturskole. Da denne åpnet i 2014, ble tilbudene utvidet, og omfatter i dag diverse kurs innen dans, teater og visuell kunst. Det gis et gratis tilbud til alle bydelens femåringer, samt at alle tilbudene fra Oslo musikk- og kulturskole er gratis for elver ved Tøyen skole og Vahl skole. (Oslo kommune 2015f:19-20).

Som del av avtalen blir det tilbudt gratis kjernetid på aktivitetsskolen på Tøyen. Dette har allerede gitt gode resultater. Etter at tilbudet om gratis halvdagsplass ved aktivitetsskolen ble iverksatt i oktober 2013, har antall elever økt fra 40 til 194. "Dekningsgraden er 100 % på 1. og 2. trinn, 95,34 % på 3. trinn og 91,76 % på 4. trinn" (Oslo kommune 2015f:19).

Av det som kommer fram over, har det vært en betydelig satsing på Tøyen skole, og det har vist seg å gi resultater. Både elevtallet og antall elever med norsk morsmål som starter på skolen, har økt. I 2014 begynte 12 førsteklasinger med norsk som morsmål, og det er første gang på over 10 år at tallet er så høyt. (Haram 2014).

Det kan i denne sammenheng også nevnes etablering av en femårsklubb på Tøyen. Dette er en klubb som er etablert av engasjerte foreldre til barn på Tøyen, og den har til hensikt å la foreldre og barn bli kjent før barna skal starte på skolen (Haram 2014). Den positive utviklingen som skjer på Tøyen skole, har i det siste fått positiv omtale i media.

Kart 15: Kartet viser avgrensning for områdeløftet og Tøyen skole, hvor det gjennom Tøyensatsingen har blitt satt i gang en satsing.

TØYEN TORG

Denne delen av avtalen legger opp til at kommunen skal medvirke til at Tøyensenteret, det som i dag er nye Tøyen Torg, oppgraderes. Denne oppgraderingen skal skje i tråd med de planene som allerede er beskrevet av Eierforum, en sammenslutning av gårdeierne i tilknytning til Tøyen Torg (Tøyen Torg 2013b) og Oslo kommune (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013).

Eierforum står bak revitaliseringen av Tøyen Torg. Det man ønsker, er at Tøyen igjen kan bli et attraktivt handelssenter og en attraktiv møteplass. I den sammenheng pekes det på at den stadig flyttingen av sentrumsgrensen gjør at sentrum i Oslo stadig utvides mot øst. I den sammenheng vil Tøyen og Tøyen Torg være viktig. (Tøyen Torg 2013a).

Gjennom oppgraderingen på Tøyen Torg er det ønskelig å *"gjennom omfattende design- og eksteriørendringer skape en unik atmosfære og egenart og gjøre torget til et attraktivt stoppested for nærmiljøet og tilreisende og skape et hyggelig handelssted for bydelens beboere"* (Tøyen Torg 2013c). Tøyen Torg skal framstå som et attraktivt torg og sted å være, det skal være funksjonelt, og det skal oppleves trygt og sikkert (Oslo kommune 2015b:28).

I prosessen med å utvikle og oppgradere Tøyen Torg har gårdeierne signert en erklæring hvor de forplikter seg til å gå inn med minimum 15 millioner kroner. I tillegg bevilges det 15 millioner kroner fra kommunen. Bymiljøetaten har ansvaret for å gjennomføre oppgraderingen i samarbeid med gårdeierne. Bymiljøetaten har jevnlig kontakt med Bydel Gamle Oslo med hensyn til brukermedvirkning og møblering av torget. Prosjektet er nå i stadiet mellom forprosjekt og detaljplanlegging. Av oppgraderinger som skal skje på torget, kan nevnes nytt dekke og ny og bedre belysning. Torget skal bli mer publikumsvennlig og framkommeligheten skal bedres. Det skal blant annet plasseres benker der det i dag er barrierer. Det skal

gjennomføres fasadeoppgraderinger og elementer som statuer, betongheller og betongblomsterkasser skal fjernes. (Oslo kommune 2015f:12-13; Tøyen Torg 2013c).

Forvandlingene på Tøyen Torg er allerede i gang. Det har siden oppstarten av Tøyenavtalen kommet flere nye spisesteder og kaféer. Det nyeste bidraget er "Postkontoret", som har åpnet i lokalene til det gamle postkontoret på Tøyen.

Kart 16: Kartet viser avgrensning for områdeløftet og Tøyen Torg

TØYEN T-BANESTASJON

Avtalen sier at Tøyen T-banestasjon skal rustes opp, både hva gjelder toghallen og inngangen (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013).

Arbeidet med å ruste opp Tøyen T-banestasjon er i dag godt i gang. Det er kommet opp nye skilt og informasjonstavler, samt at det er gjort generelt vedlikeholdsarbeid. Gulvet i vestibylen er gjort fritt for hindringer, den gamle billett kiosken er revet og billettautomatene er flyttet. Det er satt opp et nytt, belyst visningskilt ved inngangspartiet og vestibyle. I tillegg er gamle vindusglass skiftet og det er satt opp en storskjerm. Fasader og innvendige vegger er rensset og vasket og avfallsbeholdere er byttet ut. (Oslo kommune 2015f:13-14).

I planprogrammet for Tøyenparken, jf. senere i oppgaven, vises det til at Sporveien ser på mulige løsninger for nye innganger til T-banestasjonen i nord. Bakgrunnen for dette er at dagens løsning ikke tilfredsstillt krav med tanke på eventuelle brannsituasjoner og lignede. (Oslo kommune 2015b:27-28, 31).

Kart 17: Kartet viser avgrensninga for områdeløftet, dagens T-baneopp gang på Tøyen og mulige framtidige opp ganger.

FELLES PLAN FOR TØYENPARKEN

Som tidligere omtalt skal det utarbeides en felles plan for investeringstiltakene i Tøyenparken. Dette er for å skape en helhet i parken, og for å kunne se tiltakene i sammenheng med hverandre og med omgivelsene rundt. Det er også et poeng at tiltakene i Tøyenparken skal ses i sammenheng med de øvrige tiltakene i Tøyensatsingen, herunder Tøyen T-banestasjon, Tøyen Torg, samt at det ønskes å samordne tiltakene i Tøyenparken med områdeløftet (Byrådssak 1050/14 2014:1-3).

Denne prosessen er nå inne i en fase hvor det ligger ute til offentlig ettersyn et felles planprogram for Tøyenparken. Planprogrammet presenterer fire ulike alternativer for hvordan investeringstiltakene i parken kan plasseres. Det vil i det følgende, etter en kort beskrivelse av planprogrammet, først gjøres rede for de ulike tiltakene som skal gjennomføres i Tøyenparken. De ulike alternative plasseringene som det er redegjort for i planprogrammet, vil deretter ses i sammenheng med de øvrige tiltakene i Tøyensatsingen.

Det felles planprogrammet, etter Plan- og bygningsloven § 12-9, som ligger ute til offentlig ettersyn, har en høringsperiode fra 25. mars til 1. juni 2015. Planprogrammet omfatter nytt bad, vitensenter, friluftsscene og Finnmarksgata. (Oslo kommune 2015b:1). Planprogrammet er en oppfølging av vedtaket om å flytte Munchmuseet og utvikling av Tøyen. Videre utgjør Byrådssak 1050/14 et viktig utgangspunkt for gjennomføring av investeringstiltakene i Tøyenparken. Denne saken klargjør viktige aspekter knyttet til tiltakene og understreker blant annet at planprogrammet skal inneholde en overordnet arealanalyse, samt en vurdering av tiltakene. Planprogrammet søker å ivareta helhetlige løsninger for Tøyenparken, og skal avdekke mulige synergieffekter og eventuelle behov for felles løsninger. De byplanfaglige vurderingene som må foretas, skal angis, og planprogrammet skal fungere som et grunnlag for en videre

helhetlig områdeutvikling. (Oslo kommune 2015f:2, 6-7, 15).

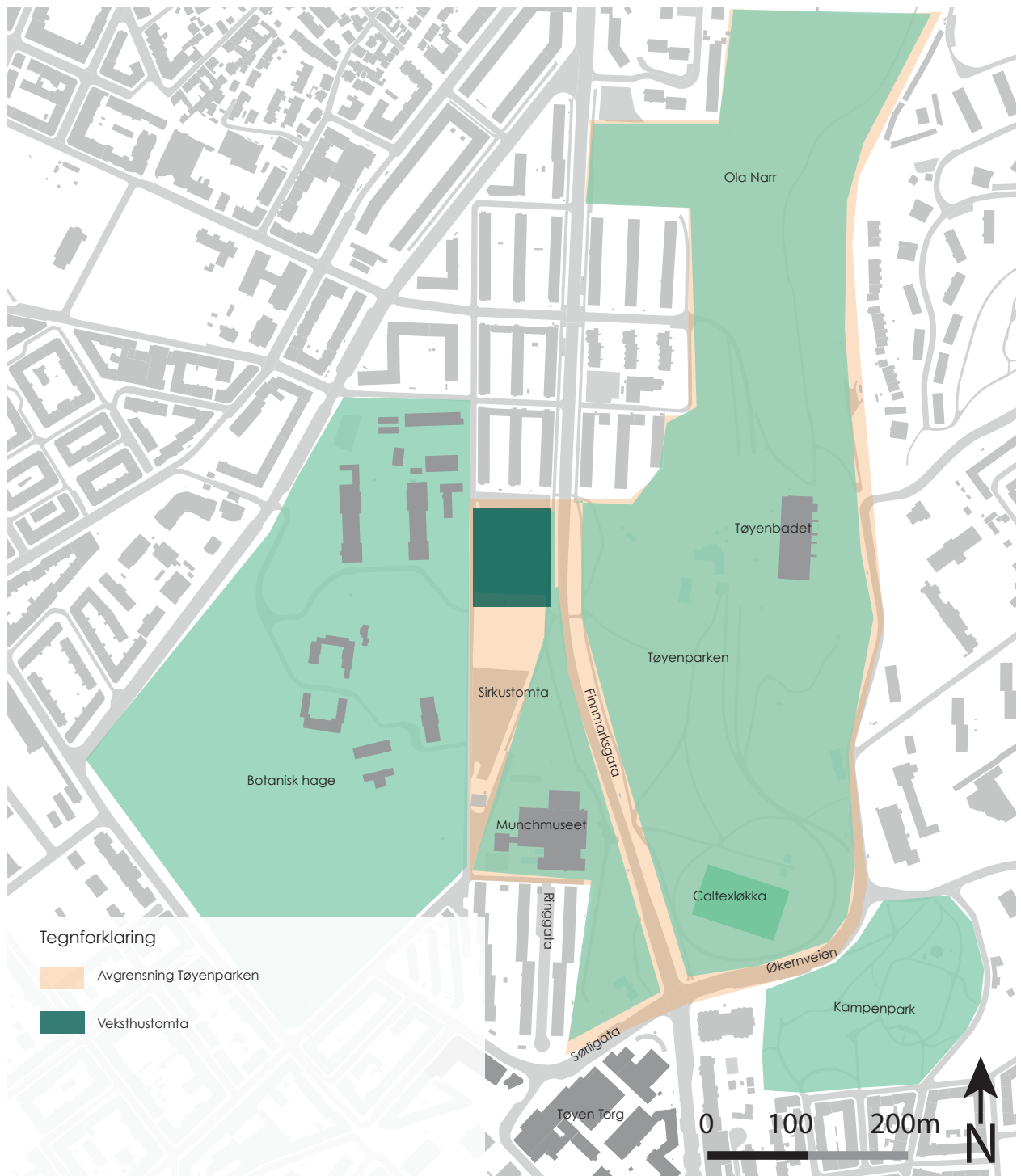
Det har før planprogrammet ble lagt ut på høring, vært gjennomført separate konseptvalgutredninger for nytt bad, vitensenter, Finnmarksgata og friluftscene (Oslo kommune 2015b:3, 10, 21). En konseptvalgutredning er en utredning som gjøres i tidlig fase. En slik utredning skal avdekke mest mulig konseptuelle løsninger, og skal finne ut hvilke konsepter som er de beste. *“Hensikten med en konseptvalgutredning er å sikre at investeringbeslutninger i Oslo kommune underlegges reell politisk styring og at de beste løsningene for kommunen velges”* (Oslo kommune 2011:6).

Konseptvalgutredningene har vurdert de ulike tiltakene og kommet med anbefalinger om de beste løsningene hva gjelder plassering, kostnader og drift. Alternativene som presenteres i planprogrammet, bygger på konseptvalgutredningene. (Oslo kommune 2015b:3, 10, 21).

Det har også vært utarbeidet et skisseprosjekt for Tøyenparken som ble presentert i juni 2014. Det var bymiljøetaten som utarbeidet dette skisseprosjektet, som viste aktuelle plasseringer av tiltakene i Tøyenparken. (Oslo kommune 2015f:15).

I planprosessen som skal finne sted etter Plan- og bygningslovens regler, er planprogrammet som nå ligger ute til offentlig ettersyn, første steg. Her gjøres det rede for formålet med planarbeidet, opplegg for informasjon og medvirkning, hvilke ulike alternativer som blir vurdert, behovet for videre utredninger og hvordan planprosessen skal gjennomføres. Planprogrammet skal legge grunnlaget for en konsekvensutredning, som er neste steg i prosessen. Det skal gjennomføres en konsekvensutredning for tiltakene i Tøyenparken som helhet. Videre skal det utarbeides separate reguleringsplaner for de ulike tiltakene. (Oslo kommune 2015b:2, 10).

Kart 18: Kartet viser avgrensning til Tøyenparken, samt lokalisering av Veksthusomtå.

Planområdet omfatter Tøyenparken og "Ola Narr", Finnmarksgata og området mellom Botanisk hage og Finnmarksgata. Området er ca. 275 daa, og ligger i Bydel Grünerløkka på grensen til Bydel Gamle Oslo. Ser man dette området sammen med Botanisk hage og også Kampen park, blir grøntområdet på omtrent samme størrelse som Frognerparken. Det er det klart største grøntområdet i indre by øst, og ligger også noe nærmere sentrumskjernen enn Frognerparken. Planområdet består i dag blant annet av Tøyenbadet, Munchmuseet og fotballbanen Caltexløkka. (Oslo kommune 2015b:3, 11-16).

Området mellom Botanisk hage og Finnmarksgata omtales i planprogrammet som "midtområdet". Dette omfatter dagens Munchmuseum og den såkalte sirkustomta, som i stor grad blir brukt til parkering, samt sirkus og tivoli når det er i byen. Midtområdet omfatter også det som omtales som Veksthustomta, en tomt avsatt til Naturhistorisk museums (UiOs) veksthus (Oslo kommune 2015b:13).

Det har lenge vært planer om et nytt veksthus på Tøyen. Planene har imidlertid ligget død i mange år, men i 2014 videreførte Statsbygg, etter oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, planene om et nytt utstillingsveksthus for Naturhistorisk museum på Tøyen. Tomten som er regulert til dette veksthuset, ligger innenfor planområdet, og er derfor tatt med i utredningen av de ulike alternativene som presenteres i planprogrammet. (Oslo kommune 2015b:27).

Veksthustomta er markert i alle alternativene som vises i planprogrammet. Det samme gjelder eventuelle nye oppganger fra Tøyen T-banestasjon. Det vises til at Sporveien høsten 2014 har vurdert mulige løsninger for nye oppganger fra T-banestasjonen i nord. Nye oppganger i dette området vil kunne bidra til å styrke forbindelsen mellom Tøyenparken og Tøyen Torg. (Oslo kommune 2015b:27-28,31).

Det går i planprogrammet gjennom behov, mål og krav som ligger bak planarbeidet. Det kommer blant annet fram at *"et felles planprogram skal bygge opp under Oslos ambisjoner om byutvikling i sentrale byområder. En på flere måter forsterket Tøyenpark er en vesentlig faktor og forutsetning for å oppnå bedre levekår og et løft generelt for Tøyen, slik vedtaket/avtalen om Munch/Bjørvika/Tøyen tilsier. Det er behov, problemstillinger og kvaliteter både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå"* (Oslo kommune 2015b:8).

Det er også satt en rekke mål for hva som skal oppnås i Tøyenparken. Disse er satt opp på bakgrunn av Byrådssak 1050/14, og de sier at Tøyenparken skal bidra med:

- Et godt liv og god helse for beboerne i byen
- Et godt læringsmiljø
- Gode møteplasser
- God identitet og godt omdømme for byen

"Tøyenparken må kunne fungere som en naturlig og integrert del av bydelen og Oslo for øvrig" (Oslo kommune 2015b:8).

Det stilles også en rekke krav i planprogrammet til helhetsløsningene som skal sikre at disse svarer på behovene og målene som er satt. Blant annet må løsningene gi gode by- og landskapsrom, parkens størrelse skal i størst mulig grad sikres, og det samme gjelder sammenhengen med Botanisk hage. Det pekes på at sammenhengen mellom Tøyenparken og byen for øvrig bør styrkes, og at de myke trafikantenes behov bør forsterkes. Det vektlegges at parken skal invitere til forskjellig og variert bruk, og den skal fungere som en nabolagspark for rekreasjon, samt som en park for ferdsel. Fleksible muligheter for midlertidige arrangementer vektlegges, og parken skal ha tydeligere adkomster. (Oslo kommune 2015b:9).

Som nevnt er alternativene som presenteres i planprogrammet, utarbeidet på bakgrunn av gjennomførte konseptvalgutredninger. Det er også foretatt en landskapsanalyse av Bymiljøetaten i 2014 og stedsanalyse for Tøyen, gjennomført av Plan- og bygningsetaten i 2014. Stedsanalysen hadde til hensikt å kartlegge Tøyen sine kvaliteter, mangler, muligheter og utfordringer. Mulighetsrommet på Tøyen skulle også studeres, og stedsanalysen kom med en rekke anbefalinger. Planprogrammet viser til stedsanalysen, som framhever å forsterke kvalitetene som finnes i Tøyenparken, samtidig som den bør oppgraderes for en mer variert bruk. Det pekes på at de grønne kvalitetene bør styrkes, samtidig som det opparbeides bedre gangforbindelser, og en bedre sammenheng mellom grøntområdene på hver sin side av Finnmarksgata. Det pekes også på behov for å bedre forbindelsene til omkringliggende boligområder. Det anbefalles at det etableres bedre forbindelser til T-banestasjonen på Tøyen, at Botanisk hage åpnes med flere innganger og at Ringgata åpnes mot området. (Oslo kommune 2015b:21).

Det presenteres i planprogrammet fire ulike alternativer hvor de ulike plangrepene (nytt bad, vitensenter, Finnmarksgata og friluftsscene) er plassert på alternative måter i forhold til hverandre. Det påpekes at eventuelle uttalelser til planprogrammet kan gjøre at en etterfølgende konsekvensutredning vil kunne inneholde færre alternativer enn planprogrammet, eller den kan inneholde andre kombinasjoner av plangrepene. (Oslo kommune 2015b:4).

Det kommer fram av planprogrammet at det er ønskelig at planlegging og igangsetting av de ulike tiltakene skjer parallelt, slik at man skal kunne se resultater fortløpende (Oslo kommune 2015b:8).

I det følgende vil de ulike tiltakene beskrives. Det gjøres deretter en oppsummering hvor tiltakene, med utgangspunkt i de alternative

plasseringene presentert i planprogrammet, ses i sammenheng med resten av Tøyenområdet.

NYTT BAD PÅ TØYEN

I henhold til avtalen skal det etableres et nytt badeland eller et nytt hovedbad på Tøyen. Det skal være flere bassenger og tilbud enn det er ved dagens Tøyenbad. (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013).

I tillegg til avtalen er "Bystyremelding nr. 2/2013 strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo – for folkehelse og trivsel" viktig i forbindelse med dette tiltaket. Det framgår av bystyremeldingen at flere av dagens flerbruksanlegg kan erstattes av større moderne "folkebad" og at det skal planlegges et nytt hovedbad på Tøyen. Større moderne "folkebad", med bassengtilbud for flere brukergrupper, vil kunne øke besøkstallet samtidig som det vil kunne minske driftsunderskuddet. (i: Oslo kommune 2015b:23).

Det er i konseptvalgutredningen for dette tiltaket lagt fram tre alternative plasseringer, og det er utredet muligheter for alternativ størrelse på badet, alt fra 5 250 kvm til 10 500 kvm i innendørsanlegget, samt opptil 6 000 kvm for utendørsanlegget. Det nye badet vil være større enn dagens Tøyenbad og med dette vil kapasiteten øke. Det hevdes at badet vil kunne ha opptil 2 400 besøkende samtidig, og inntil en million i året. (Oslo kommune 2015b:23-24).

De tre alternative plasseringene er i området der Munchmuseet ligger i dag, en i øst på høyden sør for dagens Tøyenbad, og en i sør, der hvor fotballbanen på Caltexløkka er plassert i dag. Det forutsettes i det siste alternativet at fotballbanen da bygges et annet sted. Alternativet på Caltexløkka ble i konseptvalgutredningen, etter en samlet vurdering av kostnader, kollektivtilgjengelighet, hensynet til grønne forbindelser og landskapsrommet i parken, vurdert som det beste. (Oslo kommune 2015b:24).

Kart 19: Kartet viser alternative plasseringer for nytt Tøyenbad.

VITENSENTER

I henhold til avtalen skal det etableres et vitensenter på Tøyen (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013).

Målene med et vitensenter på Tøyen er å bidra til en økt interesse og kompetanse for elever og lærere innen realfag i Oslo. Det er også ønskelig at et vitensenter skal skape en attraksjon på Tøyen. Et vitensenter skal rette seg til publikum mer generelt, og det skal være et positivt bidrag i lokalmiljøet og bidra til en lokal verdiskaping på Tøyen (Oslo kommune 2014e:2, 18, 33).

Konseptvalgutredningen for dette tiltaket *"konkluderte med at det er behov for et slikt vitensenter på Tøyen, med fokus på å øke elevinteresse og lærerkompetanse innen realfag i Osloskolen"* (Oslo kommune 2015b:24).

Også for dette tiltaket varierer størrelsen noe mellom de ulike alternative plasseringene. Det vises i planprogrammet fire alternative plasseringer: gjenbruk og tilbygg til dagens Munchmuseum, rivning av dagens Munchmuseum og bygging av nytt bygg på samme tomt, nytt bygg i området mellom dagens Munchmuseum og veksthustomta, nytt bygg ved siden av dagens Munchmuseum og nytt bygg ved siden av veksthustomta. (Oslo kommune 2015b:25).

Kart 20: Kartet viser alternative plasseringer for vitensenter.

FINNMARKSGATA

Som vist består Tøyen i dag av forholdsvis store grøntområder. For å knytte disse bedre sammen legges det i avtalen opp til at det skal etableres et sammenhengende grønt- og parkdrag over Finnmarksgata. I utgangspunktet var det ønskelig å gjøre dette ved å stenge gata for all trafikk. Skulle dette vise seg å ikke være mulig, legger avtalen opp til at det i stedet skal etableres et grøntlokk over gata. (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013).

Det har vært en prøveperiode med stenging av gata. Prøvestengingen ble iverksatt 28. mai 2014, og i utgangspunktet skulle dette være en prøveperiode på ca. seks måneder (Oslo kommune 2014b:13). Prøvestengingen har skapt mye diskusjoner og mange har vært skeptiske. Det forelå en evalueringsrapport fra prøveperioden i oktober 2014. Denne anbefalte å ikke videreføre stenging av gata. Det ble først bestemt at prøveordningen skulle forlenges, før det plutselig ble bestemt at gata igjen skulle åpnes for trafikk 29. januar 2015 (Bratten 2015). Gata er i dag gjenåpnet for trafikk, men vil fremdeles være stengt i sommerferiene (Oslo kommune 2015f:17).

Det er også for Finnmarksgata gjennomført en konseptvalgutredning hvor sju ulike alternativer ble vurdert:

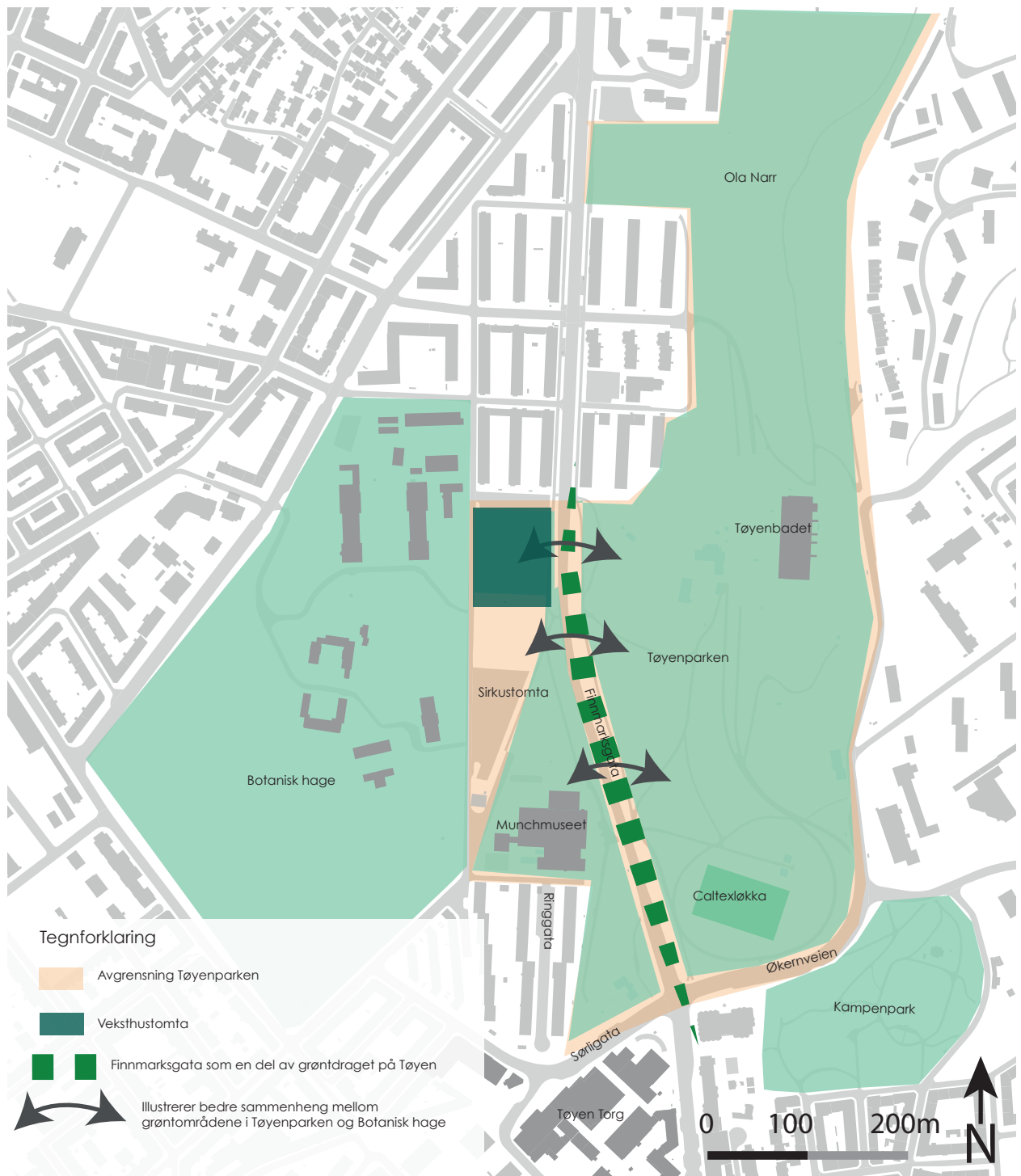
- Et 0-alternativ med minimale endringer
- Et grøntlokk over gata
- Grøntdrag som innebærer stenging for all trafikk
- Grøntdrag uten stenging av gata, men med tiltak og miljøtilpasninger som vil legge til rette for de myke trafikantene
- Stenging uten andre tiltak
- Kollektivgate
- Miljøgate med fartsgrense 30 km/t og tilrettelegging for myke trafikanter.

Konseptvalgutredningen anbefalte alternativ sju, dvs. miljøgate med fartsgrense 30 km/t. Dette er et fleksibelt alternativ med tanke på videre utvikling i området. Det gir større

muligheter til ulik bruk av parken med gata som en mulig forsyningsgate, muligheter til videreutvikling av publikumsattraksjonene i området, samt at hensynet til busstilbud langs ring 2 ivaretas. (Oslo kommune 2015b:26).

Det vises i planprogrammet to alternative løsninger for Finnmarksgata. I det ene vises Finnmarksgata som en miljøgate med en fartsgrense på 30 km/t og god tilrettelegging for myke trafikanter. Den andre alternative løsningen viser Finnmarksgata som en nedsenket gate med lokk over. (Oslo kommune 2015b:26).

Kart 21: Kartet illustrerer hvordan Finnmarksgata kan bidra til å skape en bedre sammenheng mellom grøntområdene i Tøyenparken og i Botanisk hage.

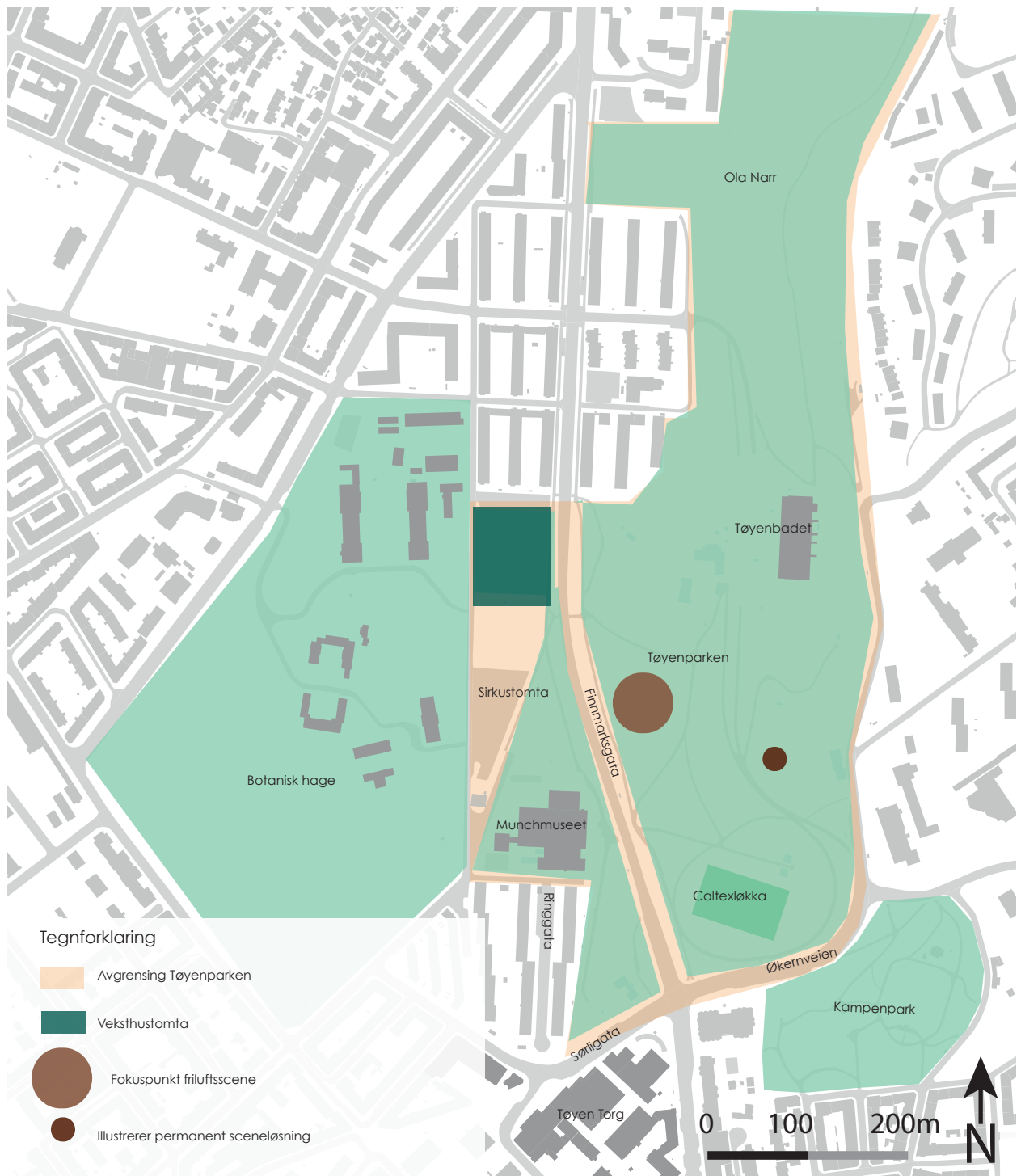
FRILUFTSCENE

Avtalen sier at det skal bygges en friluftsscene i Tøyenparken (Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen 2013). Hensikten med en friluftscene i Tøyenparken er at man skal kunne finne gode løsninger for framtidige arrangementer. En friluftscene skal bidra i en fleksibel, funksjonell og effektiv tilrettelegging for ulike arrangementer i Tøyenparken. (Byrådssak 1050/14 2014:5).

Konseptvalgutredningen som er gjort for dette tiltaket, tok utgangspunkt i tre ulike alternativer. Det var en permanent løsning, en fleksibel løsning og en kombinert/modifisert løsning. Forutsetning for løsningen er at Tøyenparken må kunne ta i mot arrangementer som Øyafestivalen og lignende. (Oslo kommune 2015b:25).

Det er i planprogrammet vist to ulike løsninger for en friluftscene. Det ene er en sceneplattform, et samlings- eller fokuspunkt uten permanent scenetak. Det vises i alle fire alternativene i planpogrammet. Det er i tillegg i et av alternativene vist en løsning med permanent scenetak, på en av høydene i parken.

Kart 22: Kartet viser alternative løsninger for friluftsscene i Tøyenparken.

DE ULIKE TILTAKENE SETT I SAMMENHENG

De ulike tiltakene som til nå er presentert, vil i det følgende oppsummeres og ses i sammenheng. Formålet er å forsøke å si noe om den helhetlige utviklingen i området. Den helhetlige utviklingen i området ses på som viktig. Blant annet trekkes det fram i planprogrammet at tiltakene i Tøyenparken må være en del i en helhetlig områdeutvikling.

Ved oppsummering er det tatt utgangspunkt i de ulike alternative plasseringene som er presentert i planprogrammet. Det er der vist fire ulike måter å se tiltakene i Tøyenparken i sammenheng. Plasseringene og kombinasjonene vil være utgangspunktet i denne sammenstillingen. Det framgår av planprogrammet at de ulike måtene å se tiltakene i sammenheng på er ikke endelig fastsatt. Det kan også være mulig med andre kombinasjoner.

Det anses som viktig å se de ulike tiltakene, både i Tøyenparken og i satsingen forøvrig, i sammenheng da tiltakene representerer et bredt spekter. Det framgår av denne gjennomgangen at det i Tøyensatsingen er flere store fysiske investeringstiltak som et nytt bad og vitensenter, samtig som man i satsingen finner tiltak av mer sosial karakter, som satsingen på Tøyen skole og utskifting av kommunale boliger. Dette kan være med å illustrere todelingen i satsingen som tidligere er nevnt.

Tøyensatsingen blir gjerne delt inn i to deler; et områdeløft og tiltakene i Tøyenparken. Denne todelingen kan også ses i tiltakenes geografiske plassering ved at Tøyenparken og områdeløftet er to nesten helt adskilte områder på Tøyen. I tillegg kommer andre tiltak som satsing på Tøyen skole, opprusting av Tøyen Torg, spredning av kommunale boliger og opprusting av T-banestasjonene på Tøyen.

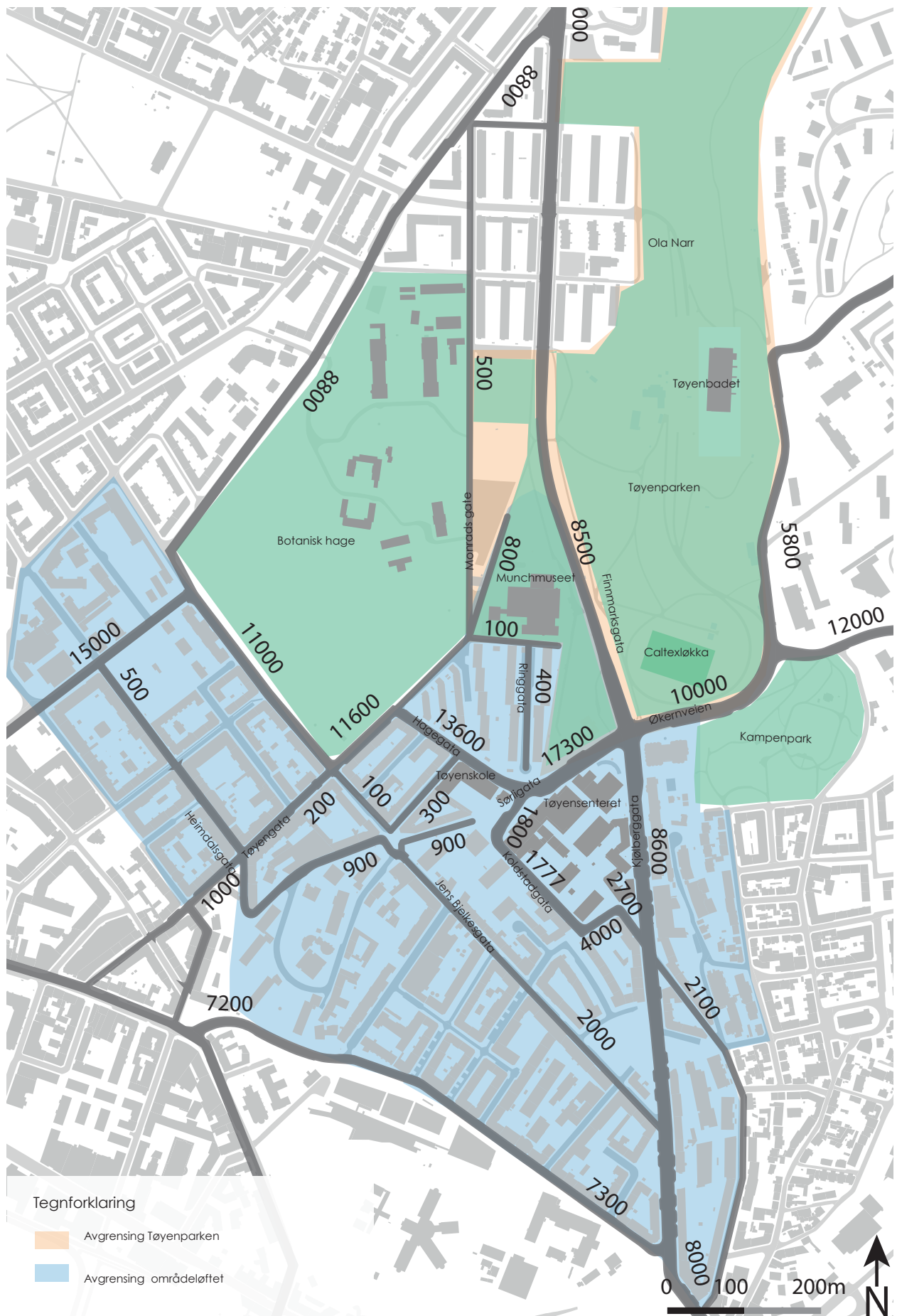
Det må kunne hevdes at slik situasjonen er i området i dag, er det flere forhold som bidrar til å bygge opp under dette skillet, og som

dermed kan gjøre det vanskelig å få til en helhetlig utvikling.

Som nevnt tidligere består Tøyen av enkelte områder hvor asfalt og biltrafikk er framtrede. Dette er blant annet tilfellet i overgangen mellom området for områdeløftet og Tøyenparken. Blant annet krysset Finnmarksgata/Økernveien/Kjøberggata/Sørligata er et trafikkert lyskryss. Også videre ned i Sørligata og over i Hagegata er asfalten framtrede. Som det kommer fram av kartet til høyre er dette områder hvor trafikken i dag er forholdsvis stor.

Det er i denne sammenheng viktig å trekke fram at det i planprogrammet (Oslo kommune 2015b:9) som er ute til offentlig ettersyn, understrekes at det må sikres gode sammenhenger mellom Tøyenparken og byen forøvrig, samt at myke trafikanters behov må styrkes.

Det vises også i planprogrammet (Oslo kommune 2015b:22) et anbefallingskart, hentet fra stedsanalysen for Tøyen foretatt av Plan- og bygningsetaten. Det anbefalles blant å styrke gangstier, gater, adkomster og forbindelser flere steder på Tøyen. Her kan trekkes fram at en styrking av Hagegata og Økernveien anbefales. Det trekkes også fram flere nye forbindelser og nye mulige byrom/møteplasser som har behov for forbedringer. Dette gjelder blant annet området rundt krysset Hagegata/Sørligata og videre forbindelse i Ringgata.

Kart 23: Kartet viser avgrensing for områdeløftet og Tøyenparken, samt ÅDT-tall for enkelte av veiene i området. Trafikktallene er hentet fra Oslo kommunes trafikkdatabase (Trafikktall Oslo kommune 2015).

TILTAKENE I SAMMENHENG

Kart 24, 25, 26 og 27 viser de ulike tiltakene som er gjennomgått foran, sett i sammenheng. Karte vil presenteres på de kommende sidene.

Av det som kommer fram tidligere i dette kapitlet, vil det i områdene rundt Tøyen Torg og Tøyen skole finne sted flere tiltak. Gjennom områdeløftet vil det iverksettes flere små og større både fysiske og sosiale tiltak. Dette er tiltak som i stor grad søker å gi noe til befolkningen, i tråd med det befolkningen ønsker og trenger. Områdeløftet kan ses på som en helhetlig og lokal innsats som skal bidra til å gjøre forholdene bedre i et levekårsutsatt område.

Ett av tiltakene i områdeløftet er et aktivitetshus i Kolstadgata 1 (K1). Det legges opp til at aktivitetshuset vil skape en trygg og åpen møteplass som kan brukes av alle. Med dette vil Kolstadgata 1 være en viktig møteplasse i nærmiljøet.

I nærheten av K1 ligger Tøyen skolen, hvor det også foregår en voldsom satsing. Dette er en del av Tøyensatsingen som allerede har vist seg å gi resultater. Skolen har på kort tid gått fra å være en av skolene i Oslo med dårligst rykte til å få mye positiv omtale i media. Skolen kan ses på som et viktig bindeledd i lokalmiljøet. Skolen er noe mange i et lokalmiljø vil ha felles uansett nasjonalitet, kulturell bakgrunn og lignende. Både sosialt og fysisk kan skolen fungere som et samlingspunkt og en møteplass.

I nær tilknytning til både K1 og Tøyen skole ligger Tøyen Torg, hvor det også skal sattes. Tøyen Torg skal oppgraderes, og dette er allerede kommet flere nye kaféer og restauranter. Tøyen Torg ligger sentralt plassert på Tøyen og er et innovervendt og skjermet senter, fritt for biler. Dette bidrar til å gjøre torget fint for barnefamilier. På den andre siden henvender torget seg lite utad, og blir på den måten lukket for de som er på utsiden. Tøyen Torg skal oppgraderes til å bli

en attraktiv møteplass. Innholdet på Tøyen Torg henvender seg kanskje etter hvert til en annen målgruppe enn hva som har vært vanlig, med et nytt utvalg av blant annet kaféer. Et attraktivt Tøyen Torg vil kunne bidra til å trekke mennesker til området og slik bidra til et folkeliv, som igjen vil kunne bidra til å skape trygghet og gode områder. Også biblioteket på Tøyen Torg er en viktig møteplass i form av et lavterskeltilbud hvor alle har mulighet til å delta.

I tilknytning til Tøyen Torg ligger Hagegata 30 og Hagegata 31 hvor kommunale boliger skal omgjøres til private leiligheter eller studentboliger. Dette vil gjøre noe med befolknings sammensetningen i området, og videre hvordan området brukes. Unge studenter tar gjerne området i bruk. Sett i kombinasjon med oppgraderingen på Tøyen Torg kan det antas at området vil kunne fungere som en attraktiv sosial møteplass på Tøyen i framtiden. Det kan i denne sammenheng nevnes at T-banestasjonen på Tøyen, som forøvrig har oppganger på Tøyen Torg, også skal oppgraderes. Bedre skilting, bedre belysning og en reinere stasjon, vil kunne bidra til å gi de som ferdes der, en tryggere opplevelse. Eventuelle nye T-baneoppganger i Tøyenparken vil også kunne bidra til å knytte Tøyen Torg og de nærliggende områdene bedre sammen med Tøyenparken.

Av det som kommer fram over, kan området rundt K1, Tøyen skole og Tøyen Torg sies å representere en viktig del av Tøyensatsingen, med tilrettelegging for flere møteplasser og i stor grad tilbud til alle deler av befolkningen. Disse viktige institusjonene ligger imidlertid i et område som i stor grad er preget av asfalt og biltrafikk (se kart 23). Om dette kan spille inn på effektene av tiltakene er vanskelig å si, men asfalt og biltrafikk gjør at det ikke skapes en så god sammenheng mellom disse tre viktige punktene som man kanskje skulle ønske i en slik satsing. En bedre sammenheng mellom tiltakene ville kunne bidra til å styrke helheten i satsingen, samtidig som tiltakene

ville kunne spille på og utfylle hverandre. I sterk kontrast til delene i satsingen som til nå er sett i sammenheng, har man tiltakene som skal gjennomføres i Tøyenparken. Disse tiltakene er som tidligere vist av en mye større fysisk karakter enn de andre tiltakene.

Ser man tiltakene i Tøyenparken i sammenheng med tiltakene i området for områdeløftet, må sammenhengen dem i mellom sies å være liten. Fysisk skilles Tøyenparken og de øvrige områdene på Tøyen av trafikerte veier. Dette vil kunne bedres noe ved å skape et sammenhengende grønt- og parkdrag over Finnmarksgata, men fremdeles kan Økernveien, Sørligata og Hagegata ses på som store barrierer.

Etablering av en friluftscene i Tøyenparken vil kunne gi gode muligheter for ulike arrangementer i parken. Dette er et tiltak som på mange måter kan sies å få konsekvenser også utenfor Tøyen, da tilrettelegging for ulike arrangementer vil trekke til seg mennesker fra områder utenfor Tøyen.

Når det gjelder et sammenhengende grønt- og parkdrag over Finnmarksgata, enten i form av en miljøgate eller i nedsunken form, vil dette kunne bidra til å binde Tøyenparken og grøntområdene ved Botanisk hage bedre sammen. En bedre tilrettelegging for de myke trafikantene vil kunne gi disse bedre forhold for ferdsel og opphold, samtidig som det vil kunne bidra til muligheter for en mer fleksibel bruk av grøntområdene. Dette vil kunne bidra til å styrke parkens og også Botanisk hage sin posisjon på Tøyen og i byen som helhet.

Når det gjelder nytt bad og vitensenter på Tøyen, kan disse sies å representere to større tiltak som på hver sin måte henvender seg til et større publikum enn befolkningen på Tøyen. De ulike plasseringene og kombinasjoner av plasseringer kan sies å påvirke området på forskjellige måter. Blant annet vil en plassering av Tøyenbadet på dagens Caltexløkka gjøre at fotballbanen

må flyttes dit Tøyenbadet ligger i dag. Dette vil gjøre at fotballbanen flyttes lenger unna de områdene på Tøyen som er en del av områdeløftet.

Plassering av Tøyenbadet og vitensenteret sentralt i midtområdet, mellom Tøyenparken og Botanisk hage, slik det er i alternativ 3 i planprogrammet, vil gjøre det vanskeligere å skape et sammenhengende grøntdrag. På den andre siden vil det gjøre at tiltakene er sentralt plassert i nærheten av både kollektivdekning og øvrig bebyggelse på Tøyen. En nedbygging av midtområdet vil gjøre det vanskeligere å skape en åpen akse gjennom Ringgata (Oslo kommune 2015b:22). Også bevaring av dagens Munchmuseum eller plassering av vitensenteret eller nytt bad på dagens Munchtomt vil gjøre forbindelsen vanskelig. Dette er en forbindelse som potensielt kan skape en bedre sammenheng mellom grøntområdene og de øvrige områdene på Tøyen.

En spredning av vitensenteret og nytt bad, som er vist i både alternativ 1, 2 og 4, vil gi et åpnere område i midten, og gir dermed bedre muligheter til å skape en sammenhengende park enn i alternativ 3.

Det vil være fordeler og ulemper ved de ulike plasseringene og kombinasjonene av tiltakene i Tøyenparken. Blant annet vil et åpent midtområde kunne sikre gode forbindelser på tvers av parken, mens nedbygget midtområde med bad og vitensenter gir en nærhet til øvrig bebyggelse på Tøyen. Samtidig vil plassering av tiltakene i nærheten av hverandre kunne bidra til synergieffekter. Plassering av nytt bad på Caltexløkka sikrer en nærhet til bebyggelse, og gjør det mulig å tilpasse bygget godt inn i det stigende landskapet, samtidig som det innebærer flytting av fotballbanen lenger unna bebyggelsen.

Kart 24: Kartet viser de ulike tiltakene på Tøyen i sammenheng. Kartet er basert på alternativ 1 i planprogrammet.

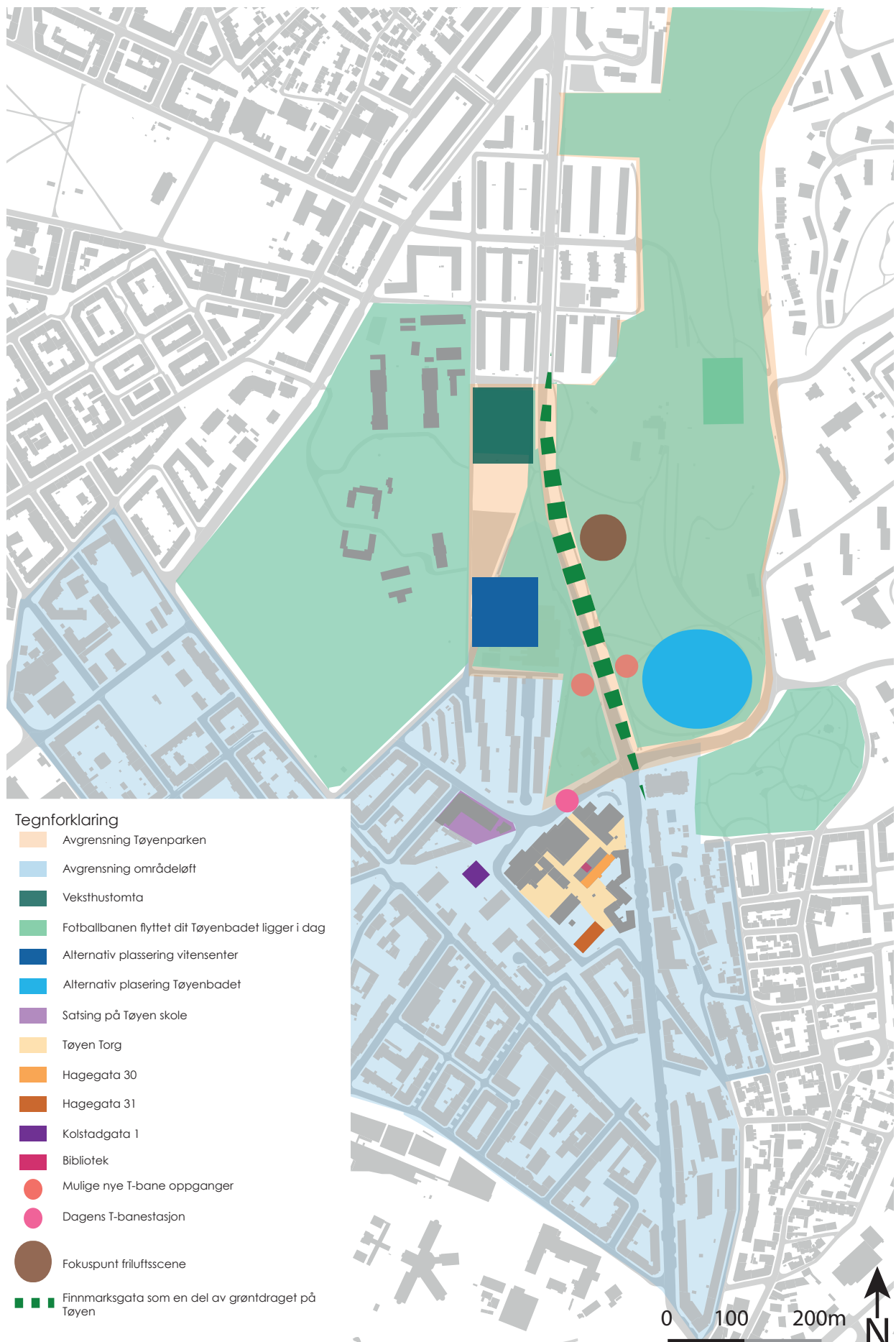

Kart 25: Kartet viser de ulike tiltakene på Tøyen i sammenheng. Kartet er basert på alternativ 2 i planprogrammet.

Kart 26: Kartet viser de ulike tiltakene på Tøyen i sammenheng. Kartet er basert på alternativ 3 i planprogrammet.

Kart 27: Kartet viser de ulike tiltakene på Tøyen i sammenheng. Kartet er basert på alternativ 4 i planprogrammet.

OPPSUMMERING

Oppsummert kan sies at Tøyensatsingen består av en rekke tiltak, både av fysisk og sosial karakter. De største fysiske investeringstiltakene er i Tøyenparken, mens de mer sosiale tiltakene er plassert i området rundt Tøyen Torg og Tøyen skole.

Av det som kommer fram i dette kapittelet, kan det hevdes at disse to områdene ikke uten videre spiller sammen og styrker hverandre i den helhetlige Tøyensatsingen. Det kan påpekes at denne delingen har sine naturlige grunner i den geografiske plasseringen til Tøyenparken, som skiller seg fra de øvrige områdene på Tøyen. Tøyenparken representere store grønne områder, mens områdene ved for eksempel Tøyen skole og Tøyen Torg er mer preget av asfalt.

Det er flere trafikkerte veier i området som gjør det noe fragmentert. Bilde 16, 17, og 18 kan bidra til å illustrere forskjellene på Tøyen.

I en slik satsing som Tøyensatsingen er, er det summen av tiltakene som er viktig for å kunne si noe om den framtidige utviklingen. Man kan derfor videre stille spørsmål om summen av tiltakene vil bidra til å utvikle Tøyen i en ønsket retning eller ikke.

For å kunne si noe om hva disse tiltakene vil kunne bidra med, om de vil kunne bidra til at målene for Tøyensatsingen nås, vil det være viktig å avdekke hvordan mennesker som bor på Tøyen, har det og hva de tenker om sin egen situasjon.

Det skal derfor i den neste delen av oppgaven gås gjennom både de objektive og de subjektive levekårene på Tøyen.

Bilde 16: Bildet viser Finnmarksgata mot krysset Økernveien/Finnmarksgata/Kjøllberggata/Sørligata.

Bilde 17: Bildet viser Sørligata mot Kolstadgata 1.

Bilde 18: Bildet viser deler av Tøyenparken.

LEVEKÅR

Som vist tidligere er et av ønskene med Tøyensatsingen å utvikle Tøyen til et attraktivt og trygt sted å bo og oppholde seg. Levekårene til innbyggerne skal også bedres. Det er som tidligere nevnt ikke uvanlig at slike ønsker ligger til grunn for en områdesatsing. For å kunne vurdere om tiltakene i Tøyensatsingen kan bidra til å utvikle Tøyen i en ønsket retning vil det derfor være behov for å si noe om hvordan de som bor i området, har det.

Det gjøres i denne oppgaven et skille mellom objektive levekår og subjektive levekår. Objektive levekår er grovt sagt det man kan lese gjennom statistikk, mens subjektive levekår i grove trekk går ut på hvordan mennesker opplever og føler sin egen livssituasjon (Barstad 2014:14-15).

De objektive levekår kan avdekkes gjennom undersøkelse av en rekke levekårskomponenter som kan fortelle oss noe om hvilke forutsetninger befolkningen har og hvilken livssituasjon de er i (Oslo kommune 2015d).

Statistikk eller oversikt over objektive levekår forteller en del om befolkningens livssituasjon. Det kan fortelle om hvilke mennesker som er fattige og hvilke som er rike. Det kan fortelle om befolkningens utdannings- og inntektsnivå, og det kan fortelle om befolkningens boligsituasjon. Statistikken sier noe om hvem, hvilke grupper mennesker og hvilke områder som etter levekårskomponenter har det bra eller dårlig. Statistikken sier imidlertid ingen ting om menneskers opplevelser og følelser knyttet til sin egen situasjon. Det er som tidligere vist ikke sikkert det er samsvar mellom levekårene som framstilles gjennom statistikken, og den situasjonen menneskene på stedet opplever (Barstad 2014: 14-15, 45). *"De lokale oppfatningene om stedets positive og negative særtrekk og kvaliteter, mangler og muligheter, er ikke alltid sammenfallende med hvordan dette ser ut for utenforstående"* (Akershus fylkeskommune 2007:6).

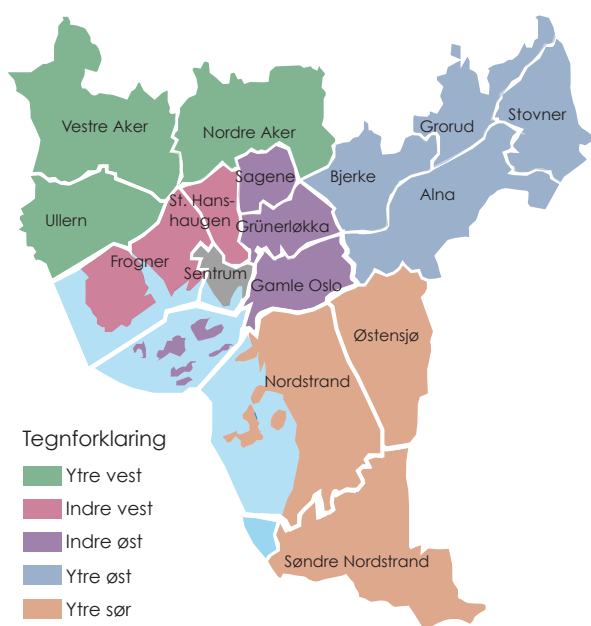
I planlegging er det derfor viktig å danne seg et helhetlig bilde av situasjonen for på best mulig måte å kunne tilpasse tiltak og innsatser etter de forhold man har på stedet man planlegger for.

Det som skal gjennomgås videre i dette kapitlet, er hvordan folk har det på Tøyen. Ulike statistikker over levekårskomponenter vil benyttes for å få tak i de objektive levekårene, mens samtaler med befolkningen på Tøyen har avdekket viktige sider hva gjelder de subjektive levekårene. Før de konkrete forholdene på Tøyen gjennomgås, vil det gås inn på hva som ligger i begrepet "den delte byen", som ofte brukes om Oslo.

SKILLET MELLOM ØST OG VEST I OSLO

Skillet mellom øst og vest i Oslo gjør at man omtaler disse to sidene av byen som noe ulikt, som ikke uten videre kan sammenlignes og som inneholder ulike typer mennesker. Skillet brukes i media og blant forskere, politikere og andre (Lund 2014:11).

Geografisk består vestkanten av bydelene St. Hanshaugen og Frogner, som danner det man kaller indre by vest, og Ullern, Vestre Aker og Nordre Aker, som danner ytre by vest. Østkanten består av bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene, som danner indre by øst, Bjerke, Grorud, Stovner og Alna, som danner ytre by øst eller Groruddalen, og Østsjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand, som danner ytre by sør (Oslo kommune 2015c). Det kan i denne sammenheng nevnes at bydel Nordstrand, som geografisk ligger plassert på østkanten, gjerne betegnes som en del av vestkanten. Dette skyldes at Nordstrand har mange likhetstrekk med bydelene på vestkanten. Skillet mellom øst og vest var og er, så vel som et geografisk skille, også et sosialt og økonomisk skille, og med synlige forskjeller i levekårsstatistikken. (Lund 2014:11-12).

Kart 28: Kartet viser bydelene i Oslo inndelt i soner.

Skillet mellom øst og vest i Oslo er ikke noe nytt fenomen. Skillet sies gjerne å gå langs Akerselva, da Akerselva under industrialiseringen fikk en rolle som skille mellom arbeiderklassen på østkanten og borgerskapet på vestkanten. Opprinnelig gikk skillet noe vest for Akerselva, da fabrikkene i industrialiseringen etablerte seg ved elven, både på øst- og vestsiden. (Kjeldstadli & Myhre 1995:94).

Det har gjennom alle tider vært slik at noen grupper i samfunnet har hatt bedre levekår enn andre, og goder i samfunnet har gjennom alle tider vært noe skjevt fordelt. Det var tilfellet i det norske bondesamfunnet på 1800-tallet og det var tilfellet under industrialiseringen. I perioden 1930-1970 ble de ulikhetene man tidligere hadde sett, noe mindre. Det ble blant annet etablert nye boligområder i indre by og etter hvert drabantbyer. Disse hadde i hvert fall i starten en noe mer classesammensatt befolkning. Problemerkene forsvant imidlertid ikke, og mot tusenårsskiftet ble det igjen pekt på problemer som kunne sies å ha likhetstrekk med det man hadde sett på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet. (Kjeldstadli & Myhre 1995:153-154).

Det ble i 1994 gjennomført en stor levekårsundersøkelse i Oslo hvor resultatene ble presentert i Fafo-rapporten *Oslo – den delte byen?*. Det ble gjennom denne rapporten vist at det fortsatt var store forskjeller i levekårene i de ulike bydelene i Oslo, og det ble i den sammenheng påpekt at *“størst andel av befolkningen bor dårlig i indre by øst”* (Hagen et al. 1994:10, 249).

Siden 1970-tallet har man i Norge, spesielt i Oslo, hatt en stor innvandring, noe som har gitt et nytt aspekt til skillet mellom øst og vest. Dette har sammenheng med at man gjerne finner dårligere levekår blant mennesker fra ikke-vestlige land. (Lund 2014:12). Innvandrerbefolkningen har statistisk sett et noe lavere utdannings- og inntektsnivå enn personer med norsk opprinnelse. Det samme

gjelder sysselsettingsgraden (Løyland Omholt & Strøm 2014). Dette, sammen med at en stor del av de som har innvandrerbakgrunn, bor på østkanten, gjør innvandringen til et nytt aspekt i øst-vest skillet.

Av de ca. 31 % av innbyggerne i Oslo med bakgrunn fra andre land enn Norge, bor ca. 80 % i bydelene på østkanten. I dag er den største andelen i bydelene i Groruddalen og Søndre Nordstrand. Andelen innvandrere utgjør her omtrent halvparten av befolkningen. Sammenligner man dette med statistikk over inntekt, utdanning, og sysselsetting, ser man at disse bydelene skårer dårligere enn bydelene på vestkanten. (Lund 2014:12).

Det blir i denne sammenhengen påpekt av Lund (2014:12) med henvisning til Epland og Kirkeberg at økningen i barnefattigdommen i Oslo også er et innvandrerproblem. Til tross for at husholdninger generelt i Norge de siste årene har opplevd en velstandsøkning, er det blant barnefamilier et økende antall som ikke følger denne utviklingen. Det har siden begynnelsen av 2000-tallet vært en økning i barnefamilier som opplever perioder med vedvarende lavinntekt. Hovedgrunnen til denne økningen er stadig flere barn med innvandrerbakgrunn. Det nevnes i denne sammenheng at det er store variasjoner innad i Oslo, og også innad i bydelene. Det kan her trekkes fram at bydel Gamle Oslo er den bydelen hvor barnefattigdommen er størst. I 2012 hørte mer enn hvert tredje barn i denne bydelen til familier med vedvarende lavinntekt. (Epland & Kirkeberg 2014).

Barnefattigdom kan ses på som et stort velferdsproblem da barn er en gruppe mennesker som er følsomme overfor de forhold de lever under, samtidig som de selv har liten påvirkningsmulighet. Barn er avhengig av å bli forsørget av familien de lever i. *"Det å tilhøre en familie med små økonomiske ressurser over tid vil kunne medføre store velferdsproblemer for barn sammenlignet med en forbigående periode*

med lavinntekt. Barn i økonomisk utsatte familier vil ha større problemer med å delta på ulike sosiale aktiviteter. Dette gir også større utfordringer i arbeidet med å integrere barn med innvandrerbakgrunn siden de står i fare for å bli stengt ute fra for eksempel ulike fritidsaktiviteter fordi familien ikke har god nok råd" (Epland & Kirkeberg 2014).

I 2007 ble det lagt fram en ny rapport om levekårene i Oslo; "Levekår på vandring. Velstand og marginalisering i Oslo". Bakgrunnen for denne rapporten var et ønske fra bystyret i Oslo om å kartlegge levekårene i Oslo (Bråthen et al. 2007:5). Denne rapporten viste at det fortsatt var forskjeller mellom øst og vest i Oslo, samtidig som rapporten peker på at "indre øst" ikke på samme måte som for 15 år siden kan sies å være sammenfallende med levekårsproblemer i Oslo. Fortsatt var det slik at enkelte områder i de østlige delene av indre by hadde noe større opphoping av levekårsproblemer, med det hadde vært en endring i befolkningssammensetningen i området som igjen hadde ført til endringer i levekårene. *"Det er blitt et større innslag av en ung, urban, i all hovedsak hvit, middelklasse på livsfasevandring"* (Bråthen et al. 2007:9).

Flyttemønsteret til innvandrerbefolkningen har bidratt til et mindre skille mellom ytre vest og indre øst, samtidig som skillet mellom vest og ytre øst med drabantbyene har økt. Etter hvert som innvandrere har vært lenger i Norge, øker innslaget av barnefamilier, og dermed øker også ønsket om en større bolig. For innvandrergrupper kan denne flyttingen uttrykke en bedring i levekårene, da mulighetene til å kjøpe seg større bolig kan være tegn på større grad av sysselsetting og høyere inntekt. Sysselsettings- og inntektsnivået hos de som flytter er som regel lavere enn i befolkningen i de områdene de flytter til. Dette gjør at flyttemønsteret kan gi svekkede levekår i de områdene innvandrene flytter til, til tross for at det for dem kan uttrykke en bedring. (Bråthen et al. 2007:8). Det er i dag en forholdsvis høy

flytteaktivitet i Oslo, spesielt i indre by. Dette er et mønster som man har kunnet se i flere år, gjennom flytting internt i bydelene, flytting til andre bydeler, og flytting ut og inn av Oslo (Utviklings- og kompetanseetaten 2014: Kapittel 2).

De avtakende skillene mellom øst og vest som ble avdekket gjennom rapporten fra 2007, kan fortsatt sies å være gjeldende. Ulike undersøkelser de seinere årene viser at levekårsforskjellene mellom øst og vest ikke er like store som de var. Lund(2014) viser dette gjennom artikkelen *Hvor er det blitt av "østkanten"?* i *Oslospeilet* i desember 2014. Det vises i artikkelen til ulike statistikker som viser at Oslo ikke i like stor grad er delt mellom øst og vest, samtidig som det understrekes at det fortsatt er store forskjeller i byen. *"Avstanden mellom de delbydelene i vest som gjennomgående har lavest andel levekårsutfordringer, og de delbydelene i øst som har størst andel levekårsutfordringer, er store og økende"* (Lund 2014:19).

Politiske programmer som *Handlingsprogram for Oslo indre Øst 1997-2006*, har bidratt til en opprusting av områdene. Dette kan være en forklaring på at Oslos indre østlige deler som helhet ikke lenger skiller seg ut som vesentlig dårligere på levekårsstatistikken. I denne sammenheng må det imidlertid påpekes at programmene kan ha ført til gentrifiseringsprosesser hvor ikke bare ressurssterke grupper har flyttet inn i områdene, men også hvor mindre ressurssterke grupper har flyttet ut. (Lund 2014:16).

Lund hevder med bakgrunn i statistikken at det ikke lenger kan snakkes om en by som deles i to av Akerselva. De bydelene som i dag skiller seg ut, er bydelene i Groruddalen og Søndre Nordstrand. På bakgrunn av dette hevdes det at det i dag gir mer mening å snakke om Oslo som en tredelt by. Indre by utgjør her en del, ytre vest og Nordstrand en del og drabantbyene i ytre sør og i Groruddalen en tredje del. (Lund 2014:16).

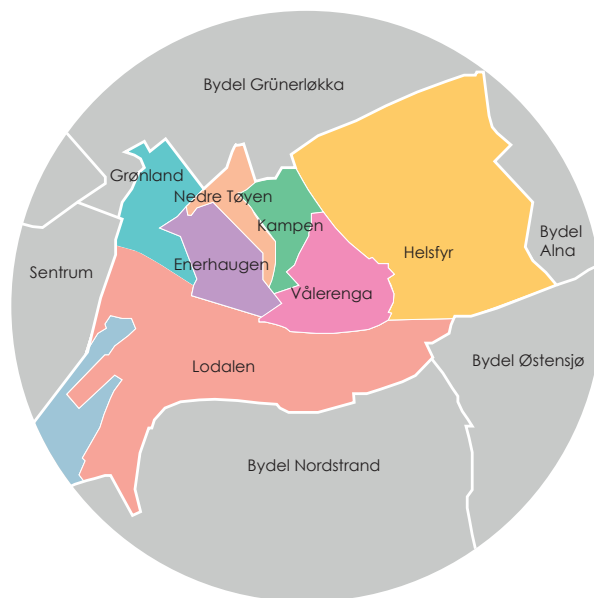
OBJEKTIVE LEVEKÅR PÅ TØYEN

Til tross for at skillet mellom øst og vest ikke er like tydelig som det en gang var, er det fortsatt store forskjeller i levekår innad i Oslo. Det er store forskjeller mellom de ulike bydelene. Det er også store forskjeller innad i de ulike bydelene. For å danne et bilde av levekårene på Tøyen har det derfor vært nødvendig å se på statistikk på delbydelsnivå.

Tøyen ligger som tidligere nevnt, både i Bydel Gamle Oslo og Bydel Grünerløkka. Det er imidlertid store forskjeller på disse to delene av Tøyen. Den delen av Tøyen som ligger i Bydel Grünerløkka, utgjøres i all hovedsak av områdene i Tøyenparken, mens områdene i Bydel Gamle Oslo i stor grad består av boligområder. Det vil i denne delen derfor tas utgangspunkt i den statistikken som er tilgjengelig for Bydel Gamle Oslo.

Bydel Gamle Oslo består av delbydelene Lodalen, Grønland, Enerhaugen, Nedre Tøyen, Kampen, Vålerenga og Helsefyr (se kart 29). Områdeløftet er avgrenset slik at det omfatter hele delbydel Nedre Tøyen, samt deler av delbydelene Grønland, Enerhaugen og Kampen. Befolkningen i dette området er på ca. 13 500. Når det gjelder befolkningen etter landbakgrunn var det per 1. januar 2014 51 % med norsk landbakgrunn i området, 10 % med vestlig landbakgrunn og 39 % med ikke-vestlig landbakgrunn. (Oslo kommune 2014a:3)

Bydel Gamle Oslo har som Oslo som helhet, opplevd en befolkningsvekst de siste årene. I perioden 2001-2014 økte innbyggertallet i bydelen fra ca. 33 000 til ca. 48 000. Dette tilsvarer en vekst på 46 %, nesten dobbelt så mye som i Oslo som helhet, med 25 %. Den høye veksten i Gamle Oslo skyldes både høyere fødselstall enn dødelighetstall, og en positiv årlig netto tilflytting, som i stor grad henger sammen med flere utbyggingsprosjekter innenfor bydelen de siste årene. (Utviklings- og kompetanseetaten 2015).

Kart 29: Kartet viser Bydel Gamle Oslo med delbydelene

Flyttehyppigheten i Bydel Gamle Oslo med 27 % er høyere enn i Oslo som helhet med 20 %. Det har de siste årene vært en nettoutflytting av barn under 16 år og voksne i aldersgruppen 30-49 år. På motsatt side finner man en høy netto innflytting av mennesker i aldersgruppen 20-29 år. (Utviklings- og kompetanseetaten 2015). Dette tyder på at barnefamilier flytter ut av bydelen når barna er så store at de skal begynne på skolen. Høy netto innflytting av mennesker i alderen 20-29 år understreker en trend av at unge mennesker flytter inn i området.

Dette gjør at Bydel Gamle Oslo, i likhet med bydelene ellers i indre by, har en høy andel av mennesker i alderen 20-39 år. Nesten halvparten av bydelens befolkning er i denne aldersgruppen. Også barn under 5 år utgjør en noe høyere andel enn det man ser i byen for øvrig. (Utviklings- og kompetanseetaten 2015).

Syssettingsgraden ligger i bydelen på 76 % i aldersgruppen 30-59 år. Dette er noe under prosentandelen for byen som helhet på 79 %. Det er store forskjeller innad i bydelen. Delbydelene Grønland,

Enerhaugen og Nedre Tøyen har den laveste andelen sysselsatte. Det var i 2013 i disse tre delbydelene en lavere andel sysselsatte i aldersgruppen 30-59 år enn både gjennomsnittet for Bydel Gamle Oslo og for Oslo som helhet. (Utviklings- og kompetanseetaten 2015).

Også når det gjelder statistikk over utdanningsnivå, skårer området Tøyen, sammen med Grønland og Enerhaugen, dårligere enn de andre delene i bydelen. Det kan her nevnes at det generelt i Bydel Gamle Oslo er en lavere andel med lavt utdannede enn i byen som helhet.

Det samme gjelder andelen innbyggere som har grunnskole som eneste utdanning eller som har ingen/uoppgitt utdanning. Det er i de tre nevnte delbydelene en høyere andel enn både gjennomsnittet for bydelen og for Oslo som helhet. I delbydelene Grønland, Enerhaugen og Nedre Tøyen hadde mellom 30% og 35 % kun grunnskoleutdanning eller ingen/uoppgitt utdanning. Andelen i Oslo som helhet er 25 %. Også Enehaven og nedre Tøyen ligger over gjennomsnittet med henholdsvis ca 30 % og like under 35 %. (Utviklings- og kompetanseetaten 2015).

Utdanning er en levekårskomponent som kan få konsekvenser for store deler av et liv, og er således viktig ved vurdering av levekår. *"Muligheter i arbeidslivet både med tanke på lønn og stillingsnivå styres langt på vei av utdanningsbakgrunn. Utdanning er således det viktigste utgangspunktet for en persons levekår gjennom livsløpet"* sier Lund (2014:15).

Som tidligere nevnt er barnefattigdom et økende problem i Oslo. Av husholdninger med barn var 10 % av disse i 2012 definert som lavinntektshusholdninger. Det er også her store forskjeller mellom bydelene. Bydel Gamle Oslo er den bydelen som kommer dårligst ut, med hele 18 % lavinntektshusholdninger blant husholdninger med barn. (Oslo kommune 2015d).

Størst andel av lavinntektshusholdninger i Bydel Gamle Oslo finner man i områdene Nedre Tøyen og Grønland. Disse delbydelene har begge en prosentandel på over 30 %. (Utviklings- og kompetanseetaten 2015). En annen levekårsindikator er trangboddhet *"som kan si noe om de økonomiske og materielle forutsetningene for gode levekår. Selv om det ikke nødvendigvis har en negativ innvirkning på helsetilstanden, kan det å bo trangt for eksempel gjøre at man trives dårlig i egen bolig"* (Oslo kommune 2015d).

Ser man på Norge som helhet er det generelt store boliger, og slik sett er det på landsbasis en liten del av befolkningen som bor trangt. I 2011 var 12 % av boligene i Norge mindre enn 30 m² per beboer, med klart høyest andelen i Oslo, på 22 %. På Oslo kommunes hjemmesider påpekes det at hva som oppleves som en liten bolig og hva som oppleves som å bo trangt, i stor grad vil avhenge av boligstørrelsen som er vanlig i området man bor i. Med dette kan man si at det i Oslo, som er en by med forholdsvis mange små boliger, ikke er sikkert at det oppleves som trangt det som oppleves trangt andre steder. Trangbodde boliger er derfor i Oslo definert som mindre enn 20 m² per beboer.

Etter denne definisjonen var det i 2012 8 % trangbodde boliger i Oslo. Også her er det store variasjoner mellom bydelene. Bydelene i Groruddalen og indre by øst skårer dårligst. (Oslo kommune 2015d). I Bydel Gamle Oslo var det i 2011 ca 11 % trangboddhet. Det er en høyere prosentandel med trangbodde i delbydelene Grønland, Enerhaugen og Nedre Tøyen, ca. 13 %. (Utviklings- og kompetanseetaten 2015).

Ca. 60 % av den totale befolkning i bydelen eier sin egen bolig. Dette er lavere enn i Oslo som helhet hvor andelen som eier sin egen bolig, ligger på ca. 70 %. I delbydelene Grønland, Enerhaugen og Nedre Tøyen er det relativt få som eier sin egen bolig sammenlignet med gjennomsnittet i bydelen

og i Oslo som helhet. Dette gjelder spesielt på Nedre Tøyen hvor under 50 % eier sin egen bolig. Dette henger sammen med et høyt antall kommunale boliger i området. (Utviklings- og kompetanseetaten 2015).

En annen levekårskomponent er såkalt velferdsavhengighet. Tallene som viser velferdsavhengigheten, er basert på husholdninger hvor halvparten av inntekten til husholdningen før skatt kommer fra offentlige overføringer. Medregnet i disse tallene er ikke husholdninger med personer over 67 år og studenthusholdninger. Hva som regnes som offentlig overføring, er økonomiske støtteordninger som blant annet sosialhjelp, dagpenger ved arbeidsledighet, bostøtte, ytelser fra folketrygden, barnetrygd, kontantstøtte, studiestipend, sykepenger, individstøtte og introduksjonsstøtte. I Oslo som helhet var andelen velferdsavhengige husholdninger i 2013 på 16% og i Bydel Gamle Oslo 20 %, mens andelen i delbydelen Nedre Tøyen var på 25 %. (Oslo kommune 2015g).

Andelen sosialhjelpsmottakere i befolkningen over 18 år i bydel Gamle Oslo var i 2013 høyest av alle bydelene i Oslo. Hele 6,7 % var her sosialhjelpsmottakere mot 3,5 % gjennomsnittlig i Oslo. Vestre Aker var den bydelen med lavest andel, 1,4 % (Oslo kommune 2015g).

Det er en rekke kommunale boliger på Tøyen, og i bydelen totalt. I hele Bydel Gamle Oslo er det i dag totalt 1680 kommunale boliger, hvor av 840 ligger innenfor områdeløftet. Det finnes også åtte private og offentlige tilbud innen rus- og psykiatri. Det skal vurderes om noen av disse kan flyttes til andre deler av byen. (Oslo kommune 2014a:4-5).

OPPSUMMERING

Det er gjennom flere undersøkelser vist at det sosiale og økonomiske skillet mellom øst og vest i Oslo er blitt mindre, og at skillet flytter seg og ikke lenger like klart går mellom øst og vest. Det må likevel fortsatt sies å være et skille mellom øst og vest. Bydelene i indre øst skårer dårligere på ulike levekårsindikatorer enn en del bydeler på vestkanten.

Det er som vist store variasjoner innad i Oslo by, og også mellom delbydelene i Gamle Oslo. Områdene som omfattes av Tøyensatsingen og områdeløftet, ligger i de områdene som kommer dårligst ut for de fleste levekårskomponentene.

SUBJEKTIVE LEVEKÅR

Gjennomgangen av de objektive levekårene viste at Tøyen ligger i et område som for mange levekårskomponenter kommer dårligere ut enn andre steder i byen. Dette er imidlertid ikke alltid sammenfallende med hvordan menneskene i disse områdene faktisk har det. Subjektive levekår, eller subjektiv livskvalitet, skal i den sammenheng prøve å si noe om hvor fornøyd man er med sin egen livssituasjon.

Selv om en by, bydel eller delbydel kommer dårlig ut på levekårsstatistikken, er det ikke sikkert at menneskene som bor i disse områdene, ikke er fornøyd med sitt eget liv og sin egen livssituasjon. Motsatt kan man si at det ikke er sikkert at mennesker bosatt i områder som kommer bra ut på levekårsstatistikken, er mer tilfreds eller fornøyd enn andre med sin egen livssituasjon. Man kan si at man er fornøyd eller tilfreds med sin egen livssituasjon når man får dekket sine ønsker og behov, som man selv synes er viktig. Dette er ting som må kartlegges gjennom samtaler med mennesker. (Barstad 2014:67-69).

Det har i denne oppgaven derfor vært viktig å prate med mennesker som bor på Tøyen, for å få et innblikk i hva de tenker og føler om området og sin egen livssituasjon. Det har vært viktig å supplere de objektive levekårene med subjektive levekår for å kunne vurdere om Tøyensatsingen kan ses på som en riktig bypolitisk strategi for å nå de politiske målsettingene.

Samtalene som er gjennomført i forbindelse med denne oppgaven, kan ikke sies å representere de generelle holdninger og tanker til befolkningen på Tøyen. Det har som et resultat av begrensede ressurser og tid ikke vært mulig å snakke med et representativt antall mennesker for å kunne trekke generaliserende konklusjoner. Samtalene har dog avdekket interessante aspekter og kan være bidrag i beskrivelsen av hvordan folk på Tøyen har det. Det er viktig igjen å understreke at det i denne

delen av informasjonsinnsamlingen har vært klart lettest å komme i kontakt med representanter fra middelklassen som er engasjerte i arbeidet på Tøyen. Til tross for at jeg gjennom hele arbeidet har forsøkt å være objektiv og verdinøytral, og prøvd å samle inn informasjon fra ulike hold, er det en fare ved at den "hvite middelklassens" meninger og synspunkter er overrepresentert. Som det framgår i det følgende, virker det som det imidlertid er et bevisst forhold til det å engasjere mennesker fra ulike sosiale lag blant beboerne på Tøyen.

Resultatene fra samtalene vil i det følgende presenteres. Det gis en beskrivelse av hvordan mennesker på Tøyen ser på området og sin egen situasjon. Det har gjennom samtalene på Tøyen også kommet fram mange interessante synspunkter og meninger om Tøyensatsingen. Dette vil også presenteres gjennom denne delen. Avslutningsvis vil det gjøres en oppsummering av de objektive og de subjektive levekårene sett i sammenheng.

Menneskene det er snakket med i dette arbeidet, representerer ulike aldersgrupper, ulike livssituasjoner og ulike sosiale lag. Ett fellestrekk er at de har barn, i ulike aldre fra de helt minste til ungdommer. Barn har blitt ansett som en interessant fellesnevner da det i satsingen satses stort på skolen, samt at barn er en fellesnevner man har på tvers av nasjonalitet og kultur. Det har også vært ansett som interessant ettersom Tøyen ligger i en del av byen hvor tendensen er at mange flytter når barna begynner på skole.

Menneskene det er snakket med, har ulike nasjonaliteter, bakgrunn og utdanning og ulike jobber. Det varierer også veldig hvor lenge de har bodd på Tøyen, alt fra noen få år til nesten 20 år, og om de eier eller leier bolig. Hvor menneskene har bodd før de flyttet til Tøyen, varierer også. Det samme gjelder hvor menneskene opprinnelig kommer fra, både i utlandet og i Norge.

HVOR ER TØYEN?

For kunne si noe om hvordan menneskene på Tøyen tenker og føler om sin egen situasjon, har det vært viktig å se på hvordan Tøyen plasseres i forhold til andre områder. Det er viktig å finne ut av innbyggernes egen følelse av hvor de bor. Det er i arbeidet med Tøyensatsingen satt en avgrensing som sier noe om hvor Tøyen er. Denne avgrensingen er i stor grad sammenfallende med menneskene på Tøyen sin egen oppfatning av hvor Tøyen er. Det varierer selvfølgelig noe fra person til person hvor man mener Tøyen er, og det har av flere blitt påpekt at de synes det er vanskelig å være nøyaktig.

Når det gjelder å sette en konkret avgrensing, er det gjennomgående at Enerhaugen danner en grense mot Grønland. Enerhaugen ses på som en del av Tøyen, mens det som ligger nedenfor, regnes som en del av Grønland. Sammenfallende er også at det går et skille mellom Grønland og Tøyen et sted i Tøyengata.

Ellers er det stort sett enighet om at både Tøyenparken og Botanisk hage er en del av Tøyen, selv om enkelte uttrykker at dette er områder som ellers ikke har så mye til felles med resten av Tøyen.

Av enkelte understrekes det at Tøyen er noe annet enn Kampen og noe annet enn Grünerløkka. I dette legges at egenskaper ved Tøyen gjør at området skiller seg fra de omkringliggende områdene. Som eksempel trekkes fram at Tøyen føles som et mye mer sammensatt område enn både Kampen og Grünerløkka. Til sammenligning trekker andre fram at Tøyen og Grønland er to områder som er veldig like, og dermed vanskeligere å skille fra hverandre. Det er følte klare og uklare skiller mellom områder innad i bydelene. Dette er med på å underbygge det statistikken viser, at områdene som ligger i delbydelene Nedre Tøyen, Enerhaugen og Grønland, skiller seg fra de andre områdene i bydelen på flere punkter hva gjelder levekårsstatistikk.

BRUKEN AV TØYEN

Hvordan menneskene som bor i et område bruker det, kan også fortelle mye om hvordan stedet egentlig er og fungerer. Gjennomgående fra samtalene er at Tøyen blir brukt variert. Ulike kaféer, butikker og restauranter blir mye brukt og det er blitt påpekt av flere at de handler og gjør andre dagligdagse ting på Tøyen.

Flere har trukket fram både Tøyenparken og Botanisk hage som mye brukte områder; til å gå turer, trene eller bare å slappe av. Også Rudolf Nilsens plass trekkes fram som et mye brukt område, spesielt med skøytebane og gratis skøyteutleie om vinteren. Det samme gjelder Tøyenbadet og Munchmuseet.

Det virker som de som bor på Tøyen, setter pris på å bruke de tilbudene de har i nærområdet, og mange ser på dette, som vi skal se seinere, som en kvalitet ved Tøyen.

Også aktiviteter som leksehjelp, morsmålsundervisning, fotball og ulike arrangementer på skolen, som Eid feiring og skoleavslutninger, blir trukket fram som viktige i hvordan Tøyen brukes. Det samme gjør besøk på Tøyenbadet og de ulike museene gjennom skolen.

BESKRIVELSE AV TØYEN

Det varierer hvordan man ser på Tøyen, både som et fysisk og som et sosialt sted. Som et fysisk sted velger enkelte å trekke fram at Tøyen består av mange grønne områder og parker. Det er et sentralt område med god kollektivdekning. Det er kort vei til alt, og for enkelte er det å klare seg uten bil en viktig kvalitet ved området.

Tøyen blir av flere beskrevet som et sentralt sted med mange ulike tilbud hva gjelder kaféer, butikker og andre tilbud, samtidig som stedet beskrives som stille. Tøyen beskrives også som et sted hvor det skjer ting, hvor det er folkeliv i gatene, noe som gir stedet et slags internasjonalt preg.

Andre ting som er blitt trukket fram i beskrivelsen, er at Tøyen kan framstå litt rotete, og som noen formulerer det, "litt shabby". For mange trenger ikke dette å være noe negativt, men heller en kvalitet de liker ved Tøyen. Det at det på Tøyen kanskje er en litt enkel standard, gjør at det oppleves som et avslappet sted av flere. Tøyen beskrives av mange som et sammensatt sted med en blanding av noe nytt og noe gammelt. Noen legger vekt på at det er et område som består av mange små boenheter, og nevner i den sammenheng at dette kan være noe av grunnen til at Tøyen har vært et område hvor folk ikke har blitt boende særlig lenge.

Det er gjennomgående i beskrivelsene at Tøyen som sosialt sted er flerkulturelt, bestående av mange ulike nasjonaliteter og kulturer. De ulike minoritetsbakgrunnene og de ulike kulturene som er samlet på et sted, pekes på som en kvalitet ved området, som blant annet gjør det noe mindre homogent enn for eksempel Grünerløkka. Flere har uttalt at dette gjør det spennende å bo på Tøyen.

Som vist over ble Tøyen som fysisk sted beskrevet som sentralt, samtidig som området karakteriseres som et tettsted, hvor flere har sagt at man "kjenner alle". Tøyen har blitt beskrevet som en småby eller landsby i storbyen. Det at man bor tett på Tøyen, gjør at man kjenner noen i nabolaget sitt veldig godt. Samtidig peker enkelte på at man kan bo ved siden av mennesker man nesten ikke vet hvem er. Enkelte peker her på at de sosiale båndene som skapes i området, ikke nødvendigvis går ut på hvem man er fysisk nabo med, men hvem man i nabolaget er mer verdimeslig lik. Dette gjør at man kan bo ved siden av mennesker man knapt vet hvem er. Tøyen beskrives i denne sammenheng som et område som kanskje tiltrekker seg en del likesinnede mennesker, og slik skapes de sosiale båndene etter hvem man er mer verdimeslig lik. Enkelte hevder at det er et ganske skarpt skille mellom kulturene, selv om man bor tett. I den sammenheng

pekes det også på at det gjennom ulike initiativer i nærmiljøet jobbes med å skape bedre kontakt på tvers av kulturer og miljøer. Beskrivelsen av Tøyen som et sted som tiltrekkes av likesinnede mennesker, er gjennomgående fra samtaler med representanter fra den ressurssterke gruppen, som etter hvert har kommet til Tøyen.

Gjennom beskrivelser av Tøyen har det kommet fram at mange ser på miljøet som bra. For mange er naboene i blokka, i bygården eller i kvartalet viktig. Hjelpsomme naboer og et godt samhold er kvaliteter som har blitt trukket fram. Tøyen har et bra miljø med fantastiske naboer som stiller opp for hverandre og som støtter hverandre, er det blitt sagt. Folk er hjelpsomme, og dette går på tvers av kulturelle plan og grenser. Tøyen er et ivaretagende sted, og dette har blitt beskrevet som en romanse i hverdagen.

En annen side ved miljøet på Tøyen, som flere har vært innom, er at det på Tøyen er veldig greit å være akkurat som du er.

"Det er veldig stor aksept for at man er som man er"

- Beboer

Flere har uttalt at de liker seg veldig godt på Tøyen fordi de får et slikt miljø de ønsker. Tøyen beskrives som et sted hvor man kan leve et litt enklere liv, og det er et sted med en avslappet følelse.

I beskrivelse av Tøyen er ordene mangfold og mangfoldighet noe som har kommet opp flere ganger. Det varierer hva som legges i at Tøyen er et mangfoldig sted. Denne mangfoldigheten kan sies å være at Tøyen er et sted som består av mange ulike minoriteter, nasjonaliteter og kulturer. De ulike nasjonalitetene, de mange forskjellige menneskene som er samlet på et sted, blir av noen trukket fram. Det er et sted som har både kirker og moskeer, og en blanding av nytt og gammelt, miksen av dyrt og billig. Det er en blanding av mennesker som har bodd

her kort og lenge, det er gamle mennesker, det er unge mennesker, det er studenter, det er de som jobber og det er de som ikke jobber. Dette er for noen en del av det mangfoldige Tøyen.

Noen uttrykker i denne sammenheng glede over at Tøyen ikke enda har utviklet seg til et super "kult og hipst" urbant område. I den sammenheng hevdes det at Grünerløkka har mista sin sjarm gjennom mindre mangfold, og flere har påpekt at de ikke ønsker at Tøyen skal bli det nye Grünerløkka. Også et bredt spekter av butikker, restauranter og andre servicetilbud kan sies å ligge i beskrivelsen av Tøyen som et mangfoldig sted.

"Det er en mangfoldig bydel"

- Beboer

BESKRIVELSE AV TØYEN FOR UTENFORSTÅENDE

I samtalene er respondentene blitt bedt om å beskrive Tøyen for utenforstående, noen som ikke har tilknytning eller god kjennskap til Tøyen. Enkelte ville i denne sammenheng prøvd å sammenligne Tøyen med referanser fra utlandet hvor Cambden i London trekkes fram som eksempel. Andre ville beskrevet Tøyen som et gammelt arbeiderstrøk, som samtidig har Norges fineste hage, og flere ville beskrevet Tøyen som en landsby i storbyen.

Gjennom disse beskrivelsene har det også blitt påpekt av enkelte at for å kunne bo på Tøyen må man kanskje være en viss type, menneske. Tøyen er ikke et område for alle, ble det påpekt av en, du må tåle å bo her. Det ble i den sammenheng trukket fram at du må være innstilt på å bli utfordret både på tanker og på verdier, men synes du dette er greit, er Tøyen et veldig fint sted å bo.

Det er for mange fint at Tøyen er en annerledes og en litt utfordrende bydel hvor det er høy toleranse og en lav terskel, har det blitt uttalt.

I en beskrivelse av Tøyen for utenforstående ville flere også pekt på at Tøyen er et område med store grønne parker, mange forskjellige mennesker og ulike typer innvandrere. Det ble av noen trukket fram at Tøyen er et sted som består av mange nordmenn, særlig unge, som setter pris på at det er mange innvandrere.

Enkelte vil også anbefale de som ikke har opplevd Tøyen, å komme til området for selv å oppleve hvordan Tøyen egentlig er. Det trekkes fram at man må oppleve de forskjellige språkene, de mange forskjellige menneskene, de ulike kulturene og de ulike religionene for virkelig å kunne forstå. Det er ved å være sammen med de ulike menneskene du virkelig lærer. I denne sammenheng ble det uttalt av en respondent med utenlandsk opprinnelse at man kan merke forskjell på de nordmenn som har bodd på Tøyen, og nordmenn som kommer fra andre steder. Dette kan henge sammen med at de norske nordmenn som bor på Tøyen, kanskje er personer som i større grad setter pris på mangfoldet hva gjelder ulike kulturer, religioner m.m.

I beskrivelsen av Tøyen legger flere også vekt på at det i dag er et sted hvor det skjer ting. Det skjer ting på Tøyen skole, det er ulike arrangementer som Tøyenfester og julegate og det skjer ting på Tøyen Torg. Tøyen blir i denne sammenheng av flere beskrevet som et engasjert sted med et voldsomt frivillig arbeid og engasjement. Flere har pekt på at venner og bekjente blir imponerte, noe som kan henge sammen med at forventningene til Tøyen ikke er så store. Tøyen er et område som i mange år, i følge mange, har hatt et ufortjent rykte i media.

KVALITETER OG UTFORDRINGER

Av det som er nevnt i det foregående, anses mye som kvaliteter ved området. Det at Tøyen er så sentralt, at det har så mange ulike tilbud, at det består av grønne områder og at det har et godt kollektivtilbud er eksempler på noen kvaliteter som blir trukket fram. Noe av det som gjør det så spennende å bo på Tøyen, er at det er en så sammensatt miks av forskjellige nasjonaliteter og kulturer.

Samtidig som mangfoldet på Tøyen blir beskrevet som noe bra, er det for noen også en utfordring. Ikke det at det er utfordrende fordi mangfoldet i seg selv er noe negativt, men fordi de skillene man ser i et slikt mangfoldig samfunn, oppleves som utfordrende. Her blir det blant annet trukket fram at forskjellene i levestandard kan gjøre det litt vanskelig. Det kan være vanskelig å være den i klassen som har mye mer enn alle andre, samtidig som det kan være vanskelig å være den i klassen som ikke har like mye som de andre.

Selv om det i mange av samtalene har vært fokus på det som er positivt med Tøyen, er det klart at man som alle andre steder, møter utfordringer.

Et trekk som flere ser på som en utfordring, er at det er en høy konsentrasjon av sosiale og kommunale tiltak på Tøyen, mange kommunale boliger og en høy institusjonstetthet. Det kan være utfordrende når familier med små barn bor vegg i vegg med sosiale tiltak. I denne sammenheng understrekes det av alle som mener det er en noe for høy grad av sosiale og kommunale tiltak på Tøyen, at man ønsker det sammensatt på Tøyen, men at en noe større spredning utover byen er å foretrekke.

En annen utfordring det pekes på, er at det er et område som i mange år har lidd av at en del av befolkningen bor relativt kort. Dette kan ses i sammenheng med tidligere presentasjon av statistiske data. Statistikken viser en høy andel av barn i alderen 0-5 år,

mens andelen synker i gruppa 5-16 år. Det framkommer av statistikken at det er en høy flytteaktivitet i bydelen. Det blir av flere pekt på at de har sett en tendens til at familier flytter når barna kommer i skolealder. Flere uttaler at de håper dette endrer seg. Et miljø trenger at noen holder ut, da det er når man har bodd der en stund og får en slags eierfølelse til stedet, at man ser hva man kunne tenke seg å forandre.

"Tøyen blir jo aldri noe mer enn de som til enhver tid bor her"

– Beboer

I denne sammenheng pekes det på av de som har bodd i området en stund, at man ser forandringer. Dette sammenfaller med det som er vist under statistiske data. Befolkningssammensetningen i området endrer seg noe, og det synes å være unge, ressurssterke mennesker som kommer inn i området.

Andre forhold som pekes på som kunne vært bedre, er bedre vedlikehold, det kunne vært noe mindre trafikk, det kunne vært bedre søppelhåndtering, mindre tagging og mindre problemer knyttet til narkotika og kriminalitet. I denne sammenheng har det blitt uttalt at selv om det finnes utfordringer i området, overskygger de gode opplevelsene og følelsene en del av disse utfordringene.

En utfordring ved Tøyen som flere har vært inne på, er at det føles som om området har eller i hvert fall har hatt et ufortjent dårlig rykte. Det at Tøyen har blitt framstilt som et utrygt og farlig område i media, føles ikke som representativt for slik det faktisk er. Flere nevner at ja, det er kriminalitet og narkotika på Tøyen, det har vært uhyggelige episoder i nabolaget, men det betyr ikke at det er mer utrygt på Tøyen enn andre steder i byen. Det dårlige ryktet i media oppleves å ha ført til en stigmatisert bydel hvor man bare skriver om problemene. Fordommene galopperer og setter seg i hodene på folk, uten at en skjønner hvordan det egentlig er å bo her.

Det pekes imidlertid på at bildet av Tøyen i media til en viss grad er i ferd med å forandre seg. Det blir pekt på at de ulike beboergrupperingene på Tøyen har jobbet aktivt for å snu dette negative bildet. Flere har i denne sammenheng påpekt at det har skjedd en forandring på Tøyen de siste årene. Inntrykket er at det sakte men sikkert har flytta flere ressurssterke mennesker til området, som har begynt å nekte for det bildet som har blitt presentert. Det pekes på at Tøyen er et område som kanskje har lidd av at man ikke har klart å stille opp for seg selv. Etter hvert var det flere som opplevde det slik, man begynte å snakke sammen og plutselig blomstret initiativene opp. Det at beboere og andre nå har begynt å si i fra om hvordan de vil ha det på Tøyen, blir av flere pekt på som et resultat av at en større del av befolkningen, og da gjerne de ressurssterke, blir lenger på Tøyen. Det er når man blir boende en stund i området, at man oppdager ting som ikke fungerer, og etterhvert vokser kanskje behovet fram for å si i fra. Det som er presentert i dette avsnittet, er meninger som kommer fram gjennom samtaler med personer som virker veldig engasjerte i det som skjer på Tøyen.

Flere påpeker som en positiv side ved Tøyen at det i dag er en pil som peker i riktig retning. Det blir av flere påpekt at den utviklingen som nå er i gang, er viktig for at man skal fortsette å ha det bra på Tøyen. Forventningene øker for mange på grunn av lovnadene om hva som skal skje. Samtidig er det for mange viktig at Tøyen fortatt må være litt som det er. Det er flere som trekker fram at spesielt skolen er viktig for at man skal trives. Det trekkes fram som veldig positivt for Tøyen som helhet og for trivselen til de menneskene som bor der, at det har blitt tatt et tak på skolen. Dette pekes også på som en viktig forutsetning for at mennesker har lyst til å bli i området.

OM DET Å BO PÅ TØYEN

Hvor lenge folk har bodd på Tøyen og hva som er grunnen til at man bosatte seg akkurat der, varierer mellom de personene det er snakket med. I flere tilfeller virker det som det er tilfeldigheter som har avgjort at de har endt opp på Tøyen. Tilfeldighetene kan skyldes at det var på Tøyen det var billigst leiligheter til salgs, som for flere er viktig når man skal inn på boligmarkedet. Det kan også være av så enkle grunner som at man på Tøyen fant en ledig leilighet som oppfylte visse krav man selv hadde satt seg, for eksempel en praktisk planløsning. For andre er det kvaliteter ved området som har vært avgjørende for valg av bosted. Her trekkes sentralitet fram som en viktig faktor. Også miljøet på Tøyen har for noen vært avgjørende for valg av bosted. I denne sammenheng trekkes blant annet folkelivet og den litt internasjonale følelsen fram, følelsen av å være i en by i utlandet.

Flere som har uttalt at det var tilfeldigheter som gjorde at de havnet på Tøyen, har uttalt at de har trivdes veldig. Elementer som har bidratt til denne trivselsfølelsen er blant annet folkelivet man finner på Tøyen. Det at det alltid er mennesker ute i gatene, og tilgangen på butikker, kaféer og lignende. Flere har understreket at det kanskje var tilfeldigheter som gjorde at de havnet på Tøyen, men at de har blitt glad i området og menneskene som bor her. En av beboerne uttrykte at pris nok var det viktigste motivet for at de endte opp på Tøyen, men enda viktigere er at vi har vært fornøyd med det valget vi tok.

Det har gjennom samtaler også kommet fram at det å bo på Tøyen ikke for alle er et selvvalgt valg. Det har i intervju med representanter fra innvandrerbefolkningen kommet fram at vanskeligheter med å leie bolig har gjort at man har endt opp på Tøyen. Det trekkes fram at det å få tak i leiebolig er opplevd noe problematisk med tanke på deres utenlandske bakgrunn. Enkelte opplever at det er vanskeligere å leie bolig som innvandrere enn for nordmenn.

Religiøse grunner har også kommet fram som årsak til å måtte leie bolig framfor å kjøpe. For enkelte muslimer ses det på som synd å betale renter på et eventuelt boliglån, noe som gjør det vanskelig å kjøpe bolig.

Bolig og boligstandard er som vist tidligere en komponent eller en indikator som gjerne benyttes i framstilling av levekår. I en artikkel på Husbankens hjemmesider pekes det på at det i Norge er et mål at de fleste skal eie sin egen bolig og at bolig er en viktig del i en velferdsøkning (Sønvisen & El-noush 2013). Det anses derfor som vanskelig å øke velferden uten å eie sin egen bolig. Det er samtidig vanskelig i Norge å få råd til å kjøpe sin egen bolig uten å ta opp lån. Det er dette som for noen muslimer gjør det vanskelig å kjøpe egen bolig. *"For noen muslimer strider det nemlig mot deres religiøse overbevisning å betale renter på lån. Dermed hindres ofte ei økonomisk vanskeligstilt gruppe i å benytte seg av eksisterende låneordninger, som for eksempel Husbankens startlån som har til hensikt å hjelpe vanskeligstilte inn på boligmarkedet"* (Sønvisen & El-noush 2013).

Det kommer fram i artikkelen at det er usikkerhet knyttet til hvor utbredt dette problemet er, og det hevdes at de færreste muslimer trolig har problemer med låneordningene i dag. Det er likevel et problem det er viktig å være klar over og bevisst på slik at det ikke øker. Det vil ikke gås nærmere inn på dette problemet videre i oppgaven, men understrekes at det er noe å være klar over i arbeidet med å heve levekårene på Tøyen.

Det å bo på Tøyen oppleves som godt. Enkelte har påpekt at etter å ha bodd flere andre steder i Oslo, var det først da de flyttet til Tøyen, at de klarte å slå seg til ro. Det var først på Tøyen de følte seg hjemme. Dette kan komme av flere grunner, men det har blitt trukket fram at menneskene og miljøet var avgjørende. Tilhørighet til menneskene som bor her, blir av enkelte trukket fram som en viktig faktor hva gjelder det å føle seg

hjemme på Tøyen. Av flere blir det trukket fram at hjemmefølelsen man har på Tøyen, i stor grad kommer av at det er et område hvor folk er litt som dem selv.

Det er gjennom flere samtaler kommet fram at man gjerne får spørsmål om når man skal flytte fra Tøyen. Folk spør ikke om man skal flytte, men når man skal flytte. Det er gjerne en antakelse hos folk at man ikke har lyst til å bo på Tøyen når barna vokser opp og skal begynne på skolen. Som statistikken viser, har det vært en tendens, og er det fremdeles, at mennesker flytter fra Tøyen når barna nærmer seg skolealder. Det pekes imidlertid på at denne trenden i noen grad er i ferd med å snu. Det oppleves at mennesker ønsker å bli værende. Flere uttrykker at de har vanskeligheter med å se for seg å bo andre steder. Flere har også påpekt at de ikke ønsker å flytte fra Tøyen, men samtidig ser de seg kanskje etter hvert nødt til det på grunn av behov for større leilighet. Det er en forholdsvis stor andel små leiligheter på Tøyen, noe som kan gjøre det vanskelig å holde på barnefamilier. En boligpolitikk som gjør det mulig med større leiligheter på Tøyen, enten i form av bygging eller sammenslåing, blir av enkelte trukket fram som ønskelig.

Det blir pekt på at det tidligere var slik at mange ikke ønsket å bli boende, men at dette ser man en endring på nå. Det oppleves at folk ønsker å bli værende. Varige boforhold og det at du opplever deg selv som fastboende, er viktig for at nabolaget skal være godt og for at man skal ønske å engasjere seg og satse på området.

"Det er de som er fastboende, som drar nabolaget"

– Beboer

Flere peker på skolen som en grunn til at folk tidligere har flyttet når barna har kommet i skolealder. Dette trenger ikke bety at skolen har vært av så dårlig kvalitet at det i seg selv har vært grunn til å flytte, men at den heller ikke har vært av så god kvalitet at det har

bidratt til at man ønsket å bli. Mange har også tidligere valgt å ikke la barna begynne på Tøyen skole, men heller la dem begynne på andre skoler i Oslo. Det blir imidlertid nå trukket fram av flere at skolen på Tøyen er i ferd med å forandres og at dette for mange er avgjørende for at man kan tenke seg å bli på Tøyen. Enkelte med eldre barn som ikke har gått på Tøyen skole, peker også på at utfordringen man tidligere så og som var avgjørende for valget med å la barna begynne på andre skoler, nå er i ferd med å snu. Det er dermed ikke sikkert avgjørelsen om hvorvidt barnet skulle gå på Tøyen skole eller ikke, hadde vært den samme i dag.

Trygghet er også et aspekt som kommer fram gjennom mange av samtalene. Hvor trygg man føler seg på Tøyen, virker å variere noe. Enkelte har pekt på at de føler seg veldig trygge, noe som er litt motsatt av hvordan Tøyen gjerne framstilles i media. Andre føler seg mindre trygge. Dette går gjerne på at det er enkelte mørke og lite oversiktlige steder, eller kanskje det henger gjenger med ungdommer i enkelte områder. Det kan også i noen situasjoner være mangelen på mennesker, det at man går alene i området, som gjør at man føler seg mindre trygg. Inntrykket er at det er særlig på kveldene denne utrygghetsfølelsen oppstår.

Det understrekes av de fleste at de selv ikke har opplevd noe direkte utrygt, men det hender likevel man kikker seg to ganger over skulderen. Andre opplever ikke Tøyen som et utrygt sted.

”Jeg har hørt folk si at det er et skummelt område, men det har aldri falt meg inn å tenke at det er et skummelt område”

– Beboer på 18. året

Enkelte har påpekt at du må tåle å bli utfordret på visse verdier for å kunne bo på Tøyen. I den sammenheng kan nevnes at det også har blitt trukket fram at man for å kunne bo på Tøyen må ha tålmodighet. Mange

ulike kulturer lever sammen på et sted, og dette kan gi situasjoner i hverdagen som uten forståelse og tålmodighet kan skape konflikter.

”Uten tålmodighet kan du ikke leve på Tøyen”

– Beboer

Det varierer hvilket fellesskap man har til andre som bor i området. Det er av flere påpekt at mange gjerne identifiserer seg med de som er i samme livssituasjon som en selv. Det pekes på at selv om det er mange i området man kanskje føler fellesskap med, er det personer og forhold i området man ikke føler fellesskap med. I denne sammenheng blir det av enkelte trukket fram at prisen å betale for å bo i en storby kanskje er at det skjer en del ting man ikke identifiserer seg med. Som eksempler blir trukket fram kriminalitet, narkotika og vold. Enkelte episoder i hverdagen kan være fysisk nært, samtidig som det er veldig fjernt ved at man ikke har noen relasjon til det.

BEFOLKNINGEN OM TØYENSATSINGEN

De aller fleste som er blitt intervjuet, har hørt om og har en oppfatning av Tøyensatsingen. Det kan innledningsvis sies at det er delte meninger om flyttingen av Munchmuseet. For enkelte er ikke dette så veldig viktig, mens andre synes det er veldig trist. Når det først skal bort, er man veldig interessert i hva man får igjen. Enkelte uttalte at det er dumt å fokusere så mye på at museet forsvinner når det skjer så mye bra.

Flere har uttalt at de synes Tøyensatsingen er et bra politisk håndverk, som gjør at Tøyen får mye igjen i byttehandelen. Det kunne vært langt verre. Det man har fått, er mye bedre enn ingen ting, som fort kunne vært resultatet. Det kunne også vært Munchmuseet mot badeland. Da ville man ikke hatt mulighet til å gjøre noe med de problemene på Tøyen. Flere ser på det som en viktig å ta tak i problemene man har hatt.

"Nå er det en framtid på Tøyen"

– Beboer

Enkelte har pekt på at de synes avtalen er grundig gjennomarbeidet med mye viktig innhold. Satsing på skolen og det å spre den kommunale boligmassen og sosiale tiltak utover byen blir spesielt trukket fram. Når man ønsker en større spredning av ulike sosiale tiltak utover byen, er det ikke slik at man ønsker å gjemme ting bort, men det handler om ta Tøyen tilbake fra de utfordringene som er nevnt over. Det blir understreket at det er fint at barna vokser opp og ser at verden har et stort spekter av behov.

Satsingen på skolen blir sett på som veldig viktig. Skolen ses på som viktig i lokalmiljøet. Skolen bidrar til å bygge tilhørighet på tvers av generasjoner og kulturer, og det har det vært negativt for lokalmiljøet på Tøyen at man ikke har hatt barna sine på nærskolen.

I forbindelse med skolen blir den oppstartede 5-årsklubben og gratis aktivitetsskole trukket fram som viktig. 5-årsklubben har oppstått gjennom Tøyeninitiativet. Det pekes på at den spiller en viktig rolle overfor de som er usikre på om barna skal begynne på Tøyen skole eller ikke. Når det gjelder aktivitetsskolen, blir det pekt på at gratis aktivitetsskole gjør at barna er i trygge rammer på skolen fram til kl. 17 istedenfor å gå hjemme å drive "bøll". Dette er med på å gi skolen en enda sterkere og tryggere rolle i lokalsamfunnet. Det pekes på at det som skjer på Tøyen skole, vil kunne bidra til at folk blir lenger i området. Som vist tidligere ses dette på som en viktig forutsetning for at Tøyen skal være et bra sted å bo.

Skolen har også blitt trukket fram som et positivt element på Tøyen av personer som ikke har hørt om Tøyensatsingen. Det har blitt påpekt at skolen gjennom flere år og generasjoner har vært bra. Etersom Tøyen er et sted som består av så mange ulike kulturer, har skolen vært en kobling mellom alle disse. Det er av dette interessant å se at det er ulike

oppfatninger av hva Tøyen skole tidligere har vært.

I kontrast til de positive meningene som har kommet fram om satsingen på skolen, har det imidlertid av flere blitt påpekt at de synes Tøyensatsingen inneholder for lite satsing på ungdom. Det pekes på at det er viktig med et godt tilbud for ungdom som lettere gjør at man ikke havner i miljøer man ikke burde havne i. Ungdommene er forbildene for barna, og det er viktig at man tilrettelegger for at de skal ha det bra og ha noe å drive med i fritiden.

Andre elementer ved Tøyensatsingen som trekkes fram som positive, er det som skjer på Tøyen Torg. Det at det kommer nye tilbud der, som nye kaféer og restauranter, pekes på noe som kan gi området et nytt liv. Det hevdes at det kan bidra til å øke trygghetsfølelsen i et område som tidligere har vært noe øde på kveldstid. Det pekes også på av flere at det anses som viktig å bevare de grønne områdene. Det er også viktig å bevare fotballbanene som bidrar til å gi lavterskeltilbud.

Også Kolstadgata 1 blir trukket fram som et viktig element. Man håper at det gjennom satsingen kan etableres møteplasser, og Kolstadgata 1 trekkes fram som et viktig bidrag. Det pekes på at man ønsker at dette skal bli stående igjen når satsingen er over, og på mange måter kunne ha en slags funksjon som et nav i det frivillige og kulturelle arbeidet på Tøyen.

Når det gjelder tiltakene i Tøyenparken, er det delte meninger. Enkelte trekker fram som positivt det som skal skje med Finnmarksgata, et nytt badeland og vitensenter selv om dette kanskje ikke kommer til å gjøre så veldig mye med de sosiale strukturene på Tøyen. Andre er ikke like begeistret for disse større tiltakene, og enkelte har uttalt at de synes tiltakene i Tøyenparken er meningsløse. Blant annet ser man en fare ved at et nytt bad blir for dyrt. Det pekes på at det ikke er mange

barn i det strøket i landet med høyest andel barnefattigdom, som har råd til å gå på et dyrt badeland. Det uttrykkes av flere at det er lavterskeltilbud Tøyen trenger.

Når det gjelder tilbud som kan bli for dyre for den jevne befolkning, nevnes også Øyafestivalen. Den vil kunne være en positiv bidragsyter på Tøyen, men også dette er noe som koster mye. Det etterlyses en bevissthet knyttet til å passe på at de institusjoner og tilbud man plasserer på Tøyen, ikke bidrar til å skape nye skiller. Samtidig ser enkelte det som positivt at Øyafestivalen kanskje bidrar til at en stor del av Oslos befolkning ser på Tøyen på en annen måte.

En ting som trekkes fram som positivt med satsingen, er at det er en blanding av strakstiltak og tiltak med mer langsiktige virkninger. Det pekes på at det gir motivasjon at man på under to år ser at det har skjedd mye. Dette ses særlig på skolen som har gått fra å være lite populær til å bli en attraktiv skole.

Det har av flere blitt uttrykt at Tøyensatsingen kan sies å ha kommet på et gunstig tidspunkt. Den politiske viljen til å gjøre noe kom samtidig som det allerede var krefter i gang på Tøyen. Som tidligere vist, har det vokst fram ulike beboerinitiativ. Det at Tøyensatsingen ble lansert da deres arbeid og engasjement hadde begynt å ta form, kan sies å være heldig. Det påpekes at det er mange som har lyst til å gjøre noe for Tøyen, men det avhenger av at man får medbestemmelsesrett. Enkelte uttaler at det er viktig nå at man faktisk blir lyttet til, og at innbyggernes behov kommer fram.

Med Tøyensatsingen kommer det nye tilbud som henvender seg til et litt annet publikum. Det påpekes at det har vært en overvekt av "brune steder" på Tøyen, men at det etterhvert kommer nye tilbud som henvender seg til et annet publikum. Som eksempel på dette trekkes fram Postkontoret på Tøyen Torg, som i stor grad henvender seg til de

unge og de litt mer "hippe". Det kommer flere studentboliger til området, og dermed flere studenter. Flere ser på dette som positivt, da de mener studenter vil kunne bidra positivt på Tøyen. Studenter bruker gjerne områdene aktivt, noe som bidrar til å gi liv og mennesker ute, som igjen kan bidra til å gi en økt trygghetsfølelse.

Samtidig som flere har uttrykt at de er positive til ting som skjer, ser de en fare for at området kan bli ytterligere gentrifisert. Enkelte har uttrykt at de er redde for at politikerne skal forandre noe på Tøyen som de synes er fint, og at resultatet vil være at en del mennesker kommer til å bli presset ut av området. Dette er trist, har det blitt uttalt, for noe av det fine med Tøyen er at det er så mange forskjellige mennesker her.

I sammenheng med gentrifisering og framtiden på Tøyen påpekes det av respondenter fra den engasjerte gruppen at det er en høy bevissthet knyttet til å være inkluderende. Tøyen er som sagt et område hvor det er mye fattigdom, og man er derfor opptatt av at tilbud skal være gratis og at det skal være et område preget av lavterskeltilbud.

"Jeg håper vi får til et Tøyen som ikke er det nye Grünerløkka, men som har håndtert veldig mange av de sosiale problemene likevel"

– Beboer

Flere har påpekt at de ikke ønsker at Tøyen skal bli det nye Grünerløkka. Tøyen ses på som et mer sammensatt område enn Grünerløkka, og dette er noe av det befolkningen setter pris på ved Tøyen. Man ønsker å beholde dette mangfoldet, og det sammensatte uttrykket. Selv om det er uttrykt at man er redd for en gentrifisering, påpeker enkelte også at det er en fare for at det uten Tøyensatsingen ikke ville ha skjedd noen ting. De utfordringene som tidligere er nevnt, ville da kanskje fortsatt i en negativ retning.

I forbindelse med medvirkning og informasjon har enkelte uttalt seg kritisk. Enkelte har hevdet at hvis du ikke leter, og hvis du ikke vet hvor og hva du skal leite etter, finner du ikke informasjon om det som skjer. Dette kan skape utfordringer for medvirkningsprosesser. Med vanskelig tilgjengelig informasjon risikerer man at færre deltar aktivt og uttaler seg. Jo færre som sier det de mener, jo mindre representativt blir de uttalelser som kommer fram for den generelle befolkning på Tøyen.

Når det gjelder medvirkning og påvirkning, kan man spørre seg om hvem det er som deltar. Enkelte har uttalt at det kanskje er de ressurssterke som er mest aktive og som dermed påvirker mest. Det er vanskelig å få med alle, og det er ikke slik at alle trenger å være engasjerte. Samtidig er det en bevissthet hva gjelder å inkludere flest mulig, og man føler ikke det er bare en stemme som snakker.

I sterk kontrast til det som er beskrevet over om Tøyensatsingen, som på mange måter kan sies å være dominert av tanker og synspunkter fra de som allerede er engasjerte i det som skjer på Tøyen, finnes de som ikke har særlig kjennskap til satsingen, og også de som ikke i det hele tatt har hørt om den. Enkelte det har blitt snakket med i forbindelse med denne oppgaven har ikke hatt kjennskap til Tøyensatsingen. Ser man dette i sammenheng med det som er nevnt over om informasjon om medvirkning, kan det være noe bekymringsverdig.

OPPSUMMERING

Gjennom dette kapittelet er det presentert hvordan de som bor på Tøyen, opplever, føler om og bruker sitt eget sted.

Det som oppsummerende kan sies, er at Tøyen er et sammensatt område med ulike nasjonaliteter og kulturer. Mange setter pris på mangfoldet man finner på Tøyen, både når det gjelder det sosiale uttrykket og de ulike tilbudene og aktivitetene.

Det har gjentatte ganger blitt påpekt at det oppleves som om Tøyen har hatt et noe ufortjent rykte i media, noe som har ført til et stigmatisert område. Dette bildet, er imidlertid i ferd med å forandre seg både som et resultat av Tøyensatsingen og som et resultat av flere beboerinitativer.

Skolen, med den satsingen og de resultater man ser der, oppfattes som en viktig del av Tøyensatsingen. Dette er noe som vil kunne bidra positivt i lokalmiljøet. Det anses som viktig for å beholde mennesker på Tøyen, noe som igjen ses på som en forutsetning for å bygge gode miljøer, og for at man skal ha det bra på Tøyen.

DEL 6 - DISKUSJON

Gjennom denne delen av oppgaven vil oppgavens tema og problemstillinger diskuteres. Det som har kommet fram gjennom analysen i del 5, vil diskuteres mot det teoretiske grunnlaget som er presentert i del 4.

TØYENSATSINGEN SOM POLITISK KOMPROMISS

Bakgrunn for satsingen som man i dag ser på Tøyen, ligger i en politisk avtale. Tøyensatsingen er del av et politisk kompromiss som omhandler flytting av Munchmuseet og en satsing på Tøyen. Før avtalen kom i stand den 28. mai 2013, hadde det i flere år vært politisk uenighet og diskusjoner knyttet til lokalisering av Munchmuseet.

Sosialistisk Venstreparti er et av partiene som kjempet for Munchmuseet på Tøyen. Gjennom informant fra partiet har det kommet fram at det var flere grunner til dette. Et poeng var at Munchmuseet alltid har ligget på Tøyen. Et annet var at Tøyen er et sentralt område i Oslo. Etter hvert som byplanleggingen går videre, vil Tøyen bli en del av den tette byen. Det ble også uttrykt at fortsatt lokalisering på Tøyen ville kunne sette fortgang i byutvikling i området.

På den andre siden har flere partier kjempet og argumentert for lokalisering av Munchmuseet andre steder. Det har vært oppe flere alternativer, men det er lokalisering i Bjørvika som de siste årene har fått størst oppmerksomhet.

Høyre er et av partiene som har kjempet for Munchmuseet i Bjørvika. Gjennom informant fra partiet ble det sagt at det å bruke Munchmuseet som verktøy for byutvikling på Tøyen nå har vært prøvd i 50 år, og Tøyen er ikke mer enn hva det er i dag. Om Tøyen er bra eller dårlig, kan man diskutere, men det uttrykkes at Munchmuseet ikke uten videre har hevet området.

Informant fra Sosialistisk Venstreparti kunne fortelle at det etter mange års politisk diskusjon ble vanskelig å se på at Munchmuseet ikke fikk sin plassering, og at Tøyen ikke fikk sitt løft. Det ble uttalt at Tøyen er et område som i flere år har blitt forsømt. Det har til tross for utfordringer ikke blitt tatt skikkelig tak i disse.

Etterhvert befant man seg i en situasjon hvor Sosialistisk Venstreparti ikke lenger ville vente med å ta tak i Tøyen, samtidig som Høyre ikke ville gå bort fra lokalisering av Munchmuseet i Bjørvika. Etter intensive og tunge forhandlinger endte dette med avtalen fra 28. mai 2013 om flytting av Munchmuseet og en utvikling av Tøyen. Tilhengerne av Munchmuseet i Bjørvika fikk dette, mens Sosialistisk Venstreparti fikk gjennom en byutvikling og et løft på Tøyen. Sosialistisk Venstreparti fikk også gjennom viktige deler av sin mer generelle politikk. Det er gjennom informant fra Sosialistisk Venstreparti understreket at avtalen også representerer et gjennomslag for annen viktig politikk, som også gjelder utenfor Tøyen. Som eksempel trekkes fram bemanningsnorm i barnehager, kjøp av kommunale boliger og en satsing på kulturskolen i Oslo.

Tøyensatsingen kan med dette ses på som en del av et politisk kompromiss, av mange omtalt som en "hestehandel". Slike hestehandler, hvor politikere forhandler fram og tilbake, og hvor en ser hvor mye en kan gi og ta for å få tilfredsstillende løsninger, er ikke uvanlig i dagens politikk (Kleven 2007:1-7).

I forhandlingene som utviklet seg om lokalisering av Munchmuseet og etter hvert om utvikling av Tøyen, kan man si at Sosialistisk Venstreparti gikk inn med utgangspunktet "hva kan vi få", mens Høyre satt i en posisjon hvor de måtte vurdere "hva kan vi gi". I slike forhandlinger vil det politiske standpunktet og de politiske prinsippene til de det forhandles mellom, spille en vesentlig rolle.

Kleven (2007:1-7) hevder at man i politikken gjerne søker det mulige. Man er opptatt av å komme fram til løsninger som er akseptable og gjennomførbare, som kan forsvares i offentligheten og som vil kunne bidra til oppslutning om partiet. Dette skiller politikken fra planlegging, som gjerne søker det optimale, i følge Kleven (2007:6). Man kan i slike situasjoner spørre om man i samfunnet

som helhet oppnår en tilfredsstillende kvalitet på utfallet. Spørsmålet er om det man går inn for i Tøyensatsingen, kan sies å være riktig for å nå de målsettingene man har satt seg om å løfte og utvikle Tøyen i en positiv retning.

TØYENSATSINGEN SOM BYUTVIKLINGSSTRATEGI

Tøyensatsingen som et politisk kompromiss kan sies å representere en bypolitisk strategi. Dette er i tråd med hva som tidligere er beskrevet, blant annet med bakgrunn i Ærø og Jørgensen (2005:10), hvor bypolitikk kan sies å være en helhetsorientert innsats. Som en del av bypolitikken kan Tøyensatsingen defineres som en områdesatsing.

Det rettes en satsing mot et geografisk avgrenset område som man har sett stå overfor noen utfordringer. Man ønsker å minske de negative konsekvensene man ser at befolkningen har av å bo i det aktuelle området. Områdesatsinger er helhetsorientert ved at de berører flere politiske felter innfor et geografisk område til samme tid. (Brofoss og Barstad 2006:6; Voss Gabrielsen 2014:12, 39; Husbanken:3).

Til tross for at Tøyensatsingen kan sies å være en områdesatsing, skiller satsingen seg noe fra tradisjonelle områdesatsinger. Blant annet kan det at Tøyensatsingen kom i stand som følge av politiske forhandlinger, trekkes fram. Det er påpekt av informant som arbeider med satsingen, at det politiske utgangspunktet er noe spesielt. Det at satsingen ikke utelukkende kom i stand som et resultat av et klart avteget behov, gjør at den skiller seg fra tradisjonelle områdesatsinger. Det må likevel understrekes at selv om det lå mye politisk retorikk bak avtalen, lå også reelle utfordringer på Tøyen til grunn. Dette er ikke minst knyttet til Sosialistisk Venstreparti sitt syn på viktigheten av å satse på en utvikling akkurat på Tøyen.

FORDELER OG ULEMPER VED EN STERK POLITISK FORANKRING

Det kan pekes på både fordeler og ulemper ved å ha en områdesatsing så sterkt politisk forankret som Tøyensatsingen kan sies å være. Gjennom informant som arbeider med Tøyensatsingen, har det blant annet blitt påpekt at den sterke politiske forankringen bidrar til å gi gjennomslagskraft og grundig oppfølging av satsingen. Dette kan blant annet ses gjennom jevnlige rapporteringer om status knyttet til avtalens alle punkter. Rapporteringene legges ut på Oslo kommunes hjemmesider slik at alle har en mulighet til å følge med på utviklingen. I denne sammenheng kan man spørre om hvor tilgjengelig denne informasjonen faktisk er.

Det har gjennom intervjuer med beboere flere ganger blitt påpekt at de synes informasjonsbiten er for dårlig. Flere har uttalt at hvis man ikke vet hvor man skal lete, så finner man ikke informasjonene. Dette kan ses på som en stor utfordring i et område som inneholder en høy andel mindre ressurssterke mennesker. I en satsing som i stor grad skal bygge på innbyggernes ønsker og behov, vil dette være problematisk. Det virker som det både gjennom beboerinitiativer og områdeløftet er et stort fokus på informasjon og involvering av de ulike sosiale lagene på Tøyen. Dette er et inntrykk jeg har dannet meg gjennom samtaler med både beboere, politikere og fagfolk.

Tilbake til det politiske aspektet ved Tøyensatsingen må det kunne hevdes at den politiske forankringen har gjort at det faktisk satses på Tøyen. Som tidligere vist er det uttalt at Tøyen i mange år har vært et forsømt område, og det anses derfor som svært sannsynlig at uten avtalen, ville det heller ikke i de nærmeste årene blitt tatt tak i Tøyen. Dette understrekes ved uttalelser gitt av informant fra Høyre som uttalte at hvis det hadde vært opp til Høyre, hadde man flyttet museet og så ikke gjort noe mer.

Det understrekes i denne sammenheng at når avtalen nå er kommet i stand, er det fullt så mye Høyres politikk som Sosialistisk Venstrepartis politikk.

Ved en sterk politisk forankring kan man spørre i hvilken grad befolkningens meninger og behov er ivaretatt. En fare ved å vedta satsinger før det foreligger vurderinger og analyser av hva man faktisk trenger, er at målsettinger og tiltak ikke stemmer overens med de faktiske behovene. Som tidligere vist er det ikke alltid politikernes syn på et sted samsvarer med det befolkningen selv tenker og føler for stedet der de bor (Akershus fylkeskommune 2007:5-9). Det samme kan sies om levekårene til menneskene som bor i området. Selv om statistikken viser at menneskene på Tøyen har dårligere levekår enn i store deler av Oslo forøvrig, trenger ikke dette bety at menneskene har det dårlig. Som tidligere vist er det ikke nødvendigvis samsvar mellom de objektive og de subjektive levekårene (se Barstad 2014).

Det er i etterkant av avtaleinngåelsen foretatt flere analysearbeider, blant annet i form av en Stedsanalyse for Tøyen (se blant annet Oslo kommune 2015b:21). Det gjennomføres i dag også en levekårsanalyse tilknyttet områdeløftet (se blant annet Oslo kommune 2015f:8). Dette er for å gi et grunnlag for hva som skal skje videre. Det er ikke uvanlig i politikken at plan kommer etter vedtak (Kleven 2007:1-4). I den sammenheng uttrykkes det av informant fra Høyre at skulle man gjort utredninger på forhånd, ville man kanskje aldri fått til en satsing.

Av det som kommer fram over, kan det antydes at den politiske debatten og således den politiske forankringen har vært helt avgjørende for at det nå satses på Tøyen.

TØYENSATSINGENS MÅL OG TILTAK

Det er i Tøyensatsingen satt en rekke politiske målsettinger for området. Gjennom Tøyensatsingen ønsker man blant annet å utvikle Tøyen til et trygt og levende sted. Tøyen skal utvikles til et unikt byområde, hvor det skal være godt å bo og besøke. Tøyensatsingen skal også bedre levekårene til innbyggerne i området. Det har kommet fram gjennom intervjuer med politikere at man ønsker å løfte Tøyen for de som bor der i dag, samtidig som man ønsker å gjøre området attraktivt for en større del av byen.

For å nå målsettingene er det lagt opp til en rekke tiltak i Tøyensatsingen. De ulike tiltakene kan på hver sine måter sies å ha innvirkning på målsettingene. Flere av målsettingene går inn i hverandre og påvirker hverandre. For eksempel kan et trygt og levende sted gjøre det bra å bo på Tøyen, samtidig som et levende sted vil kunne gjøre Tøyen til et bra sted å besøke.

Av tiltak som kan bidra til å gjøre Tøyen til et trygt og godt sted, kan opprusting av Tøyen T-banestasjon, bedre belysning og et generelt bedre vedlikehold trekkes fram som eksempler. Andre tiltak som opprusting av Tøyen Torg, med oppblomstring av nye kaféer og andre tilbud, vil kunne bidra til at området blir brukt i større grad enn i dag. Intervjuene med beboere på Tøyen har avdekket at flere innimellom føler seg noe utrygge på Tøyen. Enkelte har påpekt at mangelen på mennesker ute i gatene ofte kan være årsak til dette. Flere mennesker ute i gatene vil således kunne bidra til å gjøre Tøyen til et levende sted, samtidig som trygghetsfølelsen til befolkningen kan øke.

Når det gjelder å utvikle Tøyen til et unikt byområde, er kombinasjon av tett by og grøntområder noe av det som gjør Tøyen til et spesielt område, som skiller seg fra omkringliggende byområder. Opprustingene som gjøres, både på Tøyen som helhet og i Tøyenparken, kan bidra til å bygge opp under dette målet.

VELLYKKET OMRÅDESATSING?

I det som tidligere er presentert om områdesatsinger og evalueringer gjort internasjonalt, pekes det på flere momenter som kan bidra til positive resultater av områdesatsinger. Blant annet er det nødvendig med et bredt spekter av tiltak, både av sosial og fysisk karakter. Dette kan ses i Tøyensatsingen med alt fra større, fysiske investeringstiltak som vitensenter og nytt bad, til skolesatsing, omgjøring av kommunale boliger, osv. Det er også en satsing som berører flere sider ved samfunnet innenfor et geografisk område og den varer over tid, i utgangspunktet fem år. Dette er elementer som Brofoss og Barstad (2006:90) har pekt på som nødvendige for at områdesatsinger skal lykkes.

Andre suksessfaktorer som er blitt trukket fram som spesielt viktige, er en omdømmeforandring og engasjement fra beboere (Edmark i:Husbanken:2). Dette er to suksessfaktorer man allerede kan se resultater av på Tøyen.

OMDØMMEFORANDRING

Det ligger gjerne en antakelse om at nabolageffekter, egenskaper ved området, påvirker menneskene som bor der, negativt (Buck 2001, McCulloch 2001 Brofoss & Barstad 2006:16). Av negative nabolageffekter kan dårlig omdømme og en overbelastning av tunge institusjoner trekkes fram. Tøyen er et område som i flere år har vært negativt framstilt i media, med ord som narkotika, kriminalitet og vold. Det trekkes i litteraturen fram at synlige sosiale problemer ofte kan være årsak til negativ omtale (Brofoss & Barstad 2006:85), noe som kan sies å ha gjort Tøyen ekstra utsatt som et område med flere sosiale tiltak. Intervjuene med beboere på Tøyen har avdekket at de har følt at bildet av Tøyen presentert i media ikke har stemt med deres egen oppfatning. Dette er i ferd med å endres. Tøyen har i det siste fått stadig mer positiv omtale i media. Som eksempel kan trekkes fram Tøyen skole.

TØYEN SKOLE

Skolen har i mange år hatt et dårlig rykte og flere foreldrene har sendt barna sine til andre skoler i byen. Dette har gitt videre grobunn for det dårlige omdømmet, og så har man kommet inn i en ond sirkel. Som sagt er dette nå i ferd med å snu. Det har gjennom Tøyensatsingen blitt satset stort på skolen, noe som har gitt resultater. Blant annet er det i dag et høyere elevtall på skolen enn tidligere. I intervjuer med både beboere og politikere er satsingen på skolen blitt trukket fram som viktig. Det som gjøres på skolen, kan ses på som et viktig ledd i å nå flere av målsettingene i Tøyensatsingen. Det er blant annet trukket fram av flere beboere at det som skjer på Tøyen skole, er viktig for at de skal ha det bra på Tøyen. Satsingen på skolen kan således ses på som et viktig bidrag i å gjøre Tøyen til et godt sted å bo.

Statistikk viser at det er en forholdsvis stor andel mennesker i aldersgruppen 20-39 år og også aldersgruppen 0-5 år på Tøyen (Utviklings- og kompetanseetaten 2015). Dette indikerer at mange flytter fra Tøyen når barna kommer i skolealder. Gjennom intervjuer med beboere på Tøyen har dette blitt understreket som en tendens man tidligere så veldig klart, samtlig som flere har uttrykt at det i dag virker som flere vil bli værende i området. Det virker dog fremdels som holdningene ellers er at Tøyen er et område der man ikke skal bli værende. Flere av beboerne har i denne sammenheng uttalt at de ofte får spørsmål om *når* de skal flytte fra Tøyen heller enn *om* de skal flytte. En satsing på skolen anses å være et viktig bidrag i å holde på befolkningen, som igjen kan ses på som et viktig element for å skape gode steder. Som det har kommet fram gjennom intervjuer med beboere, er det først når man har bodd en stund i et område, eller har bestemt seg for at her skal man bo, at man begynner å legge merke til ting man kunne tenke seg var annerledes.

ENGASJEMENT FRA BEBOERE

Engasjement fra beboere blir som sagt i litteratur trukket fram som en viktig suksessfaktor for områdesatsinger. Dette synes allerede å være godt i gang på Tøyen. Det har på Tøyen etter hvert, etter mange år med lite engasjement fra beboerne, vokst fram ulike beboergrupperinger. Disse er i dag viktige i arbeidet med å fremme hva man ønsker på Tøyen. Dette er blitt trukket fram av både politikere og beboere. Spørsmålet blir så i hvilken grad befolkningen har mulighet til å påvirke de valg som faktisk tas. I denne sammenheng må trekkes fram at ulike internasjonale erfaringer har vist positive resultater med å engasjere befolkningen i arbeidet med områdesatsinger. Samtidig har det vist seg vanskelig å engasjere den mindre ressurssterke delen av befolkningen. Blant annet ble det gjort slike erfaringer ved Kvarterløftprogrammet i Danmark (Husbanken:6-7). Det virker imidlertid som det blant befolkningen og de som jobber engasjert med Tøyensatsingen, er en høy bevissthet knyttet til å få med representanter fra de ulike sosiale lagene i arbeidet.

Av det som kommer fram over, er det flere momenter som skulle tale for at Tøyensatsingen som områdesatsing skulle være vellykket. Det er imidlertid vanskelig å foreta slike vurderinger. Det er mange ulike faktorer som vil kunne virke inn på resultatet av en områdesatsing. Karakteren på området, forhold utenfor området, og også den generelle samfunnsutviklingen vil kunne virke inn på graden av vellykkethet. Også samspillet mellom de ulike tiltakene vil kunne påvirke resultatene. I denne sammenheng må nevnes at det er vanskelig å si noe om erfaringer fra områdesatsinger i utlandet kan la seg overføre til norske forhold, samtidig som det generelt er knyttet usikkerhet til effektene av slike satsinger (Brofoss & Barstad 2006:76).

DE FYSISKE TILTAKENE I TØYENPARKEN

Tøyensatsingen er tidligere beskrevet som inndelt i to hoveddeler; et områdeløft som skal bedre levekårene til befolkningen, og en felles plan i Tøyenparken. Satsingen består også av en rekke andre tiltak, for eksempel opprustingen av Tøyen Torg og satsing på Tøyen skole. Satsingen på skole kan ses i nær sammenheng med områdeløftet.

Områdeløftet kan i stor grad sies å dreie seg om en nedenfra-og-opp utvikling, hvor befolkningens involvering og engasjement er viktig. Tiltakene i Tøyenparken representerer større, fysiske investeringstiltak som på mange måter henvender seg til en større del av byen. De fysiske tiltakene i Tøyenparken kan sies å skille seg fra resten av satsingen ved å være mer overordnet. Man kan i denne sammenhengen spørre seg om hvordan disse tiltakene skal spille sammen med de øvrige delene i satsingen. Man kan spørre om hvordan de skal bidra i en utvikling av Tøyen i ønsket retning.

Det er gjennom intervju med politikere blitt påpekt at de større institusjonene i Tøyenparken (som blant annet nytt bad og vitensenter) ikke i seg selv vil bidra til å gjøre det bedre for de som bor på Tøyen. Det er heller samspillet mellom flere elementer, mellom de små og store, og mellom de fysiske og de sosiale tiltakene som til syvende og sist vil være med å gi området et løft. Det har gjennom intervjuer med politikere og andre som arbeider med Tøyensatsingen, kommet fram at tiltakene i Tøyenparken ses på som en viktig motor i byutviklingen på Tøyen og byen som helhet. Tiltakene vil kunne bidra til å gjøre Tøyen attraktivt for andre enn de som bor der. De vil gi et tilbud til hele Oslos befolkning. Det kan foreksempel trekkes fram at opparbeidelsen av en friluftsscene ses på som et viktig ledd i å legge til rette for arrangementer i framtiden. I denne sammenheng kan Øyafestivalen nevnes, som allerede har vært arrangert på Tøyen. Det er i intervjuer med politikere blitt uttalt at slike arrangementer kan bidra til å sette Tøyen på

kartet. Det hevdes at med Øyafestivalen på Tøyen ble det plutselig et "kult" sted å bo.

Tiltakene i Tøyenparken ses på som en viktig del i prosessen med å snu et område som lenge har vært preget av rusproblemer, skoleproblemer, fattigdom m.m. I den sammenhengen er det påpekt av informant fra Sosialistisk Venstreparti at tiltak som nytt bad og vitensenter ikke vil gjøre fattige mindre fattige, men det vil kunne skape en attraktivitet i området, og ha betydning for trivsel og omdømme.

I intervjuer med beboere, er det imidlertid mindre fokus på investeringstiltakene i Tøyenparken. Det er av flere påpekt at det ikke er de store tiltakene i Tøyenparken som er viktig for at de skal ha det bra på Tøyen. Det er det andre ting som bidrar til. I den sammenhengen er tilbudet på skolen, tilgangen til grønne områder og det at man føler seg trygg blitt trukket fram. På bakgrunn av uttalelser om Tøyenparken kan det diskuteres hva tiltakene kan føre med seg videre. Tiltak som gjør noe med et områdes attraktivitet og omdømme, kan få videre konsekvenser utover de fysiske strukturene de bidrar med.

MULIGE KONSEKVENSER AV DE FYSISKE TILTAKENE

For det første kan trekkes fram at institusjoner som nytt bad og vitensenter i Tøyenparken for mange vil vise seg å være dyrt. Slike tilbud, etablert i et område hvor det blant annet er et stort innslag av barnefattigdom, vil kunne vise seg å være for dyre for den jevne befolkningen. Som tidligere vist er barnefattigdom en avgjørende faktor for at en del barn hindres i å delta i ulike aktiviteter (Epland & Kirkeberg 2014). Dette er uheldig i et samfunn hvor man prøver å skape gode forhold for alle. De nye institusjonene i Tøyenparken kan tenkes å bygge opp under sosiale skiller, og bli et tilbud for den ressurssterke delen av befolkningen både på Tøyen og i byen som helhet.

En annen mulig konsekvens er at økt attraktivitet til området vil føre til økte boligpriser og leiepriser. At Tøyens attraktivitet eventuelt øker, vil også etter hvert kunne tiltrekke seg nye arbeidsplasser, nye investorer og nye mennesker. Det vil kunne bli mer attraktivt å bosette seg der, og det kan bli mer interessant å investere i området. Man vil etter hvert kunne se en prisøkning i området som en konsekvens av dette, noe som igjen kan gi endringer i befolkningssammensetningen. Den generelle samfunnsutviklingen vil også kunne spille inn på utviklingen i området. Den generelle samfunnsutvikling i form av økonomiske sider, boligpolitikken, byutvikling med mer kan påvirke resultatet av en områdesatsing (Edmark 2002 i Husbanken:2).

Et problem som er blitt påpekt gjennom internasjonale evalueringer av områdesatsinger, er det såkalte forskyvningsproblemet. Dette henviser til situasjoner hvor enkelte grupper blir presset ut av områdene de opprinnelig bodde i. I slike tilfeller kan resultatene vise bedrede levekår i områdene man prøver å løfte, men da som en konsekvens av at nye mennesker har kommet inn. Ny mennesker med bedre levekår har kommet inn og skjøvet mennesker med dårligere levekår ut til andre områder (Brofoss & Barstad 2006:8-9, 87-88).

Eksempler på dette har man sett flere steder internasjonalt, men også i Oslo. Det antas blant annet at man gjennom Handlingsprogrammet for Oslo indre øst fikk en forbedring av levekårene som et resultat av utskifting i befolkningen. Flere ressurssterke mennesker flyttet inn i områdene i indre øst, samtidig som en del av de mindre ressurssterke flyttet ut. Dette gjorde at levekårsstatistikken i området ble bedre, som en konsekvens av en ny type befolkning, heller enn som konsekvens av at levekårene til de som i utgangspunktet bodde i området, ble hevet.

Det ble i tilknytning til handlingsprogrammet pekt på at de interne forskjellene i Oslo indre øst ble større. Dette var resultat av at de "nest" fattigste flyttet ut, mens de svakeste ble boende. Dette skyldes i stor grad avhengighet av ulike støtteordninger som for eksempel kommunal bolig. (Barstad m. fl. 2006 i: Brofoss & Barstad 2006:81; Husbanken:10).

Man sier gjerne at man som et resultat av handlingsprogrammet fikk en gentrifiseringsprosess, hvor ressurssterke flyttet inn og mindre ressurssterke flyttet ut (Lund 2014:16).

GENTRIFISERING SOM KONSEKVENSN AV TØYENSATSINGEN?

Tøyen er et område som de siste årene har fått et større innslag av representanter fra den ressurssterke delen av befolkningen. Området er i ferd med å bevege seg bort fra å være et lavstatusområde til å bli attraktivt for en annen del av befolkningen (Huse 2011:16-18). Tøyen er et område hvor man har sett tendenser til gentrifiseringsprosesser. Likevel er det et område hvor utfordringene fortsatt er store. Man kan i den sammenheng spørre om Tøyensatsingen vil bidra til en ytterligere gentrifisering.

Gentrifisering er et begrep som benyttes om prosesser hvor tidligere arbeiderstrøk forandres og får et nytt uttrykk, ofte ved at mennesker fra høyere sosiale lag flytter inn i og ruster opp området (Solerød & Thornæs 2014). Man ser en endring i befolkningssammensetningen i områdene. Årsakene til slike prosesser varierer og det er knyttet ulike meninger til det. (Bjørnskau & Hjorthol 2003:171-172).

Når man snakker om gentrifisering som en mulig konsekvens av Tøyensatsingen, er det flere elementer som kan sies å bidra i denne utviklingen. Ønsket om å omgjøre kommunale boliger og å spre den kommunale boligmassen kan nevnes. Kommunale

boliger skal gjøres om til studentboliger og privatboliger. Den kommunale boligmassen skal generelt i Oslo spres mer jevnt ut over byen. Dette er tegn på at man ønsker å gjøre noe med befolkningssammensetningen i området. Det er ofte slik at en stor andel kommunale boliger virker negativt inn på levekårsstatistikken, da det gjerne bor mennesker med dårlige levekår i slike leiligheter. En utskifting av kommunale boliger kan dermed statistisk sett bidra til å bedre levekårene i området.

Det har gjennom intervjuer med politikere kommet fram at det kanskje ikke er heldig å snakke om å ville ha en annen befolkningssammensetning i området. Når man vil ha nye inn, betyr det på samme tid at noen må ut. I Tøyens tilfelle pekes det på at det er de tyngste sosiale klientene man vil ha ut, ved hjelp av en spredning av det kommunale boligtilbudet og andre sosiale tiltak. Det er i intervjuene blitt understreket at en by alltid vil inneholde mennesker fra ulike sosiale lag. Det trenger imidlertid ikke være en så stor konsentrasjon av de lavere lagene i et område, som Tøyen i mange år har vært preget av. Grunnen til dette er at de aller svakeste i samfunnet anses å tilføre et område lite. Dette kan ses i sammenheng med det som tidligere er beskrevet om nabolageeffekter. Det ligger her an antakelse om at egenskaper ved nabolaget, i dette tilfellet en høy konsentrasjon av kommunale boliger og andre sosiale tiltak, påvirker livet til de som bor i området negativt.

Det må i nevnes at det til tross for en bedre spredning av den kommunale boligmassen fremdeles vil være flere kommunale boliger og andre sosiale tiltak på Tøyen. Dette er et element som kan hevdes å virke mot en gentrifisering. Det er tidligere vist at områder som inneholder mange offentlige utleieboliger, ofte opplever en mindre grad av gentrifisering enn tilfellet er i områder med høyere andel av private boliger (Cameron 2001 i: Brofoss & Barstad 2006:69).

Tøyensatsingen legger opp til at det skal undersøkes om tomme kommunale bygg kan benyttes til kunstneratelierer og lignende. Dette er grupper som gjerne blir forbundet med gentrifisering i tidlig fase (med henvisning til David Ley i: Etterord av Oddrun Sæter i: Huse 2011:186-187). Det er ofte en antakelse om at det er middelklassens appetitt for byliv som leder an i gentrifiseringsprosesser (Huse 2011:15). Representanter fra middelklassen etablerer seg gjerne i tidligere arbeiderstrøk, bidrar til å pusse dem opp og gradvis bidrar til at områdene får et nytt uttrykk. Etter hvert vil man se at prisene i området stiger. Dette er noe som ytterligere vil bidra til tilflytting av ressurssterke mennesker.

Det kan i tilknytning til spørsmålet om gentrifisering på Tøyen, konstateres at man allerede i dag ser framveksten av nye kaféer og restauranter. Som tidligere vist ses dette av enkelte forskere på som et tegn på at prosesser er i gang (i: Huse 2011: 186-188). På Tøyen Torg er det kommet flere kaféer som henvender seg til et annet publikum enn hva man tidligere så på Tøyen. Det har i intervjuer med beboere på Tøyen blant annet kommet fram at Tøyen tidligere var preget av litt "brune" steder, men at det i dag vokser fram flere "kule og hippe" steder. Det kan i den sammenheng nevnes at flere beboere har uttrykt at en gentrifisering på Tøyen ikke er det de ønsker. Det er kommet fram gjennom flere intervjuer med beboerne at de er positive til en spredning av den kommunale boligmassen ut over byen, men samtidig er det av flere uttrykt at mangfoldet ønskes bevart. En av de kvalitetene ved Tøyen som har blitt trukket fram gjennom intervjuer med beboere, er det mangfoldet av mennesker, kulturer, nasjonaliteter og tilbud som finnes. I denne sammenheng kan nevnes at beboere og politikere har påpekt at det i beboerinitiativene på Tøyen virker å være en høy bevissthet knyttet til det å ikke skyve folk ut av området.

Når det er snakk om gentrifisering som en konsekvens av områdesatsinger og

Tøyensatsingen, kan man stille spørsmålet om dette er en utvikling man uansett ville ha sett på Tøyen, uavhengig av satsingen. I det samfunnet vi i dag lever, hvor nyliberalistiske tanker har fått et stort spillerom, med et friere marked og mindre statlig styring, kan det hevdes at utviklingen av Tøyen, i alle fall i en viss grad, ville ha skjedd uavhengig av satsingen. Etter hvert som bykjernen i Oslo vokser, med utbyggingen i Bjørvika, kan det ses på som svært sannsynlig at Tøyen etter hvert ville bli en del av denne bykjernen. Man kan da anta at økt attraktivitet og et fritt marked ville ført til økte priser, og en gentrifisering. På den andre siden kan man tenke seg at uten Tøyensatsingen ville en fortsatt stor konsentrasjon av kommunale boliger og andre sosiale tiltak på Tøyen medvirket til at Tøyen ikke hadde vært gjenstand for så store forandringer.

EVENTUELLE KONSEKVENSER AV EN GENTRIFISERINGSPROSESS

Som vist i dette kapittelet er det flere deler av Tøyensatsingen som kan bidra til å gi området et løft. Samtidig er det pekt på ulike side ved satsingen som kan hevdes å kunne bidra til å sette i gang ytterligere gentrifiseringsprosesser i området. En utskifting av kommunale boliger, tilrettelegging for studentboliger og kunstnere samt et fokus på en generell økt attraktivitet, er alle elementer som kan bidra til at området blir preget av en annen befolknings sammensetning. Det er stor sannsynlighet for at denne befolknings sammensetningen vil bestå av en høyere andel ressurssterke mennesker. Dette er tendenser man allerede har sett på Tøyen, og det anses på bakgrunn av hva som er diskutert i dette kapittelet, som sannsynlig at slike prosesser vil fortsette. Dette til tross for at det blant flere aktører på Tøyen virker å være et stort fokus på det å ikke skyve noen ut av Tøyen.

Hva konsekvensen av en eventuell gentrifiseringsprosess vil være, er da neste spørsmål. Som tidligere vist kan det ses på

som både positivt og negativt med en gentrifiseringsprosess i et område (Lees et al. 2008:234). Elementer som kan trekkes fram som positive, er at gentrifisering kan føre til en bedre stabilitet i nabolaget. Dette vil på Tøyen, som et område som har vært preget av befolkningsmessige gjennomstrømminger bidra positivt. Samtidig vil en eventuell gentrifiseringsprosess føre til en mer sosialt blandet befolkning, ved at mer ressurssterke mennesker kommer inn i et område som har vært preget av stor andel fra lavere sosiale lag. Dette kan imidlertid også føre til et tap i det mangfoldet mange setter pris på ved at de svakere stilte blir presset ut av området. Som tidligere vist kan gentrifiseringsprosesser bidra til en omplassering av den svakere delen av befolkning (Lees et al. 2008:195-234). I områder med mye kommunale boliger kan det bli en utskifting av "de nest fattigste".

Det kan hevdes at stat og kommune gjennom ulike byfornyelsesprogrammer i Oslo indre øst har stått i spissen for gentrifisering (Huse 2011:15). Det kan her trekkes fram at tidligere programmer som Handlingsprogrammet i Oslo indre øst inneholdt motsetninger hva gjaldt ønsket om en gentrifisering eller ikke. Samtidig som man ønsket å bedre levekårene til innbyggerne, ønsket man også ressurssterke mennesker til området. Dette kan til en viss grad også sies å gjøre seg gjeldende i Tøyensatsingen. Det er et ønske om å bedre levekårene til innbyggerne, samtidig som man ønsker å legge opp til økt attraktivitet. Man kan i denne sammenheng spørre seg om hvem man egentlig løfter Tøyen for.

Huse (2011:197) viser i den sammenheng at forskning internasjonalt har vist at gentrifiseringsprosesser heller enn å utjevne forskjeller fører til en eksklusjon og forskyvning av de svakere. Faren er at man med Tøyensatsingen løfter Tøyen, men ikke nødvendigvis de som bor der i dag, men heller framtidige beboere. Til dette kan det avslutningsvis stilles spørsmål ved om det i det hele tatt er mulig å løfte områder uten å

skyve noen ut. Dette er kanskje en del av den dynamiske byen som stadig er i forandring og som stadig utvikler seg.

OPPSUMMERING

- Tøyensatsingen er en del av et politisk kompromiss. Dette kan ses på som positivt i den forstand at det ble satset på Tøyen. På den andre siden kan man stille spørsmål ved om befolkningens behov blir godt nok ivaretatt.
- Tøyensatsingen er en helhetlig områdesatsing med et bredt spekter av fysiske og sosiale tiltak.
- Det er vanskelig å si om slike satsinger blir vellykkede, men det finnes noe suksessfaktorer, blant annet omdømmeforandring og beboerengasjement.
- Tøyen er inne i en omdømmeforandring.
- Tøyen skole anses som en viktig del av satsingen.
- Det finnes flere beboerinitativer på Tøyen. Disse trekkes fram som viktige både av beboere og politikere i arbeidet med å si i fra om hva man ønsker skal skje på Tøyen.
- Tiltakene i Tøyenparken er av en større og mer fysisk karakter enn de øvrige tiltakene i satsingen.
- Politikere ser på tiltakene i Tøyenparken som en motor i byutviklingen
- Beboerne ser ikke på tiltakene i Tøyenparken som like viktig. For dem er det andre ting som er viktigere.
- De fysiske tiltakene vil ikke nødvendigvis gi noe til befolkningen på Tøyen, men skal gi noe til byen som helhet.
- De fysiske tiltakene skal bidra til å øke attraktiviteten og omdømmet til Tøyen.
- Økt attraktivitet kan føre til økte priser og etterhvert en annen befolkning.
- Gentrifisering kan være en mulig konsekvens av Tøyensatsingen.
- Gentrifisering kan føre til sosial eksklusjon og forskyvning av de svake i samfunnet.

nyen skola 1882

DEL 7 - AVSLUTNING

I denne delen skal oppgaven avsluttes ved at det gis konklusjoner på oppgavens problemstillinger. Det vil også pekes på noen fokusområder jeg mener det kan være hensiktsmessig å fokusere på videre i Tøyensatsingen. Til sist vil jeg gi noen avsluttende refleksjoner knyttet til oppgavens tematikk.

KONKLUSJON

Utgangspunktet for denne oppgaven har vært Tøyensatsingen, og de målsettinger og tiltak som inngår i den. Hovedproblemstillingen for arbeidet har vært:

I hvilken grad kan Tøyensatsingen sies å være en riktig byutviklingsstrategi for å nå de politiske målsettingene som er satt for Tøyen, med særlig fokus på forbedring av levekårene til innbyggerne?

Tøyensatsingen har vist seg å være en kompleks satsing med mange ulike aspekter, mål og tiltak. For å besvare hovedproblemstillingen ble det utarbeidet tre underproblemstillinger som har bidratt i arbeidet med å systematisere vurderingene. De tre underproblemstillingene det har vært jobbet etter, har vært følgende:

- *Hva er den politisk vedtatte Tøyensatsingen?*
- *Hvordan er det å bo og leve på Tøyen?*
- *Hva kan eventuelle konsekvenser av Tøyensatsingen bli?*

Det er vanskelig med sikkerhet å gi svar på om Tøyensatsingen kan ses på som en riktig bypolitisk strategi for å nå de politiske målsettinger som er satt for satsingen. Det er mange ulike aspekter og faktorer som vil kunne spille inn i et slikt svar. Det er en mangfoldig og kompleks satsing som berører flere ulike sider ved samfunnet, og den består av mange ulike tiltak. Det har ikke vært mulig å se på alt, og viktige faktorer kan dermed ha blitt utelatt i vurderingen. Det er tatt med det som for meg har framstått som viktig og nødvendig i vurderingene. Tøyensatsingen er også en satsing som i dag er inne i sin virkeperiode, noe som gjør at det praktisk talt er umulig å vurdere de faktiske effektene. Det vil derfor ikke kunne gis et sikkert svar på hvorvidt det er en riktig byutviklingsstrategi

eller ikke. Det er imidlertid mulig, med utgangspunkt i målsettinger og tiltak i satsingen, å gjøre vurderinger. Det skal i det følgende oppsummeres og forsøkes å trekke noen konklusjoner for å gi svar på oppgavens hovedproblemstilling ved hjelp av oppgavens underproblemstillinger.

Tøyensatsingen som en del av et politisk kompromiss kan karakteriseres som en byutviklingsstrategi i form av en områdesatsing. Gjennom ulike dokumenter og internetsider framgår det at Tøyensatsingen er en helhetlig satsing som skal bidra til å utvikle Tøyen til et trygt og levende sted. Det skal være godt å bo på, og besøke Tøyen. Tøyen skal utvikles til et unikt byområde og levekårene til innbyggerne skal bedres. Gjennom ulike intervjuer er det blitt utdypet at Tøyensatsingen skal være for Tøyen, men også for byen som helhet. Det er ønske om en sammensatt befolkning, og satsingen ses på som en viktig motor i byutviklingen på Tøyen.

Gjennom Tøyensatsingen skal en rekke tiltak sammen bidra til å gjøre noe med et område som i flere år har vist seg i den nedre delen av levekårsstatistikken, og som det i mange år har vært knyttet negativ omtale til, særlig i media. Det er et område som i mange år har fungert som lokaliseringssted for kommunale boliger og andre sosiale tiltak. Det har imidlertid de siste årene skjedd noen endringer. Det har vært en økning av representanter fra mer ressurssterke grupper i samfunnet, levekårene har blitt noe bedret og flere og flere beboere har engasjert seg i å gjøre noe for området sitt. Samtidig er området i dag fortsatt preget av store utfordringer hva gjelder levekår. Særlig barnefattigdom er utbredt. Det er ellers tydelig at det negative ryktet Tøyen har hatt i media, ikke synes å representere det virkelige livet i området. Beboere har påpekt at de i flere år har følt stedet sitt urettferdig framstilt. Samtidig føler enkelte seg urettferdig behandlet av politikere, som gjennom lang tid har oversett Tøyen og de reelle

utfordringene i området. En del av beboerne på Tøyen begynte å engasjere seg og si fra om hva Tøyen er, og hva de vil det skal være. Dette sammen med Tøyensatsingen kan sies å ha vært en viktig drivkraft i omvandlingsprosessen området i dag er inne i. Til tross for at området er og har vært inne i forandringer, er Tøyen fortsatt et område hvor mangfoldet er fremtredene, og dette er noe som settes pris på av befolkningen.

Gjennom Tøyensatsingen skal det gjennomføres en rekke tiltak, både av fysisk og sosial art. Summen av disse tiltakene skal bidra til et løft og til at målsettingene nås. Som vist tidligere er det elementer i satsingen som på hver sine måter kan bidra til at de ulike målsettingene nås. Det er elementer som vil kunne bidra til å gjøre Tøyen til et trygt og levende sted, til et godt sted å bo og besøke og det er elementer som vil kunne bidra til å gjøre Tøyen til et unikt byområde. Det er elementer som vil kunne gi noe til Tøyen og også til byen som helhet. Summen av alle disse elementene kan sies å virke inn på den siste, og jeg vil påstå den viktigste målsettingen i satsingen, nemlig at levekårene til innbyggerne på Tøyen skal bedres.

Det er flere elementer i satsingen som kan tyde på at levekårene til innbyggerne vil kunne bedres. Det er i denne sammenheng likevel en fare for at det er levekårene til den nye befolkningen i området som bidrar til dette, og ikke nødvendigvis at levekårene bedres for den befolkningen, eller deler av befolkningen, som i dag bor der. Det vil derfor kunne hevdes at det først og fremst vil være et løft for en gruppe av befolkningen som ikke i dag forbindes med Tøyen. Dette er den ressurssterke gruppen som etter hvert vil komme til å bo på Tøyen. Gentrifisering ses på som en mulig konsekvens av Tøyensatsingen.

Når det hevdes at gentrifisering kan være en mulig konsekvens av Tøyensatsingen, er ikke dette et klart og selvsagt utfall. Det arbeides på flere områder i satsingen

med tiltak rettet mot det brede spekter av mennesker på Tøyen, samtidig som en fortsatt tilstedeværelse av kommunale boliger og andre sosiale tiltak kan forsinke en eventuell gentrifisering. Også beboerengasjement og bevissthet blant myndigheter og andre som jobber med satsingen, kan bidra til mindre gentrifisering. Til tross for dette tror jeg at resultatet av Tøyensatsingen, sammen med den naturlige utvikling i samfunnet, etter hvert vil resultere i en ytterligere utskifting av menneskene i området.

Det er rimelig å anta at man etter hvert vil se gentrifisering som en konsekvens av Tøyensatsingen. Om satsingen da kan ses på som en riktig byutviklingsstrategi for å nå de målsettinger som er satt, vil være et spørsmål om hvordan man ser på satsingen. Ser man på de som til enhver tid bor i området, så vil sannsynligvis målsettingene nås gjennom tiltakene. Det vil som et resultat av de ulike tiltakene kunne bli tryggere, det vil kunne bli godt å bo i området, det vil kunne bli attraktivt å besøke og det vil kunne vise seg å bli bedre levekår i området.

Det kan likevel være slik at man heller enn å løse problemene legger opp til en forskyvning av problemene. Dette vil kunne skje gjennom en utskifting av kommunale boliger og en generell satsing på økt attraktivitet i området. Samtidig er det flere tiltak som faktisk tar sikte på å løse problemene man i dag ser. Blant annet er det en bred satsing på skolen og et områdeløft som skal være for og med befolkningen. Det vil likevel kunne hevdes at hvis man ser på Tøyensatsingen med utgangspunkt i de som i dag bor i området, kan man hevde at det ikke er sikkert det viktigste av målene, bedring av levekårene, nås. Det er ved en forskyvning av problemer og mennesker ikke sikkert at man oppnår å bedre levekårene for disse menneskene. Det anses som sannsynlig at Tøyensatsingen med sine tiltak vil gi et løft til Tøyen, men ikke nødvendigvis for den jevne befolkningen som bor der i dag.

FORSLAG TIL VIDERE FOKUSOMRÅDE

Som det kommer fram av konklusjonen anses det som sannsynlig at Tøyen etter hvert vil gjennomgå en gentrifiseringsprosess, hvor svakere grupper i stor grad vil bli byttet ut med mer ressurssterke grupper. Det finnes etter min mening imidlertid mye potensiale på Tøyen, som kan utnyttes, og bidra til å gi området et løft. Jeg vil derfor i det følgende kort peke på områder jeg mener det kan være hensiktsmessig å satse videre på i Tøyensatsingen.

Tøyensatsingen inneholder som vist allerede et bredt spekter av tiltak, både av fysisk og sosial art. Enkelte tiltak vil berøre befolkningen på Tøyen direkte (slik som områdeløftet og satsing på Tøyen skole), mens andre kan sies å henvende seg til et bredere spekter av mennesker (slik som tiltakene i Tøyenparken).

Det har i arbeidet med denne oppgaven vært viktig å avdekke hva befolkningen på Tøyen selv tenker og føler om området de bor i, og også om Tøyensatsingen. Et inntrykk jeg sitter igjen med etter å ha pratet med mennesker som bor på Tøyen, er at det ikke er de store fysiske tiltakene som er avgjørende for deres trivsel. De er langt mer opptatt av de mindre tingene som skjer i satsingen. Blant annet er generelt bedre vedlikehold, bedre belysning, det arbeidet som blir lagt ned i områdeløftet, Kolstadgata 1, Tøyen Torg, og ikke minst satsingen som skjer på Tøyen skole, blitt trukket fram.

Også gjennom samtaler med politikere har skolen blitt trukket fram som viktig. Dette er en del av satsingen som allerede har vist resultater, blant annet med et høyere elevtall og en større dekningsgrad på aktivitetsskolen enn tidligere. Skolen kan sies å være viktig på flere måter. Skolen er viktig i den forstand at den legger et grunnlag for videre utdanning i livet, samtidig som den har en viktig rolle i lokalsamfunnet. Skolen er en fellesnevner man har på tvers av nasjonaliteter og kulturer. Det er en fellesnevner for barna, men også for foreldrene.

Etter min mening vil det kunne være hensiktsmessig å bygge opp under den gode starten skolen har fått i Tøyensatsingen.

Skolen ligger nært inntil krysset Hagegata/Sørligata/Kolstagata (se kart 30), et område som i dag kun består av asfalt. Dette er et område som i Stedsanalysen for Tøyen er trukket fram som et område med forbedringspotensial (se Oslo kommune 2015:21-22).

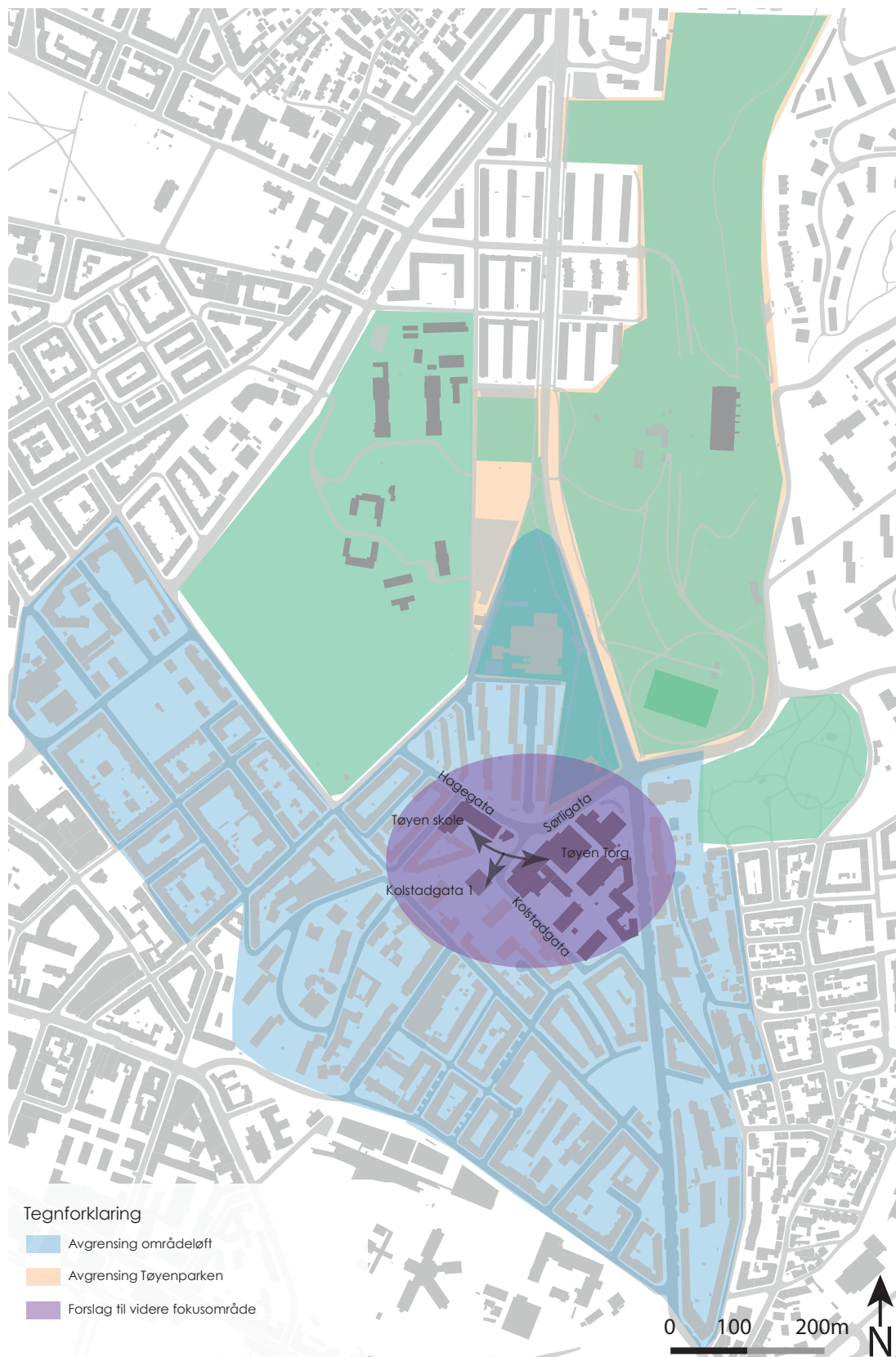
I nærheten av skolen ligger også Kolstadgata 1 (K1) hvor det er planer om å etablere et aktivitetshus og Tøyen Torg som skal opprustes til å bli et viktig senter på Tøyen. Dette er også steder som av befolkningen har blitt trukket fram som viktige i Tøyensatsingen

Tøyen skole, K1 og Tøyen Torg kan med dette ses på som tre områder som på hver sin måte bidrar med noe viktig inn i Tøyensatsingen. Disse tre tiltakene ligger i nær tilknytning til hverandre, og man skulle tro muligheten for å knytte disse sammen og skape et tyngdepunkt på Tøyen var store. Slik situasjonen er i dag, er imidlertid områdene rundt disse tre institusjonene sterkt preget av større asfaltflater og forholdsvis mye trafikk. Etter min mening vil en opprusting i dette området kunne være en viktig del av det videre arbeidet i Tøyensatsingen.

En opprusting i dette området, hvor man legger bedre til rette for de myke trafikkantene og skaper en bedre sammenheng mellom de tre viktige institusjonene, tror jeg vil kunne være viktig i arbeidet med å gi noe til befolkningen på Tøyen. Slik jeg ser det, ligger det her et stort potensial i å utvikle området til et tyngdepunkt i hjertet av Tøyen, for befolkningen på Tøyen.

Det kunne vært skrevet mye om videre fokus i Tøyensatsingen, men det ligger utenfor denne oppgavens tematikk.

Kart 30: Kartet illustrerer videre forslag til fokus i Tøyensatsingen .

AVSLUTTENDE REFLEKSJONER

Inngangen til arbeidet med denne oppgaven kan på mange måter sies å være min egen nygjerrighet knyttet til Tøyensatsingen. Min lyst til finne ut hva som faktisk kommer til å skje på Tøyen, var helt vesentlig da jeg valgte Tøyensatsingen som case. En annen avgjørende faktor var at Tøyensatsingen er midt inne i sin virkeperiode. Jeg håper dermed at denne oppgaven kan bidra med innspill i en spennende og viktig prosess.

Etter hvert som jeg begynte å jobbe med oppgaven, fant jeg fort ut at Tøyensatsingen er kompleks og sammensatt, med flere målsettinger og en rekke ulike tiltak. Jeg dannet meg tidlig, på bakgrunn av både dokumenter og intervjuer, et bilde av satsingen som todelt, i en fysisk og en sosial del. Det ble etterhvert veldig interessant å se hvordan de store fysiske investeringstiltakene i Tøyenparken skal virke sammen med de øvrige tiltakene i satsingen. Jeg har gjennom oppgaven ønsket å sette et fokus på sammenhengen mellom det fysiske og det sosiale i planleggingen.

Det har gjennom oppgaven ikke vært mulig å si noe sikkert om resultatene av Tøyensatsingen, men det har vært mulig å komme med indikasjoner på hva utfallet kan bli. I arbeidet har det vist seg å være flere tiltak som kan bidra til at Tøyen utvikles i en ønsket retning. Det anses som sannsynlig at Tøyen vil utvikle seg til et trygt, levende og attraktivt sted. Samtidig har det blitt antydning at konsekvens av det hele vil være en gentrifiseringsprosess, hvor ressurssterke mennesker kommer inn, mens svakerestillte mennesker blir presset ut av området.

Gentrifisering var ikke noe utgangspunkt da arbeidet med denne oppgaven startet, men viste seg etterhvert som en mulig konsekvens. Gentrifisering i Oslo indre øst har det vært forsket på før, og det har ved flere tilfeller vist seg at politisk styrte programmer bidrar i slike prosesser. Det har i denne sammenheng vært interessant å snakke med både

beboere på Tøyen og politikere. Det virker som det er en høy bevissthet knyttet til det å beholde Tøyen som et mangfoldig sted med en blandet befolkningssammensetning. Samtidig virker det å være et fokus på Tøyen som en viktig motor i byutviklingen. Det kan i den sammenheng være naturlig at man med den samfunnsutvikling vi er inne i, med et voksende Oslo sentrum vil se at Tøyens atraktivitet øker og tiltrekker seg en annen befolkning. I et byutviklingsperspektiv er det kanskje vanskelig å tenke seg at et så sentrumsnært område som Tøyen, ikke utvikler seg i retning av å tiltrekke seg en annen type befolkning enn hva området tradisjonelt har sett.

Etter arbeidet med denne oppgaven sitter jeg igjen med et spørsmål om det går an å løfte et område uten å skyve noen ut? Det ser ut som det vanskelig lar seg gjøre i et samfunn som hele tiden er i utvikling og som på samme tid alltid vil ha noen som er fattiger og dårligere stilt enn andre.

Ved videre arbeid med Tøyensatsingen ville det aller først vært interessant å jobbe videre med den prosessen satsingen i dag er inne i. Det ville vært interessant å gå enda dypere inn i hvilke tiltak som kan bidra til å gjøre Tøyen til et bedre sted. Ser man litt lenger fram i tid vil det være interessant om 10-15-20 år å se på hva som faktisk var konsekvensen av Tøyensatsingen. Har tiltakene i Tøyensatsingen bidratt til å løfte Tøyen, og i såfall for hvem?

REFERANSER

- Akershus fylkeskommune. (2007). Sosiokulturell stedsanalyse.
- Aslaksen, K. & Skaug, E. (2011). *Munch på Tøyen!* Oslo: Pax. 123 s. : ill. s.
- Aspen, J. (2005). Gentrifisering som kulturell diskurs. I: *By og byliv i endring: studier av byrom og handlingsrom i Oslo*: Scandinavian Academic Press.
- Aven, B., Njå, Olsen og Sandve. (2004). Hva er samfunnsplanlegging, og hvorfor planlegge? I: *Samfunnsikkerhet*.
- Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen*. (2013).
- Barstad, A. & Skarðhamar, T. (2006). Utviklingen av levekårene i Oslo indre øst. Samfunnsspeilet, 2006/2. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/utviklingen-av-levekaarene-i-oslo-indre-ost> (lest 18.03.2015).
- Barstad, A. (2014). *Levekår og livskvalitet : vitenskapen om hvordan vi har det*. Oslo: Cappelen Damm akademisk. 412 s.
- Bergsli, H. (2005). Entreprenørpolitikk og byutvikling: Byutvikling og globale trender. I: Aspen, J. (red.) *By og byliv i endring: Studier av byrom og handlinger i Oslo*, s. 87- 118. Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Bjørnskau, T. & Hjorthol, R. (2003). Gentrifisering på norsk – urban livsstil eller praktisk organisering av hverdagslivet. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, nr 2,, 44: s 169- 201.
- Bratten, B. (2015). *Finnmarksgata åpnet – men stenger igjen til sommeren*. Tilgjengelig fra: <http://ostkantliv.no/gamleosl/finnmarksgata-stenges-trass-i-protester/> (lest 30.01.2015).
- Brofoss og Barstad. (2006). Internasjonale erfaringer med områderettede tiltak i storbyer. En litteraturstudie. *SSB notat 2006/56*. Statistisk sentralbyrå.
- Bråthen, M., Djuve, A. B., Dølvik, T., Hagen, K. r., Hernes, G. & Nielsen, R. A. (2007). Levekår på vandring. Velstand og marginalisering i Oslo. Oslo: FaFo rapport, 5/2007.
- BU-sak 19/2015. (2015). *Programplan områdeløft Tøyen*. I PROTOKOLL FRA BYDELSUTVALGET 12. februar 2015 kl. 17.00 – 20.40. Oslo: Bydelsutvalget Gamle Oslo.
- BU-sak 20/2015. (2015). *Konsept og planløsning i Kolstadgata 1*. I PROTOKOLL FRA BYDELSUTVALGET 12. februar 2015 kl. 17.00 – 20.40. Oslo: Bydelsutvalget Gamle Oslo,.
- Byrådssak 1050/14. (2014). *Gjennomføring av investeringstiltakene i Tøyenparken*. Oslo: Oslo kommune. Byrådsavdeling for miljø og samferdsel.
- Campbell, H. & Marshall, R. (2002). Values and professional identities in planning practice, . I: Allmendinger, P., Tewdwr-Jones, M (red.) *Planning futures: New directions for planning theory*. London/New York: Routledge.

Epland, J. & Kirkeberg, M. I. (2014). Barn i lavinntektshusholdninger Flere innvandrerbarnfamilier med lavinntekt. SSB. Tilgjengelig fra: <https://http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-nnvandrerbarnfamilier-med-lavinntekt> (lest 08.04.2015).

Finn.no. (2015a). *Finn historiske kart. Oslo 1881*. Tilgjengelig fra: <http://kart.finn.no/?lng=10.78674&lat=59.91882&zoom=14.024999999999999&mapType=historicalm-Oslo-kart-1881> (lest 23.04.2015).

Finn.no. (2015b). *Finn historiske kart. Oslo 1901*. Tilgjengelig fra: <http://kart.finn.no/?lng=10.78674&lat=59.91882&zoom=14.024999999999999&mapType=historicalm-Oslo-kart-1901> (lest 23.04.2015).

Finn.no. (2015c). *Finn historiske kart. Oslo 1937*. Tilgjengelig fra: <http://kart.finn.no/?lng=10.78807&lat=59.92198&zoom=14.300000000000002&mapType=historicalm-Oslo-1937> (lest 23.04.2015).

Finn.no. (2015d). *Finn historiske kart. Oslo 1947*. Tilgjengelig fra: <http://kart.finn.no/?lng=10.78674&lat=59.91882&zoom=14.024999999999999&mapType=historicalm-Oslo-1947> (lest 23.04.2015).

Finn.no. (2015e). *Finn historiske kart. Oslo 1984*. Tilgjengelig fra: <http://kart.finn.no/?lng=10.78674&lat=59.91882&zoom=14.024999999999999&mapType=historicalm-Oslo-1984> (lest 26.04.2015).

Flertall for Munch i Bjørvika og satsing på Tøyen. (2013). Pressemelding fra Høyre, Venstre, KrF og SV.

Fosshagen, K. (2015). Globalisering. I Store norske leksikon. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/globalisering> (lest 27.04.2015).

Google.no/maps. (2015). *Google veibeskrivelse*. Tilgjengelig fra: <https://http://www.google.no/maps/dir/T%C3%B8yen,+Oslo//@59.9148099,10.6933587,12248m/data=!3m2!1e3!4b1!4m8!4m7!1m5!1m1!1s0x46416e5eec7bc85:0xdf3f7bf4220201fa!2m2!1d10.7673467!2d59.9148306!1m0> (lest 23.04.2015).

Grange, K. (2013). Shaping acting space: In search of a new political awareness among local authority planners. *Planning Theory*, 12(3): 225-243.

Gunder, M. (2010). Planning as the ideology of (neoliberal) space. *Planning Theory*, 9(4): 298-314.

Hagen, K., Djuve, A. B. & Vogt, P. (1994). *Oslo - den delte byen?* Oslo: FAFO. 320 s. ill. s.

Halvorsen, K. (2008). Å forske på samfunnet: en innføring i samfunnsvitenskapelig metode. Oslo: Cappelen akademisk forl. 316 s. : ill. s.

Haram, I. V. (2014). «Hvit flukt» i ferd med å snu på Oslo-skole. Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/flere-elever-med-norsk-morsmal-1.11892840> (lest 01.05.2015).

- Healey, P. (1992). A planners day; Knowledge and Action in communicative practice. *Journal of the American Planning Association*, 58(x): 9-20.
- Helle, K., Eliassen, F.-E., Myhre, J. E. & Stugu, O. S. (2006). *Norsk byhistorie: urbanisering gjennom 1300 år*: Pax Forlag A/S.
- Husbanken. Erfaringer med områdesatsning i Europa.
- Huse, T. (2011). *Tøyengata: et nyrikt stykke Norge*. Oslo: Flamme forl. 217 s., [17] pl. : ill. s.
- Jensberg, H. & Eriksen, C. (2005). *Barn og unges levekår i Norge En litteraturstudie*.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2011). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kjeldstadli, K. & Myhre, J. E. (1995). *Oslo - spenningenes by: Oslohistorie*. Oslo: Pax. 245 s. s.
- Kleven, T. (2007). Planlegging og politikk - en kritisk refleksjon. Tilgjengelig fra: <http://www.kommunetorget.no/HVA-ER-planlegging/Planlegging-og-politikk---en-kritisk-refleksjon/> (lest 02.03.2015).
- Kommunal- og regionaldepartementet & Miljøverndepartementet. (2013). Faglig råd For bærekraftig byutvikling.
- Kunnskapsdepartementet. (2015). Rekordmange studentboliger. Tilgjengelig fra: <https://http://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/rekordmange-studentboliger/id2396987/> (lest 29.03.2015).
- Kvale, S., Rygge, J., Brinkmann, S. & Anderssen, T. M. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*: Gyldendal akademisk.
- Lees, L., Slater, T. & Wyly, E. K. (2008). *Gentrification*: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Lillebye, E. (2007). *The street as an extended road notion: the architectural and functional significance of the street as a social arena*. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. XXII, 645 s. : ill. s.
- Lund, M. (2014). Hvor er det blitt av "østkanten"? I: *OSLO speilet Nr 2 desember 2014*: Oslo kommunes utviklings- og kompetanseetat,.
- Løyland Omholt, E. & Strøm, F. (2014). Inntektsstatistikk over innvandrere, 2012. Lavere inntekt blant innvandrere. SSB. Tilgjengelig fra: <https://http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/lavere-inntekt-blant-innvandrere> (lest 08.04.2015).
- Myhre, L. N. (2012). Hva er en attraktiv by? Tilgjengelig fra: <http://www.aftenbladet.no/meninger/Hva-er-en-attraktiv-by-2956274.html> (lest 02.05.2015).
- OBOS. (2014). OBOS selger sine utleieboliger. Tilgjengelig fra: <http://www.obos.no/om-obos/nyheter/obos-selger-sine-utleieboliger> (lest 29.03.2015).

Om Munchmuseet. Tilgjengelig fra: <http://www.munchmuseet.no/Dokument/Om-Munchmuseet-2>.

Oslo byleksikon. (2010). 5 utg. Oslo: Kunnskapsforlaget.

Oslo kommune. (2011). *Konseptvalgutredning (KVU) i Oslo kommune Krav og veiledning*. Byrådsavdeling for finans.

Oslo kommune. (2014a). Vedlegg 1 - Kravspesifikasjon Stedsanalyse Tøyen. *Konkuransegrunnlag. Konkurranse med forhandlinger. For kjøp av konsulentttjeneste for gjennomføring av stedsanalyse for Tøyen*. Bydelsadministrasjonen. Oslo: Bydel Gamle Oslo.

Oslo kommune. (2014b). *Oppfølging av Munch/Tøyenavtalen. Per 7. oktober 2014*. Byrådsavdeling for kultur og næring.

Oslo kommune. (2014c). *Sak 285 Nytt Munchmuseum - Bygging og kostnadsramme - Byrådssak 113 AV 26.06.2014*. Bystyret.

Oslo kommune. (2014d). *Stedsanalyse for Tøyen, foreløpig*. Plan- og bygningsetaten. Avdeling for byutvikling. Oslo.

Oslo kommune. (2014e). *Vitensenter Tøyen. Konseptvalgutredning del 1*. Oslo: Utdanningsetaten. Avdeling for skoleanlegg

Oslo kommune. (2015a). *Aktivitetmidler Tøyen*. Tilgjengelig fra: <https://http://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/tilskudd-legater-og-stipend/kunst-og-kultur/aktivitetmidler-toyen/> (lest 30.03.2015).

Oslo kommune. (2015b). *Forslag til planprogram for Tøyenparken. Felles planprogram for nytt bad, vitensenter, friluftsscene og Finnmarksgata. Til offentlig ettersyn*. Bymiljøetaten.

Oslo kommune. (2015c). *Geografiske inndelinger*. Tilgjengelig fra: <https://http://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/statistikk/geografiske-inndelinger/> (lest 08.04.2015).

Oslo kommune. (2015d). *Levekår*. Tilgjengelig fra: <https://http://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/statistikk/inntekt-utdanning-og-levekar/levekår/> (lest 07.04.2015).

Oslo kommune. (2015e). *Områdeløft Tøyen: Bydel Gamle Oslo*. Tilgjengelig fra: http://www.bydel-gamle-oslo.oslo.kommune.no/kultur_fritid_og_narmiljo/omradeloft_toyen/.

Oslo kommune. (2015f). *Oppfølging av Munch/Tøyenavtalen Per februar 2015*. Byrådsavdeling for kultur og næring.

Oslo kommune. (2015g). *Statistikkbanken*. Tilgjengelig fra: <http://statistikkbanken.oslo.kommune.no/webview/>.

Oslo kommune. (2015h). *Tøyensatsingen*. Tilgjengelig fra: <https://http://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/prosjekter/toyensatsingen/> (lest 26.02.2015).

- Pierstorff, S. & Øzgun, T. (2015). Oslo får nye studenthybler på Tøyen og Kringsjø. Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/regjeringen-gir-stotte-til-bygging-av-348-nye-studenthybler-i-oslo-1.12223203> (lest 29.03.2015).
- Purcell, M. (2009). Resisting neoliberalization: Communicative planning or counter-hegemonic movements. *Planning Theory*, 8(2): 140-165.
- Ruud, M. E. (2005). Grønland: Byfornyelse og lokale diskurser. I: Aspen, J. (red.) *By og byliv i endring: studier av byrom og handlingsrom i Oslo*, s. 251-272. Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet: fra vitenskapsteori til feltarbeid*: Fagbokforlaget.
- Røe, P. G. (2006). Utviklingen av "levlige" steder - på hvilken måte kan sosiokulturelle stedsanalyser bidra? . *Michael 2006*, 3: 193-205.
- Røsjø, E. (1997). Byfornyelse på 1980-tallet: Fra leiegårdsforstumming til fornyta borettslag. Tilgjengelig fra: <https://http://www.oslo.kommune.no/OBA/tobias/tobiasartikler/t3978.htm>.
- Sehested, K. (2009). Urban planners as network managers and metagovernors. *Planning Theory & Practice*, 10(2): 245-263.
- Silverman, D. (2011). *Interpreting Qualitative Data*: SAGE Publications.
- Solerød, H. & Thornæs, G. (2014). By. I Store norske leksikon. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/by> (lest 23.04.2015).
- Staude, T. & Nordlie, T. G. (2013). Historisk flertall for «Lambda». Tilgjengelig fra: http://www.nrk.no/kultur/historisk-flertall-for-_lambda_-1.11048413 (lest 03.02.2015).
- Sæter, O. & Ruud, M. E. (2005). *Byen som symbolsk rom: bypolitikk, stedsdiskurser og gentrifisering i Gamle Oslo*: Byggforsk.
- Sønvisen, S. & El-noush, H. (2013). Religion og renter. Tilgjengelig fra: <http://www.husbanken.no/boligsosialt-arbeid/boligsosial-planlegging/boligsosiale-utviklingsprogram/region-bodo/fagdag-vanskeligstilte-midt-troms/> (lest 16.04.2015).
- Taylor, N. (1998). *Urban Planning Theory Since 1945*: SAGE Publications.
- Thoresen, D. E. (2014). Nyliberalisme. I Store norske leksikon. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/nyliberalisme> (lest 27.04.2015).
- Trafikktall Oslo kommune. (2015). Tilgjengelig fra: <http://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=c4b5d09cebf64cb09e1cefb075162b86> (lest 14.04.2015).

Trulsen, O. N. (2011). «Lambda» vraket av bystyret. Tilgjengelig fra: http://www.nrk.no/ostlandssendingen/_lambda_-vraket-av-bystyret-1.7914833 (lest 03.02.2015).

Tøyen Torg. (2013a). *Nye Tøyen Torg*. Tilgjengelig fra: <http://toyentorg.no/pages.php?IDpage=TT009&IDsubmenu=67&LAN=NOR> (lest 04.03.2015).

Tøyen Torg. (2013b). *Om Eierforum*. Tilgjengelig fra: <http://www.toyentorg.no/pages.php?IDpage=TT009&IDsubmenu=87&LAN=NO R> (lest 30.03.2015).

Tøyen Torg. (2013c). *Oppgraderinger på Nye Tøyen Torg*. Tilgjengelig fra: <http://toyentorg.no/pages.php?IDpage=TT009&IDsubmenu=69&LAN=NOR>.

Utviklings- og kompetanseetaten. (2014). *Statistisk årbok for Oslo 2014*: Oslo kommune. Tilgjengelig fra: <http://statistisk-arbok.utviklings-og-kompetanseetaten.oslo.kommune.no/2014/>.

Utviklings- og kompetanseetaten. (2015). *Bydel Gamle Oslo. Faktaark om befolkning, levekår og boforhold*. Oslo kommune.

Voss Gabrielsen, G. (2014). *Groruddalen; Oslos vakreste verkebyll? - problempresentasjoner og stedsforståelser i Groruddalssatsningen*. P.h.d avhandling. Oslo, Arkitektur- og designhøgskolen

Wildavsky, A. (1973). If planning is everything, maybe it's nothing. *Policy Sciences*, 4 (2): 127-153.

Ærø, T. & Jørgensen, G. (2005). Implementering av bypolitikk i Norden. *TemaNord* 2005:502. København: Nordisk Ministerråd. 129 s.

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Postboks 5003
NO-1432 Ås
67 23 00 00
www.nmbu.no